

De Sacramentali Manducatione Corporis Christi et Sacramentali potu sanguinis ipsius in Sacra Coena Domini : Theologica & Scholastica Tractatio

<https://hdl.handle.net/1874/420709>

DE
SACRAMENTALI
MANDUCATIONE

CORPORIS CHRISTI ET SA-
cramentali potu Sanguinis
ipfius in Sacra Cœna
Domini.

*Theologica & Scholaſtica
Tractatio.*

AVCTORE ANTONIO
SADEELE.

Excudebat Ioannes Le Preux.

M. D. LXXXIX.

DE
SACRAMENTALI
MANDUCATIONE

Theologiae & Scholasticae
Tractatus.

AVCTORE ANTONIO
SABELLE.

Excudebat Joannes La Trem.
M. D. LXXIX.

ILLVSTRISSIMO

PRINCIPI, AC DOMI-

NO DO. MAVRITIO, DO.

Willelmi Fil. Landtgrauio Haf-

sia, Comiti in Catzenelnbogen,

Dietz, Nidda, Ziegenhain, &c.

Domino Suo Clemētissimo: Sa-

lutem per Iesum Christum Do-

minum nostrum.

ILLVSTRISSE

Princeps, Clementissime

Domine: Cogitanti mi-

hi ante aliquot annos de Sacro Cœ-

na Dominica mysterio Theologicè

& Scholasticè differere, præclara

hac Tertulliani sententia occurre-

bat: ordinè esse à principalibus de-

De Re-
sur. carti

J. ij.

ducendū. Vt enim in reliquis omnibus disciplinis, ita maxime in Theologicis Tractationibus, confusio vituperanda est. Quum igitur mihi propositum esset sanctissimum Corporis & Sanguinis Christi mysteriū tractare, operæpretium mihi visum est, imprimis agere de Humana ipsius Christi Naturæ veritate, atq; ab illo capite arcessere sequentes de Sacra Domini Cœna disputationes. Etenim si quis ignoret quid sit Corpus & Sanguis Iesu Christi, quamnam illius naturam atq; essentiam: qui tandem fieri potest, ut intelligat, quid sit Mædûcatio Corporis Christi, & Potus Sanguinis ipsius? Itaq; Theologica & Scholastica Tractatio De veritate Humana Naturæ Iesu Christi

Christi à nobis ante quatuor annos edita est, ut eã substerneremus duabus aliis Tractationibus, tum de Spirituali Corporis Christi, tum de Sacramentali ipsius corporis Mādu- catione: sicut in Prefatione ad Illu- strissimos & Potētissimos Germa- niæ Principes veritatem Euange- licam amplexos, admonebamus. Quum autem iam operi manum admoueremus: en Gallici tumultus repente exorti sunt, qui me to- tos tres annos, ciuilibus illius tem- pestatis fluctibus iactatum, ab in- stituto opere reuocarunt. Rectè e- nim Hieronymus ad studia Theo- Ad Mar cellinā. logica silentio & otio opus esse iudi- cavit. Simulatq; verò mihi ad pristi- na mea studia, quasi postliminiore-

dire, Dominus concessit, nihil mihi
 prius faciendum putavi, quàm ut
 pro nostra tenuitate id præstarem,
 quod antea promiseram me factu-
 rum. Conscripsimus igitur Tracta-
 tum De Spirituali Manducatione
 Corporis Christi, eiuſq; dicauimus
 nomini Illustrissimi & Potentissi-
 mi Principis Friderici Comitis Pa-
 latini, Electoratus heredi, Vestre
 Celsitud. consanguinei. Huc verò de
 Sacramentali Māducatione Tra-
 ctatum, ut offeram Vestre Cels. fa-
 cit ipsa rerum qua à nobis tractan-
 tur substantia & natura. Quem-
 admodum enim hi duo Tractatus
 aptissime inter se coherent: ita vi-
 deo vos ambos Illustrissimos & ve-
 rè Christianos Principes, arctissimo
 sanguinis

sanguinis, ætatis, studiorum &
 (quod longè maximum est) pieta-
 tis vinculo esse coniunctos. Atq; v-
 timari hoc meo factò verè presagire
 liceat, futurum, ut ambo cõiunctis-
 simis animis promovendo Regno
 Christi & Euãgelicæ doctrinæ pro-
 pagandæ, atque etiam comparan-
 dæ Reipublicæ Christianæ trãquil-
 litati, felicissimam operam navetis.
 Quod si Illustrissimus & Potentis-
 simus Princeps & Dominus Do.
 Vvillhelmus Landtgravius parens
 Vestra Cels. dignatus est, pro sua Clẽ-
 mentia, nostras adversus Fr. Tur-
 rianũ novæ sodalitatæ Monachum
 Disputationes, suæ Cels. iampridẽ
 à nobis dicatas, æquo & facili ani-
 mo recipere: idem mihi iure videor

posse, de Clementissimi Parentis
 Clementissimo filio polliceri. *Quin-*
etiam memor veteris illius dicti
 χάριτι λαβὼν μνήμης, *velim* hoc nostrū
 munusculum grati nostri ac memo-
 ris animi, perpetuum esse moni-
 mētum. Nam ad maxima illa be-
 neficia, qua Gallicæ Ecclesiæ doctri-
 nā Evangelicam profitētes ab Illu-
 strissimis & Potentissimis Celsit.
 Vestr. Maioribus acceperunt, hoc
 etiam priuatim accessit: quod quā
 Illustriss. & Potentiss. Parēs Ve-
 stræ Celsitud. me ad suam Celsitud.
 profectum, benignissimè (qua est i-
 psius clementia) excepisset, ipsa e-
 tiam Vestra Celsi. me sæpenu-
 ro suo colloquio dignata est. Hic ve-
 rò quid commemorem doctissimos
 Vestra

Vestra Celsitud. sermones? Ex quibus facile tum perspexi eam plus etiam quam etatis ratio ferebat, Latinis & Græcis literis tinctam, & optimis cuiusque modi disciplinis, perpolitam esse. Adde studium Poëtices, quo Vestra Celsit. ita delectatur, ut eicum ipsis Musis maximum commercium esse appareat. Quum autem ab humanioribus disciplinis ad res Theologicas diuinasque sermo Vestra Cels. assurgebat: tunc non poteram satis apud me, vel laudare, vel admirari Illustris. & Potētiss. parentis singularē prudentiam, addo etiā felicitatem, qui Vestra Cels. tam accuratè & tā excellēter instituendā curauerit. Quade re saepe tum agebā cum nobili &

generoso Bernardo Keutelio. Pro-
 principe, & cū clarissimo Henrico
 Canisio Cancellario viris prestā-
 tiss. & magna pietate ac doctrina
 praeditis: & quos suo merito Illustr.
 & Potētiss. parens V. C. plurimi fa-
 cit. Redigebā idētidem in memoriā
 quod ait Solomo, parentes esse libe-
 rorū ornamentum: & vicissim, libe-
 ros esse parētum coronā. Quod qui-
 dē in vos ita quadrat, ut propemo-
 dum videri possit Solomo nomina-
 tim de Vestris Cels. egregiam illam
 sententiā edidisse. Quāobrem Illust.
 Princeps (hic enim mihi liceat co-
 hortationem illam repetere, qua
 saepe apud V. C. usus sum) expēdat
 V. C. quot quāvisq; domesticis exē-
 plis sit ad pietatis virtutisq; studiū
 promo-

provocata: quātam expectationem
 sustineat, quippe quā ipsa cōcitave-
 rit praeclaris illis inuitis. Expendat,
 inquā, V. C. & sibi ipsi accommodet
 aureā hanc Chrysostomi sententiā: De Sam.
educ.
 Animū adolescentis debere esse do-
 mum Dei. Huius igitur domus in
 animo Vestrae Cels. fundamenta fe-
 liciter iacta sunt. Reliquū est ut V.
 Cels. pergat domū illā Dei quotidie
 extruere rebus maximis & cogni-
 tione dignissimis, iis praesertim que
 ad puriorē Religionē pertinent, stu-
 diosē meditandis. Quare summissē
 peto à V. C. ut hoc nostra tenuitatis
 manusculū benignē recipere digne-
 tur: quod nō eo cōsilio ipsi offerimus,
 quasi eā velimus res antea ignotas
 edocere: sed ut tantum nostris ali-

quando legendis (siquidem id facere non gravabitur) ea venocet in memoria de quibus gravissimos viros sepe audivit doctissime differentes. Satis enim cuique perspectum est quam fuerit atque etiamnum sit Germania Theologis, pietate doctrinaq; praestantissimis ac celeberrimis exornata. Id quod etiam satis ipse animadverti, tum multis aliis, tum doctissimis Pastoribus Cassellensibus conveniendis, qui me colloquio suo cohonestarunt. Quamquam autem in hoc nostro Theologico & Scholastico Tractatu dissentimus, non solum à Pötificiis: sed etiam ab aliis nonnullis, qui nobis in hoc gravissimo doctrinae capite visi sunt a puritate verbi Dei recedere:

appellemus: sic ille scitè & eleganter
 hac de re loquutus est: $\alpha\rho\epsilon\iota\sigma\tau\omicron\nu\epsilon\mu\omega\alpha\lambda\lambda\epsilon\varsigma$

Vbi su-
 præ.

$\omicron\mu\omicron\nu\omicron\iota\alpha\varsigma\ \eta\ \iota\omega\sigma\phi\ \delta\iota\omega\sigma\epsilon\iota\alpha\varsigma\ \delta\iota\alpha\delta\iota\alpha\sigma\iota\varsigma.$ Qua-
 re nostra hac *Vestra Celsitud.* obla-
 ta, vestroque nomini dicata *Dispu-*
tatio eò spectat, ut dissidiis omnibus
 perpetua oblivione consepultis, san-
 ctissima inter nos ac verè Christia-
 na coniunctio sanciat. Quòd si-
 qui nostrum hunc *Tractatum* scri-
 ptis $\pi\omicron\lambda\epsilon\mu\iota\sigma\iota\varsigma$, dentatisque chartis
 exagitantium susceperint: profite-
 mur, nunquam nos in illam conui-
 tiandi arenam descensuros: quippe
 quum nobis constitutum sit, semper
 quidem ad argumenta differetium,
 nunquam autem ad maledicta cõ-
 uitiantium respõdere. Porro de no-
 stra methodo, cuius rationem in a-
 liis

his nostris scriptis reddidimus: nō
 putavi aliquid hīc à nobis esse repe-
 tendū. Nobis enim propositū est, nō
 res copiosa diffusaq; oratione dila-
 tare: sed potius ipsam cōtrouersiam
 (quoad eius fieri potest) nudā & a-
 pertā ante omniū oculos proponere:
 ut Verbo Dei duce, adhibitoq; usu
 Analytica & Apodeictica disci-
 plinae lectores facilius verū à falso
 diiudicent. Rectē enim Hierony-
 mus, quū phaleratam orationem in
 Theologicis Tractationibus impro-
 baret: De rebus sacris tractanti, in-
 quit, pedestris oratio necessaria est,
 nō quæ verborum cōpositione fron-
 descat. Bene ac feliciter vale Illu-
 strissime Princeps, & nostra tenui-
 tatis laborem sibi dicatum V. C. pro

Ad Da-
masum.

sua clementia & benignitate boni
 consulat. Dominus Vestra Cels. sui
 Spiritus donis prestantissimis ma-
 gis magisque exornare pergat, Eccle-
 sia Christiana (uti omnes sperat &
 exoptat) quam plurimum aliquan-
 do profuturis. Itemque Deum Opt.
 Max. ex animo precor, ut V. C. Il-
 lustrissimum & Potētissimū Pa-
 rentē, non solum ipsi V. Celsitud. sed
 etiam toti Ecclesie, diu saluum &
 incolumem conseruet.

Ex Museo nostro. Cal. Mart.
 anno Domini M. D. LXXXIX.

Illustris. Vestra Celsitudinis
 obseruantissimus.

A. SADEEL.

DE SACRAMENTALI
MANDUCATIONE CORPORIS
Christi, & Sacramentali potu San-
guinis ipsius in sacra Domini Cœna.

CAPVT I.

HÆC præclara Augustini sen- De Doctr.
tentia: Omnem doctrinam vel Christ. lib.
Rerum esse vel Signorum: cum 1. cap. 2.
alijs quæstionibus explicandis,
tùm maximè conuenit huic no-
stra tractationi de sanctissimo Cœnæ Domi-
nicæ Sacramento. Itaque quum in Tractatu
antè à nobis edito egerimus de Spirituali mā-
dicatione Corporis Christi, & de Spirituali
potu sanguinis ipsius in Cœna Domini: nunc
nobis est de Sacramentali manducatione &
potu differendum: vt ex Augustini sententia,
Rerum doctrina cum Signorū doctrina con-
iungatur. Vt enim ætissimam nostram cum
Christo coniunctionem ex qua vitam spiri-
tualem & æternam haurimus, nobis Christus
ipse ante oculos proponeret: Sacramentum
Cœnæ Dominicæ instituit: in quo proposi-
tis Signis, videlicet Pane & Vino, quæ sunt
ordinaria corporum nostrorum alimenta, ex-
primere voluit alimentum illud cœleste ac
spirituale, quo animi nostri fouentur in vitam
æternam. Quum enim tanta sit ingenij nostri

tarditas, vt etiam Verbo Dei commonefacti, ea quæ ad vitam æternam pertinent vix intelligere possimus: tanta porro sit nostra incredulitas, vt diuinas promissiones vera fide percipere nobisque accommodare difficillimam sit: tanta denique obliuio vt beneficiorum Dei memoria statim nobis efluat: Idcirco Dominus vt infirmitati nostræ succurreret, cum prædicatione Verbi Sacramenta etiam coniunxit, quibus fides nostra & facilius doceretur & efficacius confirmaretur: nosque ipsi in assidua beneficiorum Dei recordatione versaremur. Atque hæc ad eò conueniunt Cœnæ Dominicæ Sacramento, vt rerum Diuinarum, quibus salus nostra continetur, imprimisque eius vitæ quam in Christo habemus, meritò dici possit lucidissimū speculum, certissimum pignus & perpetuum monumentum.

In hac autē Sacramentali Māducatione explicanda nobis negotiū erit: primū cū Pontificijs Transsubstantiationem inuentibus. Deinde cum alijs nonnullis quibus videtur, fieri non posse, vt verè simus Corporis Christi participes, nisi ipsum Christi Corpus Verè ac Realiter sit præsens in terris, cum pane, In pane & Sub pane. Illos Transsubstantiatores, hos verò Consubstantiatores vulgò appellari audimus: ac propterea vtetur hisce nominibus, non quòd velimus conuictiam cuiquam facere, sed vt ita facilius significetur, vtrorumque sententia, quam hac nostra Disputatione
refel-

CORPORIS CHRISTI.

refellendam suscepimus. Utrosque verò vna
 Disputatione comprehendimus, quandoquidem,
 licet non in omnibus conueuiant, tamen
 iisdem propemodum aduersus nostram sen-
 tentiam vtuntur argumentis, & ipsa nostræ
 sententiæ veritas iisdem firmamentis aduer-
 sus utrosque asseritur: quemadmodum ex se-
 quentibus fiet manifestum. Primum igitur
 nostra proponenda est, deinde audienda utro-
 rumque sententia.

Credimus quoties S. Domini Cœna ex in-
 stituto Christi celebratur, panem & vinum,
 que nobis ore corporis sumenda proponuntur,
 essentialiam ac substantiam suam retinere, &
 nihilominus fieri Signa & Sigilla certissima,
 veri Corporis & Sanguinis Iesu Christi, cor-
 poraliter in cœlo existentis: quæ quidē, videli-
 cet Corpus & Sanguis Christi, animis nostris
 exhibentur vera fide recipienda, idque virtu-
 te & efficacia Spiritus sancti, arctissimam
 hæc & spiritualement coniuñtionem efficientis:
 Itemque fieri Signa & Sigilla sanctissima
 communionis cum mystico Corpore Iesu Chri-
 sti quod est Ecclesia.

Hanc nostram sententiam ita exponimus. *Explicatio.*
 Quandoquidem Cœna Domini est Sacra-

4 DE SACRAM. MANDUCAT.

mentum, & ea est Sacramentorum Ecclesie natura, vt duabus rebus consent, nimirum Signo & ipsius Signi veritate (id quod ab omnibus Theologis *ἰμολογούμεως* receptum est) inde consequitur, panem & vinum, quæ in S. Domini Cæna nobis porriguntur, non iam esse ex naturali eorum vsu spectanda (nec enim nobis præbentur vt ex illis corpora nostra nutriamus) sed in eum finem adhiberi vt fides nostra signis illis magis ac magis instructa, confirmataque, verè & spiritualiter manducet Corpus & Sanguinem Iesu Christi in vitam æternam: de qua Spirituali manducatione iam in alio Tractatu egimus.

Manducationem Sacramentalem ita à Spirituali manducatione distinguimus, vt quum Panis, ex Sacramentorum natura, vocetur Corpus Christi cuius est certissimum signum ac sigillum (vt infra copiosius dicendum erit) illi dicantur Corpus Christi manducare Sacramentaliter siue Sacramentali manducatione, qui in Cæna Domini sacrum illud Corporis Christi signum ore corporis manducant. Illi autem dicantur manducare verum Christi Corpus Spirituali manducatione, qui ipsius animæ ore, id est vera fide, percipiunt Corpus Christi, cuiusque fiunt verè participes, efficacitate Spiritus sancti, manducantes non solum panem Domini, sed etiam panem Dominum, vt aliquando dixit Augustinus.

Itaque quemadmodum verum Christi Corpus

CORPORIS CHRISTI.

pus potest Spiritualiter sine signo, & extra
 Cœnam Domini manducari: nempe in Ver-
 bo vera Fide recepto (id quod Veteres & Re-
 centiores Ecclesiæ Doctores agnoscunt.) Ita
 Signum & Sigillum Corporis Christi potest
 aliquando sine ipsius veri Corporis perce-
 ptione Corporaliter manducari in S. Cœna:
 tunc autem dicitur quidem Corpus Chri-
 sti manducari: sed tantum Sacramentaliter,
 hoc est, ratione Sacramenti. Nam qua ra-
 tione sacer ille Panis dicitur Corpus Christi,
 ea ratione Manducatio sacri illius panis dici-
 tur Corporis Christi Manducatio. Vocabulū
 autem Sacramenti, licet variè sumatur à Do-
 ctoribus Ecclesiasticis: (interdum enim sumi-
 tur pro Signo, interdum pro tota Actione à
 Christo instituta) tamen hoc loquendi ge-
 nus Manducare Sacramentaliter: refertur im-
 primis ad ipsius signi perceptionem: atque hæc
 locutio & aliquot aliæ consimiles, cum aliis
 plerisque Doctoribus, tum Augustino fami-
 liares sunt. Sacramenta, inquit Augustinus, ex
 similitudine earum rerum quarum Sacramen-
 ta sunt, plerumque etiam ipsarum rerum no-
 mina accipiunt: sicut ergo secundum quendam
 modum Sacramentū Corporis Christi, Cor-
 pus Christi est: Sacramentum Sanguinis Chri-
 sti, Sanguis Christi est: Ita Sacramentum fidei,
 Fides est. Hęc Augustinus epist. 23. Quod si Sa-
 cramenti vocabulum generaliter accipias pro
 tota Actione Cœnæ Domini, & pro ipsa tū Si-
 A. iij.

gni tum Rei Signatę perceptione: sequeretur, Sacramentalem manducationem, eo sensu, comprehendere & Corporalem & Spirituale Manducationē simul: atque ita vocabulum Sacramentaliter quod Theologi vsurpant ad distinguendum inter vtranque Manducationem, nihil distingueret: imò ne distingueret quidem inter eos qui ad salutem, & alios qui ad iudicium Cœnam Domini participant.

Rom. 4. In terminis ipsis nulla est aut perexigua difficultas. Signum & Sigillum dicimus (quę duo Paulus coniunxit, quum de Circumcisione loqueretur) vt sacrum hoc Mysterium à nudis Signis longè seiungamus. Nec enim tantum docemur ex ipsa *ἀναλογία* & conuenientia quę est inter Signum & rem Significatā, Corpus & Sanguinem Christi esse animorum nostrorum alimentum: sed etiam Spiritus Sanctus vtitur Signis illis ceu instrumentis vt vniciuique ex his qui verè credunt applicet prestantissimum hoc Dei donum, quum Rem sacris illis symbolis significatam, in fidelium ac piorum animis efficaciter obsignat.

s. Cor. 10. Potrò Corpus Christi dicitur hęc duobus modis: aut enim significat verū Christi Corpus quod pro nobis in cruce traditum est: aut significat veram Ecclesiam Dei cuius ipse Christus caput est, quemadmodum & Scriptura loquitur, & Veteres exponunt. Vtraque significatio in hoc Mysterio locum habet. Nam per Spiritualem veri Corporis Christi manduca-

tionem, arctissimè cum Christo coniungimur: & ab ipso ceu à capite vita ad nos tanquam ad ipsius membra dimanat. Præterea sancto eiusdem Fidei & fraternæ Charitatis vinculo inter nos deuincimur, tanquam eiusdem Corporis membra.

De Fide & de Spirituali perceptione Corporis Christi egimus in Tractatu de Spirituali manducatione, vnde depromi poterūt quæ ad horum vocabulorū intelligentiam pertinent.

Denique huc redit nostra hæc sententia, vt ab iis longissimè recedentes qui sanctissimum Cœnæ Domini mysterium habent pro Signis nudis, (quos in Tractatione de Spirituali Manducatione Corporis Christi refutauimus) nō tamen animos nostros in crassas eorum cogitationes demergamus, qui Signa cum Re obsignata confundentes, neque Signa neque rerum Significatarum veritatem retinuerunt.

Pontificiorum autem, hoc est, Transsubstantiatorum sententia est eiusmodi.

Quotiescunq; proferūtur ea verba Christi, “
 quibus Sacramentū hoc instituit, super panē “
 & vinū, idque à Sacerdote qui intentionē ha- “
 beat consecrandi: tum substantiam panis & “
 vini conuerti in substantiam veri Corporis “
 & veri Sanguinis Christi, remanentibus nudis “
 accidentibus panis & vini, quæ quidem acci- “
 dentia significant corpus & sanguinem Chri- “
 sti velatum ipsis accidentibus. Porro Corpus “
 Christi realiter existens sub illis accidentibus “

esseignum tum veri Corporis Christi, quod in cruce pependit, tum mystici corporis Christi nempe Ecclesiæ. Denique tradunt totum Corpus Christi esse sub specie panis & sub qualibet parte eius: & ore percipi tam à piis quam ab impiis.

Hanc sententiam vt explicarent diu multumq; Pontificij Scholastici laborarunt. Quinetiam Monachi Transsubstantiationis satelites etiam nū hodie nihil non tentant, vt possint grauissima illa incōmoda, quæ sententiã ipsorum consequuntur, vlla vel ratione, vel rationis similitudine declinare: sed hætenus ex hoc inexplicabili labyrintho nullo se sophistices & argutiarum filo expedire potuerunt. Huc tandem euadunt, vt dicant verba Christi accipienda esse sine vllō tropo, sed simpliciter vt sonant: ex quo fit, vt quum Christus affirmet id quod porrigebat discipulis esse suum Corpus pro nobis traditum & sanguinem pro nobis fustum, id de vero ac naturali ipsius Corpore & Sanguine realiter præsentem sub accidentibus panis & vini, intelligendum sit. Porro Dei potentiam suo illi dogmati prætextunt: adedò vt in hoc mysterio non audiendæ sint naturæ leges: sed hoc vnum nobis satis superque esse debeat: quòd Deus est Omnipotens. Tametsi postremis hisce temporibus exorti sunt noui illi ac recentes Monachi (quos vulgò Iesuitas appellitant) qui nouas quasdam argutias excogitarunt, vt probent

bent scilicet dogma Trāsubstantiationis ipsius naturæ legibus nō planè repugnare. Quæ omnia suis locis à nobis sigillatim excutienda sunt.

Consubstantiatorum sentētia est huiusmodi.

In Sacramento Cœnæ Domini panis & vini substantiam remanere quidem, sed vnà cum pane & vino Christi Corpus & sanguinem inesse realiter præsentia in terris, & realiter ore corporis tam à piis ac pœnitentibus, quàm ab impiis & impœnitentibus recipi.

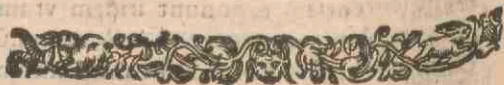
Hanc sententiam exponunt itidem vt illi superiores. Nimirum vrgent τὸ πᾶν, nec vllū tropum in Christi verbis admittunt. Tantùm hoc differunt, quòd cum Pontificij dicant Corpus Christi esse sub accidentibus panis: hi, Corpus Christi existere Sub, In, & Cum ipso pane arbitrantur.

Hæc igitur est Controuersia. An in Cœna Domini Corpus & Sanguis Christi, vel sub solis panis & vini Accidentibus: vel In, Cum, Sub ipso Pane & Vino Realiter & Essentialiter existens, Ore corporis manducetur & bibatur tam à piis & fidelibus, quàm ab impiis & impœnitentibus. Nec-ne. Ex cuius Controuersia definitione simul etiam emerget: Eam propriè Sacramentalem Manducationē Corporis Christi dicendam esse, quum, ex instituto Christi, sacer panis in Cœna Domini manducatur, qui quidem nominatur Corpus Christi, eò quòd Signum est & Sigillum cer-

IO DE SACRAM. MANDUCAT.

tissimum ipsius Corporis, vt ante diximus. Superiorem autem illam oralem Manducationem Realis & essentialis Corporis Christi ab aduersariis introductam, non posse dici Sacramentalem Corporis Christi manducationem: quod idem de Sacramentali potu Sanguinis Christi dictum esto.

Itaque ex ratione atque ordine nostræ methodi: primùm ex certissimis Scripturæ fundamentis demonstranda est sententiæ nostræ veritas.

CAPVT II.

Vdiamus igitur Scripturæ locos de hoc sacro mysterio differentes.

Matt. 26.

Edentibus eis accepit Iesus panem, & quum benedixisset fregit deditque discipulis & ait: Accipite, comedite, hoc est Corpus meum: & accepto poculo ac gratis actis, dedit eis dicens: bibite ex eo omnes, hoc est enim Sanguis meus Novi illius Testamenti qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Dico autem vobis, non bibam ab hoc tempore ex hoc fructu vitis vsque ad diem illum quum ipsum bibam vobiscum nouum in regno patris mei.

Luc. 22.

Et accepto pane quum gratias egisset fregit & dedit

dedit eis dicens, hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in mei recordationem: Itidem, poculum postquam cœnauisset dicens, hoc poculum est nouum illud Testamentum in sanguine meo qui pro vobis effunditur.

Accepi à Domino quod & tradidi vobis: Do- i. Cor. 11.
minum Iesum ea nocte qua prodebat accipisse panem, & gratis actis fregisse ac dixisse, Accipite, edite, hoc meum est Corpus quod pro vobis frangitur, hoc facite ad mei recordationem: Itidem & poculum postquam cœnasset dicendo: hoc poculum est nouum illud Testamentum in meo Sanguine: hoc facite quotiescunque biberitis ad mei recordationem. Quotiescunque enim ederitis panem hunc & poculum hoc biberitis mortem Domini annuntiatis vsquequò venerit. Itaque quisquis ederet panem hunc, aut biberit hoc poculum Domini indignè, reus tenebitur Corporis & Sanguinis Domini. Probet autem quisque seipsum, & ita de pane illo edat & de poculo illo bibat: nam qui edit & bibit indignè, iudicium sibi ipse edit & bibit, non discernens Corpus Domini.

Poculum benedictionis cui benedicimus, nonne i. Cor. 10.
communio sanguinis Christi est? panis quem frangimus, nonne communio corporis Christi est? Quoniam vnus panis vnum corpus multi sumus, nam omnes vnus panis sumus participes.

Ex superioribus Scripturæ locis nostram
quæritur ita conficimus.

ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ.

¶ Vicquid est Ecclesiæ Christianæ Sa-
 ¶ cramentū in quo res terrenæ ad res cœ-
 ¶ lestes ac spirituales quæ ad vitā æternā perti-
 ¶ nent significandas, obsignandas & in memo-
 ¶ riam reuocandas adhibentur, & expresso
 ¶ Dei verbo, tū ipsarum rerum cœlestium, tum
 ¶ etiā terrenarū vera & naturalis essentia siue
 ¶ substantia asseritur: atque ipsis terrenis rebus
 ¶ tribuuntur earum rerum nomina quarum
 ¶ signa sunt: Illud est eiusmodi vt res ipsæ ter-
 ¶ renæ suam essentiam ac substantiam reti-
 ¶ neant, & nihilominus fiant Signa & Sigilla
 ¶ certissima, adeoque monumenta eorum om-
 ¶ nium quæ significant, & quæ verè simul spiri-
 ¶ tualiter exhibentur & præbentur per veram
 ¶ fidem, virtute & efficacia Spiritus sancti,
 ¶ non autem corporaliter nec oraliter reci-
 ¶ pienda.

¶ Sacra Domini Cœna est Ecclesiæ Christia-
 ¶ næ Sacramentum in quo res terrenæ, (nempe
 ¶ panis & vinum, quæ nobis ore corporis su-
 ¶ menda proponuntur) ad res cœlestes ac spiri-
 ¶ tuales significandas obsignādas & in memo-
 ¶ riam reuocandas adhibentur (nempe ad signi-
 ¶ ficandum verum Christi Corpus & sangui-
 ¶ nem, itēque ad significandam & obsignan-
 ¶ dam Spiritualem & arctissimā cūiunctionem
 ¶ cum ipso Christo & communionē cum my-
 ¶ stico

stico Corpore Christi, quod est Ecclesia: itemque ad renouandam Christi ac præsertim Mortis ipsius memoriam) & expresso Dei verbo tum ipsarum Rerum cœlestium: (videlicet Corporis & Sanguinis Christi) tum etiam terrenarū, (videlicet panis & vini) vera & naturalis essentia ac substantia asseritur, tum ipsis terrenis rebus (nempe pani & vino) tribuuntur earum rerum nomina quarum signa sunt, (nimirum nomina Corporis & Sanguinis Christi.)

Quare Sacra Domini Cœna est eiusmodi ut res ipsa terrena (videlicet panis & vinum quæ nobis ore corporis sumenda proponuntur) suam essentiam ac substantiam retineant, & nihilominus fiant Signa & Sigilla certissima, adeoque monumenta eorum omnium quæ significant, & quæ verè simul Spiritualiter exhibentur & præbentur vera fide, virtute & efficacia Spiritus sancti, non autem corporaliter, nec oraliter recipienda.

EXPLICATIO SUPERIORIS

Demonstrationis.

SI superior Demonstratio ad regulas Analyticas exigatur, facile patebit in omnibus ἀριστέριον: aded ut non possit vlla ratione de Complexionis veritate dubitari. Quod ut cuius sit perspicuum, ita paucis explico.

Maior propositio quæ continet τὸ μέγαν

gnum à re Significata, & rem terrenam à re
 spiritali & cœlesti esse discernendâ. Huc adde
 quod dicitur de Christi & mortis ipsius recor-
 datione, quando quidem *μνησέουον* sine signo
 cōmodè intelligi non potest. Signum autē in
 hoc mysterio (vt cū August. & aliis loquamur)
 est res terrena diuinitus instituta, quæ præter
 id quod ingerit sensibus, aliud facit in cogita-
 tionē venire: in qua non quid sit attēditur, sed
 potius quid significet. Signa & Sigilla dicimus
 quia res significatæ simul exhibentur, spiri-
 tualiter, vera fide, vt diximus, recipiendæ. Nam
 inutile est signum, nisi fides intus adsit, in-
 quit Chrysostronus. Deinde subiicimus ve-
 ram & naturalem essentiam ac substantiã pa-
 nis & vini asseri expresso Dei verbo. Sic enim
 Euangelistæ commemorant, *Christum ac-*
cepisse panem & quum benedixisset fregisse ac
dedit discipulis, quæ omnia de pane *δὸν τῷ*
κονῶ intelligenda sunt. Quod enim accepit
 Christus illud fregit, ac dedit discipulis. Ac-
 cepit autem Christus panem: Quare Chri-
 stum fregisse ac dedisse panem discipulis, om-
 nino necessarium est, nisi ipsa Euangelistarum
 verba, ipsamque orationis seriem laceres ac
 peruertas. Adde hæc verba Pauli: *Quoties-*
cunquē ederitis panem hunc: item: Quisquis
ederit panem hunc: & Sic de pane illo edat: &
panis quem frangimus: &c. ne mihi profe-
 renda sit eorum sententia qui nomine Fra-
 ctionis panis apud Lucam sacram Cœ-

1. Cor. II.

Act. 2.
Matt. 26.

nam Domini intelligunt. Rursus poculum ipsum Christus ipse appellat *genimem*, siue *fructum vitis*: quo nomine terrenum vinum significat, ac propterea illi opponit nouum fructum vitis, cuius in regno Dei futuri sumus participes. Ex quibus omnibus manifestum est, veram ac naturalem substantiam Panis & Vini in hoc Sacramento constitui, & ita expresso Dei verbo asseri, vt qui de eo dubitavit, ille meritò de verbo Dei dubitare videatur. Quòd autem addimus pani & vino tribui earum rerum nomina quarum signa sunt, perspicuum est ex his verbis. *Hoc est corpus meum. hoc est sanguis meus.* Corpus etiam mysticum & eius communionem significari, Paulus docet his verbis: *Quoniam vnus panis, vnum corpus multi sumus.* Itaque efficitur, panem & vinum quæ nobis in S. Cœna Domini proponuntur esse Signa & Sigilla certissima eorum quæ significant, & quorum propterea nomen habent: itémq; esse monumenta quibus Christus, adeòq; Mors ipsius nobis in memoriã reuocatur, id quod patet ex his verbis. *Hoc facite in mei recordationem: item: Quotiescunque ederitis panem hunc, & poculum hoc biberitis, mortem Domini annuntiatis vsque quò venerit.* Denique verum Christi Corpus spiritualiter & fide manducari, idque virtute & efficacia Spiritus sancti: in superiori nostra disputatione de Spirituali manducatione Corporis Christi, fusè exposuimus: quæ nihil attinet hîc repetere.

F i s

His igitur omnibus expositis, nobis redit superior illa nostra sententia, nempe *Panem & vinum, quæ nobis in S. Cœna Domini proponuntur, suam substantiam retinere: & nihilominus fieri signa & sigilla certissima, adeoque monimenta eorum omnium quæ significant & quæ sunt spiritualiter & fide recipienda. Id quod erat demonstrandum.*

CAPVT III.

NUNC ex ratione nostræ methodi aduersus dogmata Transsubstantiationis & Consubstantiationis nobis est ἀνασκευαστικῶς & ἐλεγκτικῶς disputandum. Verumenimverò quia Consubstantiatores commentū illud Pontificium de Transsubstantiatione repudiant, & tunc demum se inclinant ad Pontificios, quum in hoc Mysterio agunt de reali Inexistentia Corporis Christi, idcirco, primū omnium Pōtificiorum Transsubstantiatio nobis euertenda est. Hic autē lectores velim admonitos, mihi hoc loco nō esse propositū ostendere, sanctissima illa Christi verba quib. ipse sacrū Cœnæ mysteriū instituit, ad Pōtificios, suū illud externum & reale (vt illi quidem affirmant) Missæ sacrificiū celebrātes, minimè pertinere. Hic enim agitur de Sacra D. Cœna expressis Christi verbis instituta, non de humanis cōmentis,

quib. maximo totius orbis Christiani malo, ipsum Cœnæ Dominicæ Sacramentū in Missam Pōtificiā, hoc est, in nudos inanēsq; ritus ac ceremonias theatricas & quod longè grauius est, in idololatriā conuersum est: qua de re alibi in Tractatu de Vnico Sacrificio Christi differuimus: Sed quia propositæ quæstionis habenda est ratio, sequens disputatio in Pontificiā Transsubstantiationē feretur, vt eā Ecclesiæ Romanæ sententiā euertamus, quā antea in primo capite recensuimus de cōuersione substatiæ panis & vini, in verū Corpus & Sanguinē Iesu Christi, remanētibus panis & vini accidentibus: & reliqua eiusmodi quæ suprā à nobis commemorata sunt.

Aduersus Transsubstantiationem.

ARG. I.

OMNE dogma quo negatur id quod expressis Apostolorum & Euangelistarum verbis affirmatur ex Ecclesia Christiana finibus exterminandum est.

Dogma de Transsubstantiatione est eiusmodi, vt eo negetur id quod expressis Apostolorum & Euangelistarum verbis affirmatur.

Quare dogma de Transsubstantiatione ex Ecclesia Christiana finibus exterminandum est.

Maior est in promptu. Minorē propositionem sic probamus. Transsubstantiatores negant in S. Cœna Domini, post consecratio-

tionem, panis substantiam remanere, ac proinde negant esse panem: quum tamē Apostoli & Euangelistæ verbis expressis panem esse dicant. Vt patet ex capite superiori proximo, & ex locis Scripturæ quibus nostra demonstratio nititur, vbi nominatim post benedictionem vocatur panis. *Panis quem frangimus*, inquit Paulus. *Quotiescunque ederitis panem hunc, &c.* & Christus, *Non bibam de hoc fructu vitis.* (inquit.) Respondent Christi Corpus vocari panē, propterea quod panis conuersus est in Corpus Christi: vt homo vocatur terra & cinis quia de terra factus est. Contrā, sequeretur, Christi Corpus fieri de substantia panis, quæ sit ipsius Corporis materia: quod est absurdissimum. Nam vnus eiusdemque corporis vna est eademque materia, & vna est forma. Quare sanctissimum Christi Corpus nō potest constare duplici materia eaque differente toto genere: homo verò dicitur terra, tum quia eius corpus è terra desumptum est, tum quia tandem in terrā reuertitur. Ac Christi Corpus neque de panis substantia desumptum est, neque in panis substantiam reuertitur.

Captant etiam aliud diuerticulum ex eo quod dicitur virga Aaronis absorpsisse virgas magorum Pharaonis, cum tamen virga tum esset in serpentem conuersa. Sed ratio est in promptu, nempe quia statim virga illa in pristinam ac naturalem formam

1. Cor. 10.

1. Cor. 11.

Matth. 26

erat reditura, eamque formam tum habebat, quum Moses hanc historiam conscripsit. Quinetiam verbū Absorbendi satis indicat tunc temporis fuisse serpentē: nec enim proprium est virgæ vt aliquid absorbeat. Virgæ autem Magorū dicit Moses fuisse absorptas, vt distinguat miraculum Dei à magicis prestigiis. Ergo nihil huic historiæ cum Cœna Domini commune est. Etenim in illa virgæ conuersione exterior oculorum sensus affectus est, & tandiu visus est ille serpens, quādiu durauit illa conuersio & donec virga in pristinam formam redierit. At in Cœna Domini, nihil tale apparet, nec sensus vllō modo afficiuntur commentitiā illa conuersione, sed potius dictant planè contrarium. Præterea ne ipsi quidem Pontificij volunt, panē factū esse Corpus Christi, nec rursus de Corpore Christi panem fieri: quod tamen necessariò sequeretur ex illa comparatione virgæ Moses. Denique conuersio virgæ in serpentem expressis ac dilucidis Scripturæ verbis affirmatur: at de conuersione panis in corpus Christi nihil extat in Scriptura. Sic enim Moses. *Et fuit (inquit) in serpentem: scz. conuersa.* At nihil tale dicitur de panē.

II.

SI panis substantia conuertitur in corpus Christi: Ergo Cœna Domini non est Sacramentum. Ad ūvālov.

Consequentia patet. Nam ea est natura Sacramentorum (ita dictante Scriptura & Veteribus omnibus assentientibus) ut sit *ἀναλογία* inter Signum & Signatum, qua sublata, Sacramentum etiam tollitur. Si Sacramenta (inquit Augustinus) Ep. 23. quandam similitudinem earum rerū quarum Sacramēta sunt non haberēt, omnino Sacramēta non essent. Atqui *ἀναλογία* huius Sacramenti sita est in ea facultate nutriendi quam panis habet: ut ita doceamur, animos nostros ali ac foueri corpore & Sanguine Iesu Christi in vitam aeternam, quemadmodum pane & vino corpus nostrum alitur ac fouetur in hac vita. Iam si tollitur substantia panis, obsecro te, ubinam erit illa nutriendi facultas? nec enim panis albedo, rotunditas, & reliqua huiusmodi accidentia nutriunt. Quod si Transsubstantiatio (liceat enim mihi hoc dicere) suos liberos, hoc est, multiplicem illam Monachorum progeniem, qui tam præfractè veritati resistunt, solis accidentibus aleret, profectò iampridē eorum contendendi studium refrixisset. Item: quando quidem panis in S. Domini Cœna est etiam signum mystici corporis, siue sanctissimæ illius vnionis qua omnia Ecclesiæ membra sub Christo capite arctissimè inter se coniunguntur, non minus quàm ex multis granis frumenti vnus panis conficitur: Si tollatur panis substantia, simul esse desinit hæc *ἀναλογία*, ac proinde tollitur

1. Cor. 10. li, *Panis quem frangimus, nonne communio corporis Christi est? Quemadmodum unus panis, unum corpus multi sumus: nam omnes unum panem participamus.* Hæc Paulus, contra Transsubstantiationem pro nobis differens.

At enim inquit, ante Transsubstantiationem fuit panis, ac propterea fuit etiam illa ἀναλογία. Ego verò sic insto. Ergo aut panis fuit Sacramentum ante Transsubstantiationem (& sic Transsubstantiatio evanescit) aut sequitur, id quod esse desiit, esse Sacramentum: quod inconstantissimè dicitur & ἀντιφατικῶς. Nam id quod non est simpliciter, quomodo erit Sacramentum? Atque omnino contendant licet Monachi nervos omnes sophisticos: affirmo illos effugere non posse, quin posita Transsubstantiatione, tollatur Sacramentum: faciant, fingant, inveniunt omnia diuerticula: semper veritas fortior eminebit.

III.

SI Baptismi Sacramentum effectum suum plene habet in fidelibus, remanente Aqua substantia, nec ulla idonea (sicuti suo loco ostendemus) ratio afferri potest, quamobrem non idem de Sacramento Cœna Domini statuendum sit: quum utrobique proponatur, & exhibeatur ætissimæ cum Christo coniunctio: certè ut S. Cœna Domini effe-

effectum suum plenè habeat nihil opus est panis
viniq̄ue Transsubstantiatione.

Verum est Antecedens.

Verum ergo & Consequens.

Connexi veritas petitur ex summa similitu-
dine quæ inter Baptismum & sacram Cœ-
nam Domini intercedit, quam quidem ego
sic demonstro.

Primum, vtrumque est Noui Testamenti
Sacramentum à Christo institutum. Deinde,
Si cõparentur ea quæ de Baptismo, cū ijs quæ
de Cœna Dom. dicuntur, inde patebit tanta
vtriusque Sacramenti conuenientia, vt ne
hæc quidem sine illis intelligi possint. Audi-
amus enim ea quæ dicuntur de Baptismo

Qui crediderit & baptizatus fuerit seruabitur.

Matt. 28.

Baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu

Act. 2.

Christi in remissionem peccatorum. Nisi quis ge-
nitus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire

Ioan. 3.

in regnum Dei. An ignoratis, nos quotquot bap-
tizati sumus in Christum Iesum, in martem ipsius

Rom. 6.

esse baptizatos, &c. Nam si cum eo plantati coa-
luimus conformatione mortis eius, nimirum etiam

Gal. 3.

resurrectionis (conformatione) coalescemus. Qui-
cunque in Christo baptizati estis Christum indui-

1. Pet. 3.

stis. Nos Baptismus seruat, non abiectio sordium

Tit. 3.

carnis, sed bona conscientie interrogatio erga Deum

per resurrectionem Iesu Christi, secundum præno-

tionem Dei Patris in sanctificatione Spiritus, ad

Obedientiam & asperisionem sanguinis Iesu Chri-

sti, Seruauit nos per lauacrum regenerationis, &

renouationem Spiritus sancti. &c. Vicissim audiamus ea quæ de Cœna D. dicuntur.

Ioan. 6.

Si quis manducauerit ex hoc pane viuet in æternum. Nisi ederitis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habetis vitam in vobis. Panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita. Qui edit meam carnem & bibit meum sanguinem in me manet & ego in eo.

I. Cor. II.
Math. 26

Qui edit carnem meam & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Probet seipsum homo & sic de pane illo edat, &c. Hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur, hoc est sanguis meus qui pro multis funditur in remissionem peccatorum, &c.

Ex his omnibus summa Baptismi & Cœnæ Domini similitudo & conuenientia facile elucescit quâdoquidem utrobique agitur de Remissione peccatorum, de Salute & vitæ æterna, de Coniunctione quæ nobis cum morte Christi adeoque cum ipso Christo ætissima intercedit. Vulgatum est autem illud: De similibus similia: de iisdem eadem esse statuenda.

Ad antecedens quod attinet: illi ipsi factentur, Aquæ substantiam remanere: cur ergo non idem censeant de Cœna Domini? Num est maius aliquid aut mirabilius, nutriri in vitam æternam: quàm in vitam æternam regenerari? minimè certè: nec minus hoc nouum Nicodemo, quàm illud Capernaitis durum visum est.

Ioan. 3.

At, inquiunt, non eadem verba in Baptismo,

mo, quæ in Cœna Domini. Nec enim Christus ostendens Aquam, dixit, Hoc est sanguis meus. Quod quidem diuerticulum ego sic refello. Primum est petitio principij. Hoc enim est inter nos controuersum, an illa Christi verba, *Hoc est corpus meum*, Transsubstantiationem inferant. Deinde licet totidem verbis eadem sententia non exprimat, tamen affirmo, ea quæ de Baptismo dicuntur equipollere iis verbis, quibus Sacra Domini Cœna instituta est. Quid enim hæc sibi uolunt, *Lauacrum regenerationis: aspersio sanguinis Iesu Christi: Baptizari in remissionem peccatorum*, & quæ sunt huiusmodi. Quis enim nescit non Aquæ substantiam, sed Christi sanguinem esse lauacrum regenerationis? itémque: non Aquæ substantia sed Christi sanguine Remissionem peccatorum nobis comparari? Quid porrò sibi uult illud Apostoli, *Eos qui baptizantur, in mortem Christi baptizari*? nonne his uerbis significatur sanguis Christi? Itaque tum uerbum *Baptizandi* (quod significat mergendo ablueri) tum ipsius rei circumstantia satis complectitur nomen Sanguinis, licet non expressum sit in ipsa Baptismi institutione. Tertiò si propter hanc loquendi formulâ, *Hoc est corpus meum*, usque ad Cœna Domini Baptismo antecellit, ut illic fiat Transsubstantiatio, hic uerò non fiat; Ergo Sacramenta Veteris Testamenti sunt longè præstantiora Baptismi Sacramento. Nam in

Tit. 3.

1. Pet. 1.

Rom. 6.

veteris Testamenti Sacramentis similis loquendi formula vsurpatur: vt, *Hoc est Transitus sine Pascha: Hoc est fœdus meum*: de Circūcisione: Item: *Petra erat Christus*, & aliquot confimilia. Atqui hoc consequens ipsimet valde repudiant, quippe qui nobis obiciāt, vetera nos Sacramenta cum Noui Testamenti Sacramentis exæquare.

IIII.

S*I his Christi verbis, Hoc est corpus meum* Transubstantiatio efficitur: Ergo explicari non potest, quid significetur pronomine, *Hoc*. Absurdum est consequens: Absurdum igitur & Antecedens.

Consequentia ita probatur. Quum, *Hoc*, sit demonstratiuum (vt id à Grammaticis repetamus) aliquid demonstret necesse est. Quare aut demonstrat Corpus Christi, aut ipsam panis substantiam cum eius accidentibus, aut sola panis accidentia. Si demonstrat corpus Christi: Ergo id non fit vi Transubstantiationis, quam illi volunt effici ex horum verborum prolatione. Sic enim Thomas: Cōsecratio, inquit, perficitur in ultimo instanti prolationis verborum. Itaque sequeretur, esse corpus Christi ante consecrationem, quod illi vehementer negant. Hoc adde plana hæc & perspicua Evangelistarum verba. *Accepi panem, fregit, deditque discipulis suis.* Quod si referant demonstratiuum, *Hoc*, ad

ad ipsam panis substantiam, & omnino ad ipsum panem, quippe Signum & Sigillum Corporis Christi certissimū (vti necesse est) perit ergo Transsubstantiatio: sequitur enim, verum panem fuisse Apostolis demonstratū. Absit enim vt vnquam ausint dicere, aliquid fuisse falsò demonstratum à Christo. Denique si dicant sola panis accidentia fuisse demonstrata, sua retexunt omnia: quandoquidem negant, accidentia esse corpus Christi, quod tamen Christus ipse affirmaret. Hic, quem tandem exitum reperiant: nemo potest hactenus explicare. Nam quòd ridiculè am cōmīniscuntur Vagum aliquod Individuum, id profectò est eiusmodi, vt febricitantis cuiusdam Monachi delirium esse videatur: imò ne intelligi quidem possit istud *ἀντικείμενον* non differendi sed somniandi genus. Nullum est enim Individuum quod non sit *τέλειον*: ac proinde certum, non autem vagum, indeterminatum aut indefinitum: præsertim quū præcedat demonstratiuum, *Hoc*, certum aliquid designans. Sed qui veritati resistunt, ita errent ac vagentur necesse est. Quinetiam si is esset sensus verborum Christi quem illi volunt, perinde ac si diceret, *Hoc quod velatur sub accidentibus panis, est corpus meum*, certè Transsubstantiatio iam præcessisset illa Christi verba: quemadmodum diximus. Denique quū oculis corporis accidentia demonstrètur potius quàm ipsa substan-

Epist. 112. tia, quæ nostris oculis nisi accidentium beneficio demonstrari non potest (soli enim mentis oculi substantiam, detractis accidentibus, contemplantur: ac proinde dicebat Augustinus, interiores oculos esse iudices exteriorum oculorum.) omnino demonstratiuum *Hoc* substantiam suis accidentibus vestitam significat, aut est demonstratiuum non demonstrans. Itaque si demonstraretur corpus Christi, quandoquidem est exterior & aspectabilis demonstratio, certè demonstraretur corpus cum suis accidentibus, atque ita Corpus Christi videretur in Cæna Domini, & esset omnibus aspectabile: quod longè secus est.

V.

S I in Cæna Domini substantia panis non remanet, sed sola panis accidentia supersunt. Ergo accidentia nutriunt, Itémque: ex accidentibus generantur vermes & cineres: quod vel opinari, stultissimum est.

Consequentia patet ex ipso sensu & ex ipsa experiëntia. Nam qui sacra illa Signa participant, in seipsis sentiunt vim ac facultatē panis & vini: aded vt absurdum sit affirmare, panis viniq̄ue substantiam esse desisse, remanentibus solis accidentibus. Rursus memoria proditum est, reliquias Eucharistia comburi solitas. Denique non negant Pontificij quin idētidem apud ipsos hostia (vt vocant)

vocant) diutius asseruatae tineis ac vermibus absumantur, ex qua re inter ipsos Transsubstantiatores non parua exorta est disputatio, dum quærent, vndè nã illi vermes existant, & quid tum fiat de Christi Corpore: Theologicè, scilicet, de Cœna Domini differentes.

VI.

SI in Cœna Domini sola panis ac vini accidentia supersunt: Ergo rursus illa accidentia in substantiam Transsubstantiantur, ita ut Pontificij pro vna iam duas habeant Transsubstantiationes. Consequentia patet, Certum est enim (nisi rursus velint ipsos etiam homines in lapides & truncos *ἀνὰ θύρας* transsubstantiare) in Cœna Domini panis vini que saporem & gustum remanere. Ex quo efficitur, subesse panis ac vini substantiam, quandoquidè sapor sine substantia materiata esse non potest, neque hætenus auditum est vllius accidentis saporem esse. Ad hæc perspicuum est, accidentia illa quæ Pontificij sola superesse existimant: non esse quasdam Mathematicas delineationes, sed esse corpora Physica materiam & *τὰ μέρη* corporis naturalis habentia, cuiusmodi est longitudo, latitudo & profunditas: quæ omnia vel ipsi Pontificij negant ad Christi corpus pertinere. Quamobrem si quis existimat, accidentia materiam constare, ille profectò accidens in substantiam commutauit.

Matth. 26. **S***I in Cœna Domini sola panis accidentia re-*
 1. Cor. 10. *manent: ergo stare non potest quod dicitur in*
 &c. *Scriptura de sacri Panis fractione. Αδύνατον.*

Consequentia patet. Ecquid enim fran-
 geretur? Num Christi Corpus? Absit. *Os non*
 Ioan. 12. *corfringetur ex eo.* Inquit. Et nominatim
 1. Exod. 12. *Euangelistæ. Accepit panem, inquit, fregit,*
deditque discipulis. & Paulus: Panis quem fran-
gimus. Num igitur accidentia franguntur?
 At qui nos agimus non de Mathematica sed
 de vera fractione: aded vt, nisi subtrata sit
 materia ac substantia, fractio, locum habere
 non possit.

Respondet Thomas (magnus ille Trans-
 substantiationis patronus, qui quantum in
 ipso fuit non dubitauit ipsa naturæ funda-
 menta conuellere, vt suæ Transsubstantiati-
 oni blandiretur.) Quantitatem dimensionum
 frangi. Quod ego sic refello. Fractio de qua
 agitur aut est vera, aut mathematica. Si ma-
 thematica, ruit igitur huius Sacramenti ve-
 ritas: quod absit. Item: ergo quibusdam præ-
 stigiis, eorum qui intersunt oculi deludun-
 tur, apparet enim vera & realis fractio. Item:
 Ergo abrogatur fides verbo Dei: quod absit.
 Nam Paulus: *Panis quem frangimus, inquit, nõ-*
ne communio est Corporis Christi? Item: Nisi sit
 vera fractio, quomodo significabit summos
 illos dolores quos Christus in cruce pro no-
 bis passus est? Sic enim Paulus verba Christi
 com-

commemorans, *Hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur*, inquit, alludens ad veram panis fractionem. Itaque, si fractio panis, est pars Sacramenti, (quippe cū significet maximos Christi cruciatus) veram esse fractionem, necesse est. Quomodo enim res falsa rei verissima Sacrum signum sanctūque pignus esse potest? Rursus, si fractio vera est (sicuti est omnino) non igitur sola quantitas dimensua frangitur: quia in vera fractione, non sola quantitas sed ipsum quantum frangitur: hoc est, ipsa substantia quæ quantitatem habet. Atque hæc de Thomæ somnio nobis dicta sint. En quò tandem euadant etiam præclara hominum ingenia, quum humana commenta purissimo Dei verbo anteponūt.

VIII.

S*in Cœna Domini sola panis viniq̄ue accidentia remanent (vt Pontificy volunt) ergo accidentia subsistunt sine subiecto. Ad ὕπατορ. Respondet Thomas, quem plerique ex recentioribus scholasticis sequuntur (Franciscanis quātūvis licet propter inueteratū inter illas sectas odium, invidentibus & obsirepentibus) solam quantitatem dimensiuam subsistere sine subiecto. & in ipsa quantitate reliqua accidentia fundari. Quod quidem non iam somnium sed delirium ita redarguo. Quantitas non potest esse dimensua, nisi sit alicuius quanti dimensua: hoc est, non po-*

32 DE SACRAM. MANDUCAT.
test dici quantitas dimetiens, nisi aliquod
quantum dimetiatur. Hæc enim sunt ex ter-
tio genere Relatorum $\tau\acute{\omicron}\nu\mu\epsilon\tau\acute{\rho}\omicron\upsilon\ \pi\rho\acute{\omicron}\varsigma\ \tau\acute{\omicron}\delta\ \mu\epsilon\tau\epsilon\tau\eta\mu\alpha\tau\acute{\omicron}\nu$
 $\tau\acute{\omicron}\nu$. Iam hîc non agitur de quantitate illa ma-
thematica quæ fit $\epsilon\acute{\xi}\ \alpha\phi\alpha\iota\rho\epsilon\sigma\tau\epsilon\omega\varsigma$, sed de quan-
to physico quod videtur, contrahitur, mo-
uetur & quod est longum, latum & profun-
dum. Itaque quantitas illa dimetiens ne-
cessariò includit substantiam Materialiam
quam dimetiatur: alioqui vanum est nomen
quantitatis dimensiuæ, perinde vt si quis di-
cat mensuram sine aliquo mensurato: quod
nihil est aliud, quàm inanes voces fundere:
summum, non in Theologicis modo, verum-
etiam in omnibus disputationibus vitium.
Deinde Thomas petit principium. Nam qui
dicit Quantitatem dimensiuam subsistere si-
ne Subiecto, ille dicit, Accidens sine subie-
cto subsistere. Quantitatem enim esse acci-
dens, spero nò negaturos. Denique nihil ab-
surdius dici potuit, quàm, reliqua acciden-
tia fundari in quantitate dimensiua. Nam
tametsi is est ordo naturæ vt quantitas pro-
ximè ad substantiam accedat, tamen quali-
tas & reliqua accidentia non possunt in
quantitate dimensiua fundari, sed fun-
dantur in substantia quæ quanta est: quem-
admodum licet qualitas ordine præcedat a-
ctionem, tamen actio non fundatur in qua-
litate, sed in substantia quæ qualis est. Ete-
nim quî fieri potest vt reliqua accidentia in
quan-

quantitate subsistant quū ipsa quantitas sine substantiæ fundamēto subsistere non possit. Nec sum nescius, quum hoc loco omnes rationes & Thomam & reliquos Transsubstantiatores deficiunt, tandem eos Omnipotentiam Dei suis commentis prætexere (quā respōsionem postea suo loco refellemus) Sed illud demiror: cur non igitur idem de aliis accidentibus dicant, ac videri velint studiosi ordinis naturæ in summa illa rerum omnium perturbatione quam inuehunt. Enimvero, siquidem velit, nō minus potest Deus facere ut qualitas subsistat per se, quam ipsa quantitas. Itaque dum amplificare volunt Omnipotentiam Dei, eam restringunt.

Sūt qui respōdeant: Accidentia posse sine subiecto subsistere, eo quodd lux, inquit, quæ est accidēs, ante Solis creationem extiterit, quæ postea in Sole tanquam in subiecto subsistat: quos ita refello. Primum, perperam faciunt, qui ex iis quæ in prima Mūdi cōformatione facta sunt, velint ipsam rerum naturam à Deo constitutam euertere. Satis enim conflat, hanc esse rerum naturam, ut accidentia nisi in subiecto esse non possint. Deinde qui putant primigeniam illam lucem fuisse accidens, à præstantissimis Theologis & Philosophis dissentiunt: nec satis cōuenit, creationem mundi ab accidentis creatione cœpisse. Videant Lectores quàm variè tum ab Augustino tum ab aliis Doctoribus de

vide Aug.
li. de Gene.
cyc.

primæ illius lucis creatione disputatum sit. Denique distinguendum est inter Lucem & Lumen: quod posterius ut plerique omnes fatentur esse accidens, ita lucem, eam præsertim quam Moses dicit initio creatam esse inter substantias doctissimi Theologi numerant: ne mihi dicendum sit: quæ nobis obiciuntur non extare apud Mosen (licet non desint qui ita censeant) nempe lucem illam in principio creatam (quam illi dicunt esse, accidens & nonnulli ex Veteribus putant fuisse iam tunc corpus aliquod lucidum distinguens inter mane & vesperam) illam, inquam, lucem fuisse deinde in Sole tanquam in subiecto collocatã. Sic enim Moses: *Existant, inquit Deus, Luminaria in expansione cæli, &c. Et fecit duo magna luminaria, &c. Ex quibus apparet solem cum sua luce simul fuisse creatum, ut diem à nocte separaret: nã luminare sine luce ne intelligi quidem potest. Sed de hac re hæcenus: nos enim de ipsa rerum natura à Deo constituta, conformataque differimus: non de iis quæ perfectam absolutamque naturæ constitutionem præcesserunt, & quorum plena cognitio longè perfectò superat humanam intelligentiam. Quanquam autem res in hoc Mystério significatæ rebus omnibus creatis longè antecellunt: tamen externa signa petita sunt ex rebus ordinariis ad captum humanum accommodatis.*

Gen. I.

SI posita Transsubstantiatione, substantia panis neque possit in nihilum redigi, neque resolui in materiam primam, neque conueri in substantiam corporis Christi: Ergo dogma de Transsubstantiatione merum est somnium. Antecedens verum est. Verum igitur & consequens. Connexum est perspicuum.

Antecedentis partes ita sigillatim probam'. Primū, substantia Panis nō potest in nihilū redigi: nec ordine naturæ, ex cuius legib. nihil in nihilū r uertitur: nec vi verborū Christi: quia nihil tale extat in his Christi verbis: *Hoc est corpus meū*: & sanè quā mirum foret istud ratiocinādi genus, si ex verbo, *Est*, concluderetur, aliquid non esse? Itē hæc verba:

Accepi panem: dedique &c. Panis quem frangimus Matth. 26

Sic de pane illo edat: Quemadmodum v- 1. Cor. 10.

nus panis, vnum corpus multi sumus, nam omnes 1. Cor. 11.

ex vno pane participamus. & consimilia satis refellunt istam (vt illi vocant) substantiæ panis annihilationem. Ad hæc, verbo Dei omnia ex nihilo fuisse creata, itēque esse, subsistere & conseruari passim legimus, potius quā ipsas rerum creatarum essentias verbo Dei in nihilū redigi. Rursus si ex his verbis, *Hoc est corpus meum*, substantia panis in nihilum redigitur: cur etiam ipsa accidentia non simul euanescent? Nam illa imprimis demonstrantur vt antè diximus. Item: agnos-

cerent Pronomine *Hoc* demonstrari substantiam panis, quod illi vehementer negat: alioqui, quomodo & quibus tandem verbis ipsa panis substantia peribit? Etenim nisi demonstraretur panis substantia, nulla igitur in his Christi verbis facta est mentio substantiæ panis. Quis fit igitur ut vi verborum Christi id in nihilum redigatur de quo Christus nihil dixerit? Quod si Christus locutus est de substantia panis: ergo hic erit sensus Verborum Christi (siquidem sensus dicendus est) Hoc quod nihil est, est corpus meum. Absurdum & impium. Denique hoc repugnat ipsi vocabulo Transsubstantiationis quo conuersio substantiæ significatur: alioqui (nobis enim ita loqui liceat) dicenda esset potius Desubstantiatio. Conuersio verò non delet substantiam sed mutat formam. Quid pluribus opus est? nobis etiam tacentibus Monachorum illæ copiæ λευκομέλαινοι quæ sub signis Thomæ militant, magno vocis & manuum pedumque strepitu hanc de substantiæ panis annihilatione sententiam explodunt. Sic enim Thomas: Multum inquit, de natura corporea primò creata iam in nihilum rediisset ex frequentatione huiusmodi mysterij: nec est decens ut in sacramento salutis diuina virtute aliquid in nihilum redigatur. Hæc Thomas.

Secundo substantia panis non resoluitur in primam materiam? quia substantia panis non

de dicitur
Cor. 10.
II. 30.

In l. 4. sct.
Dist. 8. c. 1.

non est sine sua forma essentiali: formam autem in primam materiam resolui posse, nefando quidem auditum est. Cæterum si prima materia est potentia (vt Philosophi tradunt) hoc erit valde præposterum, ab Actu regredi ad Potentiam: cum potius à potentia ad Actum progrediendum sit. Atque omnino commentum est istud de prima materia planè redolet antiquum illud Chaos, quum nondum mundus suis partibus distinctus, colluceret: vt ita nobis melius significet quàm rerum omnium perturbationem Transsubstantiatio in orbem terrarum inuexerit. Sed de prima materia hætenus, quam à Deo creatam scimus, sed post mundi conformationem sine forma existere, nemo Christianus credit, & nullus Philosophus existimat. Atque id sensit vel ipse Thomas qui commentum istud etiam refutauit.

Tertiò Substantia panis non conuertitur in substantiam Corporis Christi (quemadmodum Thomas opinatus est) sequentibus rationibus.

Si vlla fieret conuersio id fieret vi verborum Christi: At hîc nullum est Christi verbum quod conuersionem significet, nã verbum, *Est*, non significat conuersionem. Nec n. ita dixit Christus: *substantia panis fiat substantia corporis mei*, quod tamen dictum oportuit vt hæc de conuersione sententia locum habeat. Quod si vlla esset conuersio, certè illa

præcederet verbum, *Est*, vt ita Christus de re iam antè facta loqui videatur. Etenim non potest esse corpus antè conuersionem, nec in ipsa conuersione, sed tantùm post conuersionem. Atqui negant omnes Pontificij esse corpus Christi antequam verba illa pronuntiata sint. Nulla est igitur cõuersio. Nam qui solo vocabulo *Benedicendi* contenti sunt: egregiè à gregalibus suis Pontificiis refelluntur. Nec enim *Benedixit* idem est ac *Panem in suum Corpus transsubstantiauit*.

Item: si panis cõuertitur in Corpus Christi: ergo materia ipsius panis est simul cum materia & essẽtiali forma Corporis Christi: atque ita quoties fit Transsubstantiatio, toties aliquid accedit substãtiæ corporis Christi. *ἀδύνατον*. Consequentia patet ex iis quæ paulò antè diximus vel ipsis omnibus Thomistis assentientibus. Nam substantia panis non redigitur in nihilum, nec etiam in primam materiam resoluitur: nec rursus manet sub suis accidentibus (vt illi volunt) & tamen est aliquid, ac proinde est alicubi. Itaque si conuertitur in Corpus Christi, certè non alibi quàm in Christi corpore querenda est.

Item: si panis cõuertitur in Corpus Christi: sequeretur, formam essẽtialẽ panis in formam Corporis Christi transire, assumptis ipsius Corporis accidentibus, idque ex natura conuersionis. Iam quia hoc est de natura corporis vt videri & contrèctari possit: certè

certè non iam panis sed ipsum Christi Corpus videretur. At contra fit. Videtur enim panis, & Corpus Christi non videtur.

Respondent: substantiam panis in substantiam Corporis tantùm conuerti nec tamen adesse accidentia Corporis sed Panis accidentia superesse. Audio scilicet petitionem principij. Nec enim somnium tẽrque quaterque repetitum, aliud est quàm somnium: quandoquidem suum commentum recitare, non est suum commentum confirmare. Credo igitur te ita credere: sed ego quaero rationem cur ita credas. Christus, inquis, ita dixit. Itane verò. vbi obsecro? quando? quibus verbis? vbinam gentium fit mentio istius separationis accidentium à substantia? Quum Christus diceret: *Hoc est corpus meum quod pro vobis traditur*, nũ loquebatur de sola vel panis vel corporis substantia sine vllis accidentibus? Et corpus quod traditum est, nullane habebat accidẽtia? potuitne sine quãtitate & eiusmodi Accidentib. crucifigi? aut, habebãtne accidẽtia Panis? Quid igitur verbis Christi cum isto somnio commune esse potest?

Item: si panis conuertitur in Corpus Christi idque in instanti & sine motu locali vt Thomistæ volunt: Ergo substantia Corporis Christi non est sub panis accidentibus. Consequentia patet: quia Corpus Christi est in cœlo, Pontificiis assentientibus. Ipsa autem

accidentia panis sunt in terra. Siquid autem conuerteretur in aliud quod iam actu existeret (id quod à nobis per concessionem dictū sit) necessariò traheretur ad id in quod conuerteretur, & ibidem esset cum eo: ac proinde substantia panis in cœlum euolaret in Corpus Christi conuersa. Ibi enim est Corpus Christi. Alioqui potius Corpus Christi diceretur conuerti in panem: si quidem Panem sequatur & in Panis loco resideat. Itaque quū volunt puncto temporis panem conuerti in Corpus Christi & ibidē esse vbi erat panis: profectò, quicquid tādē excusent, non possunt effugere quin inferant Corpus Christi simul per illam conuersionem generari. Quod abicit. Consequentia patet, quia id in quod aliquid conuertitur, per huius conuersionem esse incipit. licet enim species præexistat, tamen singulare ¹⁰⁸⁴ non præexistit. Et hoc dicitur ¹⁰⁸⁵ *αὐτὸν ἄνωγον*: vnum singulare conuerti in aliud singulare præexistēs. Sequeretur enim idem simul iam esse & fieri.

Respondet Thomas, hanc conuersionem esse singularem & fieri diuina virtute: quod quidem nihil aliud est quàm principium petere & id quod est in quæstione positum afferre loco ¹⁰⁸⁶ *ἐν τῷ αὐτῷ*. Adde quod diuina virtus non facit vt conuersio non sit cōuersio, quemadmodum infra copiosius explicabimus, quum excutiemus istud respondendi genus.

genus. Hinc fit vt galeata illa Monachorum acies quæ Ioannem Duns Scotum ducem sequitur, magno animo contendat, in suis disputationibus, præsentiam Corporis Christi in Eucharistia non fieri per conuersionem substantiæ panis; quandoquidem sola Conuersio non infert Præsentiam: nec enim sequitur, inquit: Panis conuertitur in Corpus Christi: Ergo Corpus Christi est præsens in Eucharistia, quia corpus Christi præexistit & est in cælo: præsentia autem corporis hic, vel, ibi est posterior ipsius corporis essentia. Hic verò quid faciunt conuersionis patroni? nempe exponunt (aut peruertunt potius) vocabulum Conuersionis: atque ita scilicet rem explicant: vt Conuersio sit substantialis successio qua Corpus Christi succedit substantiæ panis: hoc est, vno verbo, vt conuersio non sit conuersio. Quare hoc modo palinodiam canunt & retexunt sua illa omnia superiora de conuersione quæ fit in instanti, itémque de substantia panis quam negabant tum in nihilum redigi, tum in primam materiam resolui. Nam quænam fit in instanti conuersio, si est substantialis successio? itém: si succeditur substantiæ panis, illa igitur recessit, aut non ei succeditur: & si non redigatur in nihilum, quoniam tandem euadit? Itém: si substantia panis longè abest à corpore, & nihil ei cum ipso Christi Corpore commune est, cur dicitur conuerti in ipsum corpus?

ipsum, inquã, corpus, quod ne attingit quidem, imò à quo abest quàm lōgissimè: atque vbinam terrarum sit, nondum potuerunt magni isti somniatores somniare. Deniq; si corpus Christi quod est in cœlo, succederet substantiæ panis in terra, quomodo id fieret sine motu locali? O miseros homines *πλαῖῶντας καὶ πλανωμένους*: inquit Paulus. Sed digladiâtes Monachos in præsentia relinquamus.

x.

SI vi verborum Christi panis conuertitur in corpus: & vinum in sanguinem Christi: Ergo separatur corpus à sanguine. ἀδύνατον. Consequètia patet. Nam verba Christi separatim pronuntiantur. Quòd si in Corpore continentur Sanguis, quorū igitur Vinum in Sanguinem seorsim transsubstantiatur.

Respondent, Sanguinem esse in Corpore & Corpus cū Sanguine per Concomitantiam. Sed ego sic insto. Primùm: ineptum esse hoc vocabulum. Nam pars non dicitur comitari totum, sed esse in toto. Sanguis autem est pars corporis viuentis: isti autem perinde loquuntur ac si sanguis esset aliquid aduentitium & extraneum. Deinde non soluitur propositum superiùs incommodum, sed augetur potius. Nam si ea est Concomitantia Corporis & Sanguinis, vt corpus sine sanguine esse non possit: si Panis conuertitur in Corpus Christi, certè in eius sanguinem simul

simul conuertatur necesse est. Nam, obsecro
 tibi Transsubstantiator, quid intelligis no-
 mine Corporis? num aliquod corpus *ουσια-*
καρμιον, solâq; delineatione adumbratum?
 Minime verò quandoquidem de ipso essen-
 tiali Christi Corpore loqueris. Ergo loque-
 ris de eo corpore quod carnem, ossa &
 sanguinem habet. Idque non virtute Con-
 comitantiae, sed ipsius naturæ virtute.
 Quod si habet sanguinem ex Concomitan-
 tia, habet igitur & ossa & carnem eodem
 modo. Ecquod igitur est illud corpus cui
 tribuitur ista concomitantia? Nam facile
 probabo totum ipsum corpus esse Concomi-
 tantiam: siquidem tibi fides habeatur. Rursus:
 si Corpus Christi constat carne, ossibus &
 sanguine quia est verum & naturale corpus:
 Ergo si panis Transsubstantiatur in verum
 & naturale Corpus Christi, certè Transsub-
 stantiatur in carnem, ossa & sanguinem. Quod
 si excipias non conuerti in sanguinem vi
 Transsubstantiationis, sed tantum per Con-
 comitantiam adesse sanguinem: idem ego
 dicam de carne & ossibus adeoque de iis om-
 nibus quibus corpus constat: tum inducti-
 one colligam, nihil eorum ex quibus constat
 Corpus Christi vi Transsubstantiationis ad-
 esse in Eucharistia, ac proinde nullam esse
 Transsubstantiationem. Etenim cedo mihi ra-
 tionem quamobrem vi Transsubstantiatio-
 nis panis potius conuertatur in carnem &

ossa quam in sanguinem: itémque si sanguis per Concomitantiam adsit, cur non etiam caro & ossa aderunt per concomitantiam. Quare (ne quid dissimulem) video ego tuam illam Transsubstantiationem grauiter laborare ex hac concomitantia. Nam quia præcisè verba Christi vrges, ego quoque præcisè verba Christi vrgeo, ad hunc modum: *Hoc est sanguis meus, qui pro multis funditur*, inquit Christus. Ergo loquitur de Sanguine quatenus funditur: non quatenus est in corpore. quorsum igitur tua illa concomitantia qua vis sanguinem esse in Eucharistia vi conuersionis, & esse in Christi corpore vi concomitantia. At si sanguis funditur, non est igitur in corpore. hæc enim dicuntur ἀποφαινω, sanguinem fundi & sanguinem esse in corpore. Quare si tua Transsubstantiatio locum habet vi verborum Christi, nullus superest concomitantia locus. Tu verò qui præcisè vrges verba Christi, vbi tandem istam concomitantiam reperisti? Vbinam de illa Christus vnquam locutus est? Aliter igitur verba Christi quam de corporis & sanguinis Transsubstantiatione intelligenda sunt: & ad hanc rem liberè agnoscendam, non scientiâ, profectò, sed conscientiâ opus est.

XI.

Si panis transsubstantiatur in corpus Christi
Ergo anima Christi ab eius corpore separatur.

ur. Αδύνατον. Consequentia patet. Nam corporalis substantia panis non potest conuerti in substantiam spiritualement animæ, reclamante rerum natura. Ex quo fit vt corpus quod existit in Eucharistia vi Transsubstantiationis (vt volunt) sit corpus sine anima.

Respondent vt supra, animam adesse per Concomitantiam: quam quidem (vt video) suis commentis indiuiduam comitem esse volunt. Quinetiam Diuinitatem Christi etiam adesse per Concomitantiam Transsubstantiatores autumant, quod quàm parum *ἐπιθετικῶς* dicatur satis cuique perspicuum esse potest. Nam qui dicit Deitatem comitari humanam naturam, ille nescit quæ sit vis *ἐνσυνουσιαστικῆς* & vnionis Hypostaticæ. Porro nos istam Concomitantiam proximè refutauimus, hac imprimis ratione, quod de illa nihil extet in verbo Dei: adeò vt qui Transsubstantiationi Concomitantiam suffulciūt, somnium velint alio somnio confirmare: nouis illis & sesquipedalibus vocabulis hominib. illudētes. Quare oppono illis hoc Theorema.

Nullum dogma Theologicum, assumit aliquid cuius nihil extat in verbo Dei.

Ita igitur ex verbo Dei statuendum est, Christum habere animam & corpus, quia est verus homo: ac propterea animam Christi non concomitari ipsius corpus quasi sit aliquid externum & aduentitium, sed

esse in ipso corpore non beneficio concomitantiae sed veritate naturæ. Quod vt etiamnum dilucidius fiat, ita differamus.

Anima in vno eodémque corpore non potest esse variis modis, iisdémque repugnantibus. Quare quū anima Christi in eius Corpore quod in cælo existit nō sit per concomitantiam (nemo enim vnquam ita loquutus est, ac ne ipsi quidem Pontificij) si per concomitantiam sit in Corpore Christi in Eucharistia: Ergo, Aut non est idem corpus (quod Transsubstantiatores non ausint dicere) aut incurrunt in superius incommodum: nempe animam in eodém corpore esse modis repugnantibus. Id quod tolleret veritatem humanæ naturæ Iesu Christi. Quod absit.

Item: quæro: An corpus quod Christus dedit discipulis, fuerit viuū corpus an mortuum. Si mortuum: ergo corpus Christi simul eodémque tempore fuit mortuum & non mortuum. Α δύνατος. Si viuum: Ergo ^{εἰς} ἀνάγκη, dedit corpus & animam simul. Ex quo efficitur: vt si panis conuertitur in illud ipsum corpus quod Christus discipulis dedit: necessariò in corpus & animā conuertatur: & si in corpus, longè magis in animā eò quòd animati corporis anima est forma. Quòd si panis potest conuerti in substantiam animati corporis: Ergo potest etiam conuerti in animam quia anima est de substan-
tia

tiā animati corporis, & potior pars eius. Iam quod in aliud conuertitur, in illius formam potissimum conuertitur. At non potest cōuerti in animam (vt antè dictum est & Pontificij assentiuntur) non igitur potest conuerti in corporis animati substantiam. Quòd si conuertitur in corpus nō autem in animā, vnum igitur ab altero separatur. Item: panis non conuertitur in illud corpus quod Christus discipulis dedit. Vtrunque absurdissimū.

XII.

Si panis transsubstantiatur in Corpus Christi:
 Ergo quum Christus dedit suum corpus discipulis, ipsum Corpus (quod tunc erat passibile & mortale) fuit visibile simul & inuisibile. Ad uerū. Consequentia patet nam Christus ipse porrigens suum corpus proculdubio erat visibile, & corpus quod dabat ex istorum sententia erat inuisibile: vt ne nunc quidē Corpus Christi in Eucharistia visibile est. Item: idem corpus erat simul realiter & actu ministrans & ministratum, loquēs & non loquēs, agens & patiens, gestans & gestatum, porrigens & porrectum & eiusmodi sexcenta incommoda absurdissima: hoc est, totidem fructus Transsubstantiationis.

XIII.

Si panis Transsubstantiatur in Corpus Christi
 ex verbis ipsius Christi precise ita vt sonat in-

tellectis ut isti volunt. Ergo non illud ipsum Corpus est in Eucharistia quod Apostolis porrectum est. Consequentia patet. Nam discipulis datum est mortale corpus: ex his verbis: *Quod pro vobis traditur.* Item: *Sanguis qui funditur.* At hodie affirmant Pontificij panem transsubstantiari in illud ipsum Corpus quod in caelo est, & quod constat esse gloriosum impassibile & immortale.

XIIII.

SI panis Transsubstantiatur in Corpus Christi *vi verborum* quae Christus pronuntiauit. Ergo quum Pontificij addunt hanc conditionem: *Si sacerdos habeat intentionem consecrandi,* ipsi sibi repugnant. Consequentia patet. Sic enim vis ipsa verborum Christi pendet à sacerdote consecrante penes quem est, etiam pronuntiatu Christi verbis, vel consecrare vel non consecrare.

XV.

SI ad Transsubstantiationem efficiendam necessario requiritur intentio sacerdotis (*ut volunt*) Ergo ruit aliud eorum commentum, quo dicunt Missam esse opus operatum. Consequentia patet, tū ex definitione operis operati qualem illi ipsi proponunt: tū ex eo quod Transsubstantiatio est pars praecipua, adeoque *ἰνδελέχεια* ipsius Missae.

XVI.

SI ad Transsubstantiationem efficiendam necessario requiritur intentio sacerdotis: Ergo dogma

dogma de Transsubstantiatione est inutile. Consequentia patet. Nam nisi quis credat, Panem esse transsubstantiatum: tradunt Pontificij eiusmodi hominem accipere non posse Corpus Christi. Atqui fieri non potest vt quis credat panem esse transsubstantiatum in corpus, si istud pendeat ex intentione sacerdotis. Ecquis enim vnquam possit ad interiores hominis cogitationes peruadere? Quòd si de sacerdotis intentione dubitatur (vti omnino necesse est) certè, vbi est dubitatio ibi non est fides. Quinetiam his temporibus & in tanta istorum sacerdotum (quos vocant) ignorantia: nescio an non iam dubitari, sed certò affirmari debeat, illos homines nullã eiusmodi habere intentionem: quã ipsi, quid sit vel Transsubstantiatio, vel Consecratio, vel consecrandi intentio, tam aperte nesciant, vt omnes sciant, eos id nescire.

XVI I.

SI sacerdotis Pontificij ad efficiendam Transsubstantiationem Pontificiam intentio requiritur: nec illa intentio requiritur in Baptismo vt suum effectum habeat (quod vtrunque ipsi Pontificij affirmant) Ergo Baptismus est longe præstantior Eucharistia, & verba illa quibus Baptismus perficitur, sunt efficaciora verbis illis qua ad consecretionem Eucharistiam recitantur (quod vtrunque ipsi Pontificij negant) Atque, id si ita est. Ergo nulla est Transsubstantiatio in Eucharistia: quandoquidem nulla est Transsubstantiatio in

Baptismo: idque vi Comparationis. Consequētia patet. Nam ex Pōtificiorum doctrina verba in Baptismo adhibita, per se efficacia sunt: at verba illa quibus dicunt Eucharistiam confici, non sunt per se efficacia, sed pendēt ab intentione sacerdotis: & quod per se est efficax, est eo prāstantius cui, vt sit efficax, alieno opus est auxilio.

XVIII.

S*I Sacerdotis Pontificij intentio requiritur ad Transsubstantiationem, ergo Pontificij non sibi constant quum affirmant Corpus Christi ab improbis etiā & impoenitentibus māducari. Nam si consecrantis intentio requiritur, quanto magis accipientis. Præterea, num recta intentio sine fide, aut vera fides sine pœnitentia esse potest? Pleraque proferri possunt in hanc sententiam.*

Hactenus in solos Pontificios nostrā Disputationem conuertimus, suam Transsubstantiationem in hoc mysterium perperam inuehentes. Nunc nobis refellendum est cōmentū de reali Inexistentia Corporis Christi: quod quidem cum orali manducatione Transsubstantiatoribus & Consubstantiatoribus cōmune est. In hoc tamen differunt, quòd illi putant, verum & naturale Corpus Christi realiter existere & cōtineri sub nudis accidentibus panis quibus velatur. Ac Cōsubstantiatores affirmāt illud ipsum Corpus realiter inexistere In, Cum, Sub vero pane

pane in hunc vsum consecrato. Quamobre
in vtrosque simul sequens *et ceterum* Disputa-
tio nobis instituenda est.

ARG. I.

SI realis Inexistentia Corporis Christi In, Cū,
Sub pane, vel nudis eius accidentibus non eō
spectat vt Corpus Christi & eius Sanguinem spi-
ritualiter, ore animi & vera fide ad vitam eter-
nā māducemus, reiicienda est. Si eō spectat, perpe-
rā & inutiliter ad illud assequendum adhibe-
tur: ac proinde sic etiam erit reiicienda.

Priorem partem nostræ argumentationis
illi ipsi nō negant: negarent enim Sacramē-
tum, quod, nisi sine *evōcā* & intellectu, intel-
ligi nō potest. Est enim sacrum Institutum.
De posteriori omnis est controuersia. Huic
igitur fidem ita faciamus. Quoties ad finem
aliquem assequendum media habemus, cer-
ta & nullis incommodis conflictata: stultis-
simum est, vt illum ipsum finem assequa-
mur, ea conquirere media, quæ neque certa
sunt & infinitis incommodis conflictantur.
Quis est autem finis, quō sacrum hoc my-
sterium spectat? Nimirum vt spiritualiter
atque animo ipso verē percipiamus Corpus
& Sanguinē Christi adeoque Christum ip-
sum, vt cū illo arctissimē coniuncti vitā quę
in ipso est hauriamus, facti ipsius Christi &
beneficiorū eius participes, quemadmodū
alibi suo loco fusius à nobis explicatum est.

52 DE SACRAM. MANDUCAT.

Hoc autem quū non alia ratione quā vera fide & virtute Spiritus sancti fieri possit: affirmamus, ad Corpus Christi spiritualiter percipiendum, nihil opus esse vel panis conuersione in Corpus, vel locali motu & descensu Corporis Christi sub accidenti panis, vel reali illa Corporis inexistētia, quandoquidem fides verbo Dei & sacris illis symbolis ac sigillis, nempe Pane ac Vino magis ac magis edocta confirmatāque Corpus Christi in cœlis existēs, operante Spiritu Sancto, verè percipit: vt in superiori Disputatione probauimus. Hæc media certa sunt & extra incommodorū omnium alēā constituta: quippe cum ipso Dei verbo, & cum *ἀναλογία*

Coloss. 3.

fidei consentanea. Sic enim Paulus: *Si resurrexistis cum Christo, superna querite vbi Christus est ad dexteram Dei sedens. Nostrum proxima est in cœlis vnde etiam Seruatorem expectamus Dominum Iesum Christum.* Et multa alia

Phil 3.

in hanc sententiam: quæ nos iubent Christum in cœlis contemplari. Adde vim fidei quæ non subsistit in rebus terrenis, sed cœlestia consecratur, per quam etiam Christus habet in cordibus nostris, inquit Aposto-

Eph. 3.

lus. Denique expendamus quanta sit vis Spiritus sancti res quantumuis licet locorum interuallo distitas arctissimè coniungentis: hæc, inquam, omnia considerentur, & nihil reperietur alienum, nihil discrepans, nihil quod vllis incommodis labefactari possit.

si possit. Ex altera parte, si, vt animus noster Corpus Christi percipiat, introducenda est, vel Transsubstantiatio vel Inexistentia Corporis, Deus bone, quot incommoda occurrunt, tum iam commemorata, tum amplius à nobis commemoranda: è quibus nullis hactenus distinctionum adminiculis, nulla arte, nullis vocabulis quantumuis licet nouis, horrifonis, inexplicabilibus, Monachi Transsubstantiationis alumni & quotquot sunt Inexistentiæ Corporis patroni sese vnquam expedire potuerunt. Itaque spero ex hac disputatione fore cuius perspicuum, dogmata illa esse quandam Iliadem incommodorum, quæ nulla vnquam industria dissolui possint. Tenet igitur nostra consequentia: perperam & inutiliter excogitata fuisse, vt vere ac vera fide corpus Christi manducemus ad vitam æternam ac proinde reicienda.

ARG. II.

SI Corpus Christi est cibus spiritualis, ac proinde animi, non corporis ore manducari debet: cerè dogma istud de Inexistentia Corporis Christi, stare non potest. Verum est Antecedens. Verum igitur è Consequens.

Connexi veritas per se lucet. Etenim ed potissimum spectat Inexistentia Corporis, vt ipsum Corpus Christi realiter præsens ori nostro imponatur. Quare si verum & natu-

rale Christi Corpus ore corporis sumi neque potest, neque debet: quorum igitur Inexistentia Corporis? Antecedens hic probamus. Primum quæro tum ex Pontificiis tum ex Consubstantiatoribus an Corpus Christi sit cibus spiritualis, an verò corporalis. Item: an hæc verba, *Manducare Corpus Christi*, sint crasse ita ut sonant & de corporali manducatione intelligenda, an verò per similitudinem accipienda de spirituali manducatione. Si respondeant idem quod Berengarius indignus Andegauensis Ecclesiæ Diaconus, dictante Nicolao longè indignissimo Ecclesiæ Romanæ Episcopo professus est: nempe verum Corpus Domini nostri Iesu Christi sensualiter non solum sacramentum sed in veritate manibus sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri (horresco referens) Si, inquam, manducatione Corporis Christi ita crasse intelligent: aliquid igitur cause dicant, quamobrem non sint ad Capernaitas ablegandi: nisi forte censendi sint ipsis Capernaitis crassiores crassam eiusmodi manducationem Corporis Christi perhorrescentibus. Itaque illis oppono luculentissima hæc Christi verba: *Verba que loquor vobis spiritus sum & vita sunt*: ne plura mihi dicenda sint de Corpore Christi quod etiam mortale & passibile, neque frangi potuit, nec atteri, iuxta Prophetam (ita commemorante Ioanne) nedum ut glorificatum frangi vel atteri possit.

Can. Ego
Berengarius de
Consubstantiatione
Dist. 2.

Posteaquam illi multum sudarunt in verbis Berengarij aliqua interpretatione, vel certe interpretationis specie molliendis tandem consent, Corpus Christi esse cibum spiritualem hoc est inuisibilem, & nihilominus manducari ipso ore corporis, eò quòd inuisibiliter manducatur. Atque ita fallunt *παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως*: quibus Spirituale nihil aliud videtur quàm Inuisibile. Quare sic instamus. Cibum Spiritualem opponi Corporali: non tanquam inuisibilem visibili: sed quia cibus spiritualis, animum: cibus autem corporalis corpus nutrit, quod si quis negat, negat igitur cibum esse alimentum. Alioqui multa sunt inuisibilia quæ corpus nutriunt. Nam & panis & reliquorum ciborum facultates ipsæ quibus præditi sunt, oculis nostris propriè non patent, & nihilominus ore corporis sumuntur, & ipsum corpus afficiunt atque nutriunt: Quare detracto illius fallaciæ integumento: quæro ex illis, an Corpus Christi sit eiusmodi cibus qui corpus nutriat, necne. Absit autem vt dicant esse cibum, quo corpus nostrum sustentetur in hac vita? Itaque efficio, Corpus Christi non esse cibum corporalem, sed spiritualem: ac proinde non corporis, sed ore animi manducandum esse. Vt enim cibus corporalis, Corporaliter: ita cibus spiritualis, Spiritualiter manducatur. At enim, inquis, manducatur corporaliter, vt spiritualiter manducetur. Obsecro te, quonam tandem modo?

Nonne sentis te ipsam rerum naturam atque ordinem peruertere? Quàm enim crassè hoc & absurdè dicitur: Corpus Christi ori nostro imponi, vt ea quasi ianua patefacta, in animũ nostrũ ingrediatur? Atqui si des est ianua qua Christus in animum nostrum ingreditur, quia *per fidem*, inquit Paulus, *Christus habitat in cordibus nostris*. Quòd si existimas eam esse vim fidei, vt Christi Corpus in ore nostroprehendat, vt inde traducat ad animum, quantò magis ex ipsa fidei natura admonitus debes existimare, fidem percipere Corpus Christi in cœlo existens. Quid eritne difficilius fidei contemplari Corpus Christi in cœlo, quàm in pane vel in ore? Atqui, fides naturã & vi suã sursum respicit. Quò fit vt fidelium *πολιτευμα* sit in cœlo, inquit Apostolus. Vt alibi dictum est. Ed spectat quod ait Apostolus de animæ *anchora* *tuta & firma, que ingreditur usque in ea que sunt intra velum, quò præcursor pro nobis ingressus est Christus*. Ex quo fit vt Chrysoströmus dicat: fidem esse scalam à terra in cœlum.

Ergone, inquis, potest fides in cœlum ascendere & Corpus Christi non poterit esse præsens in terris? Respondeo: fidem non ascendere locali motu (quemadmodum hæc obiectio innuere videtur) quia hoc nõ est de eius natura. Quemadmodũ igitur res etiam præteritas & futuras fides præsens quæ nũc est in animo verè amplectitur: nec eam vlla tem-

Eph. 3.

Phil. 3.

Heb. 6.

In illud
Psal. 115.
Credidi
&c.

temporum spatia impediunt : ita illa ipsa fides hominis Christiani in terris existentis, amplectitur Corpus Christi in cælo existens, nullis locorum interuallis exclusa. Vt ergo Corpus Christi non potest non esse verum corpus : ita fides non potest non esse fides. Verùm age: postquam diu multùmque laborasti vt explicares, scilicet, quomodo verum Christi Corpus possit ore corporis manducari: vnde ad animum ipsum transeat : nunc si placet nobis expone, quonam modo verum & essenziale Christi Corpus, in animo nostro esse possit : Num modo aliquo naturali ? minimè. Sic enim dicitur animus esse in corpore potiùs quàm corpus in animo. Num in pane vel sub panis accidentibus? Ne id quidem: quia illa non perueniunt ad animum. Num vestrà illà Inexistentià? quomodo id tandem? Vos enim Corpus esse dicitis vel inexistere, in, cum, sub pane; vel, sub Accidentibus panis: non autem, in, cum, sub animo, vel sub animi Accidentibus. Præterea, præsentia Christi in animis nostris fit per fidem, inquit Paulus: & hæc præsentia dicitur præsentia gratiæ, quæ profectò longè differt ab inexistentiâ corporis, Theologis omnibus assentientibus. Christi Corpus, inquis, est in animis nostris, præsentia spiritali. Quid igitur opus est verum Corpus esse realiter in ore nostro vt animos nostros nutriat in vitam æternam?

ARG. III.

SI Corporis Inexistentia in Pane vel sub Panis
 Accidentibus locum habet: tollenda erit haec
 formula in hoc Mystero à priscis vsque seculis
 usurpata: nempe: SVRSVM CORDA, quam
 etiam ipsi Pontificij retinent.

Consequentia patet. Sic enim veteres ad-
 monebantur in celebrando Cœnæ Domini
 mysterio, sursum euehentos esse animos, vt
 Christi corpore in cœlis existente frueren-
 tur. Quodd si isti audiendi sunt immutanda
 erit formula: & quum admonebunt, depri-
 mere Deorsum corda, tum plebs responde-
 bit, se habere animos non in cœlo ad Domi-
 num, sed in pane, vel sub Accidentibus pa-
 nis in terra.

ARG. IIII.

OMne dogma quo Idololatria inuehitur ex-
 terminandum est.
 Dogmate De Inexistentia Corporis Christi Ido-
 lolatria inuehitur.

Est igitur exterminandum.

Maior est perspicua, quum enim ea sit na-
 turæ nostræ corruptio vt quàm facillimè in
 idololatriam prolabamur: ad hoc grauissi-
 mum peccatum aditus omnes obstruendi
 sunt. Nec enim Ioannes loquebatur Idolo-
 latris sed fidelibus, quum admoneret ab
 Idolis cauendum esse. Nec parui faciendum
 est exemplum regis Ezechia, qui serpentem
 aereum

ancum contriuit eò quòd populus illo ad
 Idololatriam abuteretur. Ne mihi vrgen- 2. Reg. 18
 dum sit illud præceptum Apostoli, quo fide- 1. Cor. 8.
 les iubebat ab iis omnibus abstinere, quæ 2. Cor. 6.
 ad Idololatriam accedere videbantur, &c.

Ad Minorem propositionem quod atti-
 net: vtinam verò non tot extarent illius pro-
 bationes. Rem quidem simulant verbis: ac
 varias distinctiones adhibent quibus cri-
 men *ειδωλολατρίας* nèπε *ἀποτολατρίας* abs se
 scilicet amoueant. Verumenimverò (vt
 vulgò dici solet) Aqua hæret. Ecquis enim ex
 multis hominum millibus distinctiones illas
 vnquam nouit? imò verò quotusquisque est
 ex illis ipsis Monachis, qui sibi videtur reli-
 quorum omnium acutissimi, quem istæ di-
 stinctiones non adeò irretitæ teneant, vt
 nunquam sese inde potuerit expedire? At-
 que interim dum in vmbra & in suis scholis
 multa garrunt de Accidentibus sine subie-
 cto, de quantitate dimensua, de concomi-
 tantia, de Transsubstantiatione, de reali Ine-
 xistentia, de visibili & inuisibili & plerisque
 aliis consimilibus inuentis: ecce tibi magna
 hominum multitudo qui, defixis in pane &
 vino oculis, Christum ipsum sibi videntur
 adorare: parum solliciti de commentitiis il-
 lis Distinctionibus.

ARG. V.

SI Corpus Christi est simul in pluribus locis: (id
 quod necessario consequitur ex ista reali

Inexistentia Corporis) aut est in omnibus illis locis eodem modo, aut non. Si non est eodem modo: sequitur contradictio. Sic enim unius eiusdemque Corporis presentia presentia repugnet: & aliter esset in locis quam in loco: pluralitas autem nihil aliud est quam unitates aggregatae. Sin autem Corpus Christi est in omnibus locis eodem modo & verum est quod isti dicunt de Inexistentia Corporis. Ergo Corpus Christi nusquam est visibile, suisque dimensionibus circumscriptum & prae-ditum sua forma, hoc est, uno verbo: Ergo nusquam est verum corpus (quod absit.) Consequentia patet: quia illi ipsi dicunt, in hoc Mystero Corpus Christi non esse visibile nec circumscriptum suis dimensionibus, nec sua forma praeditum: & certè si tale esset, dignoscere-tur ipsis sensibus corporis.

VI.

SI vera Corporis Inexistentia in Pane vel sub Panis accidentibus locum habet: Ergo Christi Corpus non est verum corpus. Quod absit. Ex quo efficitur, Transsubstantiationem & realem istam Corporis Christi Inexistentia sine dogmate Vbi-quantitatis stare non posse.

Consequentia patet: quia hoc est de existentia veri & verè humani corporis ut suas habeat dimensiones. Quare (ut de Pontificiis agamus) si Corpus Christi est sub quâritate dimensiua panis (in qua ridiculè volunt reliqua accidentia fundari:) Non habet igitur suam quantitatem dimensiuam, aut falsum est quod

est quod dicunt, Corpus Christi velari panis accidentibus. Alioqui sequeretur, vnum idemque corpus habere varias quantitates dimensionas, adeoque inter se contrarias. Ecquid enim ei quantitati quæ dimetitur rotunditatem panis cum quantitate humani corporis dimensua commune esse potest? Sublatis autem humani corporis dimensionibus, a num stabit humani corporis veritas? Quinetiam quis non videt (nisi ipse sibi oculos confixerit) inde sequi, Corpus Christi esse vbique diffusum, à qua tamen sententia Monachi se plurimum abhorrere profitentur. Quia verò Tractatum de Veritate Humanæ naturæ Iesu Christi iam edidimus aduersus commentitiam Corporis Christi Omnipræsentiam: idcirco non ingrediemur in pleniorum huiusce rei tractationem. Nunc tantum docebimus, periniquè facere istos Monachos, qui libellis identidem editis dogma illud Vbiquitatis insectantur: sine quo ipsorum Transsubstantiatio stare non potest. Quoties enim in suis illis libellis asserunt veritatem Humanæ naturæ Christi, toties suam Transsubstantiationem iugulant.

Sed operæpretium est audire quibus diuerticulis Pontificij effugere conetur. Corpus Christi non est vbique (inquiunt) præsentia Maiestatis (quod est vbiquitariorum commetum: sed est in cælo & in sanctissimo Sacramento. Itane tandem? Atqui si vobis fides habeatur non potest esse in vestro illo

Sacramento. Itane tādē? Atqui si vobis fides habeatur non potest esse in vestro illo Sacramento nisi sit vbiq̄ue. Quod quidem ita doceo. Quum Monachi Pontificij, suam, hoc est, Romanam Ecclesiam nobis vendicant: eam pleno ore Catholicā pronūntiant, quippe quam affirmant per vniuersum terrarū orbem diffusam esse: atque hic nobis Orientalem simul & Occidentalem Indiam commemorant. Rursus obstinatissimē contendunt, sine Missæ sacrificio, ac proinde sine Transsubstantiatione, Ecclesiam Catholicam non esse. Quare, si passim per vniuersum terrarum orbem Eucharistia consecratur (vt illi quidem gloriari solent) Quid igitur vetat, quin Christi corpus vbiq̄ue sit? Verūm inquis, illi qui tuentur dogma Vbiquitatis, affirmant Christi Corpus esse vbiq̄ue vi Vnionis hypostaticę, & Omnipresentiā Maiestatis. Nos verò nō item: qui de cœlo tantum loquimur & de Sacramento. Audio: & id quidem est non negare Omnipresentiā corporis, sed potius disputare de Modo ipsius Omnipresentię. Quod vt dilucidius fiat rem ita paucis explicabo. Qui tuentur Vbiquitatē Corporis Christi, nullam tamen alibi Corpus ipsum Christi quærendum esse tradunt quā in cœlo & in Sacramento (quod tamen isti Transsubstantiatores tanquā sibi proprium vendicant) sed quum animaduertent (quippe Monachis Transsubstantiatoribus perspicaciores) fieri

fieri non posse vt verum & naturale Christi Corpus sit simul in cœlo & in terra essentialiter præsens, nisi statuatur eius Omnipræsentia: idcirco eò deuenerunt, vt dicerent Corpus Christi esse omnipræsens. Qua de re, vt antè dixi, à nobis alibi disputatum est. Nūc tantum affirmo, Transsubstantiatores ita verbis negare Omnipræsentiam Corporis Christi, vt eā re ipsa nec opinantes cōstituant. Id quod manifestū fiet sequētib⁹ rationibus.

1 Si Sacramentum in quo per Transsubstantiationē verum Christi Corpus est realiter præsens, est in vniuerso terrarum orbe (quod vtrunque affirmant Pontificij vt paulò antè diximus) Corpus igitur Christi vbiq̃ue est. Nec enim solum illud tempus spectandum est quo Missam Pontificij celebrāt: quandoquidem nullum est fanum in quo Eucharistia pixide inclusa non asseruetur, quam illi tradunt esse verum & naturale Christi Corpus. Ex quo etiamnum efficitur, falsum esse quod paulò antè dicebāt se credere: nempe Corpus Christi esse tantum in cœlo & in sanctissimo Sacramēto. Nam Eucharistiam asseruatam, esse Sacramentum, extra vsum & ipsam actionem Sacramenti, si ausint dicere, redarguetur perspicuis hisce verbis. *Accipit panem, benedixit, fregit, deditque discipulis, & ait, Hoc est corpus meū. Itē: Hoc facite.* Ergo Sacramētū est, quādo datur.

2 Si Corpus Christi vno eodēmq; tēpore est in omnib⁹ illis locis in quib⁹ Pōtificij Eu-

charitiam consecrant (quæ loca illi dicunt esse innumerabilia : atque vtinam certè non tam longè errores Ecclesiæ Romanæ grafarentur) certè Corpus Christi ibi non est circumscripsum suis dimensionibus. Quinetiam plerique ex scholasticis Pontificiis auctoritatem Thomæ sequenti, negant Corpus Christi esse in Eucharistia vel circumscrip- uè, vel definitiuè. Itaq; relinquitur vt Cor- pus Christi vbique sit. Consequentia est in promptu ex hoc Theoremate longè certissi- mo. Quicquid nullis locorum spatiis & fi- nibus circumscribitur & definitur: id vbique est. Quare si Corpus Christi in Eucharistia nullis locorum spatiis & finibus circumscri- bitur & definitur: Certè Corpus Christi vbi- que est. Si circumscribitur. Ergo tot sunt corpora quot Eucharistiæ. Vtrūq; ἀδύνατον.

3. Quia infinitas ex parte esse non potest: Ergo nec vbiquitas. At ex istorum senten- tia sequitur, ratione sacramenti, Corpus Christi vbique esse: planè igitur vbique est.

4. Si quis velit remouere ab aliquo Om- nipræsentiam siue Vbiquitatem, necessariò proferet circumscriptionem & definitio- nem quibus vbiquitas tollitur: Ergo circun- scriptione & definitione sublatis statuitur vbiquitas. Iã vtrique negant Corpus Christi esse in Sacramento Circumscrip- tiuè: ne sint plura corpora: itémque Definitiuè, ne cor- pus ipsum videantur conuertere in essentiã ac naturam spiritualem.

Porro

Si stare possit hoc Enuntiatum Aliquid nec esse circumscriptum nec definitum, quod tamen ubique non sit: Ergo simili ratione stabit hoc enuntiatum: Aliquid non esse finitum quod tamen infinitum non sit: *Adύνατον* vi ipsius vocabuli.

Potro quid sibi vult quod Pontificij dicunt Corpus Christi Contineri sub Accidentibus panis realiter? cur igitur non circumscribitur localiter? Nam corpus realiter continetur loco. Quid? si continetur loco nonne & finitur? si finitur, num potest esse simul in pluribus hostiis? (ut illi vocat) Si in hac continetur, an simul continetur in alia? Tot sint igitur corpora necesse est, quod sunt hostiæ. *Adύνατον*.

Sexta ratio (ne mihi plures recensenda sint) Eo quod Transsubstantiatores non solum affirmant Corpus Christi esse sub quantitate dimensua panis, sed esse totum sub qualibet eius parte. Est igitur *ὅλας ὅλον*. At quicquid est *ὅλας ὅλον* nullis locorum spatiis & finibus circumscriptum, terminatum & definitum: id ubique est. Quid plura? Enimvero non possum satis mirari novam istam Monachorum subtilitatem, qui posteaquam sua nobis somnia recitauerunt de quantitate dimensua Panis, sub qua scilicet Corpus Christi latet non circumscriptam suis dimensionibus: tum sibi videntur pulchrè euasisse dogma Ubiquitatis: modò solum Sacramentum excipiant, afferuntque alibi, nempe in cælo, Corpus Christi

esse suis dimensionibus circumscriptum. Qui mihi idem facere videntur, ut si quis hominem domi occidisset: ac propterea affirmaret eum foris viuere, eò quòd non foris sed domi occisus esset. Amabo te, Monache Transsubstantiator, postquam in tuo Sacramento veritatem corporis peremisti, atque id quod impedit ne corpus sit finitum ac proinde verum corpus sustulisti, videlicet proprias & essentielles ipsius corporis condiciones & proprietates quibus finitur: cur nobis profers veritatem Corporis Christi in cælo existentis? potest-ne idem corpus simul esse finitum & infinitum, circumscriptum & incircumscriptum: hoc est vno verbo esse simul corpus & non corpus: Sed æquum est ut ex Transsubstantiationis radice eiusmodi surculi prodeant. Quamobrem quoties Monachi Omnipræsentia dogma libellis insectantur, probantque Christi Corpus esse verum corpus, toties ipsi suæ sententiæ nuntium remittunt. Et quum aduersus Omnipræsentiam disputantes solam Eucharistiam excipiunt, tum illi tam ridiculè principium perunt, ut si hoc respondendi genus semel admittatur, nihil vnquam falsum esse demonstrari possit. His & plerisque aliis præsentia corporis per Transsubstantiationes, in qua defendenda, quum Monachi iam pridem, expetiri vellent quòd vsque possent suis argu-

iis progredi, relicta veritatis via quæ plana & recta est, tot spinosis diuerticulis suum istud dogma intricarunt, vt nondum inter eos plane cõstet quid sit Transsubstantiatio. Et proculdubio si quis attètè rem considerarit, comperiet Transsubstantiationem esse *πολυβράμ-
μα* quidem, sed nudum in arte vocabulum, inexplicabile, multiplicibus variorum errorũ nodis intortum: denique multis *ἀντιφάσεων* laqueis inuolutum, quod nihil solidum, nihil certum habeat: atque (vt ad ipsum dogma alludamus) nihil sit aliud quàm fictitium aliquod accidens sine subiecto.

Ex superioribus plerisque argumentis, eueritur etiã opinio de Reali In existentia Corporis Christi In, Cum, Sub Pane: simulque de Orali Manducatione veri Corporis Christi. Sed hæc præterea ab iis qui hoc dogma tuentur considerari velimus. Quæro an agnoscant Corpus Christi esse verum Corpus, nec-ne? Absit vt negent, verum igitur Corpus Christi nonne est circumscriptum ac præditum veris suis dimensionibus? Etenim Corpus non circumscriptum non est Corpus: quia si est Corpus, est igitur Quantũ: si quantum est, habet igitur suas dimensiones, si habet suas dimensiones circumscriptum est igitur & locale: nisi vocabulorum sensum, ipsaque etiam vocabula nobis fortè eripiant. Estne igitur Corpus Christi circumscriptum In, Cum, Sub pane vel sub eius Ac-

*Aduersus
Inexistentiam
Corporis Christi,
in, cum, Sub
pane.*

eidentibus & in ore? Si non est circumscriptum
 & tamen ibi realiter existit: ergo non est ve-
 rum Corpus; quia realis existentia Corporis
 non est sine suis dimensionibus, nec sine suis
 conditionibus siue proprietatibus *ουσιαστικαῖς*,
 quibus Corpus est Corpus: alioquin esset ex-
 istentia Corporis non existentis. Iam si ve-
 rum Christi Corpus non potest existere ni-
 si circumscriptum: non igitur realiter existit
 vel in Pane vel in Ore, quia nunc realiter exi-
 stit in cælo: essent enim multa Corpora cum
 vnum sit Corpus. Si dicunt esse in cælo cir-
 cumscriptionem, & in pane vel sub specie pa-
 nis incircumscriptionem, Ergo non essentiali-
 ter & realiter utrobique existit: alioqui idem
 corpus haberet simul diuersas essentielles exi-
 stentias, id quod *ἀντιφατικῶς* diceretur. Ita-
 que si Corpus Christi circumscriptum est in
 cælo, & non in Sacramento: certè aut non
 utrobique essentialiter & realiter existit, (quod
 tamen volunt) aut non utrobique est idem
 Corpus: atque ita Corpus Christi diuersum
 esset à seipso. *ἀδύνατον*. Amplius quæro, Sit-
 ne Corpus Christi In pane vel Sub Specie pa-
 nis Localiter? Si est: non igitur est simul Lo-
 caliter in cælo: quia localitas infert circum-
 scriptionem & dimensiones Corporis, atque
ἐξ ἀνάγκης totidem essent corpora Christi:
 quod absit. Si non est localiter in pane vel sub
 specie panis: quare igitur dicunt existere essen-
 tialiter in pane vel sub illa specie panis? Nam
 qui

qui dicit existentiam Corporis sine Localitate, ille dicit Corpus simul existere & non existere: quia localitas est de ratione essentialis presentiae & existentiae Corporis actu existentis: quoniam ut diximus Corpus non existit sine suis dimensionibus & propriis conditionibus: locus autem metitur & ambit superficiem ipsius Corporis.

Ad hæc, quid significant hæc loquendi genera: In, Cum, Sub Pane vel sub specie Panis, & in Ore? nonne inferunt Localitatem. Idemne est quum dicis In Pane vel sub specie panis, ac si diceres extra panem vel extra speciem panis: In ore? ac si diceres extra os? Minimè. Significatur ergo locus. Etenim qui dicit in Ore, dicit, Vbi: ac proinde dicit locum: quia nos de corpore loquimur. Corpus autem non esse circumscriptum: & esse in pane circumscripto, vel sub specie panis circumscripta: quid est aliud quam Corpus Christi in Spiritum convertere? Est, inquis, in loco non localiter? iam ergo, ut dixi, non est Corpus sed spiritus: quod ipse Christus suis verbis negavit. Et certè nonnulli ex Vbiquitariis id non dissimulant, quum ut probent aliquid posse esse in loco, nec tamen esse ibi localiter, proferunt presentiam Dei cum sanctis hominibus. Nam illi sunt localiter in loco. Deus autem non est localiter. Nimirum Vbiquitarij suos mores turantur, quibus religio non est Corpus Christi non modò in naturam spiritualem, verum-

etiam in Deitate transformare. Ecquid enim aliud sibi vult præclara scilicet ἑνσασι quam afferūt de præsentia Dei, quum nos loquamur de Reali præsentia veri Corporis Iesu Christi? Quales, obsecro, istos homines esse dicat Theologos, ne, qui præcipuū Religionis Christianæ fundamentum conuellunt: an differendi peritos: qui μεταβαίνουσιν εἰς ἄλλο γένος, & suas ἐνσασίς mendicantur ab iis rebus quæ longissimè & plusquam toto genere differunt?

Item, si realiter Corpus existit cum Pane vel sub panis specie, & Oraliter manducatur, ergo Realiter contrectatur. Id si ita est, Corpus igitur habet suas dimensiones, & localitatē sine quibus contrectatio ne cogitari quidē potest.

Item, si Corpus Christi realiter existeret præsens cum pane vel sub specie Panis. Ergo videretur, & ipso corporis sensu deprehenderetur: vt videtur panis, & sentitur panis, siue (vt alij volunt) panis species.

Non physica ratione hæc intelligo, inquis: Atqui, quum Christus veller probare veram existentiam & essentialē præsentiam sui corporis: *Videte inquit, manus meas & pedes meos: nã ipse sum: contrectate me & videte: Spiritus carnem & ossa non habet, prout me conspicitis habere.* Hęc Christus veram sui Corporis & essentialē præsentiam explicans Physicis rationibus. Negatis igitur iis quæ sunt ἐσσιώδης & essentialia Corporis, negatur ipsius Corporis veritas.

Quin etiã in his Christi verbis, *Hoc est Corpus meum*: HOC, demonstrat ne ipsum essentialē & naturale Corpus Christi, nec-ne? Si non demonstrat: facessat igitur Realis præsentia & Inexistētia Corporis Christi, In pane, siue, Sub panis specie. Si demonstrat, obsecro te, quis hoc patienter audiat, essentialē Corpus Christi nobis demonstrari ea conditione, ne à nobis videri possit? Ecquod esset istud demonstrandi genus? Sunt qui dicant Corpus Christi demonstrari non oculis Corporis, sed oculis mentis. At enim nemo nescit demonstrationē quæ fit hisce verbis, *Hoc est*, esse ad præsentiam referendam: ad eò ut quæ sit ratio demonstrationis, ea quoque sit ratio præsentia. Itaque si ut agnoscunt, Corpus Christi demonstratur, non oculis Corporis, sed oculis mentis: certè præsentia Corporis Christi in hoc mysterio non erit Corporalis sed Spiritualis. Iam verò satis constat Corpus Christi in cœlo realiter existēs posse demonstrari mentis oculis: imò quæ sunt cœlestia, ea propriè in Theologia dicuntur mentis oculis demonstrari. *Non contemplamur, in-* ^{2. Cor. 4.}
quit Paulus, quæ cernuntur, sed quæ non cernuntur. Nam quæ cernuntur temporaria sunt: at quæ non cernuntur aeterna. Quorsum igitur vrgent tantopere Corporis Christi Realem in Pane vel in specie Panis & in Ore præsentiam, si solis oculis mentis, etiam ex ipsorum sententia, Corpus Christi demonstratur? versent se in omnes partes licet, nunquã efficient quin rea-

lis & essentialis Corporis præsentia demonstra-
ta, nõ sit ibi visibiliter, vbi demonstratur. Qua-
re si In pane vel sub Specie panis demonstra-
tur Corpus: Ergo in pane vel sub specie panis
est visibiliter præsens. Non est autem visibili-
ter præsens in pane vel sub specie panis, vt per-
spicuum est: non est igitur in pane vel sub spe-
cie panis realiter præsens Corpus Christi. Nam
ὁ παρὸν & αἰδῶντος de corpore dicuntur καὶ ἀν-
τὸ & propterea necessariò.

Rursus sequeretur ex eorum sententia, idem
Corpus esse simul Actu visibile in cælo, & in-
uisibile in terra, adeoque in locis innumera-
bilibus: atque ita tollitur veritas & Identitas
Corporis Christi, & constituitur eius Vbiqui-
tas: quod vtrumque isti saltem verbis negant.
Denique hoc loquendi genus In, Cum, Sub pa-
ne, quandoquidem agitur de duobus Corpori-
bus, nempe de Corpore Christi & de Pane, in-
fert non coniunctionem Corporum, sed con-
fusionem: quod absit.

Multa possunt proferri in hanc sententiam:
sed nobis satis fuit, quasi digitum ad argumen-
torum fontes intendisse.

Iam paucis ea videntur esse refellenda, qui-
bus vtrique Aduersarij sibi videntur superiora
nostra argumenta potissimum declinare.

Respon-
siones Aduer-
sariorum
excursiu-
tut.

Duo sunt imprimis quæ vtrique solent ad
nostras Obiectiones respondere. Vnum est
Omnipotentia Dei. Alterum, vt Pontificij
loquan-

loquuntur, Miraculū: aut, vt alij malūt dicere, Supernaturalis & Sacramentalis ratio. Quæ duo sigillatim excutiemus, vt omnibus sit perspicuum satisne tutò in illis rēspōsionibus delitescāt: & Vtrum verū sit quod illi toties inculcant: Varios Respectus tollere incommoda à nobis obiecta.

Vt igitur primū agamus de Omnipotentia Dei, quam suis commentis vtrique præterunt: quanquam ea de re iam egimus quum assereremus veritatē humanę Naturę Christi aduersus Vbiquitarios, tamen, prout res hæc videtur postulare, quædam inde repetemus, & huic Rēspōsioni nunc opponemus tria Theoremata Theologica omni exceptione maiora.

Primum est: Non licere Theologicè argumentari ab Omnipotentia Dei, nisi præcedat Dei voluntas expresso ipsius verbo clarè patefacta.

Sic enim Christus Sadducæis: *Erratis, in-* Math. 22.
quit, nescientes Scripturas neque potestatem Dei:
 potestatem ipsam cum Scripturis coniungens.
 Hoc quàm verū sit, vel ex eo apparet, quòd
 nullum dogma, quantumuis absurdum, vn-
 quam reiiceretur, si hoc Connexum valeret:
 Deus est omnipotens: Ergo, hoc vel illud verū
 est. Ac proinde Marcion, Eutyches & innum-
 erabiles alij veteres hæretici essent ab inferis
 excitandi, quibus liceret Omnipotentiam Dei
 proferte ad suorum errorum confirmatio-

nem.

Dicent fortassis se fretos esse verbo Dei: quandoquidem Christus dixit, *Hoc est Corpus meum*. Sed paulò post, quum nobis ad ipsorum obiectiones respondendum erit, facile demonstrabimus, his Christi verbis nihil esse cum reali ista Inexistentia & Orali mādicatione commune. Nos autem in nostro Theoremate nominatim hanc conditionem apposuimus: Ut voluntas Dei sit nobis clarè patefacta Verbo ipseus. Etenim multa sunt figurata in Sacris literis, quæ si accipias ut verba sonant, tantum aberit ut clarè intelligas voluntatem Dei, ut ab ea potius quam longissimè resilias. Fac enim (ne multis aliis consimilibus recensendis sim longior) Anthropomorphiras, ut Deo tribuant humanam formam, ea commemorare quæ passim in Scriptura extant de facie, de auribus, de manu Dei, & quæ sunt eiusmodi: tum ita rationari. Deus vult habere humanam figuram, quia scriptum est, Deum videre, Deum audire &c. Deus autem est Omnipotens: Verum est igitur Deum esse præditum humana figura. Quis, obsecrò, libenter audiret istos hereticos, tum Verbo Dei, tum Omnipotentia ipsius ita abutentes? Hoc enim valde repugnat diuinæ Omnipotentie, nedū ut possit ab ea confirmari. Quare ipsum Dei verbum sibi facem præfert, aded ut, collatis Scripturæ locis, facile sit dispicere, an locutio sit figurata, nec-ne? & quem

quemadmodum intelligenda sit.

Secundum Theorema. Non licere Theologicè argumentari ab Omnipotentia Dei ad id confirmandum cuius contrarium extat in verbo Dei. Nam hoc esset potentiam Dei ipsi Deo opponere: quem sibi ipsi non posse repugnare facis est manifestum. Sic enim Paulus: *Ille fidus* 2. Tim. 2.
manet, inquit, seipsum negare non potest, & alibi: 1. Cor. 1.
Christus non est ita & non.

Tertiū Theorema, non licere Theologicè argumentari ab Omnipotentia Dei ad id confirmandum quod contradictionem continet. Thomas cont. Genē til. l. 1. & 2.
Quod esse verissimum, vel ipsi Scholastici satis agnoscunt, quum affirmēt Deum non posse facere ut Contradictio sit vera: hoc enim esset Impotentia non Omnipotentia. Id quod à Verbis de promptum est: In sinu Dei non est Contradictio, inquit Augustinus: Item: Deus Confess. l. 12. c. 25. De Trinit. l. 15. de Civit. Dei. l. 5. c. 10. De tēp. ferm. 119. dicitur Omnipotēs faciendo quod vult, nō patiēdo quod nō vult: quod si ei accideret, nequaquam esset Omnipotens: vnde propterea quædam non potest, quia est Omnipotens.
Item: Quanta non potest Deus? Non potest mori, non potest peccare, non potest mentiri, non potest falli, Tanta non potest, quæ si posset, non esset Omnipotens. Et Ambrosius: Impossibile est Deū mentiri, inquit Apostolus: Impossibile istud non Infirmitatis est, sed virtutis. Hanc Veterum doctrinam, quæ clarissimè lucet in Scriptura Scholastici haud in-

scitè sanè, dilatant & explicant (quemadmodù ante tres annos aduersus Monachos Burdegalenses Gallicè disseuimus, id quod nostris verbisquàm breuissimè fieri poterit, referemus.)

Scholasticorum sententia de Omnipotentia Dei.

Primò, Deus (inquiunt illi, & verissimè) non potest facere, id quod factum est, factum non esse. Nam, si factum est, verū est igitur factum esse: ac proinde falsum est, factum non esse. Et vicissim, si factum nō est: verum est igitur factum non esse: ac proinde falsum est, factum esse. Atqui, non didicimus, sed à natura ipsa hausimus & expressimus, Idē de codē simul non posse esse verum & falsum: quia Ens & Verum conuertuntur, vt tradunt Philosophi, & Theologi agnoscunt: nimirum naturæ vocem, vel potius, Dei vocem resonantem in naturalibus principiis, audientes. Constat autem, Deum non posse id quod falsum est, quia falsitas, non est potestatis, sed impotentia & infirmitatis. Rectè enim Chrysostomus censet, nihil esse infirmius mēdacio. Itaque quum Deus sit simul Omnipotens & veracissimus: adeoque ipsa omnipotentia & ipsa veritas, certè omnipotentia cum veritate pugnare nō potest. Quum enim veritas sit potestatis, ipsa sibi omnipotentia repugnaret: statuendum est igitur, Deum non posse facere, vt id quod factum est non sit factum, hoc est dicere, fieri nō posse, vt Deus non sit Omnipotens & veracissimus, quia fieri non potest, vt non sit Deus, qui

In Ioan.
hom. 28.

qui non esset Deus, si non esset omnipotens & veracissimus.

Secundò, Deus (inquiunt) non potest facere, ut si Definitum est, non sit quoque ipsius Definitio. Exempli gratia: potest quidem Deus facere, ut qui homo est, non iam sit homo: sed non potest facere, ut simul homo sit & non sit: ac proinde non potest facere, ut homo sit, & non sit Animal rationis particeps. Cùm enim definitio & definitum conuertantur, sequeretur hominem simul esse, & non esse. Nam qui definitionem rei alicuius dicit, ille dicit rem ipsam: quia dicit id quod res ipsa est. Si quis autè dicat ré esse sine sua essentia, ille dixerit ré simul esse & non esse.

Tertiò, Deus (inquiunt) non potest facere ut opposita quæ se mutuo tollunt ac perimunt, sint simul in eodem subiecto. Exempli causa: hæc propositio vera est: Corpus Christi fuit mortale, nimirum antequam pro nobis moreretur: ac proinde falsum est: Corpus Christi tunc fuisse immortale, quia non potuisset mori Christus: at Christus pro nobis mortuus est. Contrà, posteaquam Christus resurrexit, iam hæc propositio vera est: Corpus Christi est immortale: ac proinde falsum est, Corpus Christi esse mortale: *non amplius moritur*, inquit Paulus: *mors illi ultra non dominabitur* Rom. 6. De his igitur & consimilibus verè dicunt Scholastici, Deum illa non posse: quando quidem

continent contradictionem, ac proinde falsitatem. Falsitas autem non est potestatis, sed infirmitatis. Itaque, inquit Augustinus, *De Trinitate lib. 15. cap. 14. &c.* Illa Deus potenter non potest, nec est infirmitas ista, sed firmitas.

Nunc ut superiora illa ad presentem questionem accommodemus, ita statuendum est: Perperam aduersarios respondere, Deum facere ut Corpus Christi sit Realiter presentis, siue existens, In pane vel Sub accidentibus panis, & in Ore: idque sine Circumscriptione, sine localitate, denique sine propriis dimensionibus: quia Deus est Omnipotens. Sic enim potius ratiocinandum est: Deus est Omnipotens: ergo non facit ut Corpus Christi sit Realiter presentis simul in pluribus locis, & sit presentis Realiter sine localitate & sine suis propriis Dimensionibus. Ratio est: quia Deus faceret Contradictoria esse simul vera. Item faceret definitum existere sine sua Definitione (Corpus enim, sine suis dimensionibus: & Realis presentia Corporis, sine Circumscriptione & Locale sine localitate, definiti & intelligi non potest) aded ut qui dicat Corpus sine Dimensionibus, & realem presentiam Corporis sine localitate, ille dicat Corpus non esse Corpus: & realem presentiam corporis non esse realem Corporis presentiam. Denique Deus est Omnipotens. Ergo non facit ut idem
Cor-

Corpus sit simul circumscriptum & incircumscriptum : in vno loco, & in pluribus simul: quia hæc duo opposita se mutuo perimunt: & sequeretur contradictio, quam Deus potenter non potest, inquit Augustinus. Atque hæc de tertio Theoremate à nobis dicta sint.

Ex his igitur tribus Theorematis superiorum illam de Omnipotentia Dei Responsonē ita redarguamus. Ab omnipotentia Dei non licet argumentari vel pro Transsubstantiatione vel pro Reali Inexistētia Corporis, quippe quum non tantum destitutæ sint voluntate Dei, ipsius verbo clarè patefacta: sed etiam planè aduersentur expressis Scripturæ testimoniis: (tollitur enim veritas Corporis Christi, quæ perspicuè affirmatur in Scriptura: tollitur etiam substantia panis & vini in mysterio Cœnæ Domini, quæ tamen manifestis apostolorū verbis asseritur) & apertam Contradictionem contineant, vt proximè declarauimus. Denique si valet hoc argumentum ductum ab Omnipotentia Dei, cur igitur isti tantopere succensent dogmati Vbiquitatis? quod qui defendunt, solent illam ipsam Omnipotentiam pretextere. Itaque aut illis cum dogmate Vbiquitatis in gratiam redeundum: aut huic argumento renuntiandum est.

Sic igitur argumentum ductum ab Omnipotentia retorqueamus. Deus est Omnipotens: ergo potest facere vt nos in terris exi-

stentes participemus verum Corpus Christi in cælis existens: quod isti fieri non posse existimant nisi Corpus ipsum in terris realiter præsens existat: simul Omnipotentiam Dei urgentes & de Omnipotentia dei dubitantes.

*Refutatio
responsionis,
de Miraculo.*

Altera responsio est Miraculum (vr Pontificij loquuntur) editum ab Omnipotentia Dei, quod quia pendet ab eorum superiori responsione, ea refutata, sua sponte corrumpat necesse est. Hæc tamen addemus: primo, eam esse miraculorum naturam, vr externos sensus afficiant, arque ita commoveant homines, eosque rapiant in admirationem operum Dei: ex quo fides & obedientia erga Deum gignantur. Id quod probari potest Inductione, si quis ea miracula sigillatim expendat quæ sacris literis prodita sunt. Secundò, satis constat, postquam Euangelij prædicatio radices egit, eiusmodi miracula in Ecclesia cessasse, quemadmodum Veteres agnouerunt, & ipsa experientia conuincit: hoc autem sacrum Cœnæ Domini Mysterium debet in Ecclesia usurpari quandiu in terris versatur. Tertio, Miracula non sunt constituenda in rerum essentiis euerrendis (id quod fieret, si istis credamus) quandoquidem miracula sunt quidem Supra & Præter, sed non Contra rerum naturam & essentiam, adeò vr illam destruant. Sic enim Augustinus, Deus inquit,

inquit, adest nature, vt natura miraculis non
 desit. Id quod etiam Thomas agnouit hisce
 verbis: Licet (inquit) Deus aliquando præ-
 ter ordinem rebus inditum aliquid opere-
 tur: nihil tamen facit contra naturam. Hæc
 Thomas Monachorum pater & magnus
 Transubstantiationis patronus. Quarto, in
 his quæ contradictionem continent, Mira-
 culum esse non potest: quia Miraculum est
 potestatis: & contradictio est impotentia &
 infirmitatis, vt antè diximus: & id Scholasti-
 ci agnouerunt. Quintò, quum sacra Domini
 Cæna sit Sacramentum ordinarium Eccle-
 siæ, hoc dicitur ἀντιφασικῶς: Miraculum fie-
 ri in ordinario Ecclesiæ Sacramento: quia
 omne Miraculum est extraordinarium, aut
 non est Miraculum. Neque hîc dicant fieri
 Miraculum spiritualiter: primùm eò quòd id
 repugnat nature Miraculi, vt iã dictum est:
 Deinde quia id non conuenit eorum senten-
 tia. Nam quæ dicuntur fieri spiritualiter
 illa Miracula fiunt in animis nostris, at nihil
 tale nobis proponunt, sed potiùs affirmant
 Miraculum fieri in reali Corporis præsentia,
 vel in Pane vel sub accidentibus Panis & in
 Ore. Os autem Corporis nostri, non est ani-
 mus noster. In hac etiam sententia Augusti-
 num fuisse, constat ex his illius verbis. Panis
 inquit, ad hoc factus, in accipiendo Sacra-
 mento consumitur. Sed quia hæc homini-
 bus nota sunt quia per homines fiunt, ho-

*Decur. pro
 mort. ger.
 c. 16.*

*Cōtr. Gen
 til. l. 3. cap.
 100. & in
 4. Sent. di-
 stin. II. & c.*

*De Trin. l.
 3. c. 10.*

norem tanquam religiosa possunt habere, stuporem, tanquam mira non possunt. Hæc Augustinus. Cæterum quum Panis & vinū sint res externæ & aspectabiles: non conuenienter dicitur, Miraculum spirituale de rebus externis fieri. Quòd si mihi non assentiatur, euoluant igitur sacras paginas: & si quidem possint, tale aliquod Miraculum, inde nobis depromant ad suæ sententiæ confirmationem.

*De variis
respectibus
quos Aduer-
sarij pr.ete-
xunt.*

Sed iam excutiendæ sunt latebræ in quas Aduersarij solent se identidē abdere, quum superioribus incommodis vrgentur. Varij inquirunt, respectus non tollunt veritatem essentiæ. Itaque Corpus Christi non est in Pane vel sub Panis accidentibus modo Physico & naturali: sed modo Sacramentali & supernaturali. Itane censetis? Atenim loquimur de vera præsentia veri Corporis, verè & Actu existentis, quæ sibi perpetuò constans, vestros illos varios ac diuersos respectus nihil moratur. Itaque Corpus Christi, de quo differimus, est, ἰδὸς τῆς, Indiuiduum & singulare realiter existens, quippe verum & naturale Corpus: nec gloria tollit eius veritatem, quia non esset gloriosum Corpus, nisi esset verum Corpus: Ac proinde nulli vnquam vestri respectus efficient, vt hoc ipsum Corpus, sit Actu simul in Cælo & in terris in locis innumerabilibus Realiter existens: sit Actu circumscriptū simul & incircumscriptū: deni-

denique, sit Actu alicubi præsens, neque ibi sit localiter. Concludamus igitur, Corpus Christi non posse esse, nisi verum Corpus: & si qui respectus adhibeantur qui pugnent cum veritate ipsius Corporis toties clarissimis Scripturæ testimoniis comprobata, eos esse, non respectus differentium, sed somnia delirantium. Etenim vt eorum verba in ipsos retorqueamus: varij hominum respectus non tollunt veritatem essentię: sed potius ab ipsa rei veritate tolluntur.

Sed iam quænam sint isti varij respectus, audiendum est. Realis præsentia Corporis Christi in pane vel sub specie Panis (inquiunt) nec est Corporalis, nec Spiritualis: sed tertia quædam, nempe Sacramentalis. Verum enim vero, quandoquidē Corpus Christi est substantia, & omnis substantia vel est corporalis, vel spiritualis: certè si Sacramentalis ista præsentia, nec est Corporalis, nec Spiritualis: nõ est igitur Realis & essentialis Corporis Christi præsentia. Iam non potest esse vtraque realis simul: quia nec Corpus potest esse Spiritus: nec Spiritus potest esse Corpus: & qui ista toto genere differentia confundunt & exæquant, illi in maxima rerum omnium ignoratione versantur. Atque omnino detracto istius distinctionis integumento, facilè est videre, Sacramentalem præsentiam illis nihil aliud esse, quàm Realem præsentiam in Pane vel sub specie Panis, at-

que ita non distinguunt, sed repetunt suam sententiam aliis verbis, suo more *ἀδελφοὶ ἄλλοι*. Hoc enim inter nos est cōtrouersum. Sit-ne verum Christi Corpus Realiter præsens sub panis Accidentibus, siue In, cum, sub pane, vt alij volunt. Et quum nos vrgeamus ea quæ necessariò consequuntur Realem, siue, essentialem præsentiam Corporis, ex ipsius corporis veritate: tum illi sic egregiè distinguunt: Corpus Christi, nec Corporaliter nec Spiritualiter esse præsens, sed Sacramentaliter: hoc est, vt illi quidem intelligunt, Corpus Christi esse sub accidentibus panis, vel in, cū, sub pane: præclarū, scilicet, distinguendi genus. Peto à Christianis lectoribus vt seridò aduertant ad eiusmodi Distinctiones, in quibus Petitio Principij solet sub Verborum inuolucris delitescere: adeò vt ex vsu loquendi istorum hominum distinguere, nihil aliud sit, quàm suam sententiam aliis verbis repetere.

Nōnulli sic excipiunt: Manducationem Signi non esse tam pignus sumptionis Spiritualis Corporis Christi, quàm rei tertie, nēpe futuræ vitæ. Quid? vnde manat ad nos vita illa æterna, nisi ab ipso Christo pro nobis tradito? Erītne effectum, sine sua causa? potius igitur Christum audiamus de hoc myste-
rio ita differentem. Qui manducat meam carnem habet vitam æternam: Itē nisi ederitis carnē filij hominis nō habetis vitam in vobis. Nam

Nam quòd alij dicunt Oralem Manducationem Corporis Christi esse Signum manducationis Spiritualis: itémque Corpus esse Corporis, & Sanguinem esse Sanguinis Sacramentum, non eget refutatione. Inuehit enim manifestam Signi & rei Signatæ confusionem: siquidem vna eadémque res sit sui ipsius Signum: essétque in infinitum progressus. Dicendum est igitur (ita iubente Sacramenti ratione & natura) Oralem māducationem Panis esse Signum Spiritualis manducationis Corporis Christi. Quorsum enim Panis, si Corpus est signum Corporis?

Cæterùm Oralem manducationem Aduersarij dicunt non esse naturalem, sed supernaturalem & incomprehensibilem, adeóque nõ planè cognoscendam ante diem nouissimū: quæ omnia dicuntur inconstantissimè. Equis enim nescit oralet manducationem esse naturalem? quid hic, obsecro, aded est incomprehensibile, vt ad eius cognitionem dies nouissimus sit expectandus, uimirum quum non amplius Sacramentis opus erit? Itaque si Corpus Christi manducandum est à nobis modo supernaturali & incomprehensibili, non est igitur oraliter manducandum. Sed fortè istis idem est supernaturale & ὑπερφυσικόν atque ἀντισφυσικόν & id quod rei naturam tollit. Nam ista profectò Oralís Manducatio veri Corporis Christi, veram eius essentiam & ipsius Sacramenti naturam euertit. Sed

maneat Corporis Christi naturæ veritas, veraque Sacramenti doctrina, & omnia humana commenta euanescent.

Sed enim quia Consubstantiatores plane adhærescunt istis Distinctionibus, *Supernaturaliter & Sacramentaliter*: atque ita se putant superiora incommoda à nobis proposita effugere, aliquid præterea de hisce Distinctionibus dicendum est.

Supernaturale dici non potest, id quod naturam euertit. Nam aliud est *ὑπερφυσικόν*, aliud *ἀντιφυσικόν*. Quinam enim superaturnatura, si natura non est? iam autem supra admonuimus, Miracula quæ sunt supra & præter naturam elucere, non in euertendis, sed in illustrandis ac decorandis substantiis quæ certè non illustrantur neque decorantur si esse desinant. Quòd si quis dicat verum corpus esse supernaturaliter nõ verum corpus, ille proculdubio dicet naturam supernaturaliter non esse naturam. Opponamus igitur isti errori crassissimo hoc Theorema.

Omnis distinctio quæ rei de qua agitur naturam euertit, nõ est vera distinctio. Nam hac distinctio Naturaliter, Supernaturaliter & consimilibus (siquidem sunt veræ distinctiones) Res non tolluntur, sed rerum modi determinantur. Modus autem rei non potest esse nisi res ipsa maneat: alioquin erit modus non determinandæ rei, sed exterminandæ. Enimuerò non possum satis mirari præposteram istorum hominum diligen-

tiam qui tantopere laborant, vt nobis explicent, scilicet, quónam modo verum Corpus Christi, non sit amplius verum Corpus. Nã si aliquo tandem modo fit, vt Corpus Christi definitionem veri Corporis, ac propterea naturam veri corporis abiciat: nonne inde sequitur Corpus Christi, non esse verum Corpus? Est-ne aliquid verum, quod omnino non sit verum? Ecquis vnquam Christianus dubitauit, sanctissimum Christi Corpus, fuisse, esse, & perpetuò fore verũ corpus? Id Scriptura iubet nos credere: Id vetera Symbola tradiderunt: Id Ecclesia Dei constantissimè retinet. I nunc, & te quantumuis licet excrucia, in cõquirendis modis quibus Corpus Christi nõ sit verũ Corpus. Nã si aliquo modo Corpus Christi nõ habet suas proprietates & dimensiones, estque incircumscriptum: ergo aliquo modo non est verum corpus. Si supernaturaliter Corpus Christi non habet suas dimensiones & conditiones: ergo supernaturaliter non est verum Corpus. Si sacramentaliter non habet suas dimensiones & proprietates: ergo sacramentaliter non est verũ corpus. Atqui nec Sacramentaliter nec Supernaturaliter, nec vlllo modo fieri potest, vt Corpus Christi, non sit verum corpus. Ergo inepta & ridicula est ista distinctio, iam non distinguens sed ipsam rei naturam euertens.

Atque hoc etiam vocabulum *Sacramen-*
F. iij.

taliter discutiamus. Isti homines hanc sententiam perpetuò habent in ore, Sacramentum constare duabus rebus, nimirum Re cœlesti & terrena: hoc est, vt Theologi dicunt, Signo & Re significata. Iam si ita est, necesse est igitur vtrunque maneat, videlicet Signum & Res. Atqui Corpus tollitur si Realiter præsens est in cœlo circumscriptum, & Realiter simul est præsens incircumscriptum in Pane & in ore: vt iam diximus. Quinam ergo potest id fieri Sacramentaliter, siue, ratione Sacramentali, vt isti loquuntur? Quid quod Transubstantiationem reiiciunt (& merito reiiciunt) hac imprimis ratione: quia, quum Panis sit Signum Corporis Christi, necesse est remanere veram Panis substantiam, ne fides abrogetur veritati Sacramenti. Obsecro vos, si veram signi naturam in Sacramento constanter retinetis, cur naturam Rei significatæ nobis eripitis? Si Panis est verus Panis: cur Corpus Christi non erit verum corpus? Atqui infinitis partibus Res significata præstat signo: debemus igitur longè magis Corporis Christi, quàm Panis veritatem retinere. Quare Corpus Christi nõ potest Realiter existere præsens in pane & in ore, quia non potest esse non verum Corpus. Quid nonne illi ipsi inculcant, Sacramentum constare duabus rebus, nempe, signo & re significata? Si igitur Corpus Christi est Sacramentaliter præsens, ergo id de pane dicendum erit.

rit. Atqui, Sacramentum non facit vt panis sit præfens, sed quum sit realiter præfens fit signum Corporis Christi, ex ipsius Christi instituto. Porro, quia Sacramentaliter significat modum & rationem Sacramentæ quis est hic modus? Si dicant eum esse modum Sacramenti, vt Res sit realiter & essentialiter præfens cum Signo, principium petunt, vt diximus. Hoc enim inter nos controuersum est. Nam perinde est ac si dicant: In S. Cœna Corpus Christi esse realiter præfens in pane & in ore, quia hæc est ratio Sacramenti: quod quid est aliud, quàm rationem sine ratione afferre?

Veru enim uerò illi tum expresso Dei verbo, tum certissimis rationibus inde petitis, nituntur, qui docent, eam esse rationem Sacramentorum: vt signa nobis exterius exhibeantur: Res autem significatæ nobis sint interius, hoc est, ab ipso animo vera fide per efficaciam Spiritus S. recipiendæ. Et quum Fides nullis locorum interuallis possit intercludi: eam in hoc sanctissimo mysterio verè amplecti Corpus Christi realiter in cælo præfens, adeoque totum Christum, vt viuifica eius virtus ad nos dimanet. hæc est vera ratio Sacramentalis quia rerum essentiam conseruat, & est ipsius naturæ Sacramenti conuenientissima. Sic enim August. Tunc vita uniuersis erit Corpus & sanguis Christi, si quod in Sacramento visibiliter sumitur, in ipsa

*De Verb.
Apo. Str. 2*

veritate spiritualiter manducetur.

Denique hoc dicitur incōstantissimè. Corpus esse realiter præsens in pane & in ore. Nam hîc *Reale*, idem est quod *Essentiale*. Ex quo fit vt ex eorum sententia, verum & essentialiter Corpus sit realiter & essentialiter præsens in pane & in ore. Atenim essentia præsentis Corporis, sine dimensionibus & conditionibus essentialibus suis, ne cogitari quidem potest. Loquimur enim de Corpore actu existente. Quare sequeretur ex istorû sententia, Corpus Christi esse verum, sine veritate Corporis: & esse Corpus essentialiter, sine Corporis essentia: Mirus est profectò eiusmodi, non Distinctionis, sed confusionis & perturbationis rerum omnium modus.

Atque hæc de Aduersariorum Respōsionibus ad superiores nostras Obiectiones.

CAPVT IIII.

POSTEA QVAM sententię nostrę veritatem certissimis Scripturæ firmitatis comprobauimus: & Aduersariorum sententiam firmissimis rationibus & incommodis ἀλότοις refutauimus, eorûque responsiones ad obiectiones nostras diluimus: reliquum est ea discutere argumen-

menta, quibus illi conantur sua dogmata hominibus commendare.

OBJECTION I.

Caro mea verè est cibus: & Sanguis meus verè est potus Ioan. 6. Ergo Corpus & Sanguis Christi Realiter presens existit sub Accidentibus Panis & vini: vel (ut alij dicunt) In, Cum, Sub pane & vino: & ore Corporis manducatur & bibitur. Consequentia patet ex ipsis verbis, adeoque ex vocabulo, Verè, ἀληθῶς, quo Christus usus est.

RESPONSIO.

Ut antecedens est verissimum, ita Consequens est falsissimum. Primus error τὸ ἄνωμα τῆς λέξεως. Nam Christus affirmat Carnē suā esse cibū, nēpe spirituale & ad animos nutriēdos accommodatū: quēadmodum ille ipse ibidem exponit, inquiēs: *Verba que loquor vobis spiritus sunt, & vita sunt.* Observanda est igitur ἀναλογία inter vitam & cibum illum quo vita sustentatur. Ut enim loquitur Christus de vita spirituali in sanctissima illa concione: ita proculdubio loquitur de cibo & alimento spirituali. Sic enim Christus: *hic est panis qui de caelo descendit, ut qui eo vescitur non moriatur. Si quis ederit ex hoc pane vivet in eternum. Caro mea est quam dabo pro mundi vita, & quaecunque eò spectant. ut igitur anima vita verè vita est: ita cibus quo vita ani-*

Ioan. 6.

inæ fouetur verè cibus est . Itaque in his loquendi generibus, hæ particulæ Verè & Verū ἀληθῶς καὶ τὸ ἀληθινόν intelligendæ sunt pro ratione subiecti. At isti verba Christi per inde accipiunt, vt si de Corporali cibo loqueretur. Quorsum enim colligunt ore corporali manducandum esse Corpus Christi, eò quòd Christus dixerit Carnem suam verè esse cibum, nisi de Corporali cibo intelligant? At nominatim Christus affirmavit Spiritum esse qui viuificat. Itémque sua hæc verba esse Spiritum: hoc est nō de Corporali sed de Spirituali cibo esse accipienda: qui quidem cibus spiritualis ore animi, hoc est, vera Fide manducatur atque percipitur. hinc illa præclara ex eadem Christi concione. *Qui credit in me habet vitam æternam: Ego sum panis vitæ. &c. hoc est opus Dei vt credatis in eum qui misit me. Qui venit ad me nequaquam esuriet, & qui credit in me non sitiet vnquam, &c. vidistis me nec creditis, &c. vt omnis qui videt filium & credit in eum, habeat vitam æternam. Sunt quidam ex vobis qui non credunt, &c.*

Abducamus igitur ad incommodum.

Vocabula Cibi, & Manducandi, aut accipienda sunt in propria significatione, aut metaphoricè vsurpantur. Si in propria significatione: Ergo caro Christi est cibus Corporalis Corpus ipsum nutriens in hac vita, quemadmodum & reliqui cibi. Ἀδύνατον. & plus quàm Capernaiticum. Si metaphoricè vsur-

vsurpantur: ergo non inde potest inferri oralis perceptio veri & naturalis Corporis Christi. Error est μεταβασις εις άλλο γένος. Nam oralem perceptionē isti metaphoricè non dicunt, sed propriè: atq; ita oralis perceptio est pars naturalis & corporalis manducationis qua corpus ipsum nutritur. Etenim nec manducatio sine cibo nec cibus sine nutrimento intelligi debet: alioquin erit cibus non cibus. Quanquam igitur Caro Christi non est figurata aut metaphorica, tamen figuratis verbis exprimitur arctissima & spiritualis coniunctio, quæ cum vera Christi Carne adeoque cū ipso Christo nobis intercedit. In his igitur enuntiatis Subiectum propriè intelligitur, Prædicatum autem concipitur verbis figuratis ad facilitatem rerum Spiritualium intelligentiam.

Secundus error, quòd plus assumant in Cōsequente quàm in Antecedente proposuerint. Nihil enim Christus dixit, de Transsubstantiatione, nihil de panis accidentibus sine subiecto & sine substantia panis (vt Monachi quidem dictitant) remanentibus: nihil de reali Inexistentia in pane, imò ne de ipso quidem pane naturali quicquam hīc locutus est Christus. Quare verba Christi sic in illos ipsos retorqueamus.

Si manifestum est Christum apud Ioannē loqui de spirituali cibo quo fouemur in vitā spirituales & æternam (nisi fortè isti cum

suis commentis ad Capernaitas discedant)
 Ergo caro Christi est vere cibus spiritualis,
 Et vi Cōsequentis, nō est manducanda ore
 corporis. Vt enim cibus qui verè est cibus
 corporalis, non animi, sed corporis ore mā-
 ducandus est: ita cibus qui verè est cibus spi-
 ritualis, nō corporis sed animi ore manducā-
 dus & percipiendus est. Vt autem animo per-
 cipiamus Corpus Christi, nihil opus est vel
 Trāsubstantiatiōe, vel cōsubstātiatione, vel
 orali māducatione veri corporis Christi: sed
 vera fide opus est, quæ nos cū Christi corpore
 in cælo existente spiritualiter & efficacissi-
 mē, operante Spiritu S. coniungat. Etenim
 verbo illo manducandi metaphoricè &
 spiritualiter vsurpato arctissimam cum ipso
 Christo coniunctionem significari copiosè
 diximus in superiori Tractatu de Spiritualis
 manducatione Corporis Christi. Loquor au-
 tem de vera illa fide quæ Christum cum suis
 beneficiis verè apprehendit, ne forte Ad-
 uersarij existiment me de sua illa fide loqui
 quæ vel ad accidentia panis vel ad ipsum pa-
 nem adhærescit. Sic enim nobis definiunt fi-
 dem in hoc sacramento necessariam: nempe
 vt credamus verum corpus Christi inuisibi-
 liter esse vel sub accidentibus panis vel in
 ipso pane. At Christus in hoc mysterio iubet
 nos in seipsum credere & ad seipsum venire
 qui carnem suam dedit pro mundi vita, vt
 ea ratione vitam æternam habeamus, quem-
 ad-

admodum Christus ipse in præclara illa con-
 cione apud Ioannem testatus est.

At enim, Inquiunt, multa percipiuntur
 corpore, quæ ad animum ipsum perueniunt
 vt aqua Baptismi & exterior verbi prædica-
 tio. Respondeo cum Petro, Ablutionem ex-
 teriorem quæ fit in Baptismo, non abluere
 animam neque nos seruare. Abluuntur e-
 nim animæ nostræ sanguine Iesu Christi in-
 quit Ioannes quo nos Spiritus S. aspergit, I. IOAN. I.
 inquit idem Petrus. Quemadmodum igitur I. PET. I.
 in Baptismo, nec ipse Christi sanguis, neque
 Spiritus S. tingit sanguine Christi exterius
 corpus vt animam abluat: Ita ipsum Christi
 Corpus non est oraliter manducandum vt
 animam nutriat. Quod ad externam verbi
 Prædicationem attinet grauissimos illi er-
 rores admittunt quum in Philosophia, tum
 in Theologia. Nam res ipsæ quæ sensus no-
 stros externos afficiunt, non perueniunt ad
 mentem nostram sed earum tantum *ὁμοίω-
 ματα*. Sonum autem qui aures ferit, aut cor-
 pora quæ oculis videntur esse realiter in
 mente, nemo vnquam cogitauit, imò ne co-
 gitari quidem possit: esset enim hoc insanire
 non cogitare. Præterea quando Euangelio
 prædicato credimus, fides interius creatur in
 animis nostris & infunditur à Spiritu S. vt
 Theologi docent: tantum abest vt fides & ea
 quæ creduntur sunt In, Cum, Sub sono illo,
 qui ab auribus nostris excipitur.

OBIECTIO II.

Accepit Iesus panem & benedixit ac fregit
 deditque discipulis suis & ait, Accipite &
 comedite, hoc est Corpus meum: & accipiens cali-
 cem gratias egit & dedit illis dicens, Bibite ex
 hoc omnes. Hoc est enim Sanguis meus noui Te-
 stamenti qui pro multis effunditur in remissionem
 peccatorum.

Ergo verum & naturale Christi Corpus
 & Sanguis est Verè & realiter præsens, vel
 sub nudis accidentibus panis & vini sine
 subiecto remanētibus vt Pōtificij volunt: vel
 In, Cum, Sub pane & vino, vt malunt alij: &
 oraliter percipitur, vt vtrique affirmant. Cō-
 sequentia patet, ex ipsis Christi verbis ita
 constanter ab Euangelistis recitatis. Adde
 alias circumstantias: nempe quòd Christus
 loquutus fuerit amicissimis, in loco priuato:
 in Testamento condendo: in discessu. Ex
 quibus efficitur, Christum apertè & sine
 tropo Apostolis fuisse locutum: & Cōpntè esse
 retinendum, ne Corpus figuratum esse vi-
 deatur.

RESPONSIO.

Qvandoquidem Sacræ Cœnæ Domini
 nihil est cum Missa Pontificiorum cō-
 mune (vt alibi à nobis demonstratum est)
 possemus eos ab ipso limine arcere: sacro-
 sancta Domini verba perperam vsurpantes,
 & tanquam in alienam possessionem irruen-
 tes:

tes: Illa enim ad Cœnam Domini, non ad commentitium Missæ Sacrificium pertinēt, vt videre licet ex illis ipsis locis quos citant. Nam quum Christus dixerit, *accipite manducate*: Sacrificuli in sua Missa nihil aliis porrigunt, ac soli manducant. Et quum Christus dixerit, *Bibite ex hoc omnes*: Illi Laicos (quos vocant) ne extra Missam quidem, ad calicem accedere patiuntur. Quare hæc sunt Monachorum verba: videte, adorare, pectus tundite, & peracta Missa pretium numerate. Quæ quàm longè distent à verbis Christi, si quis non videt, ille non lucem solis clarissimam, sed suam ipse cæcitatem accuset. Verumenimuerò quoniam istis multa condonanda sunt, si quis velit cum eis disputare: agè, ne rem ita ad viuum rescemus: sed argumentum nobis propositum excutiamus & doceamus his sanctissimis Christi verbis, neque Pontificiorum neque Consubstantiatorum dogmata subleuari vllò modo posse. Antecedens admittimus: & ipsa Christi verba magna cum reuerentia audimus, eaque esse verissima certissimè credimus. Consequens autem eosdem continet errores quos in superiori Obiectione redarguimus.

Primus error: quòd alienam significationem affingunt verbis Christi. Nullum est enim verbum à Christo in hoc sacro mysterio instituendo vsurpatum quod conuersio-

98 DE SACRAM. MANDUCAT.
nem significet, vel, Transsubstantiationem
vel Consubstantiationem. Nam *Accipere*,
Benedicere, siue, *gratias agere*, *frangere*, *dare*,
non significant conuertere aut Consub-
stantiare per realem Inexistentiam. Rur-
sus in hoc complexo, *Hoc est corpus meum*,
verbum *Est*, non significat conuertere vel
existere realiter In, Cum, sub aliqua. Hoc
enim verbum hactenus substantiuum di-
ctum est, nunquam autem Transsubstan-
tiuum vel Consubstantiuum. Quinetiam si
rem propius inspicias facile comperies
Esse, & Transsubstantiari vel Consubstan-
tiari opponi: aded vt constanter affirmare
possim, Si est, ergo non transsubstantiatur,
siue in aliam substantiam conuertitur
nec Consubstantiatur. Nam quod conuer-
titur est in fieri (vt schola loquitur) ^{ex 7°}
viue dicitur, ac proinde nondum est hæc vel il-
la substantia. Et (quemadmodum iam an-
te diximus in cap. superiori proximo, quum
excuteremus Demonstratiuum *Hoc*)
quum Christus non dixerit, *Hoc fiat corpus*
meum, vel, *Hoc sit Corpus meum*, sed ita po-
tius, *Hoc est Corpus meum*: certè si vlla esset
conuersio eam necesse esset præcessisse:
Idque vi ipsius verbi *Est*, quod illi nobis
obuiciunt. Neque fieri potest, vt vlla se so-
phistica solertia inde vnquam expediant.
Quòd si esset realis Inexistentia quam alij
inuehant,

inuehant, Christus non diceret, Hoc est Corpus meum Sed In, Cum, Sub hoc, est Corpus meum.

Secundus error: quod Consequens sit longè latius Antecedente. Ecquid enim est in Christi verbis quod vel suspicari possis pertinere ad Christi Corpus sine proprietatibus naturalibus & ουσιαμαίς (vt utrique voluat) & vicissim ad panis accidentia sine proprio subiecto: vt Pontificij somniant: & reliqua eiusmodi quæ dogmata Transsubstantiationis & realis Inexistentiæ consequuntur?

Tertius error: quia in tota Scriptura nullum vnquam extat simile loquendi genus ex quo Transsubstantiatio vel realis Inexistentia consequatur. Ferant ενσαρκωσις, si possunt. Nobis autem Christianis cum Scriptura loquendum est, neque vagandum per alienas absurdasque interpretationes.

Quartus error: quod istud Consequens Pontificiorum manifestè repugnet expressis verbis Apostoli quibus nominatim facit mentionem panis (vt alibi diximus) Panis, inquit, quem frangimus nonne communio Corporis Christi est? Item: Sic de pane illo edat &c. Quare oppono falsissimo illi Consequenti hoc verissimum Theorema.

Quicquid repugnat expresso verbo Dei, falsum est.

Et quia falsa ex veris colligi non possunt (ita dictante Analytica disciplina) certè, Consequens illud quod est fallissimum, non potest colligi ex Christi verbis quæ sunt verissima. Quintus error: Quodd à seipsis vtrique dissentiant. Nam hæc verba de calice, *Hoc est Sanguis meus*, quomodo ipsi sine tropo intelligant? Etenim demonstratiuum, *Hic*, (sic enim conuertunt) necessariò ad calicem refertur, vt sit sensus: *Hic calix est sanguis meus*: quod nisi figuratè accipias, ecce tibi noua ipsius calicis Transsubstantiatio vel Consubstantiatio. Rursus, apud Paulum hæc verba (vt illi ipsi interpretantur) *Hic calix nouum Testamentum est in meo sanguine*, nemo vnquam nisi figuratè rectè intelliget. Idem dico de his verbis Pauli: *Panis est communio corporis: Calix est communio sanguinis*. Atque, vt, si fieri possit, secum ipsi Pontificij consentiant quandoquidem volunt accidentia panis & vini esse Signa: si accidentia illa vocantur vel panis, vel corpus (vt quum illi dicunt Corpus Christi frangi, quod plerique ad accidentia referunt) quomodo id fiet sine tropo?

Quare adigamus ad incommodum superius Consequens, hoc modo.

Si ex hoc loquendi genere *Hoc est corpus meum,*

meum, Transsubstantiatio sequitur: Ergo itidem sequetur ex his verbis *Hoc est fœdus meum*, de Circuncisione. Ad *u. 2. Cor.* Et quod perincommode accidit Transsubstantiatis, hoc loquendi genus vakte conuenit cum his Pauli verbis: *Hic calix est nouum Testamentum in sanguine meo*. Itidem ex his verbis, *Hoc est transitus Domini* de Agno paschali & consimilia non pauca, de quibus alio loco differemus. Denique retorqueamus superiorem obiectionem cum suis circumstantiis.

Si verba Christi constanter ab Apostolis & Euangelistis commemorata sunt (vt illi agnoscunt & meritò) Ergo hæc Luca & Pauli verba *Hic calix est nouum Testamentum in sanguine meo*, eundem planè sensum habent cum illis Matthæi verbis: *Hoc est sanguis meus noui Testamenti*: & vi consequentis: quemadmodum in illis nulla esse potest Transsubstantiatio vel Consubstantiatio, ita in his Matthæi Euangelistæ verbis nulla esse poterit.

Item: Si Christus locutus cum amicissimis, in loco priuato, in discessu, in Testamento condendo, & aliquid præcipiendo aperte loquutus est, & sine tropo (vt isti dicunt in suis coniecturis) Ergo Christus de Transsubstantiatione loquutus non est

102 DE SACRAM. MANDUCAT.
neque de Reali Inexistentia siue Consub-
stantiatione.

Consequentia patet: quia illa duo com-
menta *metabolae* & *involae* adeò difficilia sunt
& obscura, vt ne illis quidem sit cognita qui
ea progenuerunt. Contrà si Christi verba
facilia sunt. Ergo sunt intelligenda modo
Sacramentali, quo nomen rei significatae
signo tribuitur. Consequentia patet: Quia
illud sacramentale loquendi genus est fa-
cile & in omnibus Sacramentis obseruari
solitum. Quòd si in hoc Sacramento & in
his Christi verbis est aliquid singulare quod
in reliquis Sacramentis obseruatum non sit,
vt isti volunt, profectò verba Christi non
erunt perspicua. Nam vulgatum est: Quod
præter morem & ordinem accidit, id nobis
per se obscurius videri.

Item, Si Christus apertè locutus est: ergo
locutus est figuratè. Tropum enim siue fi-
guram intelligimus, non aliquid fallum aut
commentitium (sicut nonnulli nobis perpe-
ram obiectant) sed loquendi genus quo res
de qua agitur & faciliùs & significantiùs ex-
primitur ex ipsius rei natura. Nam alioqui
si sermonem Christi, vt verba sonant intel-
ligas, nihil difficilius excogitari possit. Te-
stes sunt Capernaitæ his verbis, *Durus est hic
sermo: quis potest eum audire: Quinetiam Pon-
tificij vt scilicet possint hæc verba Christi
exponere*

exponere, necessariò ad Miraculum, & Con-
 substantiatores ad rationem supernatura-
 lem, incognitam & incomprehensibilem,
 tanquam ad sacram anchoram refugiunt: &
 vtrique obiiciunt Omnipotentiam Dei, quæ
 in rebus facilibus & perspicuis vrgeri non
 solet. Atque illi ipsi vt perspicua reddant
 hæc Christi verba de Calice, *Hic est sanguis
 meus*, dicunt nomine *Calicis*, contentum in
 calice significari, quam locutionem esse fi-
 guratam satis est manifestum. Item si in
 discessu, Christus apertè locutus est, (vt af-
 firmant) ergo verba Christi ad ista commen-
 ta referri non possunt. Nam si ea locum ha-
 bent, Christus igitur non discessit, quippe
 sub accidentibus panis perpetuò vel in Pô-
 tificio altari: vel in pixide, vel realiter In-
 Cum, sub pane delitescens.

Sed iam nobis ad Christi verba propius
 accedendum est.

Primum omnium profitemur, nos sacro-
 sancta illa verba ex animo reuereri: nec vllò
 modo de eorum veritate dubitare. Nam cre-
 dimus in S. Domini Cœna, Christum nobis
 suum corpus & sanguinem, seque adedò ip-
 sum (ne posthac isti nobis obiiciant nos lo-
 co Rei, vsum, beneficia & fructum reponere)
 Christum, inquam, ipsum sese vna cum
 suis donis ac meritis donare, vera fide per
 efficacitatem Spiritus Sancti recipiendum

in vitam æternam. Neque tamen propterea possumus istam interpretationem admittēre, quā isti volunt Christi verum & essentielle corpus verè & realiter existere In, Cū, Sub Pane vel Sub Accidentibus Panis.

Controuersia igitur imprimis est de modo tum Exhibitionis tum Receptionis. Illi dicunt essentielle Christi Corpus Realiter præsens in terris & existens In, Cum, sub Pane vel sub panis accidentibus exhiberi nobis & à nobis sumi ipso Ore corporis nostri. Nos autem affirmamus Corpus Christi verum & essentielle in cælo existens nobis in terris existentibus verè exhiberi & à nobis Recipi fide, per operantem in animis nostris Spiritum Sanctum, quandoquidem ea vis est, Spiritus Sancti, & ea Fidei natura, vt nullis possint locorum interuallis impediri.

Vt igitur euertamus superius aduersariorum connexum & Consequens de Reali illa Inexistentia Corporis Christi, duo nobis videntur esse præstanda. Primum refellenda est eorum interpretatio: Deinde nostra firmissimis rationibus confirmanda.

Illorum interpretationem stare non posse vt probemus, proferimus hoc Theorema Theologicum ab omnibus ὁμολογουμένως receptum: quippe quod nitatur τῆς σωαληθείας Scripturæ, quia est θεοπνευστός: ac proinde sibi perpetuò constans & consentanea.

Omnis

Omnis Interpretatio quæ pugnat cum
 apertis Scripturæ locis & cum ipsa Fidei
 Analogia: ac proinde conflictatur grauissi-
 mis incommodis est reiicienda. Est enim
 ἀθεόλογος.

Istorum interpretationem esse eiusmodi
 iam ante à nobis demonstratum est in capi-
 te superiori proximo, quum eorum errores
 incommodis vrgeremus quorum summa
 hic paucis videtur esse reperenda.

1 Ex istorum interpretationibus sequere-
 tur Christi Corpus non esse verum ac natu-
 rale Corpus: quippe quod simul esset in cæ-
 lo, & in terra: in loco, & in locis simul, con-
 tra naturam veri corporis.

2 Sequeretur, non tantum non esse Cor-
 pus, sed esse totum aliquod αὐλον & simpli-
 cissime ἄλωσ ὄλον in infinitis locis simul. Nam
 constat ex eorum doctrina Christi Corpus
 ubicunque est, ibi esse totum: alioqui esset
 diuisum, aut plura essent corpora.

3 Sequeretur, Corpus Christi esse va-
 rium ac multiplex: adeoque sibi ipsi con-
 trarium. Esset enim simul in cælo Circun-
 scriptum, & visibile: Et in Pane vel sub Pa-
 nis accidentibus Inuisibile & Incircun-
 scriptum. Nam inane est quod illi exci-
 piunt, modum & rationem istius Inexi-
 stentiæ esse cælestem & spiritualem. Ete-
 nim, præterquam quod illud ἀνίστασις δι-

Matth. 28
Ephes. 3.

citur: Verum Corpus existere spiritualiter: ut si quis dicat, Spiritum esse præsentem Corporaliter: certe nec Panis ipse, nec eius Accidentia possunt esse subiectum *deus loquitur* Spiritualis illius præsentia Christi, De qua Christus dixit, *vobiscum sum usque ad con- summationem seculi.* Et Paulus dicit *Christum esse in nobis.* Nusquam autem legas, vel Christum, vel Christi Corpus esse In Pane, vel cum pane, vel sub ipsius Accidentibus: sed In nobis & nobiscum. Enimvero ea est rerum spiritualium natura ut sint obiecta fidei nostræ, non oculorum: quorsum igitur Realis illa præsentia corporis, si Corpus Christi non videtur, & si sensus externos non moueat? Denique quoties isti dicunt Corpus Christi esse realiter præsens, sine præsentia Corporali, & sine proprio existendi modo, toties dicunt Præsentiam non præsentiam Corporis non corporis: id quod constare potest ex ipsorum vocabulorum definitione.

3 Sequeretur, Sanguinem Christi esse separandum ab eius Corpore (ut iam a libi diximus) quod absit. Consequencia patet: sic enim Christus: Hoc est sanguis meus qui pro multis effunditur in Remissionem peccatorum. Si ergo ille ipse Sanguis qui fusus est, Realiter est præsens: certe est à Corpore separatus: aliter enim fundi non

di non potuit : alioqui erit Sanguis fufus
& non fufus fimul.

Crassa est, inquit, hæc cogitatio. Re-
fpondeo hunc elle fructum crassæ illius in-
terpretationis, quam proponunt : sic au-
tem absurda absurdis ex legibus rectè dis-
ferendi conuincenda esse. Absit autem
vt vel Corpus Christi exangue, vel Sangui-
nem Christi sine ipsius corpore constitua-
mus. Christus enim totus est, totusque in æ-
ternum viuens.

4. Sequeretur, Memoriam esse rei Præ-
sentis : Itémque rei præsentis aduentum
expectari. Sic enim Matthæus, *Hoc facite* Math. 26
in mei memoriam Et Paulus, *Mortem Domini* 1. Cor. 11.
annuntiatis donec veniat. Atenim, inquit,
finis non tollit rei substantiam. Sit ita sanè:
sed nihilominus rei memoria cum eiusdem
rei præsentia stare non potest : ne præsens
tempus cum præterito confundatur. Rur-
sus, Agit Paulus de aduentu nouissimo,
inquit : quod & nos agnoscimus : nec vl-
lum alium humanæ Christi naturæ aduen-
tum expectamus : quippe ab Angelis edocti Act. 1.
Christum aspectabiliter venturum de cælo
quemadmodum aspectabiliter ad cælum
ascendit. Item Christum ipsum audientes :
Siquis vobis dixerit : ecce hic Christus aut hic : ne Math. 24
credite. Si dixerint vobis : ecce in deserto est : ne
egredimini : ecce in Conclauibus : ne credite. Sicut

enim fulgur^o exit ab Oriente: & apparet usque
 in Occidentem: ita etiam erit aduentus Filij
 hominis. Denique à Petro admoniti, fore,
 vt cœlum capiat Christum vsque ad
 tempus nouissimæ instaurationis: de quo
 postremo loco à nobis alibi aduersus Vbi-
 quitarios disputatum est. Nam quod non-
 nulli ex Pontificiis malunt interpretari
 d'Écclésiast. Excipere, ne Corpus Christi in
 cœlo tantum esse videatur, plusquam pue-
 rile est: loquitur enim Petrus de loco cœle-
 sti in quem Christus receptus est, non
 quod hic: vel ibi in cœlo Christum alli-
 gatum esse velimus, vel certum in cœlis
 locum ei assignemus (de quibus rebus
 præstat tacere cum Scriptura quam cu-
 riosius disquirere) sed quia cœlum ip-
 sum, tanquam locus nobis assignetur,
 vbi realiter existet & continebitur huma-
 na Christi Natura, ad nouissimum vsque
 diem: quæ Petri verba isti prætermittunt.
 Præterea miror cur isti nolint Christi Cor-
 pus in cœlo contineri, quum non dubitent
 affirmare illud ipsum Corpus sub acci-
 dentibus Panis contineri. Quid? contine-
 bitur sub Panis specie & non continebi-
 tur in cœlo? En quò prorumpat Mona-
 chorum impudentia.

5. Sequeretur, Apostolos manducasse
 Corpus

Corpus passibile & mortale, si τὸ πῆντεν
 præcise urgeas. Sic enim Christus, Cor-
 pus quod pro vobis traditur: Sanguis qui pro
 vobis funditur. Et Paulus, Corpus quod pro
 vobis frangitur, inquit: Nos verò Cor-
 pus Christi glorificatum, Immortale &
 impassibile manducare. Ex quo efficere-
 tur, Cœnam Domini quam celebramus
 esse valde dissimilem ab ea domini Cœna
 quam Apostoli participarunt, contra hæc
 expressa Christi verba, *Hoc facite*, in-
 quit. Nam quod illi respondent, curio-
 sum esse quærere mortaléne Corpus an
 immortale Christus dederit, vanum est
 diuerticulum neque hoc modo obiecta in-
 commoda dissoluuntur.

6 Denique sequeretur, non audien-
 dos Scripturæ locos quibus iubemur Chri-
 stum in cœlo contemplari: & vis ipsa Fi-
 dei iaceret, quandoquidem non iam sur-
 sum eueheretur fides, sed in terram sub
 panem aut sub Accidentia panis deprime-
 retur. Quid quod Deum ipsum omnipræ-
 sentem & Infinitum & qui cœlum & ter-
 ram continet non sub terrenis elementis,
 sed in cœlo ipso contemplari imprimis &
 quærere iubemur?

Coloss. 3.
Phil. 3.

Math. 6,
& 15. 18.
Luc. 11. &
cxi.

Ex his & plerisque aliis consimilibus in-
 commodis, cuius perspicuum esse potest

istorum interpretationem de Reali Inexistētia pugnare cum expressis & clarissimis Scripturæ locis, maximis, grauissimis, iisdemque ἀλότοις incommodis conflictari: aded vt à Theologis omnibus sit reiicienda.

Præterea quemadmodum illa ipsa interpretatio non est ἀνάλογος fidei: ita nec est ἀνάλογος contextui & illis verbis de quorum interpretatione agitur. Nam verbum *Εστ*, quod isti imprimis vrgent, neque significat Transsubstantiare, neque Consubstantiare, neque Inesse, neque Subesse, quemadmodū nouo quodā modo illi verba hæc Christi interpretantur: aded vt quum ipsi ἑρπτόν vrgent, sua ipsorum verba pro Christi verbis substituunt. Porro ipsorum interpretatio non conuenit eius rei naturæ de qua agitur: quandoquidem ea est natura Sacramenti, vt fides nostra ex rebus visibilibus commonefacta, confirmatâque sursum ascendat ad rerum cœlestium contemplationem: quum tamen ex istorum interpretatione fides debeat rebus externis, nempe Pani & vino vel panis viniq̄ue accidentibus adhærescere.

Ex quibus omnibus satis constat istorum interpretationem esse reiiciendam, quum nec fidei nec contextui sit ἀνάλογος & repugnat ipsius Sacramenti naturæ. Iam ergo nobis

nobis vera verborum Christi interpretatio inuestiganda est.

Primum autem subterramus hoc Theorema Theologicum pendens à superiore quod iam à nobis positum est.

Omnis interpretatio Scripturæ ex locis consimilibus eiusdem Scripturæ petenda est.

Huic Theoremati plerique omnes assentiuntur tum veteres tum Recēiores Theologi: quippe, quum eius veritas nitatur ipsius Scripturæ *σωαληθεια*, quemadmodum

antè diximus. Ex hoc igitur Theoremate nostram disputationem ita dirigamus. Affirmamus nusquam in Scriptura reperiri simile loquendi genus, quod sit de duabus simul

naturis & essentiis vel de alterius naturæ nudis accidentibus propriè & *κατὰ τὸ ρητὸν*

intelligendum. Ferant illi *ἔνστασι* si possint.

Nam quòd nonnulli autumant, Enuntiationem verborum Christi esse singularem, &

quæ non possit aliter intelligi quàm ipsi exponant: mera est petitio principij, cui si locus detur, nihil iam ab erroribus & connē-

titiis interpretationibus tutum esse poterit.

Hæc sunt igitur Christi verba quæ Imprimis vrgentur ab Aduersariis **HOC EST**

CORPVS MEVM. De Pronomine, *Hoc*,

iam suprâ egimus aduersus Pôtificios. Quia verò Consubstantiatores variant in expositione huiusce Pronominis, ea de re aliquid nobis dicēdū est. Nonnulli nobis assentiuntur,

Pronomen *hoc*, esse de pane intelligendum: verum affirmant, non idem esse, *Hoc est corpus meum*, ut si diceretur, hic panis est Corpus meum. Nam, inquit, Panis sua essentia non est Corpus Christi. Sed hac ratio valde friget, & nihil aliud quam principium petit: quasi verò necesse sit, quoties usurpatur verbum *Est*, toties rei essentiam significari: quum potius identidem in Scriptura Signis accommodetur. Porro, si *Hoc*, de Pane intelligunt, perinde est igitur *hoc*, atque, hic Panis, vel ex ipsis Grammaticæ legibus, quas illi nobis obiiciunt. Nam demonstratiua particula resoluenda est in id quod demonstratur, alioqui nunquam possis rectè *ἰσχυρίζεσθαι*. Constat autem ex ipsa narratione Euangelica, Panem fuisse acceptum, fractum, & datum discipulis, quum Christus illis diceret: *Hoc est corpus meum*, ex quo efficitur, Panem ipsis fuisse demonstratum. Quod si dicas, Christi Corpus fuisse demonstratum: Ita igitur erunt resoluenda verba Christi, Corpus meum, est Corpus meum. Ex quo Enuntiato videant illi numquid possint colligere ad sententiam suam confirmandam. Alij igitur ex Consubstantiatoribus malunt pronomine *Hoc* vtrunque fuisse demonstratum vnum ad sensum, alterum ad intellectum. Verum enim-

rum enim uero id repugnat ipsis Euange-
 lillarum uerbis, in quibus nulla Corporis
 mentio nec demonstratio antecessit. Esset
 autem per absurdum dicere, Christum esse-
 cisse suum Corpus & τὸ πρῶτον nihil dicendo,
 & nihil demonstrando: deinde si duo hæc si-
 mul demonstrarentur quandoquidem sunt
 plusquam toto genere differentia, nempe
 Panis & Corpus Christi: certè non *Hoc* sed
Hæc dicendum foret, nomine multitudinis:
 alioqui ἐξ ἀνάγκης, aut esset Impanatio & u-
 nio Hypostatica Panis & Corporis Christi:
 aut esset aliquod totum, quod neque panis
 esset, neque corpus, sed aliquid ex pane &
 corpore compositum, tanquam ex partibus.
 Denique ex istorum sententia, ita uerba
 Christi resoluenda essent: Panis & Corpus
 meum, est Corpus meum: quo nescio an-
 quicquam dici possit absurdius. Quamob-
 rem ita suadete atque adeò cogente rei ue-
 ritate, ita statuendum est. Non aliter resolui
 posse uerba Christi, quàm si ita diceret: Hic
 Panis est Corpus meum: quæ quidem enun-
 tiatio non est loci Enuntiatio. Nec enim ita
 Christus enuntiat. Corpus meum est In
 hoc Pane, aut Cum hoc Pane, aut Sub hoc
 Pane, aut sub huius Panis accidentibus: Ed
 enim redeunt omnes istorum interpretationes.
 At enim hæc uocabula, Panis, & Corpus non
 locum sed substantiam significant proprie, &
 τὸ πρῶτον. Ex quo efficitur, primam Sub-

stantiam de prima Substantia prædicari, vtrūque. n. erat τὸ δ' εἶς singulare certum, definitum, extra mentem existens: non autem aliquod Indiuiduum vagum & indeterminatum, vt Pontificij somniant. Subiiciamus igitur hoc secundum Theorema Theologicum ab omnibus ijs probatum, qui ratione & ratiocinatione præditi sunt.

Quotiescunque prima substantia de alia prima substantia prædicatur in Scriptura, eiusmodi enuntiatio est figurata. (Primam autem substantiam dicimus τὸ δ' εἶς & Indiuiduum singulare reuera extra mentem existens).

Huiuscemodi Theorematis veritas latissimè patet, & est omnibus perspicua qui vel tantulum fuerint ipsis τῶν παλαιῶν primordiis instituti. Nam ne ipsa quidem secunda Substantia, quæ est καὶ ὁ αὐτός, potest, nisi figuratè de alia secunda substantia prædicari, si genere differant. Quantò id igitur magis dicendum est in hoc Enuntiato, vbi tam Subiectum quàm prædicatum est τὸ δ' εἶς Indiuiduum extra mentem re ipsa existens: & vnum ab altero longissimè & plusquam toto genere differt, nempe Panis & Corpus Christi? Sed enim quia in campo Theologico versamur: probemus Theorema nostrum Inductione commemorandis Scripturæ locis huc spectantibus.

I. Cor. 10.

Petra erat Christus. Ecce Agnus ille Dei
(quum

(quum Christum Ioannes demonstraret: pe- Ioan. 3.
tinde enim est ac si Ioannes diceret; hic est
Agnus Dei)

Ioannes est Elias.

Ego sum stella.

Ego sum vitis vera.

Vos estis templum Dei.

Isti sunt stellæ erraticæ. Et consimilia permul-

ta. Ex quibus nostri Theorematis veritas elu-
cescit: tum ex scientia peritè differendi: tum
ex vsu loquendi Scripturæ, à qua, ceu vera
etque vnica cynosura, si deflectamus, fieri nõ
potest quin incurramus in grauissimos erro-
res quemadmodum istis cõtigit, qui per In-
diuidua vaga vagari, quàm in Scriptura pe-
dem figere maluerunt. Ecquis enim patient-
ter audiat vel panem, vel panis accidètia esse
verè ipsum Corpus Christi.

Nam quod quidam obiicere solent hæc
loquendi genera: hoc est Alsaticum, hoc est
Rhenanum (nempe vinum) Itémque, hoc est
ignis, de candente ferro: vel vt alij (quib. ma-
gis aurum placet) proferunt, Hoc est aurum,
demonstrato marsupio: illa ne responsione
quidem digna sunt: quippe quum nihil illis
sit cum sanctissimis Christi verbis commu-
ne. Hæc enim loquendi genera designant
terram crassarum terrenarumque cõiunctio-
nem, earumque existentiam in subiectis con-
uenientibus & δεκτικοῖς, quæ quidem con-
iunctio non efficitur ex illis verbis: sed verba

Matth. 11.

Apoc. 22.

Ioan. 15.

1. Cor. 3.

Iud. 1.

*Aduersa-
rioris inter-
pretationes
& similitu-
dines refel-
luntur.*

significant coniunctionem illam iam antea
 factam. Nec enim vinum est in poculo, ed
 quod dicitur, hoc esse vinum: sed illud dici-
 tur quod iam erat. At in verbis Christi, vos
 contenditis Corpus Christi esse in Pane vel
 sub specie panis, vi verborum Christi. At
 enim si vestra similitudo valeat, sequeretur
 Corpus Christi fuisse in Pane vel sub Acci-
 dentibus panis ante ipsa verba: ac proinde
 non vi verborum Christi. Caterum, hoc si-
 mile non conuenit cum eo quod dicitis, hęc
 Corporis Christi inexistenciam esse superna-
 turalem & incomprehensibilem. Quid quod
 euerteritis? Nam ex illis ipsis vestris similitudi-
 nibus efficio, Enuntiatum de quo disputa-
 mus, figuratum esse: quia superiora illa loquē-
 di genera per Metonymiam vsurpantur: in
 qua duo requiruntur, nempe continens &
 contentum: quę vtraque vera sint (non autē
 nuda accidentia sine subiecto, quas Metony-
 mias Monachis relinquimus ipsi rerum natu-
 ræ incognitas) atque vobis ita concludenti-
 bus, sequeretur: Corpus Christi reuera con-
 tineri & definiri In Pane vel sub accidentibus
 Panis, ac proinde non esse alibi, vt iam do-
 cuimus, ex propria significatione verbi Con-
 tineri quum de corpore dicitur. Denique i-
 sta similia non respondent sententię Con-
 substantiatorum. Nulla est enim Metony-
 mia quę vnquam efficere possit hoc loquen-
 di

di genus: hoc est vinum, id est, vinum est In, cum, & Sub hoc poculo.

Quod autem nonnulli malunt esse Synechdochen, ineptissimum est. Nam vinum non est pars poculi, nec poculum pars Vini: nec sunt simul tanquam partes totum ali- quod constituentes. Item Cœna D. non est Totum aliquod compositum ex pane & corpore Christi tanquam ex partib. totum *σύνολον* constituentibus. De ferro candente, simile ineptum est. Nam ille ignis in ferro, nō est substantia, sed Accidens in subiecto. Accedit enim & recedit citra subiecti interitum. Deinde longè verius dicitur, hoc est ferrum, quàm hoc est ignis: ne mihi dicendū sit ea ratione ferrum ignitum vocari Ignē, quia sensus exteriores ita afficiuntur ab Accidente Ignis & eius operatione: quæ omnia ab istis allata quàm aliena sint à *τὰς ἑνταῦθα*, facile intelligi potest.

Sic etiam instant: quemadmodum in hoc Luc. 5. verbo *Remittuntur tibi peccata*, Remissio peccatorum non figuratur, sed includitur realiter & exhibetur: ita his verbis, *Hoc est corpus meum* realiter includitur Corpus Christi.

Respondeo peccatorum remissionem nō includi tribus illis vocabulis (non enim vocabulis peccata remittuntur, sed gratiâ Dei per Iesum Christum, qui factus est propitiatio pro peccatis nostris, vt ait Apostolus) nec 1. Ioan. 2 exhiberi auribus, sed animo credentis, qui

non vocabula, sed rem vocabulis significatam vera fide apprehendens, obtinet Remissionem peccatorum. Quid enim si quis tibi domum aut fundum donauerit, censetne domum ipsam aut fundum includi realiter in vocabulo Donandi? Quid quod illi ipsi mutant sententiam? Nam si huic obiectioni credas, non iam dicendum erit, Corpus Christi esse In, Cum, Sub pane, vel sub Accidentibus Panis, sed esse In, Cum & Sub his verbis *Hoc est corpus meum*: Et quia verba non ore percipiuntur, sed auribus, euauit igitur Oralis illa Manducatio, & iam dicenda erit Auralis. Quamobrem, ita retorqueamus hanc obiectionem: Quemadmodum hæc verba Christi *remittimus tibi peccata*, Paralyticus auribus percepit, Rem autem illis verbis significatam, nempe Remissionem peccatorum, animo & vera fide amplexus est (habuit enim remissionem peccatorum, non quia Christum loquentem audiuit, sed quia in Christum loquentem credidit) ita in Cæna Domini sacra Symbola Corporis & Sanguinis Christi ore quidem sumimus, sed rem sacris illis Symbolis significatam, hoc est Corpus & Sanguinem Domini, non ore corporis, sed ore animi, nempe vera fide manducamus & bibimus in vitam æternam. Atque omnino proposita illa similitudo aliena est: Nam Remissio non est aliquid corporeum, nos vero de præsentia corporis disputamus.

Sed

Sed aliud etiamnum obiiciunt, In præceptis tropos non esse admittendos. Respondet primùm, hæc verba Christi *hoc est Corpus meum* (à quibus ex istorum sententia, manat vis realis præsentia: Corporis Christi) non esse præceptiua, sed Enuntiatiua: nec aliquis vnquam dixerit, ex his solis verbis *Accipite, Comedite*, posse colligi realem illam præsentiam. Verumenimvero propius id dispiciamus quod obiiciunt: In præceptis inquit, Tropos Scriptura non admittit. Itane vero? Quid igitur hæc sibi volunt?

Cauete a fermento Pharisaorū: inquit Christus: *Circumcidite præputiū Cordis vestri*: inquit Moses. *Seminate vobis in Iustitia. Soluite nodos iniquitatis. Scindite corda, non vestimenta*, inquit Prophetæ. *Expurgate vetus fermentum ut sitis noua confersio*, inquit Paulus. *Assumite meum iugum super vos*, inquit ille ipse Christus: adde quæ dicuntur de oculo erucendo, de abscindenda dextera, de tollenda cruce & sexcenta id genus. Sit igitur prior hîc error superioris obiectionis, *Ἰεὺδ οὐρεῶν*, quod nos & copia & pondere *ἡς ἐνστασιῶν* obruimus. Alter error, quòd Sacramenta confundunt cum nudis præceptis. Etenim Sacramenta atque imprimis Noui Testamēti, sunt amplissima testimonia & sigilla promissionum gratiæ Dei, Remissionis peccatorum & vitæ æternæ. Quare subiiciamus hoc Tertium Theorema Theologicum cum

*Antropi
admittatur
in præcep-
tis.*

Matth. 16

Deut. 10.

Ierem. 4.

Ose. 10,

Es. 58.

Ioel. 2.

1. Cor. 5.

Matth. 5. &

11. & 16.

&c.

duobus superioribus conueniens.

Nullum Sacramentum sine tropo plene explicari & intelligi potest.

Atque id nobis probandum est primum ratione, deinde Scripturæ locis. Ratio petitur ex natura & λόγῳ Sacramenti, quod vulgò definitur esse rei sacræ visibile signum. Itaque si verba in Sacramentis usurpata nudè & simpliciter tantum intelligantur, non erunt Sacramenta: quia res externæ per se considerabuntur duntaxat, ac proinde non erunt Signa. Nam signum est ἐν τῷ πρὸς τι: vt & Sigillum. Est igitur referendum ad aliud, nempe ad Signatum, quæ quidem ratio sine vocabulis figuratis rectè intelligi non potest. Itaque qui dicit Sacramenta sine Tropo esse intelligenda, ille dicit Sacramentum non esse Sacramentum, quia tollit signum sine quo Sacramentum non est. Iam satis constat Tropos non esse in Rebus sed in Vocabulis. Ex quibus elucescit nostri Theorematis veritas.

Sed iam percurramus ipsa Sacramenta & Scripturam de Sacramentis agentem audiamus.

In Circumcisione, si Veteres verbum *Circumcidendi* purè & simpliciter intellexissent, non fuisset Sacramentum. Sed admonebantur illo exteriori signo, cor esse circumcidendum: quod sine tropo intelligi non potest. Huc spectant quæ sæpe occurrunt in

Deut. 10.
& 30.
Ierem. 6.

Scri-

Scriptura De corde circuncidendo: De præputio cordis, De incircuncifis corde & auri-
 bus: Et hæc præclara apud Apostolum: *Ea* Ezech. 44
Act. 7.
Rom. 2. 29
&c.
qua est, inquit, circuncifio in propatulo in carne,
non est Circuncifio, sed Circuncifio cordis. Et quæ
 afferri possunt in illam sententiam. Atque
 hæc de Circuncifione quam sine tropo vete-
 res non intellexerunt.

Idem dico de Agno Paschali, Paulo ipso 1. Cor. 5.
 locupletissimo interprete hisce verbis: *Pas-*
cha nostrum pro nobis sacrificatum est, nempe Chri-
stus: itaque festum celebremus, non fermento vec-
ri, nec fermento malitiæ, sed non fermentatis pa-
nibus sinceritatis & veritatis. Similiter Ioannes Ioan. 19.
 id quod de illo Agno scriptum erat, *os non con-*
fringetis ex eo, ad Christum retulit, Ex quo fit,
 ut apud Apostolum, Moses dicatur fide cele- Heb. 11.
 brasse Pascha, ne qui primogenitos perime-
 bat, attingeret Israëlitas. Fides igitur Mosis
 & piorum veterum non subtitit in Sacrificio
 & Manducatione visibili Agni Paschalis: sed
 iam tum fide spectabant, eum venturum, quæ Ioan. 1.
 Ioannes præsentem demonstravit, affirma-
 vitque esse Agnum illum Dei, qui peccata
 Morte sua expiavit. Quinetiam Dominus ip- Exod. 12.
 se sic locutus est de sanguine illius Agni: *E-*
rit vobis, inquit, Signum (vt postea explicat.)

In aliis Sacramentis Veteris Testamenti
 non ero longior: hoc enim nobis debet suf- 1. Cor. 10.
 ficere quod ait Paulus: *Patres nostros eandem*
escam manducasse, & eundem potum spirituales

bibisse. Eandem, inquam, nobiscum, ita exponentibus plerisque omnibus Veteribus: non (vt quidam exponunt) inter se tantum. Id quod manifestè patet tum ex mente Apostoli & serie contextus, tum ex nomine Christi & ex verbo Baptizandi illuc vsurpatis: ac propterea Paulus vocat escam illam & potum illum spirituales. Quemadmodum enim in Cœna Domini, propositis sacris symbolis, videlicet Pane & Vino, docemur Christum esse perfectissimum animarum nostrarum alimentum: ita illa ipsa doctrina proponebatur Israelitis in Manna & in Aqua quæ ex Petra profluxit. Falluntur ergo qui aduersus nos sic disputant. Si omnes Israelitæ cibum spirituales, hoc est Christum manducauerunt, inde sequi improbos etiam Christum manducare, in Cœna D. quod tamen nos vehementer negamus. Nam illis imposuit falsa interpretatio vocabuli spiritualis, quod intelligunt de ipso Christo, qui tamen Paulus ita appellet Manna & Aquam rupis: nimirum quatenus erant venturi Christi Sacramenta, non autem corporalia tantum alimenta. Huc adde quæ Apostolus ad Hebræos copiosissimè differuit de Veterum Sacramentorum & ceremoniarum vera significatione. Nec enim dubium cuiquam esse potest quin fideles Israelitæ vetera Sacramenta celebrantes, animos ab rebus signisq; visibilibus ad res ipsas significatas traduxerint.

Heb. 8.9.
 10. &c.

rint. Atque hæc de Sacramentis veteris Testamenti.

Iam ut de Noui Testamenti Sacramentis agamus, Baptismum non intelligimus sine Tropo: quippe Paulum audientes affirmantem, *Quotquot baptizati sunt eos Christum induisse in mortem Christi fuisse baptizatos: per baptismum cum Christo consepultos esse, &c.* Quinetiam Petrus ait nos seruari per Baptismum, non quo sordes carnis abluuntur: sed quo Christum pro nobis à mortuis excitatum certâ conscientia amplectimur. Id quod Christus Regenerationis vocabulo satis expressit. Quæ quidem omnia superiora loquendi genera sine Tropo intelligi non possunt.

Superest S. Cœnæ Domini Sacramentum, cuius verba ex iis quæ antè diximus, affirmo, rectè intelligi sine tropo non posse. Est enim Sacramentum: nec vlla ratio afferri possit cur violetur ipsa ratio & natura Sacramenti: nec obseruandus sit ille loquendi vsus quem videmus in reliquis Sacramentis obseruari. Nam quod isti solent pro *eis* id ipsum de quo agimus, & quod inter nos controuersum est afferre, iam antea inanem illam Principij petitionem eiecimus. Quid: qui aiunt non licere hoc Sacramentum Cœnæ Domini ex aliorum Sacramentorum natura & ex vsu loquendi Scripturæ potius exponere, quàm ex humanis somniis & commentis: certè verissime in illos quadrat quod aliquis dixit,

hanc esse non scientiam, sed litigiosam ignorantiam. Audiamus potius Paulum ita utrumque Sacramentum sanctissime & verissime coniungentem. *In vno spiritu nos omnes in vnum corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue Græci, siue serui, siue liberi: & omnes in vnum spiritum potati sumus.* Quare si dari ratio non potest, cur in rebus simillimis & quarum idem est obiectum, idem fundamentum, idem finis, tanta dissimilitudo constituatur, cur Tropum illi admittunt in Baptismo, si Cœnam Domini sine vllō tropo intelligendam esse contendunt? Quod si Tropum non admittunt in Baptismo (nam ex iis nonnullos huc propemodum accedere video) consentne verum Christi Sanguinem aut Spiritum S. animas nostras Christi sanguine abluentem esse in Aqua, cum Aqua, vel sub Aqua? si id existimant: cur ergo tantopere in Cœna Domini virgēt τὸ πῦρον, quandoquidem nusquam extat hoc loquendi genus de Aqua, Hoc est sanguis Christi: vel, Hoc est Spiritus S. Rursus quomodo Spiritus S. est præsens In, Cum, Sub aqua in Baptismo? num præsentiâ essentia qua ubiq; est, quia est Deus: sed quid hoc ad peculiare Mysteriū? Num præsentiâ gratia? At Paulus id nō patitur *Servauit nos, inquit, per lauacrum Regenerationis: & Renouationis Spiritus S. quem effudit in nos copiose per Iesum Christum Seruatorem nostrū, &c.* In nos, inquit, non in Aquam, quippe quum aqua non sit Subie-

1. Cor. 12.

Tit. 3.

Subiectū *δευτινόν* præsentia gratia Spiritus S. Nec enim aqua regeneratur, sed homines. Ergo quemadmodum Aquæ ablutio est exterior, ita ablutio sanguinis Christi per Spiritum S. est interior. Rectè enim Ioannes:

Apoc. 1.

Lavit nos à peccatis nostris per sanguinem suam.

Qui verò tantam dissimilitudinem inter Baptismum & Cœnam Domini constituunt, proferant igitur aliquam causam, cur minus sit spiritualiter Renasci, quàm spiritualiter Nutriri: ne mihi sit cõfirmandum quod passim extat in Scriptura: arctissimam Coniunctionem cum Christo, adeoque vitam æternam: non minus Baptismi, quam Cœnæ Domini finem & usum esse.

Rom. 6.
Ephes. 5.
Coloss. 2.
Galat. 3.
Tit. 3. &c.

Verùm age, progrediamur etiam ulterius & Sacramentum Cœnæ Domini sine Tropo & figurata locutione explicari & intelligi non posse probemus ex circumstantiis ipsis locorum Scripturæ, in quibus de hoc Mystério agitur, quas circumstantias nos ita sigillatim recensemus.

1. Quum Christus (licet expressè nõ faciat mentionem Cœnæ D.) Rem ipsam quæ nobis in S. Cœna proponitur nobis explicaret, & Capernaitæ sanctissimam illam concionem de Manducanda Carne & de Bibendo Sanguine Christi perhorrescerent, quippe ipsa vocabula simpliciter, propriè & sine tropo intelligentes: tum Christus, *Spiritus est* Ioan. 6: *qui vivificat*, Caro non prodest quicquam, verba

quæ loquor vobis spiritus sunt & vita sunt. Quæ quocunque tandem modo exponantur, certè nos abducunt à simplici propriâque verborum significatione, quod quidem sine Tropo fieri non potest.

Muth. 26. 2. Quum Matthæus commemorat sancti huiusce Mysterij institutionem, ait Christum ita de Poculo dixisse: *Bibere ex hoc omnes, hoc est enim sanguis meus Novi Testamenti quod pro multis effunditur in Remissionem peccatorum.* Lucas autem & Paulus ita recitant verba Christi *Hic calix est Nouum Testamentum in sanguine meo, qui pro vobis effunditur.* At qui illi omnes rem vnam eandemque dixerunt: quum dictante Spiritu S. nobis illa scriptis tradiderint. Ex quo efficitur, hæc duo *ἰσοδυναμείν* & æquipollere, *Hoc est sanguis meus Novi Testamenti: Et, Hoc est Nouum Testamentum in sanguine meo:* quod sine Tropo fieri, quis vnquam dixerit? Quòd si vnum non possit dici Nouum Testamentum, nisi Tropus admittatur: & Panis nulla alia ratione dicitur Corpus quàm eâ quâ vinum dicitur sanguis, efficitur, in Christi verbis tropum necessariò subesse.

Nova interpretatio horum verborum, In sanguine meo, refellitur. Sed antequam pergo reliqua commemorare, nobis refellenda est nonnullorum interpretatio, quâ Pauli & Lucæ alioqui clarissimis verbis libenter velint tenebras offundere. *In sanguine meo*, hoc est inquit, Cum sanguine meo. Nam quod Matthæus & Mar-

Marcus Græca Phraſe dixerunt, *hic eſt ſanguis meus Noui Teſtamenti*, Lucas & Paulus hebraica phraſi dixerunt, *hoc poculum Nouum Teſtamentum eſt in Sanguine meo*, hoc eſt, Cum ſanguine meo: Hæc illi. Verum enim uerò in his uerbis: *Hoc eſt ſanguis meus Noui Teſtamenti*, cur dicant Phraſin eſſe Græcam non uideo quum apertè illa phraſis extet apud Moſen his uerbis *Ecce ſanguis fœderis*: qua uerba ſic Apoſtolus interpretatus eſt τὸ αἷμα τῆς διαθήκης. Ad phraſin autem hebraicam quod attinet, fateor literam Beth apud Hebræos, uulgò exprimi his particulis In, Et, Cum, ſed ita, ut ſimplex coniunctio non ſit intelligenda, ſed potius ſignificetur cauſa, ratio, modus, instrumentum atque omnino οὐκ ἔστιν rei alicuius. Sic enim intelligendi ſunt ſequentes loci: *Non ſeruetur Rex in multo exercitu. Omnia poſſum in Chriſto qui me corroborat*: & ſexcenti loci conſimiles. Atque ut ad Pauli & Lucae uerba de quib. diſputatur propius accedamus ſic alibi Apoſtolus *Iuſtificati in ſanguine ipſius ſeruabimur ab ira per ipſum. Propinqui facti eſtis in ſanguine Chriſti. Quod alibi idem Apoſtolus dicit per ſanguinem ἡμεῶν αἵματος*, quemadmodum etiam exponenda ſunt illa apud Apoſtolum *Qui conculcavit ſanguinem in quo fuerat ſanctificatus*, id eſt, per quem, ut ille ipſe exponit poſtea: *ut ſanctificaret populum per proprium ſanguinem ἡμεῶν αἵματος*. Sic etiam intel-

Exod. 24.

Heb. 9.

Pſal. 33.

Phil. 4.

Ephes. 2.

Ephes. 1.

Coloſſ. 1.

Heb. 10.

Heb. 13.

Zach. 9.
Apoc. 1. &
5. & 7.

ligenda sunt quæ sequuntur. *Seruaberis in sanguine fœderis siue Testamenti: Lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Redemisti nos Deo in sanguine tuo. Lauerunt stolas suas ac dealbarunt in sanguine Agni, & consimilia permulta.* Ex quibus facile intelligitur apud Paulum & Lucam *In sanguine*, non exponendum esse, Cum sanguine, quasi quædam Inexistencia significetur, vel Concomitantia realis. Semel enim passus est Christus & semel eius sanguis fusus est. Et fœdus ipsum perpetuò durat, sancitum autem est fœdus Christi sanguine, quatenus ille sanguis fusus est: nec propterea necesse est fusionem ipsam semper esse cum fœdere: Itaque *In sanguine* id est, per sanguinem: vt sit sensus: Hoc poculum est nouum illud fœdus quod paciscor meo sanguine. Christus enim est Mediator Noui fœderis siue Testamenti: quia seipsum Deo obtulit pro nobis. Et vt Apostolus ait, ob id *Mediator Noui Testamenti est, vt morte intercedente ad redemptionem earum preuaricationum quæ fuerant sub priore Testamento, vocati promissionem accipiant æterna hereditatis.* Item, *Quanto magis sanguis Christi qui per Spiritum æternum seipsum obtulit inculpatum Deo, purgabit conscientiam vestram à mortuis operibus ad seruiendum Deo viuo.* Atque hæc de vera huius phrasidis interpretatio. Porrò ne illa quidem interpretatio quam afferunt vllomodo sententiam ipsorum

Heb. 9.
Ibi.

rum adiuuat. Nam non vigemus tantum hanc particulam, In: (quam isti perperam conuertunt in præpositionem Cum) sed totum hoc complexum, *Hic calix est Nouum Testamentum in sanguine meo.* Semper enim quaero, quanam Calix sit Nouum Testamentum: an proprie & ἡ τὸ πῦρον, an verò figuratè. Esse proprie non existimo dicturos: quia omnes omnium linguarum phrasès eos deficerent. Quare reliquum est, ut sit figuratum loquendi genus. Ecquis enim dicat Sanguinem & fœdus quod sanguine sancitum est, esse vnum idemque realiter? ac non id potius adhibito Tropo intelligendum esse? Et quia nos ad Hebræos reuocant, velim attentè expendant quod Moses de Circumcisione commemorat his verbis: Gen. 17. *Confirmabo, inquit Dominus. Fœdus meum inter me & te, & inter semen tuum post te, ut sim tibi Deus & semini tuo &c.* Et paulò post: *hoc est fœdus meum quod obseruabitis: Circumcideretur ex vobis omnis masculus &c.* Item *Erit fœdus meum cum carne vestra.* Tum subiicit: *Et erit inquit, in signum fœderis inter me & vos.* Ecce tibi tria imprimis consideranda: vnum, quodnam sit illud fœdus: nempe, ut sim tibi Deus & semini tuo. Secundum: ipsam Circumcisionem vocari fœdus: *fœdus meum in carne vestra, inquit.* Tertium: cur Circumcisio vocetur fœdus: nempe quia est signum fœderis: *In signum fœderis, inquit.* Non signum illud inane quale isti nobis obiiciunt (in suam commen-

Rom. 4.

tum, non in nostram sententiam disputantes) sed quale describit Paulus, ut sit signum & sigillum certissimum. Sic enim Paulus. *Acceptit signum Circumcisionis: sigillum Iustitiae fidei.* Atque hæc de phraasi Hebraica, cuius opem frustra implorarunt, ut nostrum illud argumentum fortissimum ex Pauli & Lucæ verbis deductum, noua quadam interpretatione declinarét. Denique (quia Testamenti vocem nonnulli urgent.) S. Domini Cœna non continet tantum ipsum fœdus quod Christi sanguine sancitum est: sed continet etiam signa & sigilla ipsius fœderis: ac proinde nihil mirum est si Christus figuratis verbis non solum in Testamento sed etiam in Sacramento condendo, Sacramentaliter loquutus est. Sed iam pergamus alias Circumstantias recensere ex quibus manifestum fiat, verba Christi de quibus iam disputamus esse figuratè intelligenda.

1. Cor. 11.

3. Paulus ita recitat verba Christi, *Hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur.* Nimirum ad fractionem Panis respiciens qua summi cruciatus doloresque Christi exprimuntur. Constat autem, Corpus Christi fractum non fuisse, nec frangi potuisse. Ita enim scriptum erat: *Nō confringetur ullum os ipsius:* ut ait Ioannes post Moysen. Quare hoc verbum *Frangitur* à Paulo usurpatum figuratè intelligendum est. Nam quod nonnulli ex Pontificiis respondent, Corpus Christi non potuisse frangi prout in cruce pendebat, sed Corpus Christi sub specie & acciden-

Ioan. 19.

Exod. 12.

cidentibus Panis verè cōtineri, vt aliqua ratio-
 ne verè affirmari possit quod frangatur, ir-
 quiunt, Hoc, inquam, nostram sententiam con-
 firmat. Quomodo enim, fractio Panis, vel vt il-
 li ridiculè dicunt, Accidētium panis, potest di-
 ci fractio Corporis Christi nisi figuratè: id
 quod illi etiam dicunt his vocabulis: Aliquà ra-
 tione affirmari posse. Porro isti homines maxi-
 moperè resiliunt à mente Pauli, qui loquitur
 de Corpore Christi, quatenus crucifixum fuit
 pro nobis: *Quod pro vobis frāgitur*, inquit. Quæ
 verba respondent hisce verbis Euangelistarū:
Quod pro vobis traditur: quod pro vobis datur,
 quæ ad ipsam Christi mortem referenda sunt.
 Iam cum Christus S. Cœnam instituens Panē
 fregit, non tunc passus est pro nobis: quod mi-
 ror ab istis Pontificiis non animaduersum, qui
 toties suum Missæ Sacrificium Incruentum
 appellant, ipsūque volunt, scilicet, ad S. Cœ-
 nam referre. Maneat igitur quod diximus, ver-
 bum *Frangitur* apud Paulum ita fuisse vsurpa-
 tum: vt fractio panis, sit Signum dolorum
 Christi quos ipse in cruce pro nobis perpeffus
 est: Ac propterea, ita dictante rerum conse-
 quētia, Panis est signū ipsius Corporis Christi.

4. Idem Apostolus de sacro hoc mysterio
 loquēs. *Calix benedictionis cui benedicimus, nōne
 est communio Sanguinis Christi: Et, Panis quem
 frangimus nonne est communio Corporis Christi?* 1. Cor. 10:
 Quæ verba sine tropo intelligi quī possunt?

5. *Nos multi sumus vnus panis & vnum corpus*, Ibidem:

1. Cor. II.

quoniam omnes eundem panem participamus.
 6. Idē Apostolus de eo qui indignè ad tantū
 mysterium accedit. *Iudicium sibi manducat &
 bibit.* Quæ omnia vt rectè & ἀναλόγως expo-
 nantur, tropus est necessariò adhibendus.

Nec verò audienda est hæc illorum distin-
 ctio: Manducationem Corporis Christi esse
 mysticam quidem, sed non figuratam: sic
 enim incurrunt in ἀγνωσίας τῆ ἐλέγχου. Nos enim
 de vocabulis αὐτῶν τῶ πρώτου disputamus: illi de re
 ipsa loquuntur. Iam figurata locutio non tol-
 lit rei veritatem, sed eam facilius explicat, &
 semper est figura à re ipsa distinguenda. Itaque
 licet Corporis Christi Manducatio figuratè
 dicatur, tamen res hoc loquendi genere signi-
 ficata est verissima, non autem figurata aut tro-
 pica, videlicet arctissima cum ipso Christo con-
 iunctio, vt alibi diximus. Quare isti perperam
 faciunt qui Mysticū opponant Figurato, quū
 potius diuina mysteria soleant vt plurimum
 figuratis verbis adumbrari, quippe quæ verbis
 satis propriis exprimi non possint.

Pudeat autem Pontificios qui quum de Spi-
 rituali manducatione loquuntur, quæ fit in
 Cœna Domini, per fidem, animo credentis,
 eam vocant Metaphoricam & merè spiritua-
 lem sumptionem Corporis Christi & sangui-
 nis ipsius: non secundum se, sed secundum eo-
 rum effectum: putà secundum donum gratiæ.
 Hæc illi. Verum enim vero vnde illa sumptio
 Corporis Christi quæ fit in Cœna Domini per
 fidem

fidem & animo credentis, nisi quia Christus dat & præbet menti suum Corpus? Si dat, æquibus verbis. nonne his verbis: *Hoc est corpus meum*, de quibus disputamus? eritne figurata locutio respectu animi & non erit respectu Corporis? vnde tantum discrimen? vbi tanti discriminis τὸ πρῶτον? En hominum somnia! Quod si palam quod sentiunt proferant: certè negabunt, Christi Corpus percipi vera fide & animo credentis: dicent sola Christi beneficia, nobis in Cœna ad salutem communicari: quæ errorem refutauimus in Tractatu de Spirituali manducatione.

Quæ quum ita sint, iam eorum quæ diximus summa facienda est: & iactis superiorum Theorematum fundamentis, Conclusio nostra ad hunc modum extruenda. Quandoquidem Scripturæ loci sunt ex ipsa Scriptura, & locis consimilibus exponenda: nec possunt Singularia Individua de aliis Singularibus Individuis nisi figuratè prædicari: & ea est Sacramentorum natura vt sine tropo planè explicari & intelligi nō possint: Quinetiam manifestum est, ex ipsis Circumstantiis, Sacramentum Cœnæ Domini adhibito tropo esse intelligendum: Consequitur, hæc Christi verba: *hoc est corpus meum: & hoc est sanguis meus*: non simpliciter, vt sonant sed figuratè exponenda esse: Siue Tropus in vno ex his vocabulis, siue in toto Complexo constituatur.

Quisnam igitur, inquires, tropus hîc erit ad-

mittendus? Nempe idem qui in omnibus Sacramentis, videlicet vt nomen rei Significatæ ipsi Signo tribuatur, vel Signū à re signata denominetur: idque potissimum duabus de causis. Primū, propter conuenientiam & similitudinem Signi & Signati. Deinde, vt hac ratione fides nostra magis magisque confirmetur: certōque statuamus ex verbo Dei nos esse per fidē rei significatę participes. Nec enim Sacramenta sunt Signa nuda: sed sunt etiam Sigilla veritatem ipsam in animis nostris obsignantia: vt patet ex Paulo, qui Circumcisionem vocauit *σημεῖον* & *σφραγίδα*, vt alibi diximus. Quē admodum igitur certus sum ac sentio me in S. Domini Cœna Signa externa Corporis & Sanguinis Domini ore corporeo accipere: ita certō credo me spiritualiter & vera fide, Efficacitate Spiritus S. veritatem illis Symbolis significatam, & ipsi fidei exhibitam percipere: atque hoc ita esse Paulus vno verbo declarauit, cum diceret. *Calicem cui benedicimus esse cōmunionem Sanguinis Christi.* At enim Christus dixerat Calicem esse Sanguinem, quum tamen Paulus dicat, Calicem esse cōmunionem sanguinis. Ex quo perspicuum est: Calicem vocari sanguinem: eò quòd fideles hoc Sacramento piè celebrando, sunt *κοινωνοί* & verè participes Corporis & Sanguinis Christi, eo modo quo diximus.

Hunc Tropū quem ego Tropū Sacramentalem appellare soleo, eumque in omnibus Sacramentis esse considerandum, subiectis ali-

Rom. 4.

1. Cor. 10.

quot testimoniis ita confirmamus

Circuncisio signum & sigillum fœderis, vocatur fœdus. Gen. 17. ver. 10. 13. Exod. 14.

Agnus, Signum & *μνηστικόν* transitus Domini quū primogenitos Ægyptiorum percuteret, vocatur Transitus, Pascha.

Petra, signum Christi, vocatur Christus. 1. Cor. 10.

Arca, signum Domini, vocatur Dominus, Psal. 24. & 47 & 78.

Rex gloriæ, fortitudo Dei, Deus. Pf. 95. Heb. 3. & 4.

Terra Chanaan, signum quietis, vocatur quietes Domini. 3. & 4.

Colūba, signū Spiritus S. vocatur Spiritus S. Ioan. 3.

Ex quibus & consimilibus locis rectè & convenienter dicimus, Panem, Signum, Sigillum & *μνηστικόν* Corporis Christi, vocari Christi Corpus, his verbis, *Hoc est corpus meum.*

Sed quia nobis occurritur à nonnullis qui locos à nobis inductos aliter exponunt, paucis eorum interpretatio refellenda est. Circuncisio, inquit, non significat fœdus, sed est ipsum fœdus, quia Circuncisio non est sine verbo promissionis. Atqui id non est nobiscum, sed cum Paulo litigare. Sic enim ille de Abrahamo. *Accepit Signum Circuncisionis.* Et expref Rom. 4. sis verbis Dominus quum Circuncisionem institueret. *Circuncidetur carnem preputij vestri, & Gen. 17. hoc erit in signum fœderis inter me & vos: & paulo antè: hoc est fœdus meum quod observabitis: Circuncidetur inter vos omnis masculus.* Ex quibus manifestum est Circuncisionem esse Signum fœderis, & propterea vocari fœdus. Ipsum au-

Rom. 2.
Coloss. 2.

rem fœdus Dominus commemorauerat his verbis: *ut sim Deus tuus & seminis post te.* Quare licet in Actione & celebratione Sacramenti verbum cum Signo coniungatur, tamen quod ad naturam attinet, semper Signum ipsum à re significata distinguitur. Sic Paulus distinguebat Circumcisionem carnis, quam dicit esse in proparulo, à cordis Circumcisione, quam alibi vocat Circumcisionem non manu factâ ἀπεροποιήτων. Et, ne longius abeamus, id satis est perspicuum ex Domini verbis Circumcisionem

Gen. 17.

Exod. 31.
Ezech. 20.
Leuik. 23.

instituentis: *fœdus meum erit in carne vestra.* Nā verbum fœderis esse in carne, puto istos non dicturos. Sic etiam Sabbathum erat signum fœderis Dei: ut extat apud Moſen & apud Propheetam: *Sabbatha mea dedi eis, ut essent signum inter me & inter eos, & scirent quod ego sum dominus sanctificans eos:* ac proinde Sabbathum vocantur sancta.

Exod. 12.

Sic porrò pergunt: Agnus Paschalis nec erat, nec significabat transitum Domini, sed Christum verum Dei Agnū. Nec Moſes dicit quod Agnus sit Pascha, hoc est transitus: Hæc illi. Quod attinet ad Moſen, hæc sunt eius verba: *Comedotis eum festinantes: Transitus Domini est. Nam transibo per terram Egypti nocte illa, & percutiam omne primogenitum in terra Egypti &c.* Et sanguis ille erit vobis in signum in domibus in quibus eritis: cumque sanguinem illum videro præteribo vos, nec erit in vobis plaga internecionis. Ex quibus perspicuum est Agnū vocari transitum

firum à Mose. Nam quod illi conantur verba
 Mosis ita eludere quasi dixerit, Esse, hoc est, iã
 iam imminere Transitum Domini vel An-
 geli percutientis, plusquam ridiculum est. Pri-
 mùm enim non conuenit cum phrasi Hebrai-
 ca, quæ sic sonat ad verbum *Transitus hoc Do-
 mino*: & sic resoluenda est, hoc, est trãsitus Do-
 mini, ex illius linguæ proprietate. Deinde,
 esset inutilis repetitio in sequente versu, vbi
 Transitus Domini iam iam instans describitur.
 Denique satis constat Agnum illum vocatum
 fuisse Pesach siue Pascha, adeò vt dubitari de
 nostra interpretatione non possit. *Tollite vo-* Deuter. 16.
bis Agnum & mactate Pascha. Sacrificabis Pascha
Domino Deo tuo. Quum filij vestri vobis dixerint:
Quisnam est hic cultus vester? Respondebitis ma-
ctatio Pasche Domini, qui prateriit domos filiorũ
Israel in Ægypto cum caderet Ægyptios, & do-
mos nostras liberauit. Hæc Moses ipse nobis ra-
 tionem reddens quamobrem Agnus ille voca-
 tus fuerit Transitus Domini. Nam data opera
 reperit verbum Hebraicum *Pasach*, quod tran-
 sire significat: ita vt qui de hac re dubitat, ille
 nunquam Mosen legisse videatur. At enim in-
 quis, Agnus significabat Christum. Benè nar-
 ras: sed vnde tandem sic ratiocinaris, Agnum
 non significasse transitum, eò quòd Christum
 significauerit? Ego verò sic potius colligo: A-
 gnum, eò quòd transitum significauerit, Chri-
 stum significasse. Quò enim Israelitarum fores
 Agni illius mactati sanguine oblinerentur,

1. Cor. 5.

Heb. 11.

Deuter. 16.

ne Angelus transiens eos percuteret, ea res typus fuit illius Redēptionis perfectissimæ, quā Christus, Agno illo adumbratus, effuso sanctissimo suo sanguine perfecit. Itaque sic Paulus: *Pascha nostrum immolatum est, nempe Christus*: quandoquidem idem Agnus fuit, & Signum trāsitus Domini, & typus Christi venturi, nec ea inter se sunt opponenda, quippe quæ ætissimo vinculo coniungantur. Nam propter venturum Christum pii veteres liberati sunt. Sic enim Apostolus, *Per fidem peregit Pascha & effusionem illam sanguinis: ne qui perimebat primogenita ipsos tangeret.* Nonnulli ex Pontificiis hoc diuerticulum commenti sunt, Agnum illum fuisse vocatum Pascha tanquam nomine proprio, quemadmodum Scipio vocatus est Africanus, idque sine figura, inquit. Ridiculum: quasi verò Agnus quidam fuerit vnicus & singularis qui ab exitu Ægypti vsque ad tempora Christi durauerit: ac non potius singuli Agni in familiis Israelitarum mactati ita vocati fuerint, sacra illius Actionis tempore. Itaque semper deueniendum est ad rationem ipsam propter quam Agnus ille vocatus sit transfusus. Constat autem ex Mose, Israelitas mysterium hoc celebrantes, commemorasse beneficium Domini, qui illos ab Angelo percutiente liberauerit. Manet igitur superius illud nostrum argumentum.

Deinde sic obiiciunt, Paulus non locutus est de Petra solida & manente, sed de Petra quæ
seq. re-

fequebatur, quæ erat Christus. Erat enim Pe-
 tra spiritualis, spiritualem aquam exhibēs: ne-
 que significabat Petram spiritualem. Hæc illi,
 qui simul periniquè succensent Augustino
 quòd Pauli locum illum de Petra Christum si-
 gnificante intellexerit. Nos autem nouam istâ
 interpretationem ita reiicimus. Primùm, per-
 turtunt ipsum ordinem Enuntiationis. Quum
 enim Paulus dixerit, *Petra erat Christus*: isti sic e-
 nuntiant, Christus erat Petra, quod non est A-
 postolum interpretari, sed eius Enuntiationē
 præposterè commutare. Secundò, in hac ipsa il-
 lorum Enuntiatione, *Christus erat Petra*, tro-
 pus necessariò constituendus est. Nec enim
 Christus ὁ Ἰσως, nomine propriè intellecto, Pe-
 tra est: nec etiam dici potest, Petra spiritualis,
 nisi figuratè & per similitudinem Petræ corpo-
 reæ: Ita, quum maximè volunt figuratas lo-
 cutiones declinare ad figuratas locutio-
 nes reuoluuntur. Porro ex loci circumstan-
 tia satis est perspicuum, Paulum loqui de Pe-
 tra illa vnde manarunt aquæ in deserto? Ibi e-
 nim paucis percurrit illam de exitu Israelitarū
 ex Ægypto historiam, facitque mentionem
 nubis & maris: tum subiicit permulta quæ in
 deserto Israëlitis contigerunt. Itaque licet ita
 legeremus, Christus erat Petra, tamen pro-
 pter circumstantiam loci dicendum esset, Petrâ
 illam deserti dedisse occasionem Apostolo, vt
 diceret, Christum esse Petram: ac proinde velis
 nolis, huc tibi semper redeundum est, Petrâ il-
 lâ Christum fuisse adumbratum. Exempli cau-

Ioan. i.

2. Cor. 5.

sa: Christus est *Agnus Dei, qui tollit peccata mundi*, inquit Ioannes: Inde ego efficio, Agnum illum legalem, mactatum pro peccato. fuisse typum Christi: Itémque apud Paulum Christus dicitur Pascha nostrum: atque inde colligitur Agnum Paschalem typum Christi fuisse: Imperitè igitur isti & ἀθεολόγως tollunt typum, ut constituât rem ipsam. Tertid quum eadē sit ratio Potus & cibi in illo Pauli contextu, & nomine cibi spiritualis Manna intelligatur, quod signum fuisse Christi omnes Theologi fatentur, certè illud ipsum de Petra deserti fatendum est. Quartò, quum ibidem ait Apostolus Israelitas fuisse baptizatos in nube & mari, sequeretur ex istorum interpretatione, Paulum non fuisse locutum de vera nube illa & de vero mari, quod tamen secus est, ut contextus ipse satis arguit. Atenim, inquit, Petra illa deserti erat immobilis, & Paulus loquitur de illa Petra quæ sequebatur Israelitas. Quid? quasi verò nomine Petrae non intelligat etiam Paulus aquas illas quæ ex Petra profluxerunt. Nam bibere Petram ne fando quidem auditum est: & Paulus dicit *Bibebant ex Petra*, ut riuos manantes à Petra significet. Dicitur autem Petra secuta Israelitas, eò quòd riuus qui inde manabat per deserta illa loca defluens, Israelitas aliquandiu secutus est: id quod tum ipsa ratio dicitur, tum facilè colligi potest ex psal. 78. & ita doctissimi quique Theologi censuerunt. Certè Christum fuisse Israelitarum ducē sæpe legimus:

gimus: sed Christum secutum fuisse Israëlitas durum est, nequid dissimulem loquendi genus: ac malo ego Christum audire toties precipientem ut se sequamur. Præterea non sentiunt Aduersarij se hoc modo retexere nouam illam interpretationem quam attulerunt de Israëlitis eandem escam spiritualem edentibus & eundem potum spiritualem bibentibus, Inter se inquebant, non nobiscum: hinc verò volunt nomine Petræ ipsummet Christum fuisse nominatum. Quicquid igitur obiiciant Aduersarij manet firmum argumentum quod ex superioribus locis Scripturæ deprompsimus, ad confirmandam veram verborum Christi expositionem. Nostra autem hæc interpretatio & sententia comprehenditur tribus sequentibus Enuntiatis.

1. Corpus Christi verè pro nobis traditum, & Sanguis Christi pro nobis verè effusus est, ut Deo per Christum reconciliati, vitam æternam adipiscamur. Facessant igitur omnes Aduersariorum obiectiones de Symbolico, figurato, tropico Christi corpore vel Sanguine: quod ipsorum est commentum, non nostra sententia.

2. Corpus illud pro nobis traditum & Sanguis ille pro nobis effusus, nobis in S. Cæna verè & spiritualiter exhibentur, à nobis fide sincera & efficacitate Spiritus S. percipienda. Cuius rei peto à lectoribus ut plenior explanationem legat in Tractatu de Spirituali man-

ducatione Corporis Christi, ne nobis modum illum imaginarium siue suam de Imaginatione calumniam Aduersarij opponant.

3. In S. Domini Cœna Panis & Vinum sunt Signa, Anritypa, Figure, Symbola, & nihilominus Sigilla vera & certissima veri Corporis & Sanguinis Iesu Christi à nobis spiritualiter per fidem, operante Spiritu S. percipiendi. Posthac igitur obiectiones de Nudis Signis: aduersus nos perperam propositæ, conticecant.

Itidem paucis comprehendamus Confubstantiatorum refutationem proposito ipsorum Syllogismo, quo vno illi suam sententiam complectuntur.

Aduersarium Syllogismus excutitur. Verba Cœnæ: Accipite & Māducate, de Corporali actu & manducatione loquuntur. At de eo quod accipi & manducari iubet Christus, ipse Christus dixit, Hoc est corpus meum.

Ergo verum Christi corpus Realiter adest & manducatur in Panc.

Equidem multa in hoc Syllogismo desidero, ex quibus quædam annotabo.

Primus error est superioris Syllogismi quod habeat 4. terminos, cōsque nullo inter se vinculo cohærentes. Nam primus hic esto terminus, *Verba Cœnæ, Accipite & manducate.* Secundus Terminus, qui debuit esse Maius extremū in complexione repetendum hic est, *De Corporali actu & Manducatione loquuntur.* Tertius termi-

terminus: *Id quod Christus dixit, nempe, Hoc est Corpus meum Quartus terminus, Realiter adest & manducatur in Pane.* Quare seruata Maiore Propositione, quæ debuit continere *τὸ μέγρ,* sic dicendum fuit ex Arte differendi vt saltem quædam facies Syllogismi nobis appareret.

Verba Cœnæ, Accipite & Manducate, de corporali actu & manducatione loquuntur.

At ea quæ Christus dixit, *Hoc est Corpus meum,* sunt verba Cœnæ Accipite & manducate.

Ergo, Ea quæ Christus dixit (hoc est Corpus meum) de corporali actu & manducatione loquuntur. Ecce tibi quónam euadat hic Syllogismus in quo nec pes nec manus officiũ facit.

Secundus error est Petitio Principij in Maiore propositione si quidẽ vocabula Accipiendi & Manducandi velint restringere ad Corporalem Manducationem. Nos enim duplicem Manducationem constituimus: vnã Signi, alteram Signat: hanc spiritualement, illam Corporalem. Itaque suam repetunt non autem confirmant sententiam.

Tertius error, quod hæc verba quæ apposita sunt: *Realiter adest in Pane:* nusquam exrant in Præmissis, aded vt iam non sit complexio, sed cadauer complexionis quã complexionis Anima à præmissis pendeat.

Quartus error: q. ex istorũ Syllogismo horrẽda incõmoda cõsequuntur, atq; hoc imprimis.

Corpus Christi esse Corporali actu manducandum: ad eò vt huius Syllogismi architectis sit iam cum Capernaitis in gratiam redeundum.

Quintus error, quòd hoc Syllogismo retextant suas illas superiores distinctiones de Cœlesti, Sacramentali & Supernaturali modo, quo Christi Corpus volunt realiter esse, & à nobis manducari oraliter In, Cum, Sub Pane. Nam quid sit actus corporalis manducandi, satis omnes norunt, sed corporalem illum actum fieri modo cœlesti & supernaturali, an ab aliis intelligi possit, nescio: certè fateor à me intelligi non posse. Etenim actum corporalem manducandi & oralem manducationem esse naturalem, hucusque intellexi. Quinetiam & hoc me ignorare fateor, quòd fiat, vt illi qui Corpus Christi quaerunt in Pane, Cum Pane, Sub Pane, vel sub specie panis, ac proinde subsistunt in terris, nobis modum cœlestem, supernaturalem & mysticum toties inculcent.

Adigamus igitur istos ad incommodum. Nam istius Syllogismi vestigiis, ita concludere liceret: De eo de quo Christus dixit Accipite & Manducate, de eo sic narrat Matthæus *Fregit*, inquit, *de discipulis*: Ergo Corpus Christi fractum est, idque vera & Corporali fractione. Nam de ea Matth. loquutus est. *ἀδύρατον*. Corrigatur denique Syllogismus superior hoc modo, vt dicamus,

Matth. 26.

Quem-

Quemadmodum S. Domini Cœna constat duabus rebus, nempe Signo & Signato, ita duplicē esse Perceptionem & Manducationem: vnam Signi alteram Signati. Signum accipi & Manducari Corporaliter: Signatum verò, nempe Corpus & Sanguinem Christi, accipi & manducari spiritualiter, nempe per fidem, efficaciam Spiritus S. vt iam sæpius diximus.

OBIECTIO III.

Qui manducauerit Panem hunc & biberit potulum indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. Item, iudicium sibi manducat & bibit non discernens Corpus Domini. Ergo in S. Cœna Corpus Christi essentialiter existit realiter presens In, Cum, Sub Pane, vel Sub speciebus panis, & Oraculo Manducatur: idque non solum à piis, verum etiam ab impiis. Ratio est, quia finis non est de substantia Sacramenti, sed ad salutarem eius usum tantaxat refertur: salua rei substantia. Ac propterea Irenæus dixit Eucharistiam constare duabus rebus Terræ & Cœlesti. Res autem Cœlestis est ipsum Corpus Christi. Quare ad integritatem Sacramenti, fructus Sacramenti non requiritur. Nam vt luminis cōspicua est in corpore dīcōuē, etiam si cæcus adsit, sed cōspicua est in oculo videntis: ita Corpus Christi est in Pane, vel sub Accidentibus Panis: Sed cōspicua est in credente & pœnitente. Quinetiam nonnulli vtuntur hoc Syllogismo, Quisquis māducatur Panem Cœ

ne dominica, is manducat Corpus Christi. Impij manducant panem Cœne Dominice. Ergo Impij quoque manducant Corpus Christi. Et sic non Respuendo sed Recipiendo, Christi Corpus manducant.

RESPONSIO.

Primùm, nihil hîc habent Pontificij quòd non modò non subleuet, verumetiam non planè euertat Transsubstantiationem: quandoquidem Paulus nominatim affirmat, Panem esse, & panem manducari. Quater enim Panem hîc nominauit. Quare omisso nunc Transsubstantiationis commento, nobis aduersus illam Realem Inexistentiam, quam vtrique vrgent, sermonem omnem conuertemus.

Nego superius consequens: neque possum animaduertere vndenam sibi fidem faciat hæc conclusio. Nam ego contrà sic còcludo: Ergo qui indignè manducat hunc panem nõ manducat Corpus Christi. Ratio est quia indignè manducans panem hunc, reus est corporis & sanguinis Domini ac propterea iudicium sibi manducat & bibit: inquit Paulus. At is qui manducat Corpus siue Carnè Christi, *habet vitam æternam*, inquit ipse Christus. Hæc autem vehementer repugnant, *Iudicium sibi maducare: & habere vitam æternam.* Miror autem homines eò audaciæ prorumpere, vt non dubitent negare Contradictoriè

Ioan. 6.

riè id quòd Christus affirmat:& nihilominus
 inculcare τὸ πρῶτον. Hęc sunt enim verba Chri-
 sti: *Si quis ederit ex hoc pane viuet in æternum*
 (quum de suo corpore loqueretur) Isti autè
 sic dicunt: Quidam qui ederit ex hoc pane
 non viuet in æternum. Atenim, inquis, vr-
 geo verba Pauli: *Reus erit Corporis Domini*: Au-
 dio: sed quum Pauli verba verbis Christi cõ-
 tradictoriè opponis, hoc iam non vrgerè est,
 sed peruertere. Ego verò non minus illa ipsa
 Pauli verba vrgeo. Sed tu addis *Reus erit Cor-*
poris, videlicet, manducati. At ego dico, Cor-
poris nõ manducati, sed spreti atque reiecti.
 Quum enim sacer ille Panis sit Signum & Si-
 gillum Corporis Christi: quòd quidem cor-
 pus tibi præbetur spiritualiter & vera fide
 manducandum: Si Panem hunc sine vera Fi-
 de (quæ pœnitentiam habet indiuiduam co-
 mitem) manducaſti: certè indignè hunc pa-
 nem manducaſti: ac proinde reus es, quòd
 Christi Corpus tibi oblatum spiritualiter nõ
 manducaueris. Itaque affirmamus nihil ex-
 tare in Scriptura vnde possint suam illam
 conclusionem tueri, quum nos simus freti
 multis Scripturæ locis ex quibus nostra hæc
 conclusio confirmetur: præsertim his lucu-
 lentissimis Christi verbis iam antè commem-
 oratis. *Qui edu meam carnem & bibit meum*
sanguinem habet vitam æternam. Et, Nisi ederitis
carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem
non habebitis vitam in vobis. Quòd si illi rectè

connecterent hoc modo: Reus est Corporis, ergo manducauit Corpus: certè necesse esset hanc Vniuersalem propositionem esse verã. Quicumque reus est Corporis Christi, manducauit Corpus Christi: quod falsissimũ est. Nam Iudæi qui Christum crucifixerunt Rei sunt Corporis & Sanguinis Domini (sic enim Matth. 27 *illi, Sanguis eius super nos & super liberos nostros*) nec tamen Christi Corpus manducarunt. At nos, ipso Christo auctore, ita rectissimè connectimus: Māducauit Corpus Christi: ergo, habet vitam æternam. Contra: Non habet vitam: ergo, non manducauit carnem Christi, nec bibit eius sanguinem. Itaque Caro Christi & eius Sanguis essentialiter ore Corporis non manducatur & bibitur: nec Realiter existit in & sub specie Panis & vini.

Secundus error *ὅτι τὸ ἐπιπέδον* à superiore manans. Nam illi perinde ratiocinantur, vt si indignè manducans Panem hunc, non possit esse reus Corporis Domini, nisi ipsum Corpus realiter existens In, Cum, Sub Pane, vel sub Panis Accidentibus oraliter manducauerit: quũ tamen sit reus Corporis eò quòd abutatur sacro illo Signo Corporis. Nam si olim reus erat læsæ Maiestatis qui statuam Imperatoris confregerat, aut ei illuserat: quanto maior est eorum culpa, qui sacro hoc Pane abutuntur, & sanctissimum hoc Mysterium, quantum in ipsis est prophant? Quòd si quis diploma sui Principis ac-

ceptum manu, in terram per contemptum abiecerit, nonne is dicetur Principem ipsum contumelia affecisse?

Tertius error: quod recedunt à verbis Apostoli: Sic .n. Paulus: *QUI MANDUCAVERIT PANEM HVNC*, inquit: Isti autem, Qui manducaverit Corpus Christi, inquit. Quod quidem est sua verba pro Apostoli verbis substituere. Paulus autem significat iniuriam non Signo, sed rei ipsi Significatæ fieri.

At enim, inquit, subiicit Paulus: *Eum qui indignè manducat hunc Panem, iudicium sibi manducare, non diiudicantem Corpus Domini.* Corpus igitur ipsum etiã ab impiis indignè sumētibus manducatur. Imò verò quis non videt Paulum opponere iudicium, hoc est Condemnationem Manducationi Corporis Christi? quasi dicat: Qui indignè Panem hunc māducat, ne existimet se Corpus Christi manducare (sic enim salutem & vitam manducaret) sed sciat se sibi iudicium manducare. Atque vt ad verbum *Diiudicandi* accedamus, longè melius atque verius ita connectetur. Non diiudicavit corpus Domini, ergo non manducavit: quàm si dicas: Non diiudicavit, ergo māducauit. Cedò enim quid est *discere* diiudicare aut discernere Corpus Domini? Nimirum habere rationem tanti Mysterij quo Christus vult nos facere sui Corporis per fidem participes: & aliter de

sacro hoc epulo iudicare quàm de iis cibis
 qui ad nutriendum corpus adhibentur. Ec-
 quod autem est instrumentum diiudicandi?
 nonne est ipsa fides? Itaque relinquitur vt
 qui veram fidem non habent, illi non dii-
 dicent Corpus Domini. Iam autem confeci-
 mus in superiori tractatu de Manducatione
 Spirituali Christi, Corpus manducari vera
 fide: ex quo efficitur, illam ipsam fidem esse
 instrumentum tū diiudicandi tū manducan-
 di Christi Corporis: adeò vt hæc sint conse-
 ctaria. Non diiudicauit Corpus, ergo non
 manducauit Corpus. Nam si diiudicauit, fi-
 dem veram habuit: si fidem veram habuit,
 ergo manducauit: alioqui diceres eum simul
 habere veram fidem, & non habere. Dico au-
 tem veram Fidem quæ Pœnitentiam con-
 iunctam habet. Quū enim Christus de hoc
 mysterio disserens dixisset *quosdam esse inter*
eos qui non crederent: paulò post facit mentio-
 nem Iudei proditoris qui quidem licet fidem
 profiteretur, tamen non credebat: quando-
 quidem veram fidem non habebat huic my-
 sterio conuenientem. Quamobrem (vt ipsa
 Pauli verba in aduersarios regramus) si in
 sancto Domini Mysterio Corpus Christi di-
 iudicandum est (vt monet Paulus) ergo qui
 putant Corpus Domini non minus mandu-
 cari ore Corporis quàm sacrum illum Panē
 qui nobis porrigitur, Corpus Domini non
 diiudicant, quia non discernunt inter cibum
 Cor-

Corporalem & Spiritualem, Naturalem & Supernaturalem, Signum & Signatum: hoc est, inter panē Signum Corporis, & ipsum verum Christi Corpus.

Quartus error ἀγνοία τῆ ἐλέγχου. Nā quod Paulus metaphoricè dixit, isti vsurpant in propria significatione. Satis enim constat, Iudicium non posse oraliter manducari quādoquidem non est Corpus: & siquidem propriè loquimur, solæ res corporeæ oraliter māducantur: Deinde, si propriè loquimur idem non potest esse simul cibus & potus. Atqui de Iudicio vtrumque Paulus affirmavit his verbis *Iudicium sibi māducat & bibit.* hoc est reus est mortis, quia vitā sibi oblatā fide non recepit, quū non diiudicaret Corpus D.

Falsa interpretatio Adversariorū in commodis obruitur.

Quamobrem colligamus incommoda Iōgè grauiissima quæ sequerentur si Indignè manducantes panem (vt loquitur Paulus) manducarent Corpus Christi: vt ita superior Obiectio tam de māducatione Indignè sumētium quàm de Orali manducatione atque de Reali illa Inexistentia Corporis Christi sua sponte corruat.

1. Primū sequeretur, stare non posse illa Christi verba apud Ioannem (sicut antè Ioan. 6. diximus) *Qui manducat meam Carnem & bibit meum sanguinem habet vitam eternam. Item: In me manet, & ego in eo. Ego sum Panis vitæ, hic est panis qui descendit de celo, vt qui ex eo manducauerit non moriatur.* *Qui me manducauerit,*

vinet propter me: & quæcunque ibi & in locis consimilibus dicuntur in eandem sententiã.

Obiiciunt, Christum apud Ioannem non agere de Cœna Domini: sed tantum de illa Manducatione Corporis Christi quæ fit spiritualiter, etiam extra Sacramentum. Quid? si generaliter Christus loquutus est, quamobrem excipies, Cœnæ Domini Sacramentum vbi sanctissima illa Christi concio de manducanda carne ipsius: quam Ioannes commemorat, nobis propemodum ante oculos proponitur? Quamuis enim tum Christus de signis ipsis loquutus non fuerit, tamen cum piis Maioribus agnoscimus Christum, illic de Re Sacramenti disseruisse. Quæro enim, an Corpus Christi de quo ipse dixit

Chrysof. Quod pro vobis datur, Sanguis qui pro vobis sum-
hom. 83. In datur in remissionem peccatorum, sit illa ipsa ca-
Matth. ro, & sit ille ipse Sanguis, de quibus apud
Cypr. de Ioannem dixit: Panis quem ego dabo pro mun-
Cœna Do- di vita, Caro mea est verè cibus, & sanguis meus
mini Au- verè est potus, &c. Est-ne, inquam, idem Cor-
gustin. in pus nec-ne. Si negant esse, repugnant ipsi
Tract. 26. Christi verbis. Et absit vt Corpus Christi
et 27. In quod vnum est, sit multiplex & diuersum. Si
Ioan. et c. idẽ est Corpus: ergo qui in Cœna Domini
 māducant Corpus, habent vitam æternam,
 & vi consequentis indignè manducantes
 panem, siue impij accedentes ad mensam Do-
 mini, Corpus Christi non manducant. Enim-
 uero hoc sine ingenti blasphemia dici non
 potest:

potest: Corpus Christi non posse extra Sacramentum manducari, nisi à Credentibus & Pœnitentibus: & in Sacramento posse tam à piis & pœnitentibus quàm ab impœnitentibus & impiis manducari. Quod est dicere: Corpus Christi extra Sacramentum esse tantùm viuificum, sed in Sacramento, non item. Num enim Sacra Domini Cœna eò instituta est, vt Corpus Christi fiat minus viuificum quàm sit extra Sacramentum Cœnæ Domini. Absit. Si dicant esse quidem idẽ Corpus, sed extra Sacramentum Spiritualmente tantùm accipi & manducari: at in Sacramento Oraliter esse manducandum, Principium petūt. Hoc enim illud est de quo queritur. Quòd si Christus apud Ioannem de Orali Manducatione locutus non est (istis assentientibus) & tamen locutus est de eâ Manducatione, qua fit vt in Christo maneamus, & Christus in nobis maneat, & habeamus vitam æternam: quorsum igitur hæc commentitia Oralis manducatio veri & naturalis Corporis Christi?

2. Si improbi & impœnites (hoc est indignè manducantes hunc panem, vt loquitur Paulus) possent māducare Corpus Christi, sequeretur Spiritum Christi & vim eius viuificam ab ipso Christi Corpore, adeoque ab ipso Christo diuelli posse & τὸν λόγον (quẽ Ioānes vitam esse dixit) ab illo ipso Corpore separari. ἀδύνατον & blasphemū. Consequẽ-

1. Ioan. 1.

Ioh. 6.

Ioh. 14.

1. Ioh. 5.

tia patet. Nam qui indignè ad sacram mentiam accedunt, iudicium sibi manducant, inquit Paulus. Sic autem Christus: *ego sum panis ille viuificus. Et Caro mea est quam ego dabo pro mundi vita: & alibi: Ego sum via, veritas & vita. Qui habet filium habet vitam.* Sic igitur concludamus; Si Corpus Christi manducatur ab Impiis, Ergo Impii & Impœnitètes habent vitam: at non habent: ergo vita à Christi Corpore separatur; quia Corpus Christi habentes (vt volunt) vitam non habent. Absurdum.

3. Si indignè manducantes panem hunc Corpus Christi manducarent, sequeretur: Manducare, non iam esse Manducare, sed Reiiicere. ἀδύνατον propter oppositionem. Nam hæc duo simul coniunguntur *Accipite & Manducate*, inquit Christus, Et ipsa manducatio est perceptio. Sicut igitur si quis Panem reiciat, ille Panem Manducare non dicitur: Ita qui Corpus Christi reiiiciunt illi dici non possunt Corpus Christi Manducare. Nam si Manducarent, Reciperent: si Reciperent, simul etiam cum eo eius beneficia reciperent, ex his Pauli verbis: *Qui proprio Filio non peperit sed pro nobis tradidit eum, QVOMODO CVM EO OMNIA NOBIS NON DONABIT: Quare si cum Corpore Christi omnia Christi beneficia tibi donantur, & illa accipis: habes igitur Remissionem peccatorum: Sanctificationem & vitam æternam:*
id

Rom. 8.

id quod de Improbis illis dici non potest.

Nam quod illi respondent Improbos illos sentire efficaciter Spiritum Christi ad iudicium, valde est *ἀνυπόβ.* Si enim vsquam a libi, certè in hoc sanctissimo mysterio Spiritus Christi est Spiritus vitæ, non autè mortis. Deinde fieri posse vt Spiritus Christi ore corporis, non autem ore animi percipiatur, nisi nouam Theologiam introduxerint, difficillimè nobis explicabunt. Nam quū Paulus de Spiritu Christi loqueretur. *Misit, inquit, Deus Spiritum Filij sui in corda vestra.* En tibi quo modo Spiritus Christi recipiatur, nempe Corde & Animo.

Galat.4.

Sed enim sic instant: vt Sol ceram liquefacit, & lutum indurat, ita Corpus Christi pro ratione vel fidei vel incredulitatis vitam vel iudicium operatur. Porrò Christus non est tantum Seruator sed etiam Iudex, vt scriptum est *Pater omne iudicium dedit filio, &c.* Quod ad Ioan. 5. similitudinem attinet, in multis fallit tam ex parte agentis, quàm ex parte subiecti patientis. Nam Radius siue calor Solis hinc comparatur cum Christo. Atenim Sol & liquefacit & indurat, propter vnã eandemque Solis proprietatem, nempe calorem, adeò vt ita dicamus: Sol liquefacit Ceram, nempe calefaciens: itémque Sol indurat lutum, itidem calefaciens. Itaq; dicendū esset ex hac similitudine: Christus Viuificat credentes, quia est Panis vitæ: itémque Christus iudicat in-

credulos & impœnitentes, quia est Panis vitæ: quæ posterior ratio planè inepta est. Deinde Sol agit diuerse in ceram & in lutum, atque idem efficiens diuersa effecta profert, nempe propter diuersorū subiectorum naturam, quā ipse Sol nō ingenerat: sed quæ est in ipso patiente subiecto, & ex eius natura. At quod attinet ad credētes, longè aliud nobis statuendum est. Quum enim omnes homines naturā sint tāquam lutum: certè, Credentes hoc habent à Spiritu Christi, vt credāt & fiant tanquam cera, siue vt Propheta loquitur, eorum cor lapideum in cor carnis conuertatur. Quòd si istis eorūque similitudini fidem habeas, sequeretur, homines sua vi & natura Credere, non autem beneficio Christi, quum tamen Fides sit donū Dei, & Apostolus dicat nos credere potentissima & efficacissima Spiritus S. virtute. Sic igitur longè melius quadrabit similitudo. Quemadmodum cera, accedente calore Solis, liquefit: & eodem calore solis recedente, induratur: Ita accedente & recepto Christo viuifico, homines vitam habent: eodēque Christo viuifico recedente, hoc est non recepto ab hominibus, propter incredulitatem & impœnitentiam, illi homines increduli & impœnitentes iudicantur & moriuntur. Iam ad illud quod obiiciunt de Christo, non tantum Seruatore, sed etiam Iudice,

fa-

Ezec. 36.

Ephes. i.

facilis est responsio. Non enim in S. Cœna Christus nobis proponitur tanquam iudex, sed tanquam Seruator, vt apparet ex his verbis *Corpus quod pro vobis traditur. Sanguis qui effunderetur in Remissionem peccatorum. Item Caro mea est quam ego dabo pro mundi vita.* Atqui Iudicare & Remittere peccata hic opponuntur. Perperam ergo isti argumentantur ab auctoritate Christi, ad perceptionem Corporis Christi, quæ necessariò infert vitam & salutem. Itaque Paulus de indignè manducante panem hunc, non dixit *Corpus Christi manducat, sed iudicium sibi manducat & bibit.*

Aliud etiamnum simile nobis opponunt in hunc modum. Sicut auditorum infidelium aures non percipiunt tantum sonum verbi prædicati, sed etiam rem verbo prædicato allatam: idem videlicet verbum quod piorum aures percipiunt non ab illa potentia separatum: ita etiam impij in Cœna vescentes, Corpus Christi ore suo accipiunt, quod pij ore suo accipiunt. Nam idè Euangeliū est odor vitæ & mortis, inquit Paulus. Hæc illi. Respondeo in hoc simili multa esse vitiosa, vt. n. prætermittamus, non satis rectè similitudinem duci à Qualitate ad Substantiam: quod efficit vt in multis claudicet, certè manifesta est fallacia in verbo Percipiēdi. Nā in Euāgelio prædicato, nō verba ipsa aut vocabula proponuntur & offeruntur ad salutē, sed

Christus ipse cum suis beneficiis. Fateor igitur improbos & incredulos posse quidem percipere Euangelium, hoc est, verba ipsa intelligere, & assequi sensum eorum quæ dicuntur. Sed non propterea recipiunt Christum ipsum, vel Euangelium: quoniam id sine fide fieri non potest: imò potius sua incredulitate Christum & Euangelium reiiciunt. Aliud est igitur recipere Christum: aliud percipere sensum vocabulorum quibus Christus præbetur & exhibetur, alioqui sequeretur eundem esse simul Infidelem & Credentem: *ἀδύνατον*. Itaque Ioannes de iis qui Christum reiiciebant ait *oculos eorum fuisse excacatos & corda obdurata ne viderent oculis, & corde intelligerent.* & Paulus: *Si rectum est Euangelium nostrum, ijs qui pereunt rectum est, in quibus Deus huius seculi excacavit mentes, id est, infidelibus, ne irradiet eos lumen Euangelij.* Quamuis igitur infideles, siue ij qui pereunt, audire possint atque intelligere & percipere quid sit Euangelium, ea fide quâ historicam solemus appellare: tamen non recipiunt lucem Euangelij, quia non habent veram fidem quâ Christus ipse recipitur: alioqui non essent cæci, sed lumen Euangelij eos irradiaret, quod vtrunque falsum est ex Apostoli verbis. Iam autem supra admonuimus, ex hac ipsa similitudine labefactari Aduersariorum sententiam de Reali Inexistencia & Orali manducatione. Nam vt credamus

Ioan. 12.

2. Cor. 4.

damus Christum tradidisse suum Corpus pro nobis, quis diceret necesse esse, vt ipsum Christi Corpus realiter existat In, Cum, Sub Sono vocabulorum, aut ipsis vocabulis quæ auribus percipimus?

Ad odorem quod attinet: hæc sunt Pauli verba: *Christi bonus odor sumus Deo in iis qui seruantur & in iis qui pereunt: his quidem odor mortis ad mortem: illis verò odor vite ad vitam:* quibus verbis absit vt Paulus dixerit, eos qui Euangelium fide percipiunt, odorem mortis percipere: sed ait se esse odorem mortis iis qui pereunt: quandoquidem Euangelium ab ipso Paulo annuntiatum vera fide non amplectuntur. Aliud est igitur Ministerium Pauli, aliud ipse Christus ad vitam & salutem ab ipso Paulo prædicatus. Hęc enim pars est Ministerij: Denuntiare Dei iudicium iis qui non credunt, sed præfractè Euangelium reiiciunt: quibus Paulus fit odor mortis per accidens, vt loquuntur. Nam causa mortis non in Paulo prædicante fuit, sed in ipsis infidelibus.

Denique superiores Similitudines repugnant Aduersariorū sententiæ & euertūt istam realem Inexistentiam Corporis. Nec enim Corpus Solis realiter existit In, Cum, Sub luto, vel eius accidentibus, vt lutum induret: nec ipsum Corpus ex quo manat odor est in ipsis naribus: aded vt hoc vno ipsorū argumento facile corruat istorum sentētia.

Sic etiamnum instant, Si soli vera fide præditi manducant Corpus Christi, ergo Corpus & Sanguis Christi sunt in S. Cœna vi fidei hominum, non autem vi verborum Christi: atque ita penes homines esset efficere, vt Corpus Christi sit præsens vel non præsens. Atenim incredulitas nostra fidem Dei non euacuat, inquit Paulus.

Rom. 3.

Respondeo errorem esse *καθ' ἑαυτὸν ἐπιβεβηκός*, nec satis accurate illos differere, qui Instrumentum opponant causæ: quum tamen illa duo coniunctissima esse oporteat: vt enim Christus pro sua misericordia dat nobis suum corpus & sanguinem: ita fides verbo ipsius instructa confirmatæque, est Ratio medium, & instrumentum quo sanguinem Christi recipimus. Atque vt de Pauli loco respondeamus non ita bene connectitur: Si incredulitas fidem Dei non euacuat, ergo fides non est instrumentum Corporis Christi recipiendi: quemadmodum non sequitur: Si quorundam cæcitas lumen Solis non obscurat: propterea Solis lumen oculis non videri. Porrò ipsa etiam fides qua Corpus Christi percipimus nobis datur & ingeneratur in animis nostris per Spiritum Sanctum. Hoc etiam obiiciunt, vt Oralem Manducationem Corporis Christi nobis, scilicet, probent: Si fide tantum manducatur Corpus Christi, & Fides extra Sacramentum haberi potest: quorsum igitur Sacramentum

tum: aut quid amplius in ipso Sacramento percipitur? Respondeo Sacramentum eò fuisse institutum, vt maior sit fides ab ipsis signis exterioribus edocta & confirmata: Et quamuis res eadem proponatur: tum in prædicatione verbi, tum in ipso Sacramento (cuius pars maxima est ipsa verbi prædicatione) tamen est differentia secundum plus & minus. Vt enim qui habent perspicaciores oculos, rem eandem, quæ simul videnda multis proponitur longè facilius ac melius possunt intueri: Ita quò fides est instructior, eò meliùs & efficacius Christum ipsum apprehendit: qua de re pluribus egimus in tractatu de Manducatione Spirituali. Sed nos ita vicissim ab illis quæramus. Si illa Oralis manducatio veri Corporis Christi (quam inculcant) communis est tam piis quàm impiis indignè ad Sacram Mensam accedentibus (vt illi ipsi volunt) Ecquid igitur amplius percipiunt pij quàm impij?

Verumenimvero sic rursus obiiciunt: finis Sacramenti non est de ipsius Sacramenti Substantia. Ergo Corpus Christi realiter in Cum, Sub Pane, vel eius Accidentibus, præsens sumitur ab impiis etiam & impœnitentibus, licet fructum tanti mysterij non percipiant. Hæc illi. Quod quàm verum sit, iam nobis dispiciendum est.

Si nomine Substantiæ intelligunt Materiam ex qua Cœna Domini tanquam ex Par-

tibus Integrantibus componatur, ferendi non sunt. Nam S. Cœna non est aliquod Totum *σώλον*, *ὕλικόν* & Materiale: sed est Diuinum Institutum & res mystica. Nec eos iuuare potest Irenæus, quum ait, Eucharistiam constare duabus rebus, terrena & cœlesti. Non enim verbo illo **CONSTAT** voluit intelligere, Partes eiusmodi Integrantes ex quibus Totum aliquod *ὑψίσαιμνον* conficiatur. Nam hoc esset *ἀθεόλογον*, & pugnaret cum ipsius Irenæi verbis, qui loquitur de re terrena & cœlesti: quæ res non possunt constituere vnum *σώλον*, tanquam partes Integrantes, quum inter se plus quàm toto genere differant. Sed loquitur Irenæus de iis rebus quæ nobis in hoc mysterio & sanctissimo Instituto proponuntur. Quod quidem Institutum à Toto Materiali & Integrali longissimè differt. Quanquam autem nolo hîc copiosè differere de Sacramentis (hæc enim res, nec est nostri instituti & longiorem orationem adeoque Tractatum desiderat) tamen vt ad hanc respondeamus obiectionem, necesse est aliquid dicere de Sacramenti Definitione. Sacramentum (quo nomine hîc non solum signum intelligo, sed sacrum ipsum mysteriū & Institutum Domini) non est aliquod simplex Subiectum: ac proinde definiendum est *ἐκ προαίτεσις*, vt Philosophi loquuntur. Nam quamuis constet duabus

l. 4 c. 34.

De Sacramenti definitione.

re-

rebus, videlicet Signo & re Signata non tamen existimandum est Sacramentum esse *σύνολον* & tertiam quandam substantiam ex duabus substantiis compositam: vt Melicratum vel hydromeli ex melle & aqua compositum, quod nec mel est nec aqua, sed aliquid tertium. Ex quo fit, vt si quis ita Sacramentum definiat, vt sit tantum Compositio vel Coniunctio Signi cum re Significata, ille certè non rem mysticam, sed rem planè Physicam definire videatur. Atqui constat, Sacramentum esse diuinum Institutum, ac propterea non posse accuratè definirì prætermissò fine *ἐνεκάτ' αὐτῆς*. alioqui non intelligeretur quid sit Sacramentum: atque ita esset definitio non definiens. Ratio est, ipsa Instituti natura, quæ tria potissimum requirit, vt rectè intelligatur, quid sit Institutum: nempe vt cognoscamus, Quis instituerit: Quid illo Instituto contineatur: & Quem in finem sit institutum. Itaque proponimus hoc Theorema non in Theologia tantum, sed etiam in plerisque aliis disciplinis verissimum.

Nullum Institutum rectè definirì potest, absque mentione finis illius propter quem institutum est. Etenim, Institutum, est Medium tendens ad Finem aliquem. Medium autem, nisi fine ad quem tendit intellecto, intelligi non potest. Iam vt ad quæstionem nobis propositam acceda-

mus: quæritur inter nos, an finis quò Sacramentum Cœnæ Domini spectat, sit de ipsius Sacramenti Substantia: hoc est dicere, An Finis *ou' évenæ* & propter quem institutum est ipsum Sacramentum veniat in illius genuinam definitionem. Quia verò nomen Sacramenti generalius est, & ab ipsis etiam Theologis (à quibus nomen hoc impositum est Cœnæ Domini) variè accipitur & definitur, præstat vsurpare illa ipsa vocabula quæ extant in Scriptura, vt res hæc facilius intelligatur. Vocatur igitur à Paulo *Κύριαρόν δειπνον*. Iam quaero, an Cœna Dominica definiri possit absque mentione finis, propter quem est Cœna Dominica? Equidem affirmo non posse: dicitur enim Cœna Dominica, hoc est ab ipso Domino instituta: ac proinde nisi intelligatur quamobrem instituta sit, affirmo, inquam, quid sit Cœna Dominica à nemine vnquam rectè intelligi posse, idque ex Theoremate superiori. Itaque sic Paulus Corinthios ab vsu legitimo Cœnæ Dominicæ aberrantes grauissimè redarguens, *Non est hoc* [inquit] *Cœnam Dominicam manducare*: ac tum eos ad ipsam Institutionem tanti mysterij reuocauit. Perspicuum est autem ex ipsa Institutione Domini quonam spectet & qui sit eius finis: nempe vt memoriam Passionis Christi celebrantes & annuntiantes mortem Domini donec veniat,

niat, simus Corporis pro nobis traditi & sanguinis pro nobis fusi adeoque ipsius Christi participes & vitam æternam habeamus: ex hac sanctissima Christi concione apud Ioannem: *Panis quem ego dabo Caro mea est,* Ioan. 6. *quam ego dabo pro mundi vita.* Atque hæc quæ dicimus ipsi Aduersarij agnoscunt in Baptismo, quum dicunt Baptismū nō significare, sed realiter esse peccatorum nostrorum sepulturam. Item, Baptismum non significare sed esse lauacrum Regenerationis: Ita enim illi inquit aduersus nostram sententiam disputantes. Sic igitur ex eorum ore concludamus. Si Baptismus est realiter peccatorum nostrorum sepultura per mortem Christi: & est Realiter lauacrum Regenerationis: profectò finis Baptismi est de ipsius Baptismi substantia. Nā & peccatorū sepultura, & regeneratio est, finis Baptismi *cœnæ* & quia ratio dissimilitudinis reddi non potest, sequitur Cœnā Dominicam esse epulum nostræ Viuificationis in Christo. Quæ quum ita sint, manifestum est nec Baptismum, nec Cœnam Dominicam absque fine *ou cœnæ* vel intelligi posse vel desiniri: vnde confectarium est, stare non posse quod Aduersarij nobis obiiciunt, Finem Sacramenti non esse de ipsius Sacramenti substantia.

Ergo ne inquires, desinet esse Cœna Domini si impius & impœnitens ad sacram

mensam accesserit? Respondeo, quod ad
 Institutum ipsum attinet, esse Cœnam Do-
 minicam, modò ex eius verbo ritè celebre-
 tur: sed non esse Cœnam Dominicam illi
 indignè manducâti: quin potius esse Domi-
 nicæ Cœnæ profanationē. Hinc apparet quæ
 sit sententia Augustini toties Sacramentū à
 Re Sacramenti distinguentis (hoc enim no-
 bis liceat ipsius Augustini causâ dicere,
 quem isti nihil tale promeritum vexare so-
 lent suis scriptis, quòd Rem Sacramenti,
 aliam faciat ab ipso Sacramento.) Etenim
 ibi nomine Sacramenti externa symbola
 (quæ vulgo à Theologis vocantur Sacra-
 menta, hoc est, sacra signa) vel exterior-
 rem actionem Cœnæ Dominicæ intelligit:
 quæ quum distinguit à Re Sacramenti, pe-
 ritè & doctè, hoc est Augustinianè, loqui-
 tur. Ac ne erres, quum dixit Augustinus,
 & quum ipsi quoque dicimus, in Cœna Do-
 mini Corpus & Sanguinem Christi esse rem
 Sacramenti: intelligimus, Corpus & San-
 guinem Christi adeoque Christum ipsum
 viuificum: ac proinde spiritualem nostri vi-
 uificationem in Christo, esse Rem Sacra-
 menti. Illi hætenus definiunt Rem Sacra-
 menti, vt sit tantum Realis Coniunctio
 Corporis Christi cum Pane, & Sanguinis
 cum Vino. Quòd si ita est, ô nos igitur
 miseros, si propter Panem & Vinum, ac
 non potius propter nos sacrum hoc Myste-
 rium

rium institutum est! Verumenimvero nusquam Christum ita concionantem legimus. Ego sum in Pane & Panis est in me: Aut sum sub Accidentibus Panis & Accidentia Panis sunt in me: sed ita potius: *Qui edit* Ioan. 6. *meam carnem & bibit meum Sanguinem* (inquit) *in me manet, & ego in eo.* Hæc est igitur, hæc, inquam, coniunctio intelligenda, hæc vrgenda est potius quàm externis signis adhærescendum: atque his sanctissimis Christi verbis quibus hanc quæstionem *ἁποτόμως* decidit, & quæ ne inferorum quidem potestates vnquam nobis eripient, constantissimè credendum est, SPIRITVS EST QUI VIVIFICAT.

Sed vt ad rem Sacramenti redeam, nonne Sacramentum Cœnæ Dominicæ constare dicis Signo & re Signata? Ecquod igitur est Signum? Panis, inquis, Ceddò igitur mihi Analogiam, quæ est inter Signum & Rem Signatam. Etenim ex Sacramenti Ecclesiastici natura: Analogia illa necessaria est: quæ si nõ sit: non est igitur Signum, ac proinde non est Sacramentum. Est autem ridiculum quod nonnulli dicunt Analogiam in eo esse: quod quemadmodum Corpus Datur, ita Accipitur. Nos enim non de Dandi & Accipiendi Actione & ritu loquimur, sed de ea Re quæ datur. Quauis enim Dare & Accipere, sint Relata: non tamen omnis relatio est ἀναλογία Sacramentalis. Error est, *ὡς τὸ ἐπὶ ὄμνιον.* Iã

quia Sacramentalis Analogia debet esse inter signum & rem significatam, sequeretur ex istorum sententia: Dare esse signum, & Accipere, esse rem significatam. Atenim id quod datur, accipitur, vi Relationis. Puerile est igitur istud subterfugium. Ceterum satis patet Nutrire, esse Analogiam in Coena Domini inter Signum & Signatum. Quoadmodum .n. Corpora nostra Pane & Vino nutriuntur: ita Christus suo Corpore & Sanguine animos nostros alit in vitam aeternam. Ergo Corpus Christi est res significata siue Res Sacramenti: non (vt illi quidem existimant) quatenus est Realiter praesens & existens in Pane vel cum Pane vel sub Pane siue sub Accidentibus Panis: sed quatenus Christi Corpore Animi nostri nutriuntur: quandoquidem Analogia huius Sacramenti non est constituenda in Reali praesentia, sed in ipso alimento, vt dictum est. Nam Panis non nutrit quatenus est hic vel illic praesens, nec quatenus cernitur, attingitur, ori imponitur: sed quatenus operante facultate naturali concoquitur & re ipsa cum Corporibus vnitur. Sic igitur dicamus ex ipsius Analogiae regula. Si Corpus Christi esset Realiter praesens cum pane (vt volunt) & Ori Corporis imponeretur: certe non propterea esset Res Sacramenti, quia vt Christi Corpore Animus noster nutriatur, illud ore animi, hoc est, fide manducari necesse est, & ipsum
 Chri-

Christum operante Spiritu Sancto, vnum nobiscum fieri, sine tamen naturarum vel cōfusione vel trāsfusione. Ex quib. omnibus efficitur impio, indignè panem māducātes, vt loquitur Paulus, exteriori Actiōni Cœnæ Dominicæ communicantes, non accipere Rem Sacramenti: quia ipsorum animi non viuificantur Christi Corpore & Sanguine, nec illi accipiunt Corpus & Sanguinem Christi: quia si acciperent, proculdubio viuificarentur. Nec consentaneum est Corpus Christi ex parte rem esse Sacramenti, & ex parte non esse. Quum verò illi negare non possint Signum quidem, hoc est, panem ipsum Actu corpus alere alioqui non futurum Signum, deesset enim Analogia: quid erit causæ, cur idem de Re signata non dicemus? nempe Corpus Christi hæctenus esse Rem signatam, quatenus ex illo Christus animos nostros viuificat. Alioqui plus tribuis Pani quàm Christi Corpori. Nam panis semper est alimentum Corporale: Corpus autem Christi non semper est alimentum spirituale, si tibi credimus. Est quidem alimentum, inquis, quia potest nutrire, & proculdubio nutriet, animos si fide manducaretur, spirituali manducatione, quæ alia est ab orali Manducatione Corporis Christi. Itâne censes? Atqui Panis non est signum quia potest nutrire, sed quia nutrit actu: ex quo fit vt idem de Christi Corpore statuendum sit. Nec O-

ralis Manducatio Panis, signum est Oralis
 Manducationis Corporis Christi (hoc enim
 si quis dicat, ille febrili quodam somnio
 delirare videatur) sed est Signum spiritualis
 illius Manducationis quæ fit ore animi, hoc
 est, fide. Atque hoc loco vide quàm pa-
 rum tibi constes. Quum enim de reali pro-
 prietatum communicatione disputas: ais
 Corpus Christi esse viuificum, quod illa
 proprietas sit ei Realiter cõmunicata vi Vnio-
 nis hypostaticæ, qua de re alibi à nobis dispu-
 tatũ est. Nunc autem quid tibi vis, qui exi-
 stimes Corpus Christi ita ab impijs mandu-
 cari, vt eorum respectu non sit Actu viuifi-
 cum? Certè ex tua illa priori sententia, sic in
 teipsam ratiocinabor. Aut non est Corpus
 Christi, aut est Corpus Actu Viuificum.
 Et si manducatur Corpus Christi, mandu-
 catur ergo Corpus viuificum, quia unio Hy-
 postatica est Actu. At impij non viuifi-
 cantur: Impij igitur non manducant Cor-
 pus Christi. Quod si qui Corpus Christi
 accipiunt, vitam spiritualem accipiunt. At
 Impij vitam spiritualem non accipiunt:
 Non igitur accipiunt Corpus Christi. Imò
 verò: (inquis, principium petens) acci-
 piunt Corpus Christi, sed Oraliter tantum,
 non autem spiritualiter. Ergo si tibi credi-
 mus, Impij accipiunt oraliter spiritualem
 vitam, quam esse spiritualiter accipiendam
 hæctenus Theologi censuerunt: quippe

πνευματικῶς πνευματικὰ συγκαίροντες : inter quos, eosdemque præstantissimos, Augustinum numeramus, qui quum acute & perite Sacramentum à re Sacramenti distingueret (id quod & alij præstantissimi quique veteres fecerunt) cauuit sibi ab horrendis illis incommodis, in quæ necesse est incurrât ij, qui quum sibi præclarè Signum cum Signato coniungere videantur, vtrunque commiscet & confundunt, tum in aliis rebus, tum in eo potissimum, quod Oralem Manducationem non soli Signo, sed etiam Rei Sgnificatæ tribuunt. Quia verò qui Augustinum reprehendunt, eum libenter velint Irenæi flagellis castigare, idcirco hæc Irenæi verba August. sententiæ opponunt. Quæadmodum, inquit, qui est à terra panis percipiens vocationem Dei iam non communis panis est: sed Eucharistia ex duabus rebus constans Terrena & Cœlesti. Sic & Corpora nostra percipientia Eucharistiam. Iam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia. Hæc Irenæus, quæ scilicet, isti opponunt Augustini sententiæ de Sacramento & Re Sacramenti: quum tamen Irenæus vocabulum Sacramenti ne vsurparit quidem. At, inquam, Sacramentum Corporis Christi, & Eucharistia sunt Synonyma. Respondeo pro Augustino (nam tamen nondum de Veterum sententiâ differimus, tamen superior obiectio me adhor-

*Irenæus cū
Augustina
conciliatur.
Contra
Hæc. lib. 4.
c. 34.*

tatur ut hinc aliquid dicam de Irenæi & Augustini sententia) Respondeo, inquam, illa duo vocabula variè usurpari, ac proinde ex locorum circumstantiis esse de Maiorum nostrorum sententia iudicandum. Augustino, Sacramentum est sacræ Rei Signum: quæ definitio totius Antiquitatis calculo comprobata apud Scholasticos etiam obtinuit. Eucharistia apud Irenæum exterius quidem Signum & Sacramentum significat, sed ita ut simul etiam coniungat Rem Sacramenti, eorum videlicet respectu qui vera fide spiritaliter Eucharistiam percipiunt, hoc est, communicant Cœnæ Domini & Mortis ipsius memoriam cum gratiarum actione celebrant. Quinetiam Rem Cœlestem ita exponit, ut non sit Realis quædam ipsius Rei Cœlestis coniunctio cum Signo, vel in Signo, vel sub Signo, sed potius effectum & fructus sanctissimi huius Instituti: ac proinde non dubitat affirmare, Corpora nostra non iam esse corruptibilia, quippe quæ spem Resurrectionis habeant. Quæ verba si Augustini Censores attenderent, nunquam profectò Irenæum opponerent Augustino: nec enim dubium est quin decepta sint ex hoc Ioannis loco: *Qui edit meam carnem & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego excitabo illum in nouissimo die.* Atque hæc de verbis & sententia Irenæi, cui præclarè cum Augustino conuenit. Quum igitur Augustini reprehenses

henses duos illos viros præstantissimos inter se committere voluerint, neque id potuerunt iã illos ambos hac in re cõiunctissimos, istis reprehensoribus opponamus: in hunc modum.

Quicumque Eucharistiam percipiunt, illi integrum Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini, eaque omnia quæ sunt de huius Sacramenti substantia (vt isti loquuntur) & (vt loquitur Augustinus) Sacramentum, & Rem Sacramenti percipiunt.

Illi demum quorum corpora iam non sunt corruptibilia, quippe spem Resurrectionis habentia Eucharistiam percipiunt: (iuxta sententiam Irenæi, qui his verbis eos qui percipiunt Eucharistiam, descripsit.)

Quare: Illi demum quorum corpora iam non sunt corruptibilia, quippe spem Resurrectionis habentia, Integrum Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini, eaque omnia quæ sunt de huius Sacramenti substantia (vt isti loquuntur) & (vt loquitur Augustinus) Sacramentum & Rem Sacramenti recipiunt. Et vi huius conclusionis, Impij & impœnites qui ad mensam Domini indignè accedunt & indignè manducant panem hunc (vt loquitur Paulus) non manducant Corpus Christi, nec bibunt eius Sanguinem: hoc est Rem quidem Eucharistiæ terrenam,

sed non cœlestem (quemadmodum loquitur Irenæus) & (vt Augustinus loquitur) Sacramentum quidem, sed non Rem Sacramenti recipiunt. Ex quibus efficitur, finem, fructum, effectumque Sacramenti esse de huius Sacramenti substantia, sicuti demonstratum est. Hoc autem etiamnum facile perspicui potest ex alia similitudine quæ est in hoc mysterio inter Signum & Rem Significatam: nempe quatenus Corpus Christi Myſticum & arctissima piorum coniunctio similitudine Panis exprimitur: ita docente Apostolo, his

1. Cor. 10. *Panis quem frangimus nonne communio Corporis Christi est? quoniam unus panis, unum corpus multi sumus. Nam omnes unus Panis sumus participes.* Hæc Paulus: quæ illi in alienum sensum ita detorquent, vt dicant, Paulum hic non agere de Spirituali communione siue *κοινωνία* quæ fit per Fidem & quæ est piorum propria: sed tantum de externa communione quæ fit in fractione, benedictione & sumptione Panis: cuius suæ sententiæ rationem hanc afferunt, quod Paulus dicat Omnes ex eodem pane participare: satis autem constet impios & impœnitentes non esse participes spiritualis cum Christo vniõnis. Addunt & hanc rationem, quod quum Paulus sic ait: *Non potestis Mensa Domini participes esse & Mensa Demoniorum:* nullam faciat mentionem fidei vel incredulitatis. Vt igitur qui idolothytis vescebatur, unum corpus

pus

pus omnes erant: sic qui Panem sacratum in Mensa Domini manducabant, vnum corpus cum illis erant quibuscum vescebantur: ita tamen vt nomen Corporis in hoc Pauli loco ad cœtum externum Ecclesię referatur. Hęc illi, de quorum interpretatione nunc nobis agendum est: eaque primùm refellenda, tum ad illas Obiectiones respondendum, quas illi nostrę, hoc est, ab orthodoxis theologis constanter receptę interpretationi opponunt.

Istam igitur Aduersariorum interpretationem repudio tribus rationibus longè gravissimis, quas ego sigillatim recenseo. Nimirum quia non est ἀνάλογος fidei: Deinde quia non est ἀνάλογος contextui. Denique quia est ἀσύστατος.

Non esse ἀνάλογον fidei inde apparet, quia nobis eripit doctrinam vt verissimam ita pium omnium cum veterum tum recentiorum consensu receptam De Corpore Christi Mystico: etiam externis Cœnæ Domini symbolis adumbratam. Quemadmodum enim ex multis granis, vnus idemque Panis conficitur: & vinum ex multis vuis exprimitur: ita ex piorum sanctissimo consensu, & spiritali eademque arctissima coniunctione constat Ecclesia quę est Corpus Christi Mysticum, quod quidem nos in Symbolo credere profiteamur, videlicet Ecclesiam Catholicam sanctorum cõmunionem.

Vide Aug.
 gust. de
 consensu
 Euang.
 lib. 5. c. 15.
 Item ep. 54
 & Cypr. de
 Cœna Do-
 mini, &c.

Hanc doctrinam certis Scripturæ testimo-
 niis, ac præsertim hoc ipso loco Pauli de quo
 disputamus confirmatam, à primis usque
 Ecclesiæ Christianæ temporibus omnes Or-
 thodoxi constantissime retinuerunt. Qua-
 ramus igitur ex illis: velintne Spiritualem
 Ecclesiæ, hoc est Sanctorum communi-
 onem pertinere ad finem nobis in Cœna Do-
 mini propositam, & eam in hoc sacro my-
 sterio significari: nec ne? Si aiunt: res con-
 fecta est: quandoquidem ex Sacramento-
 rum natura, necesse est externa Symbola
 gerere similitudinem eorum quæ significan-
 tur: facile ut iam appareat qui sit horum
 verborum sensus apud Paulum, *quoniam
 unus panis, unum Corpus multi sumus*: atque
 intelligamus panem habere similitudinem
 Corporis mystici. Sin autem superiorem
 Doctrinam negent de Spirituali Sancto-
 rum communiõne, nobis significata in Cœ-
 na Domini: sic instamus. Si Spirituality no-
 stra cum Christo coniunctio significatur in
 Cœna Domini (ut antè à nobis confirma-
 tum est, & illi ipsi non negant esse finem
 fructum, effectumque huius Sacramenti)
 certe Spirituality etiam Sanctorum, hoc est,
 ipsius Ecclesiæ communiõ significatur in
 Sacramento Cœnæ Domini, quod à no-
 bis fusiùs explicatum in Tractatu de Spi-
 rituali Manducatione Christi Corporis,
 peto à lectoribus ne grauentur legere.
 Con-

Coniungimur enim Christo tanquam capiti, ac proinde (rerum natura ita postulante) non potes coniungi cum capite, vt ex eo vitam haurias, quin simul sis membrum totius Corporis. Sicut Corpus vnum est, inquit Paulus, & membra habet multa: omnia vere membra Corporis vnius, multa quum sint, vnum sunt Corpus, ita & Christus. Etenim per vnum spiritum nos omnes in vnum Corpus baptizati sumus, sine Iudei, sine Graci, sine serui, sine liberi. Et omnes in vnum spiritum potati sumus. Hæc Paulus, Sacramenta Ecclesiæ Christianæ referens ad ipsius Ecclesiæ Spiritualem Coniunctionem, vnde Augustinus: fiant Corpus Christi, inquit, si volunt viuere de Corpore Christi. Sed nihil attinet plura commemorare. Satis enim perspicuum est, Communionem Sanctorum nobis in Cæna Dominica proponi: aded vt hoc mysterium veteres vulgò Communionem appellarint. Inde quoque natum est Excommunicationis vocabulum, quum improbi, qui nullis monitis nullaque Ecclesiastica reprehensione ad Pœnitentiam adduci possunt, ita eiiciuntur ex communiōne visibili Ecclesiæ: vt intelligant, quandiu obstinati manserint, se in Sanctorum communiōne non esse. Ex quibus omnibus efficio, istorum interpretatiōnem quam redarguo, non esse ἀνάλογον fidei.

1. Cor. 12.

Sent. excerpt. 338.

Secundo; affirmamus illam ipsam interpretationem non esse ἀνάλογον contextui. Primum autem omnium proferamus ἀνάλογον loci de quo disputamus. Paulus obiurgat eos Corinthios qui Idolothytis vescerentur, adeoque in ipso Idoleio cum Idololatriis accumbebant, id scilicet inter Adia-phora numerantes: Affirmat autem Apostolus hanc esse partem cultus Idolorum, ac propterea qui solemnibus eiusmodi Idololatrarum conuiujs intererant, eos esse Demoniorum participes. Hoc ut probet, utitur duobus potissimum argumentis: prius à Cœna Dominica, posterus à legalibus Sacrificijs, præsertim ἱερατικῶν, desumptum est: hoc modo. Quemadmodum in Cœna Dominica externa Symbola quæ participamus sunt nobis tanquam pignora certissima nostræ Coniunctionis cum Christo, & eius Communionis quæ Ecclesiæ membra inter se arctissime coniunguntur: Itaque, quemadmodum Israelitæ, peracto Sacrificio, solenne epulum ex lege celebrantes, eo ipso testabantur se illius Sacrificij esse participes. Similiter illa conuiuia quæ inter se agitant idololatræ in quibus vescuntur iis quæ suis idolis sacrificarunt, reddunt eos Demoniorum participes. Hæc est sententia huius loci, ut cuius seriem contextus consideranti peripicuum esse potest. Nunc videamus

deamus quàm longè hinc resiliat superior interpretatio de externo & visibili cœtu Ecclesiæ.

1. Primum, Apostolus, non simpliciter dixit, Corpus: sed quum antea dixisset *Panem quem frangimus. esse communionem Corporis Christi.* tum subiicit, nos esse vnum Corpus: elegantissimè transitum faciens à Corpore & Sanguine Domini ad ipsius Corpus mysticum: vt patet ex serie contextus. Item: hoc non est Apostolicum loquendi genus, vt Corpus *ἡμῶν*, significet exteriorem congregationem: nec vsquam, vel Paulum, vel alios Apostolos ita loquentes reperias: nec ita Scriptura loquitur, quod maximi est momenti ad falsas interpretationes redarguendas.

2. Item particula, *ἓν*, quæ rationem affert: non potest illorum interpretationi conuenire. Nec enim panis quem frangimus idcirco est communio Corporis Christi, quia multi in vnum locum conuenimus, vel quia sumus in cœtu Ecclesiastico: sed potius idcirco sacri illi conuentus habentur, vt panem Dominicum frangentes, ipsius Domini Corpus participemus.

3. Rursus: hæc simul sunt expendenda: vnum panis, vnum Corpus multi sumus. Nam vnio Corporis debet respondere vnioni Panis. Satis autem constat, multitudinem granorum simul collectorū non esse panē, sed aceruū.

Vt autem ex multis granis vnus conficiatur panis, longe aliud requiri, quam simplicem granorum collectionem. Ex quo fit vt simili ratione exterior fidelium congregatio non constituat vnum illud Corpus de quo sic Paulus: *vnus panis, vnum Corpus multi sumus*: sed spiritualia & arctissima animorum potius quam corporum cōunctio requiratur.

Ad hæc, istorum interpretatio & sententia pugnat cum ea ratione quam Paulus ducit ab Israelitis victimas edentibus, quos ait altaris, hoc est ipsius Sacrificij esse participes: nempe ex præscripto Legis. Nam sacrum illud cōuiuium Sacrificij Eucharistici, quod temporibus legis celebrabatur, non definebatur exteriori conuiuiarum cœtu: sed testabatur, conuiuas illos esse participes eius Sacrificij, quod ipsorum nomine peractum fuerat.

Amplius: Isti interpretationi repugnat ipsius Pauli propositum, cui duo illa argumenta cum ex Cœna Domini, tum ex conuiujs legalibus Eucharisticis petita, subseruiunt: nempe, eos qui Idolothytis vescerentur, & intererant solennibus Idololatrarum epulis, idolorum cultui dicatis, esse, non Idolorum, quæ nihil sunt, sed demoniorum participes. Num enim illa demoniorum participatio ad exteriorem cœtum restringebatur?

tur? nonne potius Idololatrarū reuera erant
 Dæmoniorum participes, cum ipsis Dæmo-
 niis animo coniuncti? Quis igitur nō videt,
 non tantum de rebus externis, sed simul de
 rerum ipsarum effectis hīc agi? Adde quæ a-
 libi dicit Paulus: *quod consortium iustitia cum* 2. Cor. 6.
iniustitia? quæ communicio luci cum tenebris: quæ
concordia Christo cum Belial, quæ pars fideli cum
infideli? quæ consensio templo Dei cum simula
chris? Nam vos Templum Dei estis: quapro-
pter separamini & impurum ne attingite. Hæc
 Paulus.

6. Præterea si Paulus de Cœna Domi-
 ni differens non intelligat veram & Spi-
 ritualem cum Christo coniunctionem: item-
 que arctissimam illam fidei & charitatis cō-
 munionem qua fideles inter se deuinciuntur:
 quò tandem, obsecrò euadet Pauli ra-
 tiocinatio? ubi erit vel *συνεχεται* vel *συνάφεται*
 ipsius Ratiocinationis satis-ne aptè ducere-
 tur argumētum ab exteriori Christianorum
 congregatione ad illam coniunctionem,
 qua Ethnici, suis Sacrificiis & conuiujs
 celebrandis, cum Dæmoniis, non tam cor-
 pore, quam animo, copulabantur?

7. Denique oppositio Mensæ Domini &
 Mensæ Dæmoniorum satis id euincit quod
 dicimus. Nam si Mensæ Dæmoniorum par-
 ticipes, erant quoque Dæmoniorum suo
 exitio participes: certè illi demum dicendi

sunt Mensam Domini participare, qui verè & ad salutem Christum ipsum participant. Etenim qui iudicium sibi manducant & bibunt, quomodo rectè opponentur illis qui sunt participes Dæmoniorum? Quemadmodum igitur fieri non potest, ut quis simul sit particeps Christi & Dæmoniorum: ita fieri nequit ut idem sit simul Mensa Domini & Mensa Dæmoniorum particeps. Itaque statuendum est, Pauli verba de communione Corporis Christi in hoc loco de quo disputamus, esse de Spirituali veritate & fructu & fine huius Sacramenti: adeoque de vera membrorum corporis inter se & cum suo Capite coniunctione intelligenda: non autem restringenda ad eorum exteriorem congregationem qui Cœnam Dominicam celebrant, quemadmodum isti volunt, quorum interpretationem ostendimus non esse ipsi Apostolico contextui ἀνάλογον.

1. Restat ut probemus hanc interpretationem esse ἀόυσαν, hoc modo. Sequeretur, si istis interpretibus credas, contextum Pauli ita esse intelligendum: *unum Corpus multi sumus*, hoc est, nos qui multi sumus simul congregati (nam de multis illis loquitur, qui vna Dominicam Cœnam celebrabant) sumus multi simul congregati: quâ ἀδολογίαρ apage sis ab Apostolica, id est, ab accuratissima ratiocinatione. Ecquid. n. aliud erit in attributo

tributo quàm in subiecto, si vocabulum Corporis significat tantùm exteriorem Christianorum congregationem? necesse est igitur hæc verba Pauli, *unum Corpus*, esse significantiora quàm ut ad exteriorem illum cœtum restringantur.

2. Item si valeret illa interpretatio de nuda exteriori congregatione. Ergo horum verborum Pauli, *unus panis, unum corpus multifidus*: nam omnes *vnus panis sumus participes*, hic erit sensus: Nos qui celebramus Cœnam Domini constituimus vnum cœtum externum: eò quòd omnes sumus participes vnus panis, hoc est, eò quòd omnes celebramus Cœnam Domini, quod est *δὸς ἁγίου*. Sic enim potius dicendum esset. Nos in vnum conuenire ut sanctissimum hoc mysterium celebremus, non tam corpore, quàm animo coniuncti. Multa alia consimilia occurrent lectoribus, quoties attentè superiorem illam interpretationem cum Apostoli contextu conferre volent. Quare superest ut vno verbo eorum Obiectiones diluamus.

Paulus, inquit, affirmat, omnes ex eodem pane participare. At Impij indignè accedentes non sunt participes Spirituales vnionis cum Christo.

Respondeo: primùm Paulum non dicere simpliciter Omnes: sed Nos omnes, *οἱ πάντες*

μετέχου, quod de piis cum vera fide & pœnitentia ad Mensam Domini accedentibus intelligendum est: id quod Articulus cī, maximè indicat.

- Atque hoc loquēdi genus tā saepe vsurpatum in Sacris literis, miror ab illis non animaduersum. Sic enim alibi Paulus. *Nos omnes per unum spiritum in unum Corpus baptizati sumus: Et omnes una potatione potati sumus in unum spiritum:* Item: *Sublimis Hierusalem libera est, quæ est mater omnium nostrum.* Item: *donec euadamus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filij Dei in unam perfectam.* Item: *Qui proprio filio non peperci, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quomodo non etiam cum eo omnia nobis donabit? quis mentabit crimen aduersus Electos Dei?* Et reliqua plus quàm aurea, non ad impœnitentes & hypocritas, sed ad sanctos & electos pertinentia. Ex quo fit ut Ioannes sic dicat de illis qui descuerant à verâ Religione. *E nobis egressi sunt, sed non erant ex nobis: Nam si fuissent ex nobis permansissent utriusque nobiscum: & consimilia pleraque.* Ex quibus facile intelligitur, Paulum ita loqui generaliter, ut ipsius oratio ad pios sit, non autem ad reprobos, referenda. Itaque se ipse socium adiungit. his verbis: *Panis quem frangimus. Vnus panis, unum corpus multi sumus. Vnius panis sumus participes, &c.*

Si quis

Siquis autem à nobis rationem quærat, quamobrem ea quæ sunt Electorum propria, passim in Scripturis tribuantur generaliter illis omnibus qui Christianam Religionem profitentur: neque tamen ad hypocritas & reprobos pertineant: sic habeat Prædicationem Euangelij, Sacramenta, eaque ad eò omnia quæ ad pietatis studium referuntur, propter Electos esse instituta, ex quibus propriè constat Ecclesia Dei. Sed enim quia non nostrum est iudicare Electos à Reprobis, & charitas iubet nos bene de illis omnibus sperare qui Religionem Christianam profitentur: eò fit ut Scriptura de natura, usu, fine, effectisque tum Euangelicæ prædicationis tum Sacramentorum, sæpenumero generaliter loquatur: perinde ac si illi omnes quibus Euangelium prædicatur & sacra mysteria administrantur, fructum tantarum rerum perciperent. Si Christus Prophetam citans: *Erunt omnes edocti à Deo.* Et alibi: *Si sublatus fuero è terra omnes traham ad meipsum.* Et Apostolus: *Gratias agimus Deo semper de omnibus vobis, &c. ut qui sciamus, fratres dilecti, vos esse à Deo electos.* Item, *Te ipsum seruabis & eos qui te audierint.* Et alij plerique loci consimiles, in quibus loquendi modus generalis, non comprehendit hypocritas & reprobos, sed ad pios homines & sanctos restrin-

Ioan. 6.

Esa. 54.

Ioan. 12.

1. Thess. 1.

1. Tim. 4.

Rom. 11.

Rom. 10. gendus est: vt & hæc generalis Pauli sententia. *Conclufit Deus omnes in contumacia, vt omnium mifereretur.* Sed de huius loci Apostolici interpretatione satis iam multa. Reliquas huius tertiæ Obiectionis partes paucis iam absoluamus.

Simile quod proferunt de lumine cuius *ἐπέφωσεν* dicunt esse in *διὰ φανεί*, etiam si cæcus addit: præter quàm quòd continet multa dissimillima (quæ nunc non discussio, nec enim opus est) faciliè in eos retorqueri potest hoc modo. Quemadmodum cæcus nullo modo participat lumen, sed illi demum participant qui præditi sunt videndi facultate: ita Impij & increduli indignè accedentes ad Mensam Domini non participant Corpus Christi, cuius illi demum fiunt participes qui, vt oculis, ita vera fide ipsum percipiunt. Fides autem Corpus Christi in cælo existens, ita contemplatur, vt purissimis eius radiis illustrata, vim illius & *ἐπέφωσεν* per sentiat, nòsque cum illo arctissimè coniungat. Sed de his hæctenus.

Superest vt Syllogismum ab Aduersariis propositum excutiamus.

Quisquis manducat panem Cœnæ Dominicæ, is manducat Corpus Christi.

Impij manducant panem Cœnæ Dominicæ:

Ergo,

Impij

Impij quoque manducāt Corpus Christi. Maior propositio continet duplicem petitionem principij. Primùm enim quaritur inter nos: an impij sacrum panem Cœnæ Dominicæ manducantes, manducent etiam Corpus Christi: hoc ut isti probent, scilicet, affirmant generaliter omnes manducantes sacrum illum Panem, Corpus etiam Christi manducare: quod quidem non probandi sed petendi principij genus, non à Theologis modò, verumetiam ab omnium disciplinarum tractatoribus iam pridem explosum est. Aliter etiamnum Principium petunt. Nam si roges illos, cur, omnes sacrum illum panem manducâtes, manducent quoque Corpus Christi: Respondebunt quia Christus dixit: *Hoc est corpus meum*: quorum verborum interpretatio quum inter nos controuersa sit, illi ex sua, non ex verborû Christi sententia, perpetuò argumentantur. Iam autem sæpè à nobis explicatum est quibus modis, tum sacer ille panis, tum ipsum Christi Corpus comedatur: videlicet, Panis Corporali, & Corpus Christi Spirituali modo: quod quidem nihil opus est hic repetere. Minor propositio debuit esse restrictior. Sed de hoc Syllogismo principium petente hactenus. Iam enim aliæ Aduersariorum Obiectiones expendendæ sunt.

OBIECTIO IIII.

II-b. 7. &
8.

Nouum Testamentum est praestantius Vete-
tere, inquit Apostolus, Ergo Noui Testa-
menti Sacramenta oportet esse praestantiora Sacra-
mentis veteris Testamenti. Itaque quum vete-
ris Testamenti Sacramenta Res ipsas tantum
significarent, efficitur Noui Testamenti Sacra-
mentis, Rem praesentem, hoc est, Corpus Chri-
sti realiter exhiberi. Alioqui maior esset glo-
ria veteris Testamenti: & nostra Sacramenta
essent Imperfectiora, ἀδυνατον.

RESPONSIO.

Istius Consequentis errores ita recensentur
Primus error, est quum ait, Sacramen-
ta veteris Testamenti tantum significasse:
quod perinde est ac si dicant fuisse tantum
Signa nuda: ac proinde veteres Israelitas
non fuisse participes veritatis significatae.
Quod si verum esset, actum est igitur de
Veterum illorum salute. Nam extra Chri-
stum & ipsius *καὶ ἄλλω* nulla est salus. Ne-
que Maiores nostri potuere salutem vn-
quam adipisci alia ratione, quam Christi
beneficio. Et licet Christus nondum ipso
facto Carnis extantis participatus fuerit,
tamen ius initionis in ipsam carnem iam
obtinebant vera fide, cui futura sunt praesentia:

sentia: & quæ, vt nullis locorum spatiis, ita nullis potest temporum interuallis impediri. Ex quo fit, vt dicatur Christus *Apoc. 13.*
agnus occisus ab origine mūdi. Audiamus igitur quid Scriptura statuatur de piis maioribus.

Abraham vidit diem meum, & gausus est. Ioan. 8.

Abraham credidit Deo, & ei imputatum est ad iustitiam. Et accepit signum Circumcisionis, signaculum Iustitiæ fidei, vt sit pater omnium credentium. Rom. 4.

Si estis Christi, estis igitur semen Abrahæ, & heredes secundum promissionem. Gal. 3.

Quid ex fide sunt benedicuntur cum illo fidele Abraham. Vnde Esaias de Christo venturo *Es. 53.*
 verba faciens. *Correctio nostræ pacis super eum, & luore eius sanati sumus, Dominus reiecit in eum iniquitates nostras.* Licet enim hoc beneficium de quo locutus est Propheta ad Gentes etiam portigatur, tamen obseruandum est, Ecclesiam Israelis loqui, aut Prophetam ipsius Ecclesiæ nomine: ita vt & Christus ipse & beneficium Christi iam cum Rom. 15.
 ad Israelitas pertinuerit. Item Paulus: *Dico & 9.*
Iesum Christum fuisse Ministrum Circumcisionis ad confirmandas promissiones patrum. Constat autem Sacramenta veteris Testamenti fuisse ipsarum promissionum pignora ac proinde non nuda signa, vt isti volunt. Quis

- enim eorum fuisset usus? quis fructus? atque hoc illud est, quod disertis verbis testatur Apostolus: *Patres nostri eandem escam spiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum spiritualem biberunt. Bibebam enim exsequente petra spirituali, Petra autem erat Christus.* quem locum supra iam vindicauimus à falsa quorundam interpretatione, qui eandem escam inter ipsos Israelitas, non eandem nobiscum escam exponunt. Quum enim nominatim Christi mentionem faciat, qui est animarum nostrarum alimentum: sequitur ut quum Veteres fuerint, Apostolo teste, ipsius Christi participes, eandem illi nobiscum escam participauerint. Quid quod Paulus statim subiicit? *Ne tentemus Christum, sicut quidam eorum tentarunt.* Si ergo infideles Israelitæ & increduli Christum verè tentarunt: cur non vicissim Israelitæ fideles Christum verè participauerint? Huc spectat quod ait Apostolus de Mose, *Maiores arbitratus thesauros: Intuebatur enim in premij largitionem.* Atqui id Mosen per fidem fecisse ibidem Apostolus affirmat. Eadem est gratia, inquis, sed discrimen est in Re Signata. Quamobrem obsecrò? tunc gratiam Christi sine Christo ipso, & Alimentum sine cibo consideras? aut (quod vos ali-
- quando,

quando, vel potius nimium sæpe nobis
 obiicitis) Signum à Re Signata planè di-
 nellis? Longè aliter Christus nos docuit,
 quum nos iubet suam carnem manduca-
 re, vt in se maneamus & habeamus vitam
 eternam. Ex tuis igitur verbis ita concludo:
 Si in vtroque Testamento eadem est Christi
 gratia: & in Nouo Testamento Christi gra-
 tia illis demum confertur qui Christum ip-
 sum vera fide recipiunt: Ergo idem de ve-
 teri Testamento statuendum est. Sed cur non
 eos refellimus ex ipsa differendi scientia?
 Nam si vetera Sacramenta Christum signi-
 ficabant tantum, Et nostra Sacramenta Chri-
 stum exhibent (quemadmodum illi tradunt)
 differentia non est in Re, sed in Rei modo.
 Nam si Christus significatus, Re differt à
 Christo exhibito, sequitur, aut duos esse
 Christos, aut Christum à seipso differre,
 quod vtrunque absit. Christus enim est tum
 exhibitionis, tum significationis fundamen-
 tum. Quamobrè quum hoc sit Sacramento-
 rum proprium, vt doctrinā ipsam obsignent:
 efficitur non aliam esse constituendam dif-
 ferentiam inter Sacramenta vtriusque Te-
 stamenti, quàm quæ in vtriusque Sacramen-
 ti doctrina constitui solet. Quemadmo-
 dum igitur in doctrina veteris Testamen-
 ti proponebatur Christus Redemptor &
 Seruator totius Ecclesiæ, nondum tunc

Ioan. 6.

mundo exhibitus, sed tandem suo tempore exhibendus: ita in Sacramentis veteris Testamenti proponebatur Christus suo tempore exhibendus, quum in nostris Sacramentis proponatur tandem suo tempore exhibitus. Quia verò est hæc vis fidei ut res futuras, absentes & remotissimas, faciat præsentem (Est enim fides, inquit Apostolus, eorum quæ sperantur ὁπίσσω, & eorum quæ non videntur ἔλεγχος) idcirco pij Maiores nostri quorum fidem tantopere commendat Apostolus sub veteri Testamento Christum suo tempore tandem exhibendum, tanquam præsentem, vera fide amplexi sunt: atque his fidei oculis Abrahamus vidit diem Christi, & gaudens est, inquit ipse Christus. Denique quum ipse Abrahamus fuerit iustificatus ex fide, ut paulò antè ex Paulo diximus: certè, aut iustificatio fidei est sine Christo, (quod est ἑρπύδιον) aut Abrahamus fide iustificatus, vera fide etiam non significationem Christi, sed Christum ipsum amplexus est, (quod est ὁρθόδοξον). Sed iam alios errores superioris Obiectionis recenseamus.

Secundus error hic est, quòd nò satis rectè citat locum Apostoli, ac proinde nò rectè ex eo còcludit: Nec enim Apostolus Sacramentum

Heb. fr.

Ioan. 8.
Rom. 4.

cum Sacramentis: sed Testamentum cum Testamento comparat. Quanquam autem Veteris & Noui Testamenti eadem est Substantia, tamen Apollolus affirmat Nouum Testamentum esse præstantius, nimirum quia in Nouo Testamento impletae sunt promissiones factae in veteri Testamento Patribus de Christo: ac proinde nostra cõditio præstantior est, quandoquidẽ Veteres in Christum credebant, tandem aliquando in carne manifestandum: at nos in Christum credimus, iam in carne manifestatum, & nunc cœlesti gloria præfulgentem: adeo vt cuius illi tantum radios sentiebãt, nos eius luce clarissima perfundamur. Itaque discrimen non est in Rei substantia, sed in ratione exhibitionis, quam esse hodie clariorem & præstantiorem, absit vt negemus. Perperam igitur opponunt Aduersarij Substantiam Exhibitioni: quam potius Exhibitio Christi Veteribus facta, cum ipsius Christi exhibitione, qua nos hodie fruimur, comparanda fuerit. Ex quo fit, vt incommodum non bene assignent hoc modo. Alioquin, inquiunt, maior erit gloria Veteris quam Noui Testamenti. Primum enim, dicendum potius fuit, eandem stare gloriam vtriusque Testamenti. Deinde ne hoc quidem consequitur ex varia ratione Exhibitionis, vt dictum est.

Tertius error est in Connexi falsitate. Si Sacramenta Noui Testamenti Christum præsentem exhibent, inquiunt, Ergo Corpus

Christi realiter existit præsens In, Cum, Sub Pa-
ne, aut Panis accidentibus, & oraliter mandu-
catur: Non sequitur. Nec enim Christus exhi-
betur corporali modo præsens, sed Spirituali:
illa autem realis Inexistentia quam inculcant,
pertinet ad Corporalem modum Exhibitio-
nis, ut iam antè sæpius à nobis dictum est: quã-
do quidem realis præsentia & existentia Corpo-
ris, nõ potest esse nisi Corporalis: alioqui (quic-
quid tandem prætexant) constitueretur Cor-
pus non Corpus: Corporale & non Corpora-
le: & præsentia non præsentia. Quamvis autem
Corpus Christi in cælo existat, nobis tamen
exhibetur, non Corporali, sed Spirituali præ-
sentia: nec respectu nostrorum Corporum que
in terris versantur (nec enim de crasso corpo-
rum contactu agitur) sed fidei nostræ respec-
tu, quæ virtute Spiritus S. subiecta, supra res
istas fluxas & mortales, Corpus Christi in Cæ-
lo realiter existens, contemplatur & percipit:
id quod copiosius exposuimus in superiore
Tractatu de Manducatione Spirituali Corpo-
ris Christi.

1 Cor. 10.

Quid autem hinc obiiciant operæpretium
hic considerare: Paulus affirmat, inquit, hæc
illis accidisse in figura: Ergo quantum distat
umbra à Corpore, tantum Sacramenta Vete-
ris & Novi Testamenti inter se differunt. Res-
pondeo: primùm Pauli verba non esse ad Sa-
cramenta Veterum restringenda: sed esse im-
primis accommodanda historiæ quam com-
memorat.

memorat. Sic enim Paulus: *hæc autem typi nostri* ib.
fuerunt, ut ne concupiscamus res malas, sicut illi
concupierunt. Vbi velim attentè vocabulum *No*
stri expendi. Et paulò post, *hæc omnia typicè eue-*
niebant eis. Deinde, vitiose ita concluditur. Si
 typi fuerunt, ergo Veteres non habuerunt ip-
 sarum Rerum veritatem. Quis enim dubitat,
 etiam Noui Testamenti Sacramèta vocari An-
 titypa, quemadmodum Petrus de Baptismo lo- 1. Pet. 3.
 quitus est? Absit igitur ut Typi Veterù fuerint
 nudi typi sine veritate. Nā eiusmodi Typos De-
 veracissimus adeòq; ipsa veritas nō proponit.

At enim, inquit, Veteres Doctores tra-
 diderunt Sacramenta Veterum in populo Is-
 raelitico fuisse signa Sacramentorum Ec-
 clesie Christianæ. Respondeo: hanc esse Vete-
 rum sententiam: Sacramenta Legalia ad Chri-
 stum ipsum spectasse: ac proinde, nostra Sacra-
 menta in locum Veterum Sacramentorum
 successisse. Nec enim Veteres Doctores Paulo
 contradixerunt, id affirmanti quod nos affir-
 mamus. *Pascha nostrum immolatum est, nempe* 1. Cor. 5.
Christus: itaque festum agitemus non fermento ve-
teri nec fermento malitiæ & nequitie, sed non fer-
mentatis panibus sinceritatis & veritatis. Item, *Pa* 1. Cor. 10.
tres nostri eandem escam spiritualem ederunt &
eundem potum biberunt: Petra autem erat Chri-
stus. Item, *Quæ sunt umbra rerum futurarum: at*
Corpus Christi. In quo loco Paulus comparat Coloss. 2.
 legales ceremonias cum ipso Christo, non cum
 nostris Sacramentis, ut nonnulli ex Aduerla-

riis dicitant. Sic igitur malè concludunt. Si Agnus verè comedebatur, Ergo in Eucharistia Corpus Christi verè & oraliter comeditur. Nū figuratè comedebatur Manna? Ergo nec Christi Corpus, inquit. Nec enim, vt iam dixi, Veterum Sacramenta fuerunt signa nostrorum futurorum, sed fuerunt Signa Christi venturi. Et quum Christus de Manna & de sua Carne differeret apud Ioannem, non Manna cum Eucharistia, sed cum illa ipsa Carne comparauit. Neque id ferri potest, Sacramentum esse, non Rei, sed Sacramenti Sacramentum: ne progressus fiat in infinitum: & (vt aliquando veteribus hæreticis obiiciebat Irenæus) semper typi typorum & imagines imaginum adinueniantur. At Signum non refertur ad Signum, sed ad Rem significatam, vt cuius perspicuum est. Quòd si Veterum Sacramenta fuerint nostrorum Signa, certè non in gratiam Ecclesiæ veteris, sed nostri causa, vetera illa Sacramenta instituta sunt, quod falsum est.

Adiiciunt, Corpus Christi non figuratè manducari, eò quòd Agnus & Manna non figuratè sed realiter & oraliter edebantur. Quid? Nonne Panis ille sacer etiam realiter & oraliter manducatur? Quòd si Corpus Christi ita editur vt Agnus & Manna edebantur: certè Corporaliter editur: *ἁδυσάρον*. Item: Sic liceret ex hoc argumentò concludere: Si Agnus realiter non figuratè mactabatur, & coquebatur (hoc enim pars erat Sacramenti, vt & immolatio) antequam

Ioan. 6.

A. u. h. xref.
l. 4. c. 35.

quam eo vescerentur Israëlita: ergo (absit verbo blasphemia) idem de Corpore Christi dicendum est: Absurdissimum & quod piæ aures refugiant. Quòd si in hoc Connexo, Manducare Christi Corpus, verbum, Manducandi, non accipitur figuratè sed propriè, ergo Christi Corpus manducatur, vt reliqui cibi ad corpus hoc sustentandum: hæc enim est propria significatio verbi Manducandi. Et quia in vera & propria Manducatione cibus non tantùm ori admouetur, sed etiam teritur dentibus, & in ventriculum demittitur: non iam Oralis Manducatio tantùm constituenda fuerit, sed etiam Dentalis & Gutturalis: quibus absurdissimis commentis opponimus hanc clarissimam & expressissimam Christi sententiam de Manducanda sua Carne: *Verba quæ loquor vobis Spiritus Ioan. 6.*
sunt & vita sunt. Sic igitur potius cõnectendum est: Si signum oraliter manducatur, Ergo Res Significata non oraliter manducatur, quia discrimen adhibendum est inter Signum & rem Signi. At, vt isti volunt, Signum exequaretur cum Re Signata. Ceterùm Agnus Paschalis non significabat Christum aliquando in Eucharistia à Christianis comedendum, sed potius Christum suo tempore pro Redemptione totius Ecclesiæ crucifigendum.

Sic igitur Argumentum in nobis obiectum retorqueamus. Si Sacramenta nostra sunt præstantiora Sacramentis Veteris Testamenti, vt isti obiiciunt, & ipsi Veteres non subsistebant

in rebus terrenis & aspectabilibus, sed vera fide ad Rem significatam assurgebant: Ergo id nobis hodie longè maiori ratione præstandū est. Neque debemus animos nostros ita in res terrenas demergere vt Christi Corpus In, Cū, Sub Pane vel sub Panis Specie, queramus. Item: Si Veteres fuere participes Christi nondū in carne exhibiti, & quum humana eius Natura nondum Actu existeret (vt à nobis probatū est) cur igitur præcisè vrgetur Realis Inexistētia Corporis cum Pane vel sub Specie Panis, vt illam Escam spiritualem hodie manducemus, & illum potum spirituales bibamus? Si Veteres potuerunt Humanam Christi naturam quum nondum Actu existeret, fide percipere: cur non poterimus Christi Corpus Corporaliter tantū & Localiter à nobis diiunctum fide percipere?

Porrò sic aduersus Pontificios concludimus: Si Manna fuit similitudo Eucharistiæ, quemadmodum existimant. Ergo: quemadmodum Manna reipsa edebatur, non autem sola eius Accidentia: idem quoque de Pane quod est Symbolum Christi Corporis dicendum erit.

OBIECTIO V.

Ioan. 1.
Ioan. 20.
Act. 2.

Vidi Spiritum S. descendentem de Cælo. Ergo cum Signo præsens aderat Spiritus S. Quod idem de flatu Christi dicendum est. Et de linguis igneis. Et vi Consequentis Corpus Christi est in Pane

cum pane & sub pane vel sub specie Panis : Et in forma Panis Corpus Christi dicitur videri & attrahari: non in proprietate essentia, quemadmodum Spiritus Sanctus, in proprietate essentia visus non est.

RESPONSIO.

Totum hoc Argumentum est *μετάβασις εἰς ἄλλο γένος*. Agitur enim inter nos de Reali existentia & presentia Corporis, non de Reali presentia Spiritus Sancti. Agitur, inquam, inter nos de Humana Christi natura, quam affirmamus nec Vbique, nec pluribus in locis simul esse posse. Hic autem nobis opponitur Spiritus Sanctus quem satis constat vbique esse, quippe quum sit Deus.

Secundus error. Quum variis modis intelligi soleat presentia Spiritus Sancti, nempe Essentia & potestatis diuinæ, qua vbique est, & omnia fouet ac cōtinet: Item, Gratia, qua non vbique est, sed tantum in fidelibus: Item que presentia Peculiaris, Spiritus Sancti in Christo secundum humanam eius Naturam de qua sic Ioannes: Deus non dedit ille Spiritum ad Ioan 3. mensuram: Et alibi: Ex plenitudine eius accipi Ioan 1. mus omnes superior obiectio illos modos cōfundit, & nullum retinet. Nam si velint Spiritum Sanctum presentem adfuisse, presentia Essentia & potestatis, id nō cōueniet cū eo loco quem citant. Quorsum enim peculiare illud

Colubæ Signum, si agitur de Omnipræsentia Spiritus Sancti? Num Christus erit cū omnibus rebus creatis exæquandus? Absit. Sin malint intelligere præsentiam gratiæ: tunc illa præsentia non erit constituenda vel in Signo vel cum Signo vel sub Signo, sed in animo eius qui Spiritum Sanctum recipit. Vnde Paulus: *Misit Deus Spiritum filij in corda nostra: Signum autem exterius non est dæi. de hantice* præsentia. Denique si locus hic nobis obiectus exponendus est de modo illo peculiari, quo Spiritus Sanctus dicitur esse in Christo (vt suadet loci circumstantia) certè illa præsentia Spiritus Sancti nõ potest cõstitui in, Cū sub signo, alioqui non erat præsentia peculiaris ipsi Christo: ne mihi repetendum sit quod nunc dicebam. Signum exterius non esse capax eiusmodi præsentia.

Tertius error, quum ab eo quod semel tantum idque præter ordinem & miraculum factum est, argumentantur ad id quod ordinarium est in Ecclesia, cuiusmodi est Sacramentum Cœnæ Domini: ex hoc Christi præcepto, *Hoc facite*. Iam si quam vim habeat superior obiectio, certè id fieret propter rerum similitudinem. Nam hoc Aduersariorum argumentum ducitur ab exemplo. Atqui res valde dissimiles comparantur: nempe Corpus Christi, cum Spiritu Dei: Panis vel Species Panis cum Columba: & quod semel & miraculosè factum est, cum eo quod est ordinarium

rium in Ecclesia. Quate opponimus hoc Theoremata.

A rebus extraordinariis ad res ordinarias necessaria argumenta non ducuntur. Debemus enim in illis ratiocinari *πῆ καὶ πῶς καὶ ὡσαύτως.*

Quartus error, quod non satis rectè hic locus ab iis exponitur, & ex locis Scripturæ malè intellectis bona Argumenta duci non possunt: *καλεπὸν ἐκ τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων λέγειν καλῶς* inquit ille. Nam illa species Columbae quæ tunc apparuit, non eò spectabat, ut significaret Spiritum Sanctum esse in illo exteriori Signo: sed potius esse in Christo: ac propterea dicitur resedisse super Christum: neque tunc cœpit Spiritus Sanctus esse in Christo quum signum illud Spiritus Sancti apparuit. Itaque quum Spiritus Sanctus sit inuisibilis, hæc verba Ioannis. *Vidi spiritum descendantem*, hunc habent sensum: Ioannem ex illo signo exteriori cognovisse, plenitudinem Spiritus Sancti in Christo habitare: quemadmodum Ioannes ipse testatus est, quum diceret *Spiritum Christi non datum esse ad mensuram.* Et Paulus, *placuit Deo ut omnis plenitudo Deitatis in Christo habitaret.* Ioan 3. Col. 1.

Quintus error est Connexi falsitas. Nec enim sequitur: si Columba vocatur Spiritus Sanctus, propterea Spiritum Sanctum fuisse Realiter cum Columba de Omnipræsentia Spiritus Sancti hîc non disputo, de

qua paulò antè egimus, sed viâ Connexi tantum excutio. Ratio est: quia oporteret hanc propositionem esse veram. Quotiescûque vni rei tribuitur Nomen alterius, tum significari Realem & Essentialem præsentiam & coniunctionem vtriusque rei: quod longè secus est: & sexcentæ *ὁ ἄλλος* in contrariam partem afferri possunt. Nam constat inter omnes, Signo passim tribui nomen Rei significatæ in Scriptura: et Signum denominari à termino ad quem. At, quod sciam, ne vnus quidem in Scriptura locus est, ex quo suam illam propositionem confirmet. Hæc enim verba Ioannis *Manus nostræ contrectauerunt, de sermone vitæ &c.* ad Vnionem hypostaticam esse referenda satis est perspicuum. Neque minus perspicuum est, Panem & Corpus Christi non coniungi vnione Hypostatica. Denique quandoquidem isti τὸ πῦρον vrgere se simulant, non idem est loquendi genus in loco nobis obiecto quod in institutione Cœnæ Domini. Nam non ita dicitur de Columba demonstrata, Hoc est Spiritus Sanctus.

Iam quod illi subiiciunt Corpus Christi non videri nec attrectari in proprietate essentia: sed in forma Panis: quemadmodum Spiritus Sanctus visus est in forma Columbæ nullius est momenti: quia Spiritus Sanctus non est visus, ita postulante inuisibili
 Spiritus

Spiritus Sancti natura: nec in proprietate essentia. Spiritus Sanctus videri potest oculis Corporis. Sed longè aliud de Christi Corpore dicendum est, cuius ea est natura vt sit visibile & palpabile: ita docente ipso Christo, Luc. 24. *Contrectate me & videte. Nam Spiritus carnem & ossa non habet.* Quamobrem quoties vel Transubstantiatores vel Consubstantiatores nobis in hac quæstione versantibus obtrudent hæc vocabula, Inuisibiliter & Insensibiliter, toties illis opponemus veritatem Humanæ Naturæ Iesu Christi certissimis Scripturæ locis confirmatam: & extra omnem dubitationis aleam apud pios & orthodoxos omnes constitutam.

Iam superius Argumentum ad incommo- dum adigamus hoc modo. Si præsentia Spiritus Sancti quam Columba illa significabat, fuit constituenda in ipso Columbæ signo: sequeretur, præsentiam Spiritus Sancti non fuisse in Christo, sed extra Christum. quod absit. Nam Columba illa non visa est in Christum ingredi, nec vllus vnquam existimavit, necesse fuisse vt Spiritus auctus esset, In, cum vel sub Columba, vt Spiritus Sanctus in Christo esset. Item, sequeretur Spiritum Sanctum habere motum localem partibus diuiduum. Sic enim Ioannes, *Conspexi Spiritum descendentem quasi Columbam de Cælo. Item, super quem videris Spiritum descendentem.* Ioan. 1.

Sed etiamnum retorqueamus locum obiectum. Si Ioannes non dubitavit dicere se Spiritum Sanctum vidisse quum signum Spiritus Sancti videret, quippe ex trito loquendi usu nomen veritatis ipsi signo tribuens: ergo nihil mirum videri debet, si Christus Sacram Cœnam instituens, Panē signum & sigillum Corporis appellavit Corpus suum.

Ioan. 20.

Flatus Christi (hoc enim etiam nobis obijciunt) fuit quidem signum Spiritus Sancti, quem Christus Apostolis inspiravit, sed præsentia Spiritus Sancti significata illo signo, non alibi constituenda est quàm in animis Apostolorum. Fuit enim præsentia Gratia, ex iis quæ paulò antè diximus.

Idem dico de linguis quæ tanquam igneæ visæ sunt die Pentecostes, quæ significabant dona illa *πνευματικά* quibus animi Apostolorum perfusi sunt: ac propterea non in linguis igneis, sed in Apostolis ipsis, dona illa constituenda sunt. Sic enim Christus.

Act. 1.

Accipietis virtutem Spiritus Sancti, postquam in vos supervenerit. Et Paulus.

Cor. 12.

Huic datur sermo sapientia per Spiritum: illi sermo scientia secundum eundem Spiritum.

Rom. 12.

Item: Habentes dona differentia secundum gratiam qua nobis data est. Et plerique alij loci consimiles.

Quamobrem quum satis constet, linguas illas igneas significasse linguarum donum quod
Apo-

Apostolis per miraculū cōcessum est. (sic enim fuit inter signum & rem significatam Analogia) & hoc donum minimè fuerit, vel in signo, vel cum signo, sed in ipsis Apostolis, consequitur, perperam inde constitui realem præsentiam & existentiam Corporis Christi in Pane vel sub specie Panis.

OBIECTIO VI.

Species virorū & equitū erant Angeli de quibus Gen. 18. & 2. Reg. 6. ibi enim ipsi Angeli erant: Similiter Panis est Corpus, quia Corpus est in Pane, vel (ut alij volunt) Sub Panis Accidentibus: adde quæ de serpente commemorantur Gen. 3.

RESPONSIO.

DE Myſterio quod Maiores noſtri confiderarunt in tribus illis Angelis qui Abrahamo viſi ſunt, nihil attinet hīc quicquam dicere: ſatis enim ſup̄erque nobis eſt, quod iſtud argumentum eſt ἐξω λόγου: ſequentibus rationibus.

Prima ratio, quia inter nos agitur de Sacramento, nō autē de variis illis formis quas Angeli aſſumpſerunt, ita diſponente Deo, & cū hominibus viſibiliter verſarentur. Nam aſſumpta forma, non eſt Sacramentum naturę aſſumētis

nec apud probatos auctores memini me legere, Tres illos viros, quos Abraham conuiuio excepisse dicitur, fuisse Sacramenta Angelorum, sed potius fuisse Angelos humana forma conspicuos. Quinetiam, difficile fuerit assignare Analogiam humane forme cum Angelica natura, id quod tamen in Sacramentis necessarium est. Cur autem illi Angeli humanam formam assumpserint, ut cum Abraham & cum Loth colloquerentur, ratio est in promptu. Quum enim natura Angelorum sit Spiritualis, fieri non potest ut nostris sensibus subiiciatur. Itaque forma quedam sensibus assumpta est. At Sacramenta non eò spectant, ut consalatur externis sensibus, sed potius ut interior oculus animi, nempe fides confirmetur.

Secunda ratio: quia in Sacramentis Signa sumuntur ex rebus naturalibus, ad oque ex rerum naturalium ordine. At humanam illam formam Angeli naturaliter non habebant, alioqui non fuissent Angeli, sed veri homines. Porro forma illa creata fuerat, non ordine & ratione naturali, sed miraculo.

Tertia ratio: quia Sacramenta sunt ordinaria in Ecclesia. At formas illas exteriores ab Angelis assumptas nemo nescit fuisse rem extraordinariam.

Eadem dico de Equis & Curribus igneis 2. Reg. 6. quum ita Deus vellet Angelos reddere aspectabiles seruo Elizei, ut certus esset

de

de diuino p̄sidio aduersus Syrorū turmas. Ad
ne nobis plura addenda sint in illā sententiā:
exitio nō superiorem Obiectionem sua sponte
collapsam esse: quam etiam num ad incommo-
dam adducimus.

Si Corpus Christi in S. Cœna p̄sens est in
Panc, vel sub Accidentibus Panis (vt alij vo-
lunt) quemadmodum Angeli p̄sentes erant
in forma humana, & in equis, & curribus ig-
neis: Ergo, Corpus Christi assumit formam
Panis, vt ab hominibus videri possit: &
quia Sacramentum Cœnæ Domini est or-
dinarium in Ecclesia, idcirco Panis erit forma
ordinaria Corporis Christi. *Ad 2^{am} 2^{am} 2^{am}*. Rursus
Quum Corpus Christi habeat etiam suam for-
mam adeoque visibilem, quia est Corpus: se-
queretur, idem Corpus habere simul duas for-
mas visibiles genere differentes. Absurdissi-
mum: Habet enim Christus suam formam vi-
sibilem in qua videri possit, si videri veller:
nec illi ad eam rem opus est forma Panis: se-
cus est de Angelis, quorū natura non subiicitur
nostris sensibus. Item ex superiori comparatio-
ne sequeretur: Si Corpus Christi est realiter in
Panc aut cum Panc, vel vt alij volunt, sub spe-
cie Panis: tunc temporis nō esse in cœlo: quod
absit. Consequentia patet. Nam quum An-
geli apparuerunt hominibus & p̄sentes fue-
runt cum forma vel in forma quam assumpse-
rant, tum non erant alibi, vt Veteres testan-

tur, ex hoc discrimine probantes Deitatem Spiritus Sancti nempe quod sit ubique: Angeli verò non item. Non enim Angeli sunt ubique nec pluribus in locis simul, quãdoquidem finiuntur proprietate substantiæ suæ: vt Theologi docet, alioquin essent Deus. *ad w'a-rov.* Quamobrẽita retorqueamus superius argumentum. Si Angeli, qui sunt spirituales essentia, non sunt simul in pluribus locis, nec sunt ubique, quantò minùs id dicendum de Christi Corpore, de quo sic ipse Christus, *Palpate & videte quoniam Spiritus carnem & ossa non habet, ut videtis me habere.*

Luc. 24.

Quod attinet ad serpentem Gen. 3. (hoc enim nonnulli obiciant) Equidem velim istud argumentum ab illis prætermisum, in hac præsertim quæstione: neque sum illud futurus inducturus, satis enim istæ obiectio ex iis quæ proximè diximus refellitur: hoc vnum addam, tantùm abesse, vt diabolus videri voluerit: vt potius abusus sit serpente, ne digno seruetur: atque ita facilius insidias mulieri strueret: quẽadmodum exitus comprobauit. Quinetiam ita permittente Deo, quum per Dæmoniacos ore humano locutus est: nemo ynquam dixit, ipsos Dæmoniacos fuisse signa Diaboli. Quare apageis istas obiectiones, ab hac quæstione grauissima alienissimas, & à re dignissima longè indignissimas.

OBJECTIO. VII.

IPSE est qui venit per aquam & sanguinem
I. Ioan. 5. Quibus verbis, Baptismus & Cœna
Domini intelliguntur. Quare in Cœna Domini,
Sanguis Christi est realiter præsens, & Corpus e-
tiam, vi Consequentis.

RESPONSIO.

IS TVD argumentum nihil planè efficit: cuius
Consequentiam ita redarguo. Primus
error: quia dogma fidei non est astruendum
ex loci alicuius alioqui difficilioris exposi-
tione: nisi illa ipsa expositio simul Scripturæ
testimoniis evidentissimis cõprobetur: quòd
hic factum non video. Hæc autem Ioannis
verba variè ab Ecclesiasticis Doctoribus ex-
posita sunt. Quidam enim ea referunt ad le-
gales ablutiones, & ad Sanguinem sacrificio-
rum sub veteri Testamento, quibus iam pri-
dem Deus testabatur futurum aduentũ Chri-
sti. Alij exponunt de aqua & sanguinè quæ
de Christi latere fluxerunt, quibus mors
Christi, ac proinde Humanæ eius naturæ ve-
ritas probata est: quod plerique Veteres per
allusionem ad Sacramenta Christianæ Reli-
gionis transtulerunt, quum dicerent, Sacra-
menta nostra è Christi latere profluxisse. Ex
qua quidem allusione non puto istos velle
argumentari. Quòd si huic in-
terpretationi de veritate Humanæ Christi
naturæ subscribant: nã difficillimum fuerit,
O. j.

ex hoc loco Ioannis, dogma de Reali Inexistencia Corporis Christi in Pane vel sub accidentibus Panis stabilire.

Secundus error: eò quòd dum nomine Sanguinis intelligūt Cœnam Domini, multis sese implicant difficultatibus. Cur enim non etiam, idque imprimis meminit Corporis? atqui de Corpore nullum verbum. Rursum, cur vinum non dixit potius quàm Sanguinem: quemadmodum nomine Aquæ, sicut illi volunt, Baptismum significauit? Ad hæc quomodo istud loquendi genus explicabunt? Venit per aquam & sanguinem: si putant esse idem ac si diceret Ioannes Christum Baptismum & S. Cœnam instituisse: mirum est profectò & planè nouum interpretationis genus. Quid porrò dicturi sunt de Spiritu quem Ioannes ait *eis τὸ εἶ, id est, in vnum esse cum Aqua & Sanguine?* num id de S. Spiritus essentia intelligent? vnde igitur ista cum Aqua & Sanguine vnitas? an de donis *πνευματικαῖς*? at illa iam pridem esse desiderant? an de Spiritu Regenerationis? at eius sedes, nec in Aqua Baptismi, nec in calice Cœnæ Domini, sed est in piorum animis constituenda. Possunt infinita eiusmodi proferri, ex quibus facillè illi sentiant, quàm sit lubrica superior ipsorum argumentatio.

Tertius error: quòd intelligant Cœnam nomine Sanguinis, & hunc existimant esse verum Christi Sanguinem realiter præsentem: atque ita nobis proponant Cœnam Do-

mini sine vlllo Signo, quum tamen illa constet duabus rebus, nempe Signo & Re significata, idque ex natura Sacramentorum.

Quartus error: quia licet illi nobiscum de ista interpretatione conueniret, nihil tamen efficerent. Semper enim diceremus, nomen Sanguinis tribui ipsius Sanguinis Signo, nepe vino, ex tropo Sacramentali de quo nos supra disseruimus. Quod si contradicant, ac velint verba Ioannis sine tropo intelligere: nobis igitur explicent, quomodo sine tropo nomine Sanguinis S. Cœnam intelligant: aded vt ex ipsorum sententia, Sanguis non tantum significet Corpus & Sanguinem, sed etiam Panem & Calicem. Verum ne simus longiores, retorqueamus superiorem objectionem, hoc modo.

Si in hoc Ioannis loco Aqua significat Baptismum, & Sanguis Cœnam Domini, quæ duo & Spiritus, testantur de Christo: & hæc tria vnum sunt (inquit Ioannes) Ergo quem admodum verus Sanguis Christi non est realiter in Aqua, vel cum aqua, vel sub aqua Baptismi: ita verum Corpus & verus Sanguis Christi non est realiter in Pane & vino, vel cum pane & vino, vel sub pane & vino, vel sub eorundem Accidentibus. Consequentia fidem sibi facit ex illa ipsa eorum interpretatione & ex verbo *Testandi*: quod Ioannes vsurpauit. Atque imprimis hæc verba vrgeo: *in vnum sunt*, inquit Ioannes. vt igitur verus

Sanguis Christi representatur Aquâ Baptismi: ita Pane & Vino, sacris Signis in Cœna Domini propositis, representantur verum Corpus & verus Sanguis Christi, semel in cruce pro nobis effusus. Atque id nos docet Spiritus S. qui veritatem ipsam quam Sacramenta testantur, in animis nostris obfignat. Quum autem in Sacramentis Signa testentur de veritate: & Ioannes hic dicat, *Sanguinem testari*: necesse est nomine Sanguinis, Signum ipsius Sanguinis intelligere: nisi planè tollas naturam Sacramentorum & significationem verbi Testandi. Nam verum Sanguinem testari de vero Sanguine, nullis unquam rationibus probari potuit: quanquam hac in re seriò ac vehementer Pontificiæ Transsubstantiationis ministri iam pridem elaborarunt. Nam planè alienum est quod nonnulli post Lanfrancum Transsubstantiationis satellitem, ex Augustino proferunt: Christum apud Lucã finxisse se longius ire & nihilominus mansisse cum discipulis, vt ita præfiguraret se profecturum supra omnes cœlos, neque tamen discipulos deserturum, ita vt fictionis fuerit vera significatio: hoc, inquam, planè alienum est ab hac nostra quæstione. Fac enim veram esse coniecturam Augustini (quanquam, illis potius assentior, qui docent, Christum ea ratione discipulorum animos magis magisque rerum diuinarum studio incendere voluisse) quid hoc ad Sacramen-

Luc. 24.

Cont. mendac. c. 13.

mentum Cœnæ Domini? Porro, Augustinus loquutus est de diuersis actionibus Christi, & voluit, vnâ esse signum alterius. At Corpus Christi est vnum numero, & in se ite ducitur argumentum ab Actionibus, numero pluribus & diuersis, ad Corpus Christi quod est vnum idemque corpus, ac propterea non potest esse signum & sacramentum sui ipsius.

OBIECTIO VIII.

SI Corpus Christi perceptum in Cœna Domini confert etiam ipsis corporibus: ergo Corporaliter & oraliter recipitur. Antecedens patet ex verbis Christi. Ioan. 6. Qui edit meam Carnem & bibit meum Sanguinem habet vitam eternam, & eum excitabo in nouissimo die. Ex quo fit ut Irenæus affirmet, Corpora nostra iam non esse corruptibilia, spem Resurrectionis habentia.

*Adu he-
ref. l. 4. c.
34.*

RESPONSIO,

FALLIT Consequens: Nam vt in hoc Sacramento duplex cibus proponitur: nempe Cibus Corporalis, qui Panis est, & Cibus animæ, qui est Christus: ita duplex vita consideranda est: nimirum vita hæc præsens, mortalis, eaduca: & vita spiritualis, & externa. Corpus Christi in Cœna Dominica perceptum, non est cibus alens Corpus nostrum corruptibile in hac mortali vita, alioqui esset cibus Corporalis: nec iam esset Capernaitis succensendum. Sed est cibus spiritualis a-

nimam ipsam vegetans eaque præstans omnia, quæ ad totius hominis Regenerationem & Sanctificationem pertinent. Nec enim regeneratio concluditur in solo animo, sed ab animo manat ad Corpus. Ex quo fit vt Paul.

1. Cor. 6. dicat, *Corpora nostra esse membra Christi & templum Spiritus Sancti*. Præterea futurum est vt ipsius Christi beneficio Corpora nostra resurgant in vitam æternam, quæ vita etiam
1. Cor. 15. Spiritualis dicitur: & ipsa Corpora à Paulo vocantur spiritualia. His igitur positis ita statuendum est, beneficiû Cœnæ Domini conferre Corpori: quia ab ipso animo perceptum est: tantum abest vt hac ratione percipiatur ab animo, quod Oraliter percipiatur: quemadmodum isti existimant. Error est *τοῦτο τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον*. Debemus igitur dare operam vt corporalia cum corporalibus, & spiritualia cum spiritualibus conferamus *πνευματικὰ πνευματικοῖς συνηγορούτες*, inquit bat Apostolus. Satis autem constat Corporalem & oralem manducationem pertinere ad Cibum Corporalem quo nostra Corpora sustentantur in hac mortali vita. Id quod etiam magis confirmare licet ex ipsius Domini nostri verbis. Cæterum illam esse sententiam Irenæi satis perspicuum est, ex his verbis, Iam nō sunt corruptibilia, sp̄e Resurrectionis habentia. Nec. n. negare voluit, Corpora nostra in hac vita esse corruptibilia, sed de vita æterna locutus est: ac proinde dixit, Cor
pora

Matt. 15. &
Marc. 7.

pora habere spem Resurrectionis: Cuius ratione dicit. Illa iam non esse corruptibilia quæ tamen naturâ corruptibilia sunt. Huc accedit quod ipsa etiam Corpora nostra tum in Baptismo tum in S. Cœna pignora accipiant futuræ resurrectionis & vitæ æternæ.

OBIECTIO. IX.

Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi. Matth. 28. Ergo verum Christi Corpus est in, eum, sub pane: vel continetur sub Specie Panis in Eucharistia. Sic enim perpetuo nobiscum est.

RESPONSIO.

Falsum & Ridiculum Consequens: & quod grauius est, manifestè repugnans his Christi verbis. *Semper pauperes habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.* Quare locum Matth. 28. de Diuina gratia præsentia, nō autè de reali corporis præsentia intelligimus. Quod si velint ita ratiocinari: Christus est præsens in terris: ergo etiam secundum humanam naturam & secundum existentiam corporis (hoc enim infert superior obiectio, aut non est obiectio:) vident, vt opinor, se delabi ad dogma Vbiquitatis, cui istud argumentandi genus, & hic Matthæi locus nobis obiectus vulgò prætexi solet. Ex quo magis magisque perspicitur quàm verum sit quod à nobis in proximo superiori capite dictum est: Transsubstantiationē & Consubstantiationem sine dogmate Vbiquitatis stare non

posse: adeò vt nimis morosi habèdi sint Monachi qui libellis editis Vbiquitati succensent, nisi fortè id simulato vultu faciant, vt alia pleraque. Quia verò in Tractatu nostro de veritate humanæ Naturæ Christi; hunc Matthæi locum tractauimus, non erimus in præsentia longiores: sed locum nobis obiectum ita in illos ipsos retorquebimus. Si Christus est nobiscum vsque ad consummationem seculi, quemadmodum promisit: & illa promissio pertinet ad veram præsentiam Corporis Christi in Eucharistia vt isti volunt. Ergo soli fideles sunt participes præsentia Corporis in Eucharistia: atque ita evertitur istorum commentum quo affirmant tam probos quam reprobos manducare Corpus Christi in Eucharistia, qua de re iam supra à nobis disputatum est. Consequentia patet. Nam illa Christi promissio ad pios & fideles, non autem ad impenitentes & reprobos pertinet. *V O B I S C U M*, inquit, quum fideles omnes in Apostolorum persona compellaret: quemadmodum pij Maiores ex ipso Dei verbo rectè intellexerunt. Rectè

De trin. l. 7. enim Cyrillus locum huc exponens: Misit nobis, inquit, de cælo Paracletum per quem nobiscum est. Et alibi: Christus cum Discipulis etsi non Corpore, virtute tamen Deitatis vnà semper & fuit & futurus est. Item: Quum Deus & Homo verè sit Christus, oportuit Apostolos intelligere, ineffabili Deitatis potestate

testate vnâ cum eis semper futurum, etiam si
 carne abesset. Et August. Christus, inquit,
 absens etiam præsens est: nisi præsens esset, à
 nobis ipsis teneri non posset: sed quoniam
 verû est, quod ait: ecce ego vobiscû sum vsq;
 ad consummationem seculi: & abiit, & hic
 est: & rediit & nos non deseruit. Corpus e-
 nim suum intulit cœlo: Maiestatem non ab-
 stulit mundo. Item, Christo discedente cor-
 poraliter, non solum Spiritus S. sed & Pater
 & filius illis affuit Spiritualiter: Nâ si ab eis
 sic abscessit Christus vt pro illo, nō cum illo
 in eis esset Spiritus S. vbi est eius promissio
 dicentis: *Ecce, ego vobiscum sum usque ad con-*
summationem seculi: & veniemus ad eum ego &
Pater, & mansionem apud eum faciemus: Ioan,
 14. &c.

In Ioã. tr.
50.

In Ioan. 1.
24.

OBIECTIO X.

SI Deus potest facere vt idem corpus sit in plu-
 ribus locis simul, nihil obstat quominus verum
 Christi Corpus sit realiter præsens & existens in
 Eucharistia. At Deus id potest. Nam quod di-
 uinitus factum est, fieri diuinitus potest. Factum
 est autem aliquando vt humana Christi natura
 in cœlo existens simul fuerit in terra, vel penes ter-
 ram, aut in aëre terra vicino (inquiunt Monachi)
 nempe quando Christus visus est Paula vt pater
 ex his locis. Nouissime omnium visus est & mihi
 1. Cor. 15. Iesus qui apparuit tibi in via qua ve-
 niebas Act. 22. Sequenti nocte astans ei Dominus

dixit: *Confide Paule, &c. Act. 23. Constat autem Christum in cælo futurum usque dum venerit vivos & mortuos iudicaturus. Quare tum temporis Christus fuit simul in cælo & in terra vel penetram.*

RESPONSIO.

CONNEXUM illud superius negamus. Error est τὸ ἐπ' ἄμωρον. Nec enim Theologicè concluditur ex sola potestate Dei: sed ex voluntate Dei ipsius Verbo patefacta, ut nos ad finem superioris cap. admonuimus. Quare nihil efficitur hoc argumentandi genere: Deus potest hoc facere: Ergo hoc facit.

Matth. 26. Sic enim Christus, *An putas, inquit, me non posse nunc precari patrem meum qui hic sistat mihi plures quàm duodecim legiones Angelorum?*

Marc. 14. Item: *Pater, omnia possibile sunt tibi: transfer à me istud poculum: verùm non quid ego velim, sed quid tu.* En igitur tibi quemadmodum nobis manendum sit intra fines voluntatis Dei: potius quàm nos in solius potestatis Dei profundissimam abyssum præcipientes demus.

Porro si dicas, Deum velle Transubstantiationem aut realem inexistentiã fieri: ex his verbis: *Hoc est Corpus meum:* principium petis. Et iam antè à nobis eiusmodi conclusio refutata est quum ipsa Christi verba, siue spectes usum Scripturæ (extra quam vagari Theologis non licet) siue expendas vim ac naturam ipsorum verborum ad illa dogmata refer-

referri non possint, quem admodum copiosius idoneo loco demonstrauimus. Verum, inquis, hoc est fundamentum quo nitimini, vt Transsubstantiationem & Realem inexistentiam negetis: nempe quod Deus non possit facere, vt idem Corpus sit simul in pluribus locis. Ain verò? At nos longè melius exponimus nostram sententiam: quàm decurtatis illis tuis verbis. Affirmamus enim Deum nolle illa vestra commenta. Primum: quia illa repugnant naturæ Sacramenti, Deus autè vult Cœnam Domini esse Sacramentum: deinde (vt multa alia prætermittam) quia euertunt Humanam naturam Christi, cui centies millies centena millia Corporum, & eo amplius affingunt pro vno Corpore, quod Deus voluit & vult esse verum & verè humanum Corpus: id quod certissimis Scripturæ testimoniis freti, adeoque vobis assentientibus, clarissima voce profitemur. Quinetiam dicimus vos perperam & iniquissimè facere, qui expressæ Dei voluntati, ipsius Dei Omnipotentiam opponatis. Atque is sit secundus error, in Theologia longè grauissimus.

Tertius error: quod ne istud quidem argumentum, si à nobis admitteretur (quod absit) vestra illa dogmata adiuuaret. Nec enim (vt de Pôtificiis agamus) sequitur: Christi Corpus potest esse simul in pluribus locis: Ergo substantia panis in substantiam Corporis Christi cõuertitur in Eucharistia. Hoc

est, hoc, inquam, est quod uirgemus & cuius exitum nunquam Pontificij reperient, etiam si Ecclesia Romana, tanquam equus Troianus, nouas quotidie nouorū Monachorum cæteras, nouis argutiis & captionibus armatas, in orbem terrarum profuderet (quod absit) Quum enim causam postulamus, quā obrem panis conuertatur in Corpus Christi: tum illi proferunt Corporis Christi dignitatem: & contendunt ipsum illud Corpus posse simul esse in pluribus locis. Quasi uero de solo Christi Corpore sit quæstio, ac non etiam de Panis substantia, quam illi uolunt in substantiam Corporis Christi conuerti. Probet nobis tantam panis dignitatem ut fiat Corpus Christi. Nec enim uobis hoc loco discernendum est de dignitate Corporis Christi, cuius naturam euerteritis, cui, quoad eius fieri potest, uestro commento explicando illuditis. Sed uobis agendum est de ipsius Panis dignitate & potestate: siquidem potest panis fieri realiter ipsum Corpus Christi, ut Transsubstantiatores aiunt: uel si Panis ipsum Christi Corpus in se potest realiter recipere, quæ est Consubstantiatorum sententia. Nam ut in Transsubstantiationem hæc dicamus: Ecquando auditum est, substantiam vnā in alteram substantiam conuerti sub prioris substantiæ accidentibus delitescentem? Ecquænam vnquam fuit substantiæ conuersio sine nouæ formæ assumptione? Itane rerum ordinem

ordinem ipsamque naturam à Deo Opt. Max. creatam perimetis, ut vestra, scilicet, Transsubstantiatio de rerum ordine sublato & de eversa natura triumphum agat? Vos miraculum in solo Christi Corpore scrutamini: at longè maius miraculum esset in Panis substantia constituendum. Ceddò enim, in hoc enuntiato: Panis conuertitur in Corpus Christi: vbinam statuis esse miraculum, in pane, an in Corpore? quis non videt in pane potius quàm in Corpore? Agè ergo repone nobis egregium illud tuum Theorema, totamque illam argumentationem quam supra nobis obiecisti, atque ita dicas. Quod aliquando factum est diuinitus, id diuinitus fieri potest. Factum est autem aliquando diuinitus ut vna substantia in alteram plusquam toto genere differentem substantiam conuersa sit, sine nouæ formæ assumptione, sine materiæ accessione, & remanentibus eius substantiæ, quæ conuersa est, nudis & sine subiecto accidentibus, sub quibus altera substantia delitescit, ipsa suis veris ac propriis accidentibus destituta. Ergo fieri potest ut panis substantia in substantiam Corporis Christi conuertatur. Sic, inquam, tibi, Monache Transsubstantiator concludendum est: & quia exemplis delectaris, proferenda erunt exempla eiusmodi conuersionis: ac tum demum frequenti Pontificiorum theatro, & Monachis omnibus applaudentibus, ipsa tibi Transsub-

stantiatio voce sua gratias aget, quod tam præclare causam suam egeris, & maximum illum laborem exantlaueris, nondum adhuc ab vllis Monachis attentatum. Sed si id non potes præstare, facile igitur vides nullius momenti esse superiorem illam tuam conclusionem.

Quartus error: quod isthæc argumentatio repugnat Pontificiorum & Consubstantiatorum sententiæ. Nam si ex eo quod Christus potest esse pluribus in locis simul (vt volunt) sequitur Corpus Christi posse esse in Eucharistia: Ergo Corpus Christi est in Eucharistia vt in loco: alioqui istud argumentum non procederet. Quod si ita est, ecquis igitur est locus Corporis Christi in Eucharistia? Si est sub accidentib. Panis vt Pontificij volunt & in loco substantiæ ipsius panis: ipsa igitur accidentia quemnam locum habent? vultis quantitatem panis dimetientem tanquam præcipuum accidens remanere: Ecquoniam igitur in loco? vtrum accidentia sunt in loco Corporis Christi, an Corpus Christi est in loco accidentium? Quinetiam (vt Realem inexistenciam simul refutemus) si Corpus est in loco: ergo locus commensuratur corpori: quod sine quantitate corporis propria fieri non potest. Itaque si Panis vel accidentia eius & Corpus Christi sunt simul in vno eodémque loco, & locus commensuratur tum Corpori tum etiam quantitati

titati panis dimetienti. Ergo Corpus Christi est ibi localiter quod illi omnes negant. Itē, Ergo idem locus est magnus & paruus simul. Nemo enim nescit magnum esse discrimen inter quantitatem Corporis Christi & quantitatem panis. Iam si duæ diuersæ quantitates non possunt esse simul in vno eodēque loco (vt est cuius manifestum) & Corpus Christi est in loco panis (vt Pontificij volūt) ipsa igitur accidentia sunt extra locum: quod si ita est, quomodo ergò videntur. Rursum, Si Corpus Christi est In, Cum, Sub Pane quomodo est in loco? Sic enim non locus: sed loca significantur eaque inter se opposita. Item, Quomodo est In pane non localiter, si Panis est Localiter: quod ipsi Consubstantiatores agnoscunt? Nimirum mendacium nihil aliud est quàm mendacium, quocunque tandem penicillo depingatur.

Quintus error in praua expositione locorum Scripturæ quos citant. Paulus (inquiunt) vidit Christum & audiuit vocem ex ore eius, quum ipse Christus esset in terra aut penes terram. Respondeo, hæc verba in terra aut penes terram, siue in aëre tertæ vicino, esse tua non Pauli verba. Et certè ex hoc dubitandi potius quàm disserendi genere vix vnquam fieri possint accuratæ demonstrationes. At ego sine vlla dubitatione affirmo, diuinæ illius lucis radios quam Paulus

- Act. 26. in via vidit, è cælo refulsisse. sic enim Paulus ipse: *Die medio, inquit, in via vidi COËLITIV. S. lucem quæ splendorem Solis superabat, circumfulsisse me, & c. spav. d. v.* Et alibi: *Euenit, inquit, mihi iter facientis & appropinquantis Damasco, circiter meridiem, ut repente è cælo circumfulserit me lux multa, in f. spav. d. v.* Et Lucas. *Quum iter faceret, inquit, factum est ut appropinquaret Damasco, & repente circumfulsit eum lux è cælo, d. v. f. spav. d. v.* Hoc quidem cœlestē visum variè ab interpretibus exponi solet. quum alij hoc referant ad id quod alibi dicitur Paulus: *se raptum fuisse in tertium vsque cœlum* (ut & aliàs dicit se vidisse Christū è v. ex. d. v.) alij existiment Christum visum fuisse Paulo in cœlo, quemadmodum Stephano visus est: alij verò malint intelligere, verba Pauli de Christo viso, non quòd eius corpus viderit, sed quia vidit cœlestem illam lucem ex ipsius Christi maiestate refulgentem & audiuit vocem Christi ad se cœlitus delatam: quòd fit vt non dubitet affirmare se Christum vidisse. Quam interpretationem ex eo confirmant, quòd quum Paulus cœlestē hoc visum commemorat, ait tantum se lucem illam splendidissimam vidisse: non silentio præteriturus si faciem & Corpus Christi vidisset: deinde nominatim testatur Paulus se non vidisse præ gloria illius lucis, quæ ipsius oculos perstrinxerat: tantum abest

abest ut Corpus Christi videre potuerit. Atque inde concludunt, nihil mirū esse si Christus dicatur apparuisse, quum suæ maiestatis signa certissima proposuit: quemadmodum Christus Paulum alloquens, *Idcirco, inquit, apparui tibi ut designarem te ministrum ac testem eorum quæ vidisti, tum eorum in quibus apparebo tibi.* quod profectō de ipsius Corporis Christi conspectu intelligi non potest. Sic, inquam, variè de hac visione disputari solet aliis hanc, aliis illam sententiam amplectentibus, manente nihilominus quod ait Paulus 1. Cor. 15. se Christum vidisse, ad probandam ipsius Christi resurrectionem. Sed qui dixerit Christum ipsum in terra aut penes terrā fuisse tum, quum Paulo apparuit, præter illos Monachos, inuentus est nemo. Ac miror eos nō fuisse ab illa sententia reuocatos, Act. 26. saltem expressis hisce Pauli verbis. *Non fui rebellis, inquit, cælesti visioni, ὁπαιῶ ὀπτασίᾳ.* quæ, videant isti ecquonam modo conuenire possint cum sua illa dubitation: In terra, aut penes terram, siue in aëre terræ vicino. Idem dico de voce Christi quam fuisse delatam cœlitus vel ex eo apparet quod solus Paulus loquentem Christum audierit. *Quæ mecum erant, inquit, lucem quidem conspexerunt, & expanefacti sunt, vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecum.* Et ut aliquid nō dissimile proferamus de cœlesti voce, *Hic est Filius meus dilectus in quo acquiesco.* Sic Petrus 2. Pet. 1.

narrat; hanc vocem, nos audiuimus è cælo delatam, quum essemus vnà cum eo in monte sancto. Item: Acceperat à Deo Patre honorem & gloriam voce huiusmodi ad eum delata è magnifica gloria. Ridiculum est igitur quod nonnulli ex nouis Monachis, tergiuerlandi causa obiiciunt, Christum quasi in aurem locutum fuisse Paulo: eo quòd Pauli comites non distinctè intellexerunt quid Paulo Dominus dixerit. Quis. n. nescit solum Paulum verba Christi intellexisse propter quem vox illa Cœlestis edita fuerat. Itaque illis verbis non tantum aures, sed etiam, atque imprimis, animus Pauli perculsus est. Hoc ergo inconstantissimè dicitur vocè Christi cœlitus factam fuisse, & Christū in aurem Paulo locutum esse. Certè quum Christo precanti vox è cælo respondit apud iohannem, non dicitur Pater ille cœlestis in aurem locutus, licet alij tonitru factum esse, alij Angelum cum Christo collocutum fuisse dicerent. Denique quum vrgent hæc verba, *in via*, faciunt imperitè: Nam Paulus dicitur in via fuisse quum ei Christus apparuit: non autem dicitur Christus fuisse in via: id quod vel ipsi pueri facillè percipiant. Sed enim, inquiunt, ex alio loco pater Christum Paulo adstitisse, ac ei dixisse, *Confide*, &c. Act. 23. *Quis dicit, inquit.* Respondeo, locum illum non esse de corporali visione intelligendum. Sic enim Lucas. *Sequente nocte, inquit, adstans ei Dominus,*

Ioan. 12.

22. 30.

13. 31.

minutus.

minus, dixit, *Confide Paule, &c.* quod ita intel-
ligendum est vt quod alibi commemoratur
à Luca hisce verbis: *Dixit autem Dominus no-* Act. 18.
cte per visionem Paulo: ne time, sed loquere. Hæc
Lucas. Quare visa illa diuinitus oblata cum
iis quæ sensibus externis obiiciuntur confun-
denda non sunt. Astitit igitur Dominus Pau-
lo nocte, nempe per visionem *δι' ὀράματος*. Ac
de locis illis perperam intellectis hæc nobis
dicta sint: qui simul hæc Veterum testimonia
aduersariis opponimus. Ambros. Paulus quū
oculos perdidisset, quomodo nisi in Spiritu
Christum videbat? Augustinus. Membris ad
huc positus in terra Caput clamans in Cælo
non dicebat; quid persequeris fideles meos
sed quid me persequeris? Item, Caput de Cæ-
lo pro membris clamat inquietatur Corpus
& de cælo intonat Christus: Saule Saule
quid me persequeris? vt qui non crediderat
resurgenti, saltem crederet in cælo sedenti.
&c.

De Spir.
S. l. 3. c. ult.
De Sanctiq.
serm. 14. 25.

Sextus error: in falsa ipsorum locorum
quos obiectant applicatione. Primū enim,
Quis non miretur ex his Pauli verbis, *ultimò*
vero omnium usus est etia mihi ἕχαρον δὲ πέν-
ται: istos velle concludere verè Corporis
Christi præsentiam eandemque ordinariam
& perpetuam in Eucharistia? Item Corpus
Christi esse in Eucharistia, licet non videa-
tur, ed quòd aliquando Christus Paulo visus
est? Denique Corpus Christi esse simul in

centenis locorum millibus, eò quòd dicitur
Christus Paulo adstitisse. O mirificam ac pla-
nè nouam, nouisque Monachis dignam con-
clusionem! Verù enim uerò, Monache trans-
substantiator (vt hoc etiam loco te incom-
modis obruamus) quandoquidem existimas
Corpus Christi fuisse in terra aut penes ter-
ram, tum quum Christus Paulo apparuit: dic-
sodes: quomodo istud conuenit cum tua illa
superiore sententia, Corpus Christi esse tan-
tùm in cœlo & in sanctissimo Sacramento?
Nec enim fuit in Sacramento, quum Paulo
uisus est. Explica nobis, si potes: ecquonam
modo Christus tum fuerit in terra aut penes
terram: quemadmodum dubitãdo opinaris?
An vi conuersionis? Minimè. Nec enim di-
citur ibi Eucharistiam fuisse. An motu locali?
ne id quidem. Nam agnoscitis Corpus Chri-
sti in cœlo permanere vsquedum Christus ve-
niam uiuos & mortuos iudicaturus. Quòd si
motu locali Christus esset in terris, pro-
culdubid in cœlo esse desineret, inquit Tho-
mas, cõmento Transsubstantiationis explicã-
do, vel potius implicãdo, frustra *ἰσχυρὸν τῆς ὀ-
ρθοδοξίας*. Quid ergo? nũ vi Omnipræsentiæ &
Vbiquitatis? At vos dogma illud reiicitis:
quum tamen hoc vestro argumento videam
vos nec opinãtes Vbiquitati patrocinari. Re-
cte enim ita concluditur: Si Corpus Christi
fuit re ipsa præsens in terris quum Paulo ap-
paruit, neque id factum est, vel conuersione,
vel

vel motu locali: Ergo id factum est vi Vbiquitatis. Nec enim hæcenus vlium aliū modum à vobis excogitatum fuisse video: quid posthac facturi sitis incertum est. Hunc autem locum Vbiquitariis patrocinari non posse, confirmauimus in Tractatu nostro de veritate Humanæ Naturæ Christi. Paucis igitur locos nobis obiectos retorqueamus.

Si Christi Corpus est in pluribus locis simul, eò quòd Paulus vidit Christum, & audiuit vocem eius, vt isti volunt: Ergo, ex hoc exemplo, non dicemus Christum esse simul pluribus in locis, nisi videamus ipsum, & vocem eius audiamus. Et vi consequentis, Corpus Christi non est verè præsens in Eucharestia In, Cum, sub pane, vel sub panis accidentibus: quia ibi nec videtur Christus, nec auditur.

OBIECTIO XI.

Non minus est ab vno capi & contineri plurimæ, quàm vnum capi & contineri à pluribus. Ergo si locus vnus potuit capere corpora diuersa, certe corpus vnum diuersis in locis adesse poterit. Ac compertum est ex Scriptura locum vnum continuisse diuersa corpora nempe Corpus Christi & obseruam ianuam Ioan. 20. Item: illud ipsum & Corpus Virginis intemeratum, quum natus est Christus. Adde lapidem clausi sepulchri Matth. 28. & celos incorruptibiles à Christi Corpore penetratos Hebr. 4. Adde quod ait Christus

Matth. 19. facilius esse camelum per foramen acus transire quàm diuitem ingredi in regnum Dei. Ergo potest virtute Dei fieri ut idipsū Christi Corpus adsit præsens diuersis in locis: maxime quum non ab illis locis capi, sed illis in sacramento mirabiliter contineri asseramus.

RESPONSIO.

HÆc ipsa fundamenta vulgò subternuntur dogmati Omnipræsentiae siue Vbiquitatis: ac propterea quid de illis à nobis dictum fuerit de Veritate Humanæ Naturæ Christi, peto à Lectoribus vti legere negrauentur. Nunc satis erit redarguere superiorem Obiectionem propositis aliquot ex præcipuis eius erroribus.

Primus error est praua locorum quos obiciunt interpretatio. Nam hæc verba Ioannis *venit Iesus foribus clausis*, ita exponunt, vt si dicatur Iesus per ipsas ianuas clausas ipso corpore penetrasse: quod lógè secus est. Hoc enim tantum sibi vult Ioannes: Illū Christi aduētum ad Discipulos fuisse miraculosum, quum ei fores humana ratione apertæ non fuerint, & omnia impedimēta Corpori Christi tum cesserint, vt ad suos accederet. Itaq; statim subiicit Ioannes. *Multa, alia signa edidit Iesus in discipulorum suorum conspectu.* Idem dico de saxo monumenti per quod Corpus Christi transiisse sine solutione continui, vt isti volunt, Euangelistæ non commemorant,

Neque

Neq; ita rectè colligitur: Ait Matthæus Angelum è cœlo descendisse, & lapidem ab ostio deuoluisse: Ergo Christus resurgens penetrauit per ipsum lapidem sine continui solutione. Quinetiam non desunt qui existiment Christum resurrexisse, quum ille terræ motus factus est, & Angelus lapidem monumenti deuoluit: atque id sibi videntur colligere ex narratione Marci, Lucae & Ioannis, qui constanter affirmât lapidem illum fuisse deuolutum antequam mulieres ad monumentum accessissent, aded vt Matthæus ea etiam commemoret quæ facta sunt paulò antequam mulieres ad ipsum monumentum peruenissent. Hęc illi: de quibus nunc copiosius non disputo. Nā vt vt res gesta est, certè constat exitum Christi è sepulchro fuisse miraculosum.

Porrò ascensio Christi in cœlum fuit etiam miraculosa: & quod ait Apostolus: *Christum cœlos penetrasse*, ita expono vt id quod sèpè in Scriptura occurrit de cœlis apertis: quæ de re nostrum non est curiosius disquirere, nec existimare cum nonnullis nouę Societatis Monachis, Scripturam loqui Metaphoricè: Et apertionem cœlorum fuisse tantum secundum apparentiam. Ac certè demiror istos homines: velle videri rerum aliarum omnium naturam conseruate, vt vnā Christi naturam destruant.

Quod attinet ad partem sanctissimæ Vir-

*Quid Vete-
res sēserint
de partu
Deiparae
& sanctissi-
mae Virgi-
nis v. Ter-
tullian. De
Carn. Chri-
sti. Hiero-
nym. de cu-
stod. virgi-
nit. & cōtr.
Heluid &
in Symbol.
Ambros. de
Inc. Domi-
nic. Sacra.
c. 6. & In
Luc 2. c. 2
& in Epist
ad Heb. c.
2. & c.
De egressu
Christi ex
sepulchro
vide Leon.
Ep. 83. &
97. Augu-
stinus De
Sanct. Ser.
6. Hieron.
In ps. 104.
& c.*

ginis Matris Domini: non memini vsquam
 me in sacris literis legere modum natiuitatis
 Christi fuisse miraculosum: quin potius cō-
 trarium colligi potest ex verbis Lucæ cap. 2.
 ver. 23. Et quod isti dictitant, nisi fuerit par-
 tus ille miraculosus, aliquid propterea de-
 trahi Virginitati Matris Domini, prorsus ine-
 ptum est. Quum enim satis constet, eam mi-
 raculosa ac pianè diuina ratione Concepisse,
 hoc satis est ad asserendam ipsius Virginita-
 tē, eamque ab omnibus blasphemus vindi-
 candam. Quòd si isti velint curiosius aliquid
 hinc miraculum scrutari, saltem eiusmodi mi-
 raculum constituent, quod non euertat Hu-
 manæ Christi naturæ veritatem, quam Chri-
 stus, vt aliis multis argumentis, ita sua nati-
 uitate apertissimè comprobauit. Nam (vt v-
 no verbo ad locos nobis obiectos respon-
 deam) profero Theorema theologicū, quod
 videant illi num labefactare possint.

In diuinis miraculis nihil constituendum
 est quod apertis Scripturæ locis & ipsi Fidei
 analogiæ repugnet: nec vlli alij modi consti-
 tuendi sint præter eos quos Scriptura com-
 memorat. Ratio est quia miracula diuina pē-
 dent à summa Dei potestate quæ captum
 intelligentiæ nostræ longè superat, eaque ad
 fidem nostram confirmandam, non euerten-
 dam referenda sunt.

Secundus error iam suprà notatus: quòd
 à sola Dei potestate argumentètur, a deoque

con-

contra ipsius voluntatem plenissimè nobis in Scriptura patefactam, de veritate Corporis Christi.

Tertius error: quòd (vt iam alicubi diximus) miracula non sunt statuenda in euertendis rerum essentiis. Etenim mirabilis est Dominus propriè in creandis summæque prouidentia administrandis rerum naturis & essentiis & vera doctrina sua conseruanda. At duo corpora in vno loco simul esse non possunt, quin istorum corporum essentia tollatur: & veritas doctrinæ de Christi Corpore ex istorum sententia destruat. Nec enim potest esse Corpus nisi Circumscriptum, nec circumscriptum sine materia sua, quantitate ac propriis dimensionibus. Diuersæ autem dimensiones & quantitates simul in eodem loco esse non possunt: alioqui diuersum non est diuersum, aut idem non est idem.

Quartus error, quia, si daremus in illis miraculis de ingressu Christi ad discipulos, de exitu ipsius è sepulchro, & de cœlis à Christi Corpore penetratis, euerti aliquam essentiam (quod absit) non tamen sequeretur Corporis Christi essentiam & naturam esse euertendam, sed hoc potius de Ianuis, de saxo, & de cœlis dicendum esset. Quia illa miracula facta sunt propter ipsum Christum, cuius si naturam euertas, quomodo propter ipsum Christum facta erunt? Exempli gratia summo Dei miraculo factum est, vt Israëlitz per medias aquas transferint. Atque hoc mi-

raculum, quia propter Israëlitas fiebat, non immutauit eorum naturā: sed cohibuit vim aquarum, aded vt non de Israëlitis, sed de aquis: nec propter aquas, sed propter Israëlitas miraculum editum sit. Itaque si tum perempta fuisset vlla essentia (quod absit vt dicamus) certē non Israëlitarum, sed ipsius maris essentia fuisset perempta. Atque hoc loco habeo quod cum Monachis Transsubstantiariis exoptulem, qui in illo suo commento non patiuntur essentiam Corporis Christi in vno simul loco cū panis essētia remanere: idēque non dubitant affirmare, Corpus Christi cum Ianuis & cum saxo monumenti in vno simul loco fuisse. Quęro quid tantum commeruit essentia panis, vt deteriore loco esse debeat quā ianue, vel saxi essentia? En quod euadant humana somnia, quum homines à puritate verbi Dei deflectentes, ipsi sibi suis commentis illudunt.

Quintus error: quod ista obiectio suis verbis ipsa se refellit. Nam hæc verba, *Ingrēdi*, *Egredi*, & *Penetrare*, significant motum localem: ac propterea non possunt ferre sequentem conclusionem de duobus corporibus in vno eodēque loco constitutis. Quinetiam verbum penetrandi *διεπερασει* repugnat ei quod dicitur de solutione cōtinui non facta. Quod si vim verborum & rem ipsam paulo accuratius considerent, mihi assentientur. Nam si dicant puncto temporis & (vt schola lo-

quitur) in instanti, Christum ingressum esse ad suos, vel exiisse e sepulchro: secum ipsi pugnabunt: quandoquidē verba illa ingredi, egredi, & penetrare, motū localem significant qui non potest fieri in instanti: quia ad motum localem partes temporis requiruntur, ut sit motus à termino ad terminum: quemadmodum Thomas magnus ille Transsubstantiator facile agnouit. Quod si Christus nec ingressus est nec egressus in instanti: ingressus est igitur & egressus, motu locali, atque ita duo Corpora non fuerunt in eodem loco simul. Motus enim localis fit de loco ad locū. Et certē ingressus vel egressus Corporis sine motu locali, ne cogitari quidem potest. Atque omninō qui dicit, Corpus Christi transiisse, vel per fores, vel per illud saxum: ille necessariō significat & fores & saxum viam transeunti corpori cessisse: aut profectō dicit, trāsiisse & non trāsiisse quod est ἀντιφατικόν. Etenim quæro, an fores fuerint clausæ ipsi Corpori Christi necne? Si clausæ: non igitur transiit. Si non clausæ, viam igitur cesserunt transeunti. Et quia isti tantopere urgent τὸ πρῶτον, non præcisè concluditur ex his verbis Ioannis, Corpus Christi per ipsas ianuas transiuisse tum quum clausæ essent. Sic enim Ioannes ἦν ἰσχυρῶς κλεισμένων, inquit.

Sextus error: Ineptæ locorum quos citant applicatio. Nam illi comparant modum ingrediendi cum modo existendi. Quum enim

Christus ad suos ingressus est & stetit in medio (inquit Ioannes) nonne erat visibile ipsius Corpus suisque dimensionibus præditum? Certè & ipse Christus postquam resurrexit se præbuit aspectabilem. Quid autem simile reperias in Transsubstantiatione? vel in illa Reali Corporis Christi Inexistentiæ Non quaris quoniam modo & qua via Corpus Christi veniat in locum substantiæ panis vel in Panem, Sub Panem (negas enim cum Thoma localem motum Corporis Christi, alioquin inquit Thomas sequeretur, quòd in cælo esse desineret, & non posset simul hoc Sacramentum agi nisi in vno loco, quòd vnus motus localis non nisi ad vnum terminum finiatur) sed concludis, Corpus Christi esse sub accidentibus Panis: vel In, Cum, Sub Pane. Cur igitur ibi non est aspectabile? Itè: vi istius comparationis (siquidem est comparatio) hoc tantum concluderent: Christi Corpus esse posse simul in duobus locis: quemadmodum duo corpora aliquando fuerunt in vno eodèmq; loco, si illis credamus. Quid autem duo loca ad innumerabilia, nisi quòd vtrobique veritas Corporis euertitur.

Septimus error *aliquot*, quæ est in argumenti conclusione. Negant enim Corpus Christi capi in Sacramento, & simul affirmant, illud ipsum Corpus in Sacramento contineri (vel vt alij loquuntur) Inexistere. Quid est autem sibi ipsi contradicere, & hoc non est?

est? Atenim, inquies, ego addo vocabulum mirabiliter vel supernaturaliter. Audio, & fateor non hanc tantum sed reliquas vestras contradictiones esse mirabiles, imò etiam contra ipsam naturam: quum neque diuini verbi auctoritas, nec ipsa vera Corporis Christi natura possit vos à tam inepto differendi genere reuocare.

Octauus error in ipsa forma connectendi: concludunt enim à Corpore ad locum: & vicissim à loco ad Corpus contra naturam & loci & Corporis in quo genere connectendi non ἀντιστρέφει ὀνομασία: nec vlla est vel σωχεται vel σωδφεται: ac proinde violantur omnes leges Analyticae Demonstrationis & accuratae ratiocinationis.

Sunt plerique alij errores à quibus recentis nunc superiedo: vt superiorem obiectione adigam ad incommodum hoc modo.

Si hæc propositio, non minus est ab vno capi & contineri plura, quam vnum capi & contineri à pluribus, ad Transsubstantiationem vel Cõsubstantiationem pertinet: & verum est, Corpus Christi non capi ab illis locis in quibus præsens ad est: quod vtrouque in superiori obiectione continetur. Ergo idem argumentum simul pertinet & non pertinet ad Transsubstantiationem & Cõsubstantiationem. Itẽ: si Corpus Christi nõ capitur ab illis locis vt volut. Ergo infinitum est. Atq; hoc illud est qd sepe dixi & qd sepius dicendum est: Transsubstantiationem & Cõsubstantiationem siue Realẽ Inex-

istentiã Corporis Christi In, Cum, sub Panẽ sine dogmate Vbiquitatis stare non posse. Cõsequencia patet, ex ratione Infinitatis. Nã si Corpus Christi fuerit in cõties centenis mil lib. locorũ simul, nec tamẽ ab illis locis innumerabilibus capiatur. Ergo loca oĩa superat.

Itẽ: si Corpus Christi fuit in eodẽ loco cũ obserata ianua vel cũ lapide sepulchri clauso, vt ais, Ergo fuit tẽpus quũ Corpus Christi nec in cœlo nec in terra circumscrip̃tũ fuerit propriis dimensionib. & vi cõsequẽtis fuerit planẽ infinitũ. Cõsequencia patet. Nam quoties instamus, Corpus Christi nõ posse esse verũ corpus sine suis dimensionib. respõdetis, Corpus illud esse circumscrip̃tũ, nẽpe in cœlo, licet in Eucharistia suis dimensionib. non sit circumscrip̃tũ. At loci à vobis citati in hac obiectione illã respõsionẽ vobis eripiũt. Nec n. tũ Corpus Christi erat in cœlo quũ exiit è sepulchro & ad suos ingressus est, nisi ad Vbiquitatẽ redeatis. Date igitur nobis locum vbi tũc tẽporis Christi Corpus circumscrip̃tũ fuerit, & locale. Si tũc nusquã fuit circumscrip̃tũ & locale, tũc igitur fuit infinitũ: Si tũc ergo nũc etiã. Nã q̃ semel fuit infinitũ nunquã definit infinitũ esse: alioquin infinitũ nõ fuit.

Cõtineo me à plurib. incõmodis enumerãdis. Nã qui addũt de Camelo per foramen acus transeũte non satis peritè ratiocinãtur: quãdoquidẽ in Theologia argumẽta à Proverbiali locutione nõ ducũtur. Quinetiã lo-

cus ille eos refellit. Nam certū est illis verbis Christum significare id quod fieri nō potest: quod perspicuum est ex Marco, quū ait: *quā Marc. 10. difficile est ut qui cōfidunt opibus in Regnum Dei ingrediantur: facilius est Camelum per foramē acus transire, quā diuitem in Regnū Dei ingredi.* Loquitur ergo Christus de illis Diuitib. qui opib. cōfidunt, quos in regnū Dei ingredi nō minus impossibile est quā Camelū per foramen acus transire. Possūt quidē diuites seruari summa Dei tū potētia tum misericordia, sed ita tamen vt iam nō opibus cōfidant. Nā Theologicè & verè dicitur: Diuites opibus fidētes non posse ingredi in regnū cœlorū. Et Deū non posse salute donare illos qui manēt impij & impœnitentes, quādiu tales sūt: quia nō vult & non potest sibi Repugnare. Et hoc non posse inquit veteres, nō est infirmitatis sed Potestatis.

Iam ita retorqueo superiorē Obiectionē. Si diuersa corpora esse in eodē loco, & idē Corpus esse in pluribus locis, paria sūt: & nusquā legitur, imò ne cogitari quidē potest cēties cētena corporū millia & eò amplius, fuisse vel esse posse in vno eodēque loco. Ergo stare nō potest quod isti dicūt Corpus Christi esse in cēties cētenis locorum millibus & eò amplius.

Quæ quū ita sint, istā propositionē. Nō minus est ab vno capi & cōtineri plura, quā vnū capi & cōtineri à plurib.: cēseo ita exponendā: vt dicamus, illa duo esse eque falsa &

tū natura tū ipsi Dei verbo repugnātia: Nam illa duo equè perimunt Corporis Christi veritatem. Et ita in posterum corrigenda erit: Non minus falsum est ab vno corpore contineri plura corpora, quam vnum corpus à pluribus & diuersis contineri.

OBIECTIO XII.

Quicquid non inuoluit vllō modo contradictionem, id Deus facere potest.

Corpus vnum esse multis in locis nullo modo contradictionem inuoluit.

Quare vt vnum corpus sit in multis locis Deus facere potest.

Maiores est perspicua ex Omnipotentia Dei.

Minor sic probatur. Esse alicubi presens, quum de corpore dicitur, est accidens corporis, à corpore diuersum, ipsoque corpore posterius. Ergo diuina virtute posset constare verum aliquod corpus, neque tamen vlli loco esse presens. Id si quis neget, an negare audebit in potestate Dei fuisse, sicut creauit ab initio vniuersum hunc mundum, ita vnum aliquod corpus, puta lignum vnum, aut vnum lapidem tantummodo creare. Hoc certe si Deus fecisset, verum aliquod corpus fecisset quod non habuisset tamen vllum accidens presentie ad quēquam locum. Ita que ratio euidens afferri potest quamobrē nequeat, sine contradictione, nō multiplicato corpore, multiplicari accidens illud presentie in corpore? Ergo multiplicatio presentie nō est multiplicatio corporis. Dices, vnā presentia re quiescere totū vnū corpus adeo vt nō possit in eodem corpore

corpore altera simul poni presentia. Respondeo: Id nō posse quidem fieri virtute Naturæ, sed posse fieri virtute diuina. Profero aliquid nō prorsus ab simile de relatione equalitatis. Nā ex sententia quorundam non improbabili, in eodem subiecto locus est pluribus relationibus equalitatis.

Item: In omni Contradictione est affirmatio & negatio. At qui dicit Corpus Christi esse simul in pluribus locis, ille tantum affirmat. Non id igitur inuoluit Contradictionem.

RESPONSIO.

Mirificum certè ratiocinandi genus: quod quidem ego ita excutio.

Ad explicandam Maiorem propositionem: duo sunt obseruanda. Vnum: quum Theologi tradunt Deum non posse quæ contradictionem implicat, id non ita accipiendum esse, quasi infinitam Dei potestatem vllis finib⁹ terminare velint (Sic enim Deus non esset Omnipotens, quod absit) sed eo loquendi genere distinguunt potestatem ab infirmitate & impotentia: quo etiam modo intelligendum est quod ait Paulus, Deum seipsum negare non posse. Nam quum Ens & Verum arctissimè inter se cohæreant: Deus autem sit ipsum Ens & ipsum Verum per se, Et in Deo idem sit esse & posse (est enim Ens simplicissimum) Idcirco fit vt quemadmodum in essentia Dei nihil est falsum, ita nihil sit falsum in eius pote-

2. Tim: 2.

itate: ac proinde in ea non sit contradictio quæ sine falsitate esse non potest: vt supra copiosius demonstrauius.

Alterum quod obseruandum diximus, & quod iam à nobis aliquoties cõmemoratum est: in definiendis quæstionibus Theologicis potestaté Dei ab eius voluntate nobis ipsius verbo patefacta, non esse separandam. Atque hæc de Maiori propositione.

Minor propositio. si loquatur de ea præsentia Corporis quæ sit in pluribus ac diuersis locis simul (alioqui extra rē vagatur) planè falsa est: Atque operæpretium est videre quibusnā rationibus noui Monachi (ex quorum penu & arte intima superius argumentum depromptum est) hanc propositionem confirmare enitantur. Esse alicubi præsens (inquiunt) est Accidens corporis ipso corpore posterius: ac proinde ex natura & ratione Accidentis, potest sine interitu subiecti nempe corporis, ab ipso subiecto abesse: ita vt possit esse verum corpus, neque tamen vlli loco esse præsens: népe diuina virtute. Ex quo efficitur vt accidens præsentia multiplicari possit ipso corpore non multiplicato. Hæc illi: veteres errores nouis erroribus cumulantes: ex quibus aliquot qui crassiores visi sunt ita redarguo.

Primus error est, quod ita vt proponitur argumentum est ἐξ λόγου, nec ad quæstionem de qua inter nos agitur vlllo modo pertinet.

tinet. Ecquis enim nostrum vnquam negauit, quin corpus possit esse multis in locis? Quod si negaremus, facile nos profecto isti Monachi conuincerent, quippe qui ad Garantas & Indos vsque identidem cursitent. Sed hoc est in disquisitione positum: possitne corpus esse simul & eodem tempore pluribus in locis, quam particulam, SIMVL, dolone an ignorantia prætermittant aliorum esto iudicium. Error est *ἡ δὲ τὸ ἀπὸ τοῦ ἀπλῶς λεγόμενον.*

Secundus error, quod nostram sententiam non explicent, neque id attingant, in quo positus est controuersiae status. Etenim quum affirmamus, corpus non posse simul esse pluribus in locis: hanc rationem asserimus: quod naturale atque adeo verum & humanum corpus sua Materia præditum veras partes habens extra partes & locale, propriis dimensionibus finiatur: quæ ferre nullo modo possunt vt corpus eodem tempore sit in pluribus ac diuersis locis. Hic enim locus primò est continens terminus corporis, & ipsi corpori locato commensuratur: quod esse non posset si corpus idem esset in pluribus locis simul. Quare, quemadmodum multi loci simul esse non possunt, ita nec idem corpus simul in multis locis. Quid autem obiiciunt Transsubstantiarij? dicunt præsentiam & locum esse accidens corporis posterius ipso corpore:

sed hoc prætermittunt, quod ipsam quæstionem continet: nempe, corpus non posse esse præsens & realiter existere quin sit locale suisque dimensionibus circumscribatur: alioqui non futurum corpus. Atque hanc nostram responsionem satis intelligunt ij qui in *περὶ παιδείας* versati sunt: Veruntamen rem ipsam paulò latiùs explicemus.

Inter Accidentia quæ substantiã & *ύσταν* rerum vestiunt, alia sunt aliis ipsi substantiæ propinquiora. Omnium verò proximè ad substantiam accedit Quantitas: id quod ipsi Transsubstantiarij, tantùm abest vt negent: vt velint quantitatem etiam locum substantiæ obtinere in suo illo Transsubstantiationis commento. Sic enim tradunt, reliqua panis accidentia in quantitate dimensiuafundari: quippe quum eos pudeat, accidentia constituere sine subiecto. Iam esse præsens vel hîc vel alibi: hoc certè ipsam substantiam corporis non continet. Sed corpus esse præsens alicubi: hoc verò ab ipsa corporis substantia non recedit: nec enim potest esse corpus quin sit alicubi, nec potest Corpus alicubi existere, quin sit ibi præsens. Sed isti præsentiam *ἐν τῷ καθόλου* perperam considerant: quasi hîc non agatur de hoc vero Corpore quod est Individuum singulare actu existens. Rursus quum aliquid dicatur esse posterius multis modis, fateor, quum ipsam essentiæ rationem consideras: quantitatem esse

te esse ipsa substantia *φύσις*, posteriorem: Sed
 si spectes corpus, vt est hoc corpus *ἡ δέσιν*:
 profectò quantitas illius corporis non est
 tempore nec *λόγῳ* siue definitione poste-
 rior ipso corpore: Quòd si isti Monachi qui
 sibi propè solis vendicant scientiam atque
 artem differendi, in memoriam reuocarent,
 in rebus creatis *ὁραὶ* & *τὸ εἶναι* nō idem es-
 se: nunquam in crassum hunc errorem pro-
 laberentur. Nam qui dicit corpus humanū,
 ille non simpliciter dicit Substantiam, sed
 dicit Substantiam quantam: quia sine quan-
 titate intelligi corpus humanum non potest:
 nec Quantitas Corporis, videlicet Longitu-
 do, Latitudo, Profunditas in Concreto sub-
 iecto potest definiri sine Corpore: & vicif-
 sim Corpus sine illa quantitate definiri non
 potest. Nam omnis res Materiata eiusmodi
 quātitatibus propriis *καθ' αὐτὸ* mensuratur:
 & Localis est. Ex quo apparet quām isti fal-
 lantur qui putant Quantitatem esse aliquid
 extrinsecum Separabile à Corpore. Nam id
 sine quo res definiri non potest, quomodo
 erit aliquid extrinsecum ab ipsa re separabi-
 le? Itaque si quis existimet quantitatem hoc
 corpore quod est *ἡ δέσιν* posteriorem esse, ille
 existimat quantitatem esse quantitate po-
 steriorem: quod fateor esse Iesuiticum disse-
 rendi genus. Ex quibus efficitur, totum illud
 quod assumunt falsissimum esse, nempe, Esse
 alicubi præsens, esse accidens corporis, ipso

corpore posterius: siquidem loquantur de corpore actu existente, & de eo quod est posterius tempore, de quibus nostra hæc instituta est disputatio. Loquimur enim de Christi Corpore, quod quidem eodem tempore esse præsens pluribus in locis pernegamus. Cæterum non omnia accidentia sunt eiusmodi, ut tolli possint à prima substantia quæ est *Co. d. e. l.*, hoc enim vel illud corpus affici quidem potest hoc vel illo colore qui facile tolli possit: sed fieri non potest quin corpus habeat tres dimensiones quibus finiatur. Itaque non magis audiendus est si quis dicat corpus esse & non esse in loco, quam si dicat corpus esse & non esse in tempore: Item esse sine materia sua. At enim, inquiunt, nonne Christus deposuit mortalitatem & patibilitatem quæ sunt naturales corporis qualitates? Certè: sed non propterea naturam ipsam corporis abstulit, quando quidem mutatio qualitatis non perimit naturam corporis: sed corpus non potest existerè nisi sit quantum, nec esse quantum, nisi propriis dimensionibus circumscribatur: atque huiusmodi esse Corpus, Christi glorificatū supra cap. 2. demonstrauimus. Nā sublatis propriis dimensionibus Corporis, sequeretur ipsius Corporis partes non esse extra partes: ac proinde non esse partes: sed aliquid confusum. Quod si non fuerint Partes, Totum igitur non erit: atque ita non erit Corpus: quadoquidem

quidē Corpus est Totum *σῶλον* constans
suis partibus inter se distinctis.

Tertius error, quōd pugnancia proponāt.
Quarto enim possitne fieri ex ordine naturæ
vt corpus existat quod nulli loco sit præsens.
Negāt illi & id fieri autumāt diuina virtute.
Quōd si ita est, quorsum igitur verbosum il-
lud vestrū de Accidēte argumētū? Cur tāto-
pere vrgetis Accidens istud esse diuersum à
corpore: & ipso corpore posterius? Nonne
hæc omnia hausta sunt ex ipsis naturæ fontibus?
quī fit ergo vt id negetis ex ordine natura
fieri? aut si id naturæ repugnat: quæso, cur
vestrū accessitis argumētum ab ipsis naturæ
principiis? num opus est extraordinaria Dei
virtute, vt accidēs sit posterius substantiā, &
possit abesse à subiecto citra ipsius subiecti
interitum?

Quartus error *ἡ δὲ ἐπιόμενον*. Sic enim il-
li. Si potest esse corpus sine accidēte præsen-
tiæ & loci. Ergo potest esse præsens pluribus
in locis simul. At enim si daremus quod illi
volunt de suo illo accidēte (quod abest) nihil
tamē efficerēt. Sic enim potius cōcludēdum
esset. Ergo potest esse cū accidēte præsentia
& loci: idq; ex natura *ἡ δὲ ἀνωγει* ac p inde to-
tū illud: Esse plurib⁹ in locis simul, ab isto cō-
sequēte reserādū est. Nullo enim vinculo cū
Antecedēte cōnectitur. Hęc est enim natura
præsentie & loci, vt vnum corpus sit præsens
in vno loco, nō autē in plurib⁹ simul: & vnus
corporis vnus sit locus, vt antè dictum est.

Urgeamus igitur incommodo: Si corpus esset sine accidente præsentia & loci (id quod volunt) nusquam esset. Nam quod est alicubi, est ibi præsens & , siquidem est corpus, si habet, Vbi, est igitur in loco: & , si non est alicubi, nusquam est. Quemadmodum fusiùs etiam ex Veterum sententia docuimus in Tractatu de Veritate Nature humane Christi. Itaque (si istis credimus,) Corpus quod nusquam est, ac propterea non est, potest esse in pluribus locis simul. Absurdum & ἀνεπαρκόν.

Quintus error superiori consimilis. Si corpus, inquiunt, potest esse sine Accidente præsentia & loci: Ergo, non multiplicato corpore, multiplicari potest accidens præsentia & loci in corpore. Demus quod est falsissimum: Præsentiam & locum esse Accidentia separabilia à corpore reuera existente: hoc est, vt est corpus τὸ δέη, Singulare Indiuiduum extra mentem existens: tamen istorum argumentū non procederet. Id quod manifestè doceo in ea qualitate quæ est accidens separabile à corpore indiuiduo. Nā licet hoc vel illud corpus quod est τὸ δέη possit esse sine albedine: tamē si albū est, affirmo albedinē illius corporis non posse multiplicari corpore nō multiplicato. Ratio est quia albedo huius corporis nō est aliquid vniuersale & καθόλου, sed est indiuidua albedo: ac proinde in multis numero corporibus multiplicata sunt

ta sunt albedines nõ specie, sed numero diuerse: quòd si sunt plures albedines numero, necessariò multa erunt corpora subiecta.

Similiter si sunt multa numero præsentia Corporis Christi (quod est verum *ἕδεται* & vnum Numero) certè erunt multa Corpora Christi præsentia numero diuersa. *ἀδύνατον* & horrendum.

Item: Si valet istorum argumentum, ergo & hoc valebit: Tempus est tantùm Accidens corporis actu præsentis quod in Corporis definitionem non venit. Ergo idem corpus potest Actu esse præsens diuersis temporibus simul: & per consequens, præsens, præteritum, & futurum tempus erit simul. Nam corpus præsens non minus est in tempore quàm in loco: imò Tempus est remotius Accidens à corpore quàm sit Locus.

Sic igitur intelligendum est, multiplicari quidem accidens præsentia Corporis, sed non simul: hoc est eodem tempore. Potest enim corpus nunc esse præsens in hoc loco & paulò post alibi: Et ita multiplicatur præsentia vnius eiusdemque corporis. Quãquã melius dicetur varia siue diuersa, quàm multiplex præsentia.

Sextus error (ne sim longior enumerandis huiusce argumenti erroribus, de quo illi merito possint dicere quod perperam affirmant de corpore, videlicet non multiplicato argumento errores multiplicari) error, inquam, superiores longè superas, quum ex falsa hy-

pothefi ita argumentatur. Si Deus (inquiūt) non creaffet mundū, fed loco mundi creaffet vnum aliquod corpus, putā lignū aut lapidē, certē feciffet vnum corpus quod nō habuiffet vllū accidēs præfentiae aut vllum locum. O verē lignēū aut lapideū argumentū! Siccine vos, noui Monachi nouorū argumentorū architecti, veſtrā illā nutantē Tranſſubſtantiationē ſuſtentatis? Siccine colūnas ligneas aut lapideas illi ſuffulcitis? Agē verò noue Tranſſubſtantiator, qui mundū vniuerſum, bella tua hypothefi in vnum lapidem tranſſubſtantiasti: Ecquid tādē effici poteſt, ex iſto argumentandi genere? Cedo mihi, Iſte lapis immenſus, vel iſtud tuū lignū eccuius tandē naturā fuiſſet? nam ad noſtros lapides & ad noſtra ligna quod attinet, habēt ſuas dimenſiones & ſunt in loco. Sed præſtat tuum illud ſomnium in te retorquere: atque ad eò tuū illum lapidē reiicere in tuū caput hoc modo:

Si Deus (inquiunt iſti, ſomniantes) non mundum ſed vnum lapidem creaffet, nullum habuiffet accidēs præfentiae. Hoc ſi verum eſt: ergo ſtare non poteſt ſuperius eorundem connexum, quum ita concluderent: Si corpus poteſt eſſe ſine accidente præfentiae: Ergo poteſt eſſe pluribus in locis: ex quo ſequeretur, lapidem illum poſſe eſſe pluribus in locis, quum tamen ex ſtulta aut infana eorum hypothefi nullus locus creatus eſſet.

Item

Item: si non mundus, sed vnus lapis creatus esset, sine ordine, sine luce, sine pulchritudine: hoc ad probandum dogma Transsubstantiationis valeret: eò spectante Monachorum argumento (neque id mirum, quò & Transsubstantiatio & hoc argumentum rerum naturam euertant, & tanquam aliquod chaos rerumque omnium perturbationem inducant) Ergo, quia Deus non vnum lapidem, sed vniuersum mundum pulcherrimum suisque partibus aptissime distinctum creauit: idcirco dogma Transsubstantiationis tã procul eiciendum est, vt inter homines nullum posthac habeat Accidens præsentia, de quo tandem isti Monachi disputant: qui fortassis existimant homines esse in lapides aut ligna conuersos, quibus tam absurda argumeta, sine pudore, ante oculos proponant. Itẽ: Si quod implicat contradictionẽ ad potestatem Dei referri non debet, vt isti libenter quidẽ velint, sed tamẽ nõ audet negare. Ergo Christi Corpus nõ est simul in pluribus locis. Consequentia patet. Nam perinde est ac si dicant: corpus nõ esse corpus. Est enim de essentia veri corporis Actu existentis vt suis dimensionibus describatur. Audiant igitur & agnoscant vocem Thomæ sui magistri rem hãc totam explicatis hoc modo. Ad remotionẽ (inquit) cuiuslibet principij essentialis, sequitur remotio ipsius rei. Si igitur Deus nõ potest facere

rem simul esse & non esse: nec etiã potest facere, quòd rei desit aliquid suorum principiorũ essentialiũ, ipsa remanente. Hæc Thomas: Contr. Gentil. l. 2. c. 25. quum illam suam filiolã Trãssubstãtiationẽ imprudẽs, ac nihil tale cogitans, iugularet. Sed hæc hæctenus.

Nam quod attinet ad diuerfas relationes æqualitatis quas etiam in subsidium vocarũt nihil ad rẽ faciũt. Hoc enim nõ modò Theologicũ sed etiam falsum est in philosophia quæ dicitur Relata inter se referrì, vna eadẽque relatione: quod philosophis copiosius tractandũ relinquimus. Porro absurdum est Accidẽs accidẽtis conferre cũ veritate Corporis verè & actu existentis: Et sic omninò meram fallaciã Accidentis cõmittunt. Atq; hæc de relationibus æqualitatis quas huc per vim ac nefas noui isti Monachi detorserunt, ex sententia (vt illi dicunt) non improbabili, *επιποδεντικωσ*, scilicet, argumentantes.

In summa: isti loquũtur de essẽtia corporis, quatenus Corpus definitur: qua ratione, est *καθ'ολον*. Nos autem differimus de prima substantia quæ est materiata: nempe de corpore singulari & indiuiduo Actu existente, quod est Corpus Christi. Deinde loquuntur de præsentia, quatenus est accidens cõmune corporibus, & quod in Corporis definitionẽ non venit. Nos autẽ loquimur de præsentia & existẽtia huius Corporis singularis Actu existentis, nempe Corporis Christi quod isti affirmant

affirmant realiter existere Sub specie Panis. Atqui hoc iam non est de Accidente disputare, quia presentia huius corporis non est Accidentis Corporis presentis & Actu hic vel ibi inexistentis. Alioqui corpus posset esse presentis sine presentia: Et presentia Actu posset diuelli ab existentia Actu, quod ne cogitari quidem potest.

Quod postremo afferunt: Contradictionem constare ex Affirmatione & Negatione & in hoc Enuntiato: Corpus Christi est in pluribus locis, nihil negari, plane ineptum est. Est enim *ἰσχυρὰ* negationis: quandoquidem hæc Affirmatio de singulari Individuo, hoc est de Christi Corpore simul in pluribus locis existente, continet negationem quæ opponitur Contradictorie veritati Corporis. Exempli gratia: Siquis dicat Petrum Apostolum simul fuisse Antiochiæ & Romæ, ille Contradictionem inuoluet. Nam ex natura veri Corporis non potuit simul & eodem tempore esse Romæ qui erat Antiochiæ. Et unum affirmans: alterum necessarium negas Contradictorie. Sic si dicas eundem simul esse hominem & rationis expertem: videberis tantum affirmare, sed tamen ista tua affirmatio continet *ἕξ ἀνάγκης* Negationem contradictoriã. Nam si est homo, non est igitur rationis expertis: & vicissim si est rationis expertus, non est igitur homo. Similiter, Si Corpus Christi est circumscriptum: non est incircumscriptum & contra. Sed iam istos amandemus ad præcepta *ἰσχυρὰς* & sequentem objectionem audiamus.

OBIECTIO. XIII.

Cur propriè Corpus vnum nequeat in pluribus locis adesse simul? An quia vnum? At Deus est vnus, idemq; totus diuersissimis in locis. An quia est vnum finitum & creatum? At substantia rerum finitarum non loco propriè, sed suo genere atque differentia finitur: vt suam non aliarum rerum perfectionem contineat. Item: Anima vnum quiddam finitum est, & est tamen tota diuersissimis in partibus & posset diuina virtute in partibus etiam diuisis presens esse, sublata tamen informatione. Item: Angelus sistere sese presentem potest differentibus in rebus, in vnaquaque totum. Si hoc sine repugnantia conuenire potest Spiritus, cur non etiam eadem Dei virtute possit accidere corpori?

RESPONSIO.

Ecce tibi quædam errorum abyssus, ex quibus aliquot delibabo, vt ad cognoscendos alios via sit rudioribus patefacta.

Primus error *ἡ δὲ τὸ ἐλλειπὲς διαπέσεως.*
 Nam vnum corpus non potest quidem esse pluribus in locis simul. Sed huius rei ratio propriè non est, quia est vnum finitum, creatum, corporeum. Sed quæ affirmatio sit mensura negationis, si velis facillè percipere quamobrem vnum corpus non sit simul in locis

locis pluribus: videndum est quomodo corpus sit in loco. Est enim localiter & circumscriptiue, quia terminatur loco, & locus ei commensuratur & est locale: vt antè dictum est. Ex quo efficitur, vt non possit esse simul in pluribus locis, quoniam toties circumscriberetur, quot essent loca; quod perinde est ac si dicas corpus circumscribi simul & non circumscribi. Locus enim circumscribens & terminans corpus, alia loca excludit. Nec audiendus sit, si quis dicat, corpus aliter esse in locis quàm in loco. Quomodo igitur est in loco? Nempe ita vt ipso loco terminetur. Quòd si idem dicas de pluribus locis: sequetur ex duobus alterum: aut idem corpus habere simul varias sibi que repugnantes dimensiones, simulque circumscribi & non circumscribi: aut plura illa loca esse vnum eundemque locum. Vtrunque falsissimum & ἀνίσηλικόν.

Secundus error: Distractio coniungendorum. Nam separatim considerant vnum, & corpus. Atqui illa duo coniungenda sunt in hac quæstione. Etenim corpus repudiat & perhorrescit istam πολυπαρυσίαν, quia est vnum corpus coniunctum, non disiunctum, quia est vnum, & quia est corpus, quandoquidem multa corpora possunt simul esse in pluribus locis. Vnū autem corpus nõ potest.

Tertius error: μετάβασις εἰς ἄλλο γένος. Etenim, ne vrgeam corpus cum Deo Bene-

Luc. 24.

dicto sine blasphemia comparati non posse: certè Animæ & Angeli natura perperâ huc torquetur. Nam audiendus est Christus: *Spiritus carnem & ossa non habet sicut videtis me habere*, inquit. Isti verò, Corpus Christi in spiritualem essentiam conuertunt, ac proinde tollunt ipsius corporis veritatem.

Quartus error *ἡ δὲ πρῶτη ὁμοιωσις*. Nā esse in loco dicitur multis modis. Primùm Deus dicitur esse, non in diuersis locis (vt isti Monachi nimis exiliter loquūtur) sed in omnibus locis & vbique: quia omnia cōtinet. Est enim infinitus ac propterea vnus. Nā si duo essent infiniti alter ab altero finiretur. Anima dicitur esse in corpore, tota in toto & singulis eius partibus propter naturam ipsius anime, quatenus est forma corporis. Angelus etiā habet suum vbi, sed definitiuè, non autem localiter. Corpus autem naturale dicitur esse in loco, circūscriptiuè, vt diximus, eò quòd habet tres illas dimensiones Quantitatis ad cōstituendū corpus necessarias. In summa: Deus omnia continet, & nusquā cōtinetur. Anima est in corpore vt forma corporis: & ita in corpore cōtinetur. Neq; verū est quod isti dicūt, Animā esse totā in diuersissimis partibus, quū potius dicēdū sit in partibus cōiunctissimis. Angelus autē ibi definitur vbi est; nec verū est quod isti dicūt Angelū se præsentē sistere in rebus differentiibus: siquidem intelligāt esse simul & eodem in diuersis

tempore in diuersis locis. Quum igitur esse alit-
 cubitam multis ac variis modis dicatur, inepti
 sunt illi qui perinde de hac re disserant ac si uno
 modo diceretur & in rebus longè dissimilli-
 mis similitudinem quærant. Id quod etiam
 perspicuum fit ex sequenti errore.

Quintus error: quia quæcunque vel similia
 vel exempla proferunt ad probandam Corpo-
 ris *πολυπρεπειαν* nullo modo possunt propo-
 sitioni quæstioni conuenire. Sic enim illi tradunt
 Corpus Christi esse, capi & contineri in cælo
 suis dimensionibus definitum (ac propterea ve-
 hementer insultant iis quos illi ipsi per ludi-
 brium Vbiquetarios appellant) atque ibi esse
 visibile: & nihilominus idem Corpus Christi
 esse in sacramento, hoc est, in locis innumera-
 bilibus simul, sed ibi non capi nec habere pro-
 prias dimensiones, nec esse visibile, sed ibi esse
 per conuersionem siue *μετβολαν*. Age ergo, i-
 dem ostendant in iis quæ proferunt de Deo,
 de Anima & de Angelo. Et, verè vt dicam, vel
 hæc vna ratio commentum istud multi præ-
 sentia satis superque redarguit, quòd idem
 Corpus velint aliter esse in locis quàm in locis:
 ita vt eiusdem Corporis præsentia præsentia
 repugnet.

Sextus error: Petitio principij: Primum, quò
 dicunt animam etiam in partibus diuisis sine
 informatione præsentem esse posse: quod me-
 rum est somnium, ac proinde nullam huiusce
 rei probationem afferunt. Deinde quum rur-

Ius ad Omnipotentiam Dei recurrunt. Si potest hoc conuenire Spiritui (inquiunt) cur non eadem Dei virtute, corpori? Quod ratiocinandi vel potius somniandi genus supra à nobis refutatum est. Cæterum Deus Opt. Max. rerum creator non perimit rerum creaturarum naturas, quas potius vult subistere: idēq; Deus sapientissimus non perturbat rerum ordinem cuius ipse auctor est: ita vt corpus fiat vel anima vel Angelus, & vicissim anima vel Angelus fiat corpus. Istam rerum perturbationē Deus odit, & pij omnes detestantur.

Septimus error in falso Consequente. Nec enim sequeretur, si verum esset quod volunt de Anima & Angelo (quod absit) idē etiā de corpore dicendū esse, quia subtilis Animæ & Angeli essentia cū natura corporis comparāda nō est, quæ necessariò postulat vt corpus sit quantum, & circumscribatur loco, vt antè dictū est.

Superest eorum ratio à definitione rerum petita quæ nunc paucis excutienda est. Substantia rerum finitarum (inquiunt) propriè non loco sed suo genere & differentia finitur. At nos de eo finiendi modo non loquimur. Error tuus est *ἡ ἀπό γῆρας τῆς λέξεως*. Definitio non est Individuorū sed vniuersaliū. Ex quo efficitur, vt si tibi fides habeatur, Christi Corpus nūquam & nusquā fuerit definitum. Quinetiā nunquam poteris definire Corpus Locale, quin facias mentionem quantitatis & earum dimensionum quibus in loco circumscribitur. Itaque

Itaque quum à definitione vniuersali deuenio
 ad ipsum Christi Corpus (quod quidem verū
 ac naturale corpus est) tum ego affirmo Chri-
 sti corpus proprias habere dimensiones qui-
 bus circumscribatur & sit in vno loco, vt ei de-
 finitio corporis conueniat, & sit verum cor-
 pus. Illi verò boni scilicet Philosophi, quum lo-
 quuntur de substantia Corporis Christi, in-
 telligunt substantiam quæ est *αβδλζ* ac proin-
 de definitur: nō autē hanc substantiam quæ est
τὸ δ ε ζ, hoc est, illud ipsum Christi Corpus de
 quo int er nos agitur: quod quia verū est cor-
 pus, ideo finitur loco & circūscribitur propriis
 dimensionibus vt suprā dictū est. Quāobrem
 ita paucis superiōrē cōparationē in eos ipsos
 retorqueamus. Quēadmodū Angelus ita habet
 suū Vbi, vñūquā pluribus ac diuersis locis, si-
 mul præsens adlit (nō enim Angelorū essentia
 est infinita: & ipsi Angeli dicuntur mitti Hebr.
 t.) Et anima ita in corpore continetur, vt nun-
 quā anima vna sit in pluribus corporibus: Ita
 verū & verē humanū corpus nunquam fuit &
 nunquā erit in pluribus ac diuersis locis simul.
 Sed hæc hæctenus. Nā ex nostris ad argumenta
 Aduersariorū responsionibus spero cuius esse
 perspicuū: nec verbo Dei, nec vllis humanis vel
 argumentis vel argutiis cōmenta Transubstā-
 tiationis & Consubstantiationis stare possit:
 quippe quæ tum verbo Dei, tum ipsi rerum
 naturæ *ἀντιφαστικῶς* repugnēt: quemadmodum
 à nobis demonstratum est.

Chrysoft.
in Matth.
hom. 83. In
Ioan. hom.
45.

*V*ere passim affirmant, Christum
in Sacra Cœna nos alere proprio
Corpore. Nos eare, ali quam Ang-
li trementes vident. Non esse repu-
gnandum licet sensui & rationi no-
stre absurdum esse videatur, quia verba Dei falsa
esse non possunt, sensus autem noster deceptus facil-
limus est. Os nostrum spirituali igne impleri. Lin-
guam hoc admirabili sanguine cruentari.

August. in
pl. 33.

Item: Panem & vinum in mysterio per consecra-
tionem Spiritus Sancti, potentialiter carnem & san-
guinem creari: & quotidie pro mundi vita mysticè
immolari: ut sicut de Virgine per Spiritum San-
ctum vera caro creata est, ita per eundem ex sub-
stantia panis & vini mysticè Corpus Christi conse-
cratur.

Cyrill. ad
Collitiriū
August. in
serm. ad
Neophyt.
& de carhe-
chiz. rud.
Epiphani.
Ambrosi. de
myste.

Nos sacram Christi carnem & pretiosum eius
sanguinem in benedictione viuifica accipere in pa-
ne & vino. Nos accipere in Pane quod pependit in
cruce: & accipere in calice quod effusum est ex
Christi latere: Nos eius carnem sub panis forma in
Sacramento accipere & sanguinem eius sub vini
specie potare. In visibilibus signaculis res inuisibi-
les honorari. In pane esse efficaciam ad viuificatio-
nem. In illo Sacramento Christum esse quia Corpus

Theophyl.
in Ioan. &
super Marc. mari.

Christum non dixisse, hoc est figura, sed hoc est
Corpus meum ineffabili enim operatione transfor-
mari. licet panis esse videatur. Panem quidem ap-
paret,

*parere, sed Carnem esse: speciem panis & vini seruari, in virtutem autem carnis & sanguinis transf-
elementari &c.*

RESPONSIO.

Primùm, solum Dei Verbũ est mēsurā Fi-
dei nostræ: vt alibi copiosius à nobis de-
monstrarum est in Tractatu de Verbo Dei
scripto. Deinde Aduersarij Testimonia illa Ve-
terum non intelligunt ex ipsorum Veterum
sententia: nec ea satis rectè accommodant suo
dogmati de reali Corporis Christi inexisten-
tia In Cum Sub Pane & vino, vel sub Panis &
vini accidentibus. Quod vtrunque ita ex-
plico.

Christus nos alit proprio Corpore (inquiunt
Veteres) nempe quatenus Corpus Christi spiri-
tualiter & vera fide percipimus: id quod à
nobis expositum est in Tractatu De spiri-
tuali manducatione Corporis Christi. Et
quia res est fidei, idcirco nec sensus noster, nec
humana ratio audienda est. Illi igitur omnes
loci nobis oppositi, sunt intelligendi de Spiri-
tuali manducatione Corporis Christi, non de
Orali manducatione, qualē comminiscuntur,
ij quibus displicet nostra de hoc sanctissimo
mysterio sententia. Dicunt autem Veteres os
nostrum impleri igne spirituali: & linguam
sanguine cruentari: quia dum vera fide Signa
Cœnæ Dominicæ percipimus, proculdubio

simus rerum significatarum, hoc est Corporis & Sanguinis Domini verè participes. Quare illa omnia figuratè dicuntur. Nec enim os nostrum propriè est *deus* ignis spiritualis (hoc enim ad animum & fidem pertinet) nec lingua nostra propriè Christi sanguine cruentatur: alioquin res hæc non esset spiritualis, sed Corporalis: quod absit: nec id vnquam veteribus in mentem venit, qui sæpe hyperbolicis eiusmodi loquendi generibus vsi sunt, vt nobis magis commendarent spiritualem manducationem.

Panem & vinum Carnem & Sanguinem creati dicunt Veteres: hoc est sacra illa symbola in sanctissimum hunc vsu consecrari, vt illis vera fide perceptis Carnem & Sanguinem Christi, ipsùmque aded Christum participemus, quemadmodum patet ex hoc ipso loco nobis obiecto. In mysterio, inquit, per consecrationem: Item: ex substantia Panis & vini mysticè Corpus Christi consecratur. Alioquin Corpus Christi in Cœna Dominica creati non audent dicere Aduersarij, licet ex suis commentis Pontificij videri velint sui Creatoris Creatores.

Nos Christi carnem in pane vel sub panis forma accipere dicunt Veteres: hoc est, fideles Cœnam Dominicam ritè celebrantes non minus spiritualiter vera fide manducare Carnem Christi, quàm ore corporis sacrum ipsius carnis solum accipiunt. Et hoc loquendi genus In Pane & Sub Pane, & signa similia oc-
cur-

currunt, idcirco à Veteribus vsurpantur, quia in Cœna Domini Panis est Signum & Sigillum Corporis Christi: ac proinde tanquam instrumentum exterius quo vitur Spiritus Sanctus (ita instituentè Domino) vt nos interius afficiat sua virtute, & viuificet Carne & Sanguine Iesu Christi. Atque eò spectat quòd Veteres nobis obieceri, Dicunt In pane esse efficaciam ad viuificationem. Similes sunt hæ locutiones quæ passim apud Veteres occurrunt. Nos accipere in Aqua remissionem peccatorum, salutem & vitam (& vt loquitur August. & Hieronymus, citante Lombardo) in Baptismo Trinitatem interius hominem baptizare : fidem in aquis Baptismi dari vel nutriri. Sic intelligendum quòd Isidorus & Bertramus dicunt: Sub rerum visibilibus integumento, virtutem seu gratiam diuinam intus inuisibiliter salutem fidelium operari: & quæ similia occurrunt non intelligenda de Reali Inexistentia rerum Significatarum In Cum vel Sub Signis, vel sub Signorum accidentibus: sed de spirituali illa præsentia & fruitione quâ Spiritus Sanctus animis nostris exhibet vera fide intuendam & percipiendam: quemadmodum iam sæpe à nobis expositum est.

Panem transformari dixit Theophylactus & Carnem esse: nimirum quia quotquot vera fide sacrum illum panem percipiunt, fiunt Carnis Christi participes, cuius Panis Signum sit ac Sigillum: idcirco nomen habet Carnis, vt antè dictum est. Vocabula autem Transfor-

mandi & Transfementandi, vt fateor esse da-
 riora, & quæ ne ipsi quidem Aduersarij aui-
 tueri $\alpha\gamma\tau\omicron\ \pi\alpha\tau\omicron\nu$, ita dico ex illis Realem Cor-
 poris Christi in terris atque adeo in Pane vel
 sub panis accidentibus præsentiam inferri non
 posse. Quinetiam tamen hæc Theophylacti
 vocabula Pontificij sibi suæque Transsubstan-
 tiationi vendicât, tamen non possunt illis pa-
 trocinari, siquidem recte ex Theophylacti sen-
 tentia exponantur. Nam istam mutationem
 refero ad vsum Panis, vt dictum est suo loco,
 non ad eius substantiam. Sacer enim ille Panis
 non nobis porrigitur vt corpus alat, sed vt sit
 instrumentum animæ nutriendæ: quod Theo-
 phylactum sensisse perspicuum est ex his ipsius
 verbis. In virtutem carnis & Sanguinis trans-
 elementari, inquit. Nempe quia Panem illum
 cum fide & pœnitentia ex instituto Domini
 manducantes, & ex sacro poculo bibetes, Car-
 nis & Sanguinis Christi virtutem in animis
 nostris persequimur: ex quo fit vt Theophyla-
 ctus proponat virtutem ipsam Carnis & San-
 guinis, cuius virtutis Signa ipsa non sunt *de-
 riva*: sed piorum animi, fide instructi.

Superiora Veterum testimonia ita intelli-
 genda, non autem ad Realem quam Transsub-
 stantiatores & Consubstantiatores constituit
 Inexistentiam Corporis Christi in terris in
 Pane vel sub Panis specie, derorquenda esse,
 paucis demonstro hoc Connexo.

Si realis præsentia Corporis Christi In, Cū,
 Sub

Sub pane vel sub Panis accidentibus statui non potest quin evertatur ipsius Corporis Christi veritas: & veritatem Corporis Christi Veteres Doctores pij omnes vno consensu constanter retinuerunt: certe Veteres Doctores Realem illam existentiam, siue presentiam Corporis Christi. In Pane vel sub Panis Accidentibus nunquam probarunt. At iam in Tractatu nostro de Veritate Humane Naturæ Christi nobis cõstitit Veterum sententia, de vero Christi corpore suisque dimensionibus circumscripto, conditionibusque & proprietatibus veri corporis prædico: quam nihil attinet repetere. Quare Veteres Doctores nunquam probarunt Realem illam Corporis cum pane vel sub panis specie Inexistentiam.

Quineriam ex Veterum testimoniis nobis obiectis effici non posse illam Realem Inexistentiam ita doceo. Hæc non sunt consecratoria: Christus nos ait suo Corpore: os nostrum impletur igne spirituali: lingua nostra cruentatur Christi sanguine: Panis est Caro: Panis transformatur & transelementatur: Panis per consecrationem creatur caro. Ergo Corpus Christi est Realiter existens in pane cum pane sub pane, vel sub Panis accidentibus: hæc inquam nullo consequentiæ vinculo connectuntur: imò ne ipsa quidem vocabula eò accedunt. Item ex hoc loquendi genere: Corpus Christi in Pane vel sub panis forma accipimus: nõ sequitur Corpus ipsum esse Realiter, & ef-

1. Cor. 10.

sententialiter in pane vel sub pane vel sub panis
 accidentibus. Nam multas *εἰσαγωγὰς* ex ipsis
 Veteribus attulimus & plures etiam afferri pos-
 sunt. Adde quod si sit Corpus, ex ipsa etiā Scri-
 ptura feremus *ἐν σακκῷ*. Nam ex eo quod dicit
 Paulus, Patres nostros fuisse baptizatos in nu-
 be & in mari, & eandem spiritualementem escam
 manducasse, colligi non potest Sanguinem
 Christi fuisse tum Realiter existentem in nu-
 be & in mari: vel Corpus Christi fuisse rea-
 liter in Manna aut sub eius accidentibus. I-
 tem, ex eo quod dicebat Christus Iudæis,
 eos in Scripturis vitam æternam habere, mi-
 nimè sequitur vitam æternam esse Realiter
 præsentem in ipsis Scripturis: ne loci alij con-
 similes mihi commemorandi sint. Sed præstat
 quædam ex ipsis Veteribus delibare quibus il-
 li suam nobis de hoc mysterio sententiam ex-
 plicabunt.

CAP. VI.

Eterum Doctorum sententiæ
 de Mysterio Cœnæ Domini ad-
 uersus dogma de Reali inexi-
 stentia Corporis Christi In,
 Cum, sub Pane, vel sub Panis

Cypr. de
 Cœna D.

accidentibus.

Potus & esus ad eandem pertinet rationem
 qui-

quibus sicut corporea nutritur substantia & viuit : ita vita spiritus hoc proprio alimento nutritur : & quod esca carni , hoc animæ fides est : quod cibus corpori , hoc verbum spiritui, excellentiori virtute peragens æternaliter quod agūt alimēta corporalia réporaliter &c.

Item : Hæc quoties agimus non dentes ad mordendum acuiamus, sed Panem sanctum sincera fide frangimus & distribuimus. Ibidem.

Dedit Dominus noster in mensa in qua vltimum cum Apostolis participauit conuiuium propriis manibus panem & vinum , in cruce verò manibus militum Corpus tradidit vulnerandum : vt in Apostolis secretiùs impressa veritas sincera, & vera sinceritas exponeret Gentibus quomodo Panis & vinum caro esset & sanguis: quibus rationibus causæ effectibus conuenirent : & diuersa nomina vel species ad vnam reducerentur essentiam & significantia & significata eisdem vocabulis censerentur. In serm. de
Christinat.

Nostri & ipsius coniunctio nec miscet personas, nec vnit substantias, sed affectus consociat, & confederat voluntates. De Cœna
D.

Quando Dominus Corpus suum panem vocat de multorum granorum adunatione congestum, populum nostrum quem portabat indicat adunatum. Et quando sanguinem suum Vinum appellat, de botris atque acinis plurimis expressum atque in vnum coactum, gregem item nostrum significat, commixtio-

l. i. ep. 6.

ne adunate multitudinis copulatum, & inseparabile unitatis Sacramentum.

Chrysoft.
homil. 24.
ad Cor. &
homi. 60.
ad pop.
Ant.

Quotquot huius Corporis participes effici-
mur, & quotquot Sanguinem degustamus, co-
gitare debemus quod illum sursum sedentem
qui ab Angelis adoratur hunc degustamus.
Quæ sursum sunt, inquit Paulus, sapite: ubi
Christus est ad dexteram Dei sedens &c. Ascen-
de igitur ad cæli portas, imò cæli cælorum,
& tunc quæ dicimus intueberis.

Chryf.
hom. 61. ad
pop. Ant.

Quotquot participes huius Corporis effi-
cimur, quotquot sanguinem degustamus, co-
gitemus quod illum sursum sedentem, qui ab
Angelis adoratur incorruptibili vicinus vir-
tuti hunc degustamus.

Hom. 83.
in Matth.

Accipite, comedite, hoc est corpus meum
&c. Quomodo turbati non fuerant quam
hoc audissent? quia multa iam & magna de
hoc antea differuit. Quapropter nec illud
quod iam crebro perceperant confirmavit &
cætera. Ipse quoque bibit ex eo, ne auditis ver-
bis illis dicerent. Quid igitur? Sanguinem bi-
bimus, & Carnem comedimus? ac idè per-
turbarentur. Nam & quando prius de his
verba fecit, multi solummodo propter verba
scandalum passi sunt. Ne igitur tunc id quo-
que accideret, primus ipse hoc fecit ut tranquil-
lo animo ad communicationem mysteriorum
induceret &c. Quando Dominus hoc mysteri-
um tradidit, Vinum tradidit, & iam post Resurre-
ctio-

ctionem sine mysteriis in simplici mensa, vino
vsum est. Ex genimine ait vitis, quæ certè vi-
num non aquam producit.

Basilii & Nazianzenus, vocant Panem & vi In liturg.
num S. Cœnæ ἀφ' ἑστρωτῆρα siue Signa Corporis In laud.
Christi. Et τὸ πρῶτον τῆς ἐπιπέρας Signa salutis no- Greg. in E-
stræ. pith. Cesar.

Irenæus, Est altare in cœlis: illic enim pre- l. 4. c. 34.
ces nostræ & oblationes nostræ diriguntur: &
ad templum, quemadmodum ait Ioannes in
Apocalypsi: Apertum est templum Dei, & ta-
bernaculum. Ecce enim, inquit, tabernaculum
Dei in quo habitabit cum hominibus.

Hic Christus in imagine offertur: illic verò Ambrosi. de
in cœlo in veritate, vbi apud Patrem pro no- off. l. 4. c. 48.
bis quasi Aduocatus interuenit. Ascende ergo, & in ps. 38.
ô homo, in cœlum & videbis ea quorum um-
bra hic erat vel imago &c.

Ante benedictionem verborum alia spe- De Sacram.
cies nominatur, post Consecrationem, Cor- l. 4.
pus Christi verè SIGNIFICATVR.

Christus assumpto Pane qui confortat cor Hieron. in
hominis, veritatem Corporis suis representa- Matth. c.
uit. 26.

Manducauit Manna & Moyses & Aaron & Augustinus
Phinees & multi qui Domino placuerunt, & in Tract.
mortui non sunt. Quare? Quia visibilem ci- 26. in Ioan.
bum spiritualiter intellexerunt, spiritualiter e-
surierant, spiritualiter gustauerunt, vt spiri-
tualiter satiarentur. Nam & nos hodie accipi-
mus visibilem cibum: sed aliud est Sacramen-

tum, aliud est virtus Sacramenti.

In Ioan. tra. 17. Hoc est manducare illam escam & illum bibere potum: in Christo manere, & Christum in se manentem habere. Ac per hoc qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus: proculdubio nec manducat spiritualiter carnem eius, nec bibit eius sanguinem: licet carnaliter & visibiliter premat dentibus Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi.

In Ps. 98. Ut quid paras dentes & ventrem? Crede & manducaſti.

In Ioan. tra. 25. Verba quæ locutus sum vobis, spiritus est, & vita (inquit Christus) spiritualiter intelligite quod locutus sum. Non hoc Corpus quod videtis manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem quem fusi sunt qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi: spiritualiter intellectum, vinificauit vos &c.

Contra Faust. l. 19.

Quid aliud sunt corporalia quæque sacramenta: nisi quædam quasi visibilia verba? quia similitudinem gerunt earum rerum quas significant, & quæ in verbo sunt recondita.

Cont. Adimant.

Non dubitauit Dominus dicere: Hoc est Corpus meum: quum Signum daret Corporis sui.

De Ciuit. Dei l. 19. & 21.

Non dicendum eum manducare Corpus Christi, qui in Corpore non est Christi. Isti de quibus

quibus Apostolus ait, Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt &c. non sunt dicendi manducare Corpus Christi: quoniam nec in membris computandi sunt Christi. Nō possunt simul esse & membra Christi, & membra meretricis. Deniq; ipse dicens: Qui manducat meam carnem &c. ostendit quid sit NON SACRAMENTO TENVS, sed reuera Corpus Christi manducare, & eius Sanguinem bibere: hoc est enim in Christo manere ut in illo maneat & Christus. Sic enim hoc dixit, tanquam diceret: Qui in me non manet, & in quo ego non maneo, non se dicat aut existimet manducare Corpus meum, aut bibere sanguinem meum.

Miserabilis seruitus animæ, Signa pro Rebus *l. 3. de Doct. Christ.*
accipere &c.

Nisi manducaueritis carnem &c. inquit Christus: facinus & flagitium videretur iubere. Figura est ergo precipiens Passioni Domini esse communicandum, & vtiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro eius crucifixa & vulnerata sit.

Qui discordat à Christo nec Corpus eius *Sent. 339.*
manducat nec sanguinem bibit: etiamsi tantæ Rei Sacramentum ad iudicium accipiat.

Si Sacramenta quandam similitudinem earum rerum quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent. Ex hac autē similitudine plerunq; etiam ipsarū Rerū nomina accipiūt. Ergo secundū quendam modū *Ep. 23.*

Sacramentum Corporis Christi, Corpus Christi est. Sacramentum Sanguinis, Sanguis Christi est &c.

Ep. 5. Signa cum ad res diuinas pertinent Sacramenta appellantur.

Ep. 50. Qui non quærunt Spiritum Sanctum in Christi Corpore, eius habent foris Sacramentum: sed Rem ipsam non tenent intus cuius est illud Sacramentum, & ideo sibi iudicium manducant & bibunt.

Ep. 102. Nec moueat quod aliquando Res quæ significat, nomen eius Rei quam significat accipit. Sic enim & Petra Christus, quia significat Christum.

Serm. 152. & 174. Tangit Christum qui credit in Christum. Et serm. 174. Cum ascendit in cælum ab eo non separatur: sicut ille ascendit nec recessit à nobis, sic & nos cum illo ibi iam sumus. Et serm. 175. Ascendamus cum Christo interim corde sequemur & corpore: Sursum corda debemus habere ad Dominum.

In leuit. 13. Solet res quæ significat eius rei nomine quam significat nuncupari: & hinc est quod dictum est, Petra erat Christus. Non enim dixit Petra significat Christum: sed tantquam hoc esset: quod utique per substantiam non hoc erat, sed per significationem.

Contra fau. Num 1. 33. Accedant ad Iesum: non carne, sed corde: non

non Corporis præsentia, sed fidei potentia,
sicut ille Centurio. &

Noli parare fauces, sed cor: Non ergo *Serm. 28.*
quod videtur, sed quod creditur pascit; Nos *secundū Lu-*
non tangimus, credimus. *cam.*

Vita erit unicuique Corpus & Sanguis *Serm. 2. de*
Christi: si quod in Sacramento visibiliter su- *verbis Apo-*
mitur, in ipsa veritate Spiritualiter manduce- *stoli.*
tur, Spiritualiter bibatur.

In conuiuio Corporis & Sanguinis sui *In Ps. 3.*
figuram discipulis commendauit & tradidit.

De mensa dominica sumitur quibusdam *Tr. 25. In*
ad vitam, quibusdam ad exitium. Res verò *Ioan.*
ipsa cuius est Sacramentum, omni homini
ad vitam, nulli ad exitium, quicumque eius
particeps fuerit, &c. In quo Christus nō ma-
net proculdubio nec māducat spiritualiter,
licet carnaliter & visibiliter premat denti-
bus Sacramentum Corporis & sanguinis
Christi, sed magis tantæ rei Sacramētum ad
iudicium sibi manducat & bibit.

Illi manducabant panem Dominum: Iu- *Tr. 60.*
das Panem Domini contra Dominum, &c.

Sermo caro factus erat ac proinde in cau- *Tertull. de*
sam vitæ appetendus, & deuorandus auditu, *Ref. carnis.*
& ruminandus intellectu, & fide digeren- *Adu. In-*
dus. *deos.*

Panem Corpus suū appellat (adu. Marc. *Adu. Mar-*
l. 1.) Pane ipsum suū Corpus repræsentat. Et *ci. l. 4.*
l. 4. Acceptum panem & distributum disci-

pulis, Corpus suum: Illam fecit: Hoc est Corpus meum dicendo, id est figura Corporis mei. Patrem suum Corpus appellat &c. Caro Christi hodie nobis, sed Spiritualiter utique non carnaliter exhibetur.

Bernardus
in festo
Mar. ser.
Serm. 28.
sup. Cantic.
Ioan. 20. Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum. Quasi verò quum iam ascenderit, nunc tangi ab ea velit, aut possit. Et utique poterit: sed affectu, non manu: voto, non oculo: fide, non sensibus. Tanges manu fidei, desiderij digito, deuotionis amplexu: tanges oculo mentis. Et Serm. 76. Credere inuenisse est. Norunt fideles Christum habere per fidem in cordibus suis. Quid propius est?

Cyrill. ad
Euoip.
Math. II.
Num *ἀρσρωποραγία* mysterium nostrum pronuntias, & irreligiosè ad crassas cogitationes vrges fidelium mētes, & humanis cogitationib. attentas ea tractat, quæ sola pura & exquisita fide accipiuntur.

Theodoret.
Dial. 1. & 2.
In mysteriorū institutione Sa uator noster nomina commutauit, & Symbolo nomē Corporis dedit.

Dominus accipiens symbolum non dixit: hæc est Diuinitas mea: sed, Hoc est corpus meum, quia videlicet panis Corporis, & non Diuinitatis symbolum & typus est.

Signa mystica post Sanctificationem non recedunt a substantia naturæ.

Super-

Superfedeo à pluribus testimoniis Veterum recensendis, quam rem plerique huius ætatis Doctissimi Theologi accuratè & felicissimè præstiterunt.

PORRò quandoquidem nonnulli ex nouis istis Monachis, quos Iesuitas appellitant, idētidem obiiciunt eos qui Transsubstantiationem improbant, non satis inter se conuenire: peto à lectoribus vt nobis liceat, antequam hunc Tractatum concludamus, quædam adiungere de Pontificiorum Doctorum concertationibus in Transsubst. quæstione, quod quidem argumentum iam aliàs à nobis tractatum fuit. Sic enim isti Monachi qui tantopere dissidiis delectantur, intelligent, nihil ad eam rem sibi opus esse extra suā familiam vagari: quia satis habēt in quo in posterum se exerceant, ipsis suorum Doctorum controuersis (si fieri possit) cōciliandis. Hoc ergo Transsubstantiatorum inter se de illo suo commento digladiantium theatrum omnibus hīc conspiciendum propono: vt magis magisque pateat Transsubstantiationis absurditas: ipsi autem recentes Monachi iā admoneantur manum admouere suis potius curandis (si quo id modo liceat) quàm alienis vulneribus exulcerandis.

S. ij.

Pontificiorum Doctorum contraria de Transsubstantiatione sententia.

I.

Quærunť Scholaſtici Põtificij Doctores
vtrum, verum Chriſti Corpus quod
pro nobis crucifixum eſt, in Euchariftia con-
tentum manducetur. Affirmant autem Lom-
bardus & Gratianus, in quorum ſententiam
Scholaſtici frequentes eunt. Sed quum eis
negotium facillere videretur Auguſtinus
his verbis ab illis ipſis Doctoribus citatis.

In Pf. 98. *Non hoc Corpus quod videtis manducaturi eſtis,
De cõſecr. nec bibituri eum ſanguinem quẽ fuſuri ſunt ij qui
diſt. 2. Can. me crucifigent: viſum eſt Lombardo & Gratia-
non hoc.*

no aliena pro Auguſtini verbis ſubſtituere,
eãque Auguſtino tribuere. *Ipfum quidem, &
nõ ipſum: Ipſum inuiſibiliter: nõ ipſum viſibiliter.
Verba autem Auguſtini ſic habent. Sacramẽ-
tum aliquod commendavi vobis, Spiritualiter in-
tellectum vivificabit vos.*

Thomas o-
puf. 58. c. 19 Auguſtini verbis accedere videntur quæ
Scholaſtici tradiderunt de Corpore Chriſti
in cælo exiſtente, extra Sacramentum Spiri-
tualiter manducando: quemadmodum perſ-
picuum eſt ex eorum ſcriptis.

Aſteſanus
part. 1 l. 4.
art. 2. Bo-
nav. 4. diſt.
9. qu. 1. art.
2.
Lib. 4. s. c. t.
diſt. 8. Sed ſuperiori ſententiã videtur Lombar-
dus renuntiare quum ait: *Quatuor fuiſſe ſig-
nas huius Sacramenti: Sacrificium Melchifedech:
Manna: Agnum Paſchalem: & ſanguinem qui
profluxit à latere Chriſti: quam ſententiam A-
ſteſanus & plerique alii ſequuntur.*

Item

Item ille ipse Lombardus & Gratianus: *In Summa Sacramentaliter sumitur proprium Christi Corpus: Spiritualiter sumitur Spiritualis Christi caro.* Sic duo propria corpora Christi constituit: vnum proprium, alterum spirituale. Nisi forte Corpus Christi aliud faciat quam sit ipsius Caro.

Sed imprimis inexplicabile est quod extat apud Gratianum. *Dupliciter intelligitur Caro Christi & Sanguis vel Spiritualis: illa atque diuina de qua ipse ait, Caro mea verè est cibus & sanguis verè est potus, &c. vel, Caro qua crucifixa est & Sanguis qui pro multis effusus est lancea.*

Idè: *Caro eius est quæ formâ Panis operatâ in Sacramento accipimus & Sanguis eius quæ sub Vinis specie & sapore potamus: Caro videlicet Carnis, & Sanguis Sacramentum est sanguinis. Carne & Sanguine utroque Inuisibili signatur visibile D. nostri Iesu Christi corpus & palpabile plenum gratia omnium virtutum & diuina maiestate. Hæc ille. Quum autem explicare voluit Thomas rationem quæ Christi caro dicatur operata in Sacramento: & hæc rem aliqua similitudine adumbrare: Species Panis, inquit, est signum Corporis, sicut in pastillo sunt occultate carnes.*

Idem Gratianus. *Cælestis panis qui Christi caro est suo modo vocatur Corpus Christi, quum reuera sit Sacramentum Corporis Christi, illius videlicet quod visibile, quod palpabile, mortale in cruce positum est. vbi Glossa: vocatur Christi Corpus, id est, Significat.*

Querunt Scholaſtici Pontificij vtrū Cor-
pus Chriſti in Euchariftia contentum
Ore corporis ſumatur, & in ventriculum de-
iiciatur: an verò ſola fide ab animo percipi
debeat.

Fide tantum percipiendum eſſe hæc in-
nuere videntur.

De Cōſecr. dist. 2. Can. Corpus Chriſti, Fide, Mente & haſtu interioris hominis ſumitur.

Can. qui manducat. Quod viſibiliter in Sacramento ſumitur, in ipſa veritate ſpiritualiter manducatur & bibitur.

Can. ut gmd. Ut quid paras dentes & ventrem, crede & manducaſti.

Can. crede re. Credere in Chriſtum eſt manducare panem viuum.

Can. tūc eis Chriſti ſanguinem bibimus credentes.

Can. Chriſti panis eſt Non iſte panis eſt qui vadit in corpus, ſed pa-
nis vite æternæ, qui anima noſtra ſubſtantiam ſul-
eſt.

Can. in il- lo. In illo Sacramento Chriſtus eſt: non ergo corpo-
ralis eſca ſed ſpiritualis.

Can. quia Corpus. Quum ad reuerendum altare cibis ſpiritualibus ſatiandus aſcendis, ſacrum Dei tui corpus fide re-
ſpice, mente continge, cordis manu ſuſcipe.

Tomo 2. tract. 2. c. 3. Sic porro Caietanus. Faliſſimum eſt Corpus Chriſti, corporaliter ſumi: quoniam ſpiritualiter & non percipiendo ſed credendo dicunt Theologi ſumi in Euchariftia.

Ibid. c. 5. Idem, Manducatio corporalis non maſticat Chri-

Christi Corpus: quanuis conterat Sacramentales species: sed Spiritualis manducatio qua per animam fit, ad Christi carnem in Sacramento existentem pertingit.

Alij verò contrà dicūt, & existimant Corpus Christi ore quidem sumi, sed non in ventriculum descendere. Sic enim Glossa apud Gratianum: *Quam citò species dentibus atteritur, tam citò in coelum rapitur Corpus Christi.* Ibi vide contrarias & repugnantes opiniones, prolixè recitatas.

Durandus autè Corpus Christi de ore transiit ad Cor: & tunc desinit presentia Corporalis, remanente spirituali.

Rursus alij existimant Corpus Christi etiam in ventriculum descendere, modo tamen species in ore non fuerit immutata.

Alij postremò censent Corpus Christi omninò deiici in ventriculum: & ibi tandiu manere quandiu species permanent. Vide Gratianum in his verbis: *Siquis per ebrietatem Eucharistiã vomuerit. Quæ verba Scholastici sanè quàm sordidè exagitant, differetes quatenus Corpus Christi censetur esse sub accidentibus per euomitionem eiectis.*

Glossa in Can. tribus in verbo misere de Cõ sacr. dist 2. & in Can. non iste panis. In ration. l. 4. c. 41. Astes in sio mal. 4. 1. part. 11. 17. Ricard. 4. dist. 9. qu. 1. Bonan. 4. dist. 9 qu. 1. Thomas. 3. q. 80. art. 3. Can. Siquis per ebrietate. & ibi Glossa.

I I I.

QUærent Pontificij: An Corpus Christi frangatur & atteratur dentibus necne. Non frangi apparet ex his quæ sequuntur.

S. iiij.

De Cōsecr. Non quando manducamus, partes de illo faci-
dist. 2. Can. mys.

qui mādu- Assumente non conscisus, non confractus, non
cant
caiet. in se diuisus, integer accipitur.

Missa in se Manducatio corporalis non masticat Christi
quent.
Caiet. ti. 2. Corpus, quamuis conterat Sacramentales species.
tr. 2. c. 5.

Thomas o. Rursus quidam existimant, nihil verè fran-
pusc. 59. gi, sed tantum videri frangi: & mirabili mo-
Idem. 3. qu. do vbi nihil frangitur fieri fractionem [En
75. Durā. miracula Transsubstantiationis.]

in ration. l. Alij docent Corpus Christi frangi & ni-
4. c. 41. hilominus existere non diuisum: alij ma-
lunt substantiā panis frangi (atque ita Trās-
substantiatio euanjit.)

l. 4. sent. di- Vulgò tamen auctoritate Lombardi ducti
stinct. 12. opinantur partitionem fieri in solis Acci-
dentibus.

Contrà verò, ipsum Christi Corpus fran-
gi & dētibus atteri verbis apertissimis Papa
Nicolaus & Synodus Romana Berengario
tradidit in hunc modum.

De Cōsecr. Confiteor eandem fidem me tenere quam Do-
dist. 2. minus & venerabilis Papa Nicolaus, & hæc san-
Can. ego minus & venerabilis Papa Nicolaus, & hæc san-
Berenga- cta Synodus auctoritate Euangelica & Aposto-
rius. lica tenendum tradidit, mihi que firmanit. Scilicet
panem & vinum que in altari ponuntur, post Con-
secrationem non solum Sacramentū, sed etiam ve-
rum Corpus Domini nostri Iesu Christi esse & sen-
sualiter, non solum Sacramentum, sed in veritate
manibus sacerdotum tractari, frangi & fidelium
dentibus atteri. Huic decreto incedunt Ca-
ictanus,

Caiet. vbi
sup. c. 3.

ietanus, Astefanus, Glossa & plerique alij *In summa.*
Doctores. *1. part. l. 4.*

tit. 17.

IIII.

Glossa in

Can. ego Be

renig. & in

Can. vtrū

sub figura.

Querunt Scholastici Pontificij vtrū im-
probi Corpus Christi manducant: &
vulgò existimant manducare, poit Lombardum
lib. 4. sent. dist. 9. & c.

Contra non māducare significant ea quæ
sequuntur.

Qui discordat à Christo non manducat carnem *Can. qui di*
eius: nec bibit eius sanguinem, etsi tantæ rei Sa- *scordat. de*
cramentum ad iudicium suæ perditionis accepit. *conf. dist. 2.*

Christus panis est de quo qui manducat vivet *Can. Chri-*
in æternum. *stus.*

Qui manducant & bibunt Christum, vitam *Cā. qui mā*
manducant & bibunt. Adde quod alibi à Scho- *ducant.*

lasticis Pontificiis traditur solos fideles ac- *Can. quia*
cipere Corpus Christi. Item: Spiritualem *passus.*

manducationem quæ fit per fidem solis pro- *Astef. in*
bis continere. *summa 1.*

Nonnulli sic distinguunt: Siquis infidelis nul- *part. 1. 4.*
lam habet intentionem illud sumendi tanquam Sa- *ti 17. & c.*

cramentum aliquod Ecclesie non sumit Sacramen- *Per. 4. l. 9.*
taliter, quia sumit ut signum. Intentio est necessa- *qu. 1. art. 4.*

ria, & necessarium ut illa intentio dirigatur secun- *Astef. in sū*
dum fidem quæ est in ipso, vel in altero: & oportet *ma ubi sup.*

quod saltem sumere intendat, quod alios credere

æstimat, licet ipse non credat: siue quia credit ef-

se verum Sacramentum, siue quia existimat alios

credere.

QUærent Scholastici Pontificij an quum Eucharistia sumitur, Corpus Christi sit quærendum in cælo: an verò sub accidentibus Panis.

Cypr. de O In cælo quærendum esse probat vetus il-
rat. dom. la formula quam Pontificij in sua Missa reti-
Missæ. nuerunt *Sursum corda.* Adde hanc preca-
tionem Missæ. *Supplices te rogamus Omnipotēs*
Deus, iube hac proferrī per manus Sancti Ange-
li, in sublimē altare tuū, in conspectu diuinæ Ma-
iestatis tuæ. Itaque Lombardus ait, Missam
non rectè dici nisi Angelus veniat, quemad-
modum Sacerdos precatur. Sedenim huius
precaationis sensus nondum planè constat
Doctoribus Pontificij, vt videre est apud Gra-
tiam in *Glossa in Can. vtrum in verbo perfer-*
re. De Consecr. dist. 2. Et apud Durandum in *ra-*
tion. l. 4. c. 44.

Missæ. Huc spectat hæc Missæ precaatio. *Vt qua-*
nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus.

Rabban. Nunquam caro Christi nisi de manu eius è su-
de Sacr. blimi ara vbi Christus Pontifex pro omnibus assi-
Euchar. sit iure accipitur.

De Consecr. Christus sursum est donec seculum finiatur.
d. 2. c. Prima Vno eodemque momento in cælum rapitur cor-
lus. c. quid pori Christi consecrandus.

fit sanguis. Corpus Christi in vno loco esse oportet, veri-
Car. prima tas autem eius vbiq̄ diffusa est.
quidem hæ
resis. Contra vulgò existimant verum Christi

Cor-

Corpus Realiter præsens existere sub Accidentibus Panis. Sic enim Caietanus. *Tria sunt in Eucharistia: Sacramentum quod adoramus: Manducatio Sacramentalis: Et Manducatio Spiritualis.* Vbi supra.

Et Thomas. *Corpus Christi est in vno loco, i. in caelo, visibiliter in forma humana: veritas autem eius ubique, id est, Diuinitas & verum Corpus in omni Altari Sacramentaliter est.* Lege & si potes intellige confimiles distinctiones à Doctoribus Pontificiis propositas. Corpus Christi esse in Loco sed non localiter. Esse Quantum, sed non per modum quantitatis: esse in Eucharistia eum corporis locum qui in caelo est, sed non esse positione: & eiusmodi pleaque.

VI.

Quærent Scholastici Pontificij: An in Eucharistia Panis substantia remaneat nec-ne.

Prima, inquit Scotus, opinio fuit, quod substantia Panis manet: Alia opinio quod non manet substantia Panis, sed vel annihilatur, vel resoluitur in materiam primam. Alia quod substantia panis conuertitur in Corpus Christi, &c. Dico quod licet substantia panis maneret non auferret venerationem, neque esset occasio Idololatriæ, & quod substantia panis magis representat Corpus Christi quàm accidentia tantum: quum maior sit conuenientia substantiæ ad substantiam, quàm ad Accidens. In report. di. 2. & 3.

In 4. sent.
qu. 6.

Petrus de Alliaco. Ille modus qui ponit substantiam panis remanere nec repugnat rationi, nec auctoritati Biblia: imò est facilius ad intelligendum & rationabilior, & non ponit accidentia sine subiecto quod est unum de difficultibus qua hîc ponuntur.

De Cõsecr.
dist 2. Can.
nò oportet.
Et Can. in
Sacram.
Can. quum
omne.

Martinus Papa. In Sacramento offertur aqua, unum & panis qua in Typo Christi benedicuntur.

Quum Magister veritatis verum salutis nosse sacrificium suis commendaret discipulis, nulli lac sed Panem tantum & calicem sub hoc Sacramento cognoscamus dedisse.

Can. Panis

Quamvis Panis sit & Calix, alimentum est Resurrectionis.

Quomodo potest quod panis est, esse Corpus Christi? quanto magis est operatorius sermo Christi ut sint qua erant & in aliud conuertantur.

Can. hoc est
quod dici-
mus.

Sacrificium Ecclesie duobus consistat, Sacramento & Re Sacramenti: sicut Christi persona consistat ex Deo & homine: quum ipse Christus Verus sit Deus & verus homo: quia omnis res illarum rerum naturam & veritatem in se continet ex quibus conficitur.

Contrà vulgò credunt substantiam Panis in substantiam Corporis Christi, ut perspicuum est. Sed quibusdam vocabulis ista conuersio exprimat, nondum inter eos constat. Sic enim extat in Can. qui manducant. Panis est Corpus Christi. Contrà sic Scotus. Quilibet talis propositio est falsa: Panis est Corpus Christi.
Panis

Panis fit Corpus Christi: & ita dicendum est. De Pane fit Corpus Christi. Quod rursus Glossa im-
probat apud Gratianum in Can. quia Cor-
pus. in verbo cōuertuntur. de Consecr. dist. 2.

Nec minus laborant Scholastici Pontifi-
cij vt nobis, scilicet, explicent quid substan-
tia panis fiat, & quorsum euolet. Quidam
existimant eam in nihilum redigi, a qua sen-
tentia Ecclesiam abhorrere Scotus ait. *Gloss. in tit. & in Can. species in Can. firmiter. Ext. de sūma Trin. Thom. 3. q. 75.*
Glossa tamen apud Gratianum eam opinionem
amplectitur. Non desunt qui putent in pri-
mam materiam resolui: quemadmodum dis-
putat Lombardus. Thomas affirmat substā-
tiam Panis nō redigi in nihilum, quem Sco-
tus refellit vicissim a Caietano retutatus.

Non etiam satis constat inter illos. An a-
qua etiam cum vino transsubstantietur in
Sanguinem. Nonnulli aquam in nihilum re-
digunt. Alij malunt transsubstantiare in san-
guinem. Alij putant conuerti in vitalem hu-
morem Christi. Timidior est Durādus: Quis
inquit, audeat definire.

Vide Glossam in tit. de Consecr. dist. 2. In Can.
non oportet. Ibidem. Et in Can. cum Martha
paragrapho verum de celebr. Miss. Durand.
l. 4. c. 42.

Thomas autem mauult Aquam conuerti
in vinum: & vinum in sanguinem, ex quo
infert parum Aquæ admiscendam esse vino
in celebratione Missæ. Nimirum veretur ne
nimia Aquæ copia vinum ordine præposte-
Thom. 3. q. 74. artic. 3

ro in Aquam conuertatur: quod Transsubstantiationis genus Rom. Ecclesiæ sacerdotes absque hæreseos suspitione libenter respuunt.

In report. dist. 10. q. 1.
 Nondum etiam inter illos satis constat An accidentia Panis & Vini sint sine subiecto in Eucharistia. Sic enim Scotus. *Tenetur quod ibi est Corpus Christi, siue accidentia sint ibi in pane vt in subiecto, siue sine subiecto.* Alij malunt accidentia fundari in aëre. Lombardus censet l. 4. dist. 12. esse sine subiecto. Cui subscribit Thomas Opus. 39. & 3. qu. 79. Ita tamen vt accidentia possint hominem nutrire: atque ita rursus accidentia in substantiam conuertit.

Quærent etiam: An mures Eucharistiam comedentes Corpus Christi etiam comedat. Et affirmant multi, vt extat apud Gratianum de Consecr. dist. 2. Can. qui bene non custodierit. & ibi Glossa, & c. huc accedit Thomas, 3. q. 80. art. 3. Alij contrariam opinionem tuentur. Sic enim apud Gratianum: Nemo illam carnem manducat nisi qui a. orauerit. Et ita censent Bonauentura, Astefanus & alij plerique. Quidam huc redeunt, vt dicant miraculose substantiam reuerti. Alij nouam materiam creari, quos omnes confutat Thomas. Præterea hærent quum vrgentur ex illis vermibus qui in Eucharistia gigni solent, valde solliciti vndenam existant illi vermes. Quidam ex aëre circumstante. Alij quibus

*In 4. dist. 13
 In summa
 1. part. ti. 17*

*Vbi sup. 3.
 q. 77. Dur.
 in rat. l. 4.
 c. 41.*

quib. Trásubstántiatio displicet, ex ipsa Panis substantia. Thomas ex quantitate dimensiu-
ua, atque id per miraculum fieri autumat;
quum potius miraculi loco habendum esset,
si nulli inde vermes gignerentur.

VII.

Querunt Scholastici Pontificij vtrú spe-
cies Panis sit Signum Corporis absque
Sanguine: an verò includentis humores &
spiritus, atque adeò ipsum Sanguinem. Tho-
mas affirmat, Sanguinem adesse Corpori per
connexionem, cuius sententiã per multi se-
quuntur. Verum Scotus hic suspensas habet
rationes. *Non est, inquit, certum. Nam virun-
que potest susinerr: & neutrum probari.* En tibi
egregiè Pontificiorum Doctorum decisio-
nes.

*Opusc. 58.
c. 13.*

*In report.
d. 10. qu. 3.*

Hanc connexionem & Concomitantiam
iudem Scholastici nobis obtrudunt, quum a-
gitur de Communione sub vtraque specie,
quã solis Sacerdotibus conuenire Conciliũ
Constantiense decreuit, & id iam pridem in
Ecclesia Romana fuit factitatum. Cui errori
contradicunt sequentes Canones apud Gra-
tianum *Comperimus quod quidam sumpta Cor-
poris sacri portione à Calice abstineant: qui pro-
culdubio, quoniam nescio qua superstitione do-
centur adstringi, aut integra Sacramenta perci-
pian, aut ab integris arceantur. Quoniam diuisio
vnius eiusdem que Mysterij sine grandi sacrile-
gio non potest peruenire.*

*De Cõsecr.
dist. 2. Can.
Cõperimus.*

Can. sacer- Sacerdotes qui Eucharistia deserviunt & san-
dots. l. 9. 1 guinem Domini populis eius diuidunt in Calice
 nobiscum vos estis simul: hoc sumimus simul, bibi-
 mus simul, quia simul uiuimus. Vide Can. quia
 passus. Can. si non sunt. Can. in Cœna. Can.
 timorem. Can. quum frangitur. Can. quid sit
 sanguis De Consecr. dist. 2.

Missâ. Et in Missâ. Quotquot ex hac Altaris par-
 ticipatione sacrosanctum filij tui Corpus & san-
 guinem sumpserimus omni benedictione replea-
 mur.

VIII.

Querunt Scholastici Pontificij quibus-
 nam verbis Corpus Christi Consec-
 retur. Negotium eis faceffit illa Missæ pre-
 catio, qua sic rogat Sacerdos.

Missâ. Iube hæc perferri per manus Angeli tui: quod
 Glossa ad Transsubstantiationem refert: nec
 abhorret Lombardus. Constat autem, hanc
l. 4. dist. 13. precationem in Missâ subsequi recitatio-
 nem horum verborum: Hoc est Corpus meum:
Glossa in adeò vt quidam existiment proprie in cœlo,
Can. utrū aut certè in ministerio Angelorum fieri Cõ-
in verbo sacrationem.
proferrî.

Durad. in Nonnulli dicunt Christum Consecrassè
vat. l. 4. c. hoc verbo Benedixit: vt alia tollatur repu-
 gnantia, quum Christus dicatur fregisse Pa-
 nem antequam eiusmodi verba pronuntia-
 ret: Sacerdotes autem prius ea pronuntient
41. quàm hostiam frangant. Thomas ait Euan-
Thom. 3. q. gelistas non eo ordine rem recitare quo
78. gesta est.
 Nec

Nec parum est difficultatis constituere quot verba præcisè requirantur ad formam Consecrationis: qua de re Lomb. l. 4. dist. 8. Et Thomas Opusc. 59. Et 3. qu. 78. &c.

Scotus ad ignorantiam suam tanquam ad perfugium recurrit: *Est, inquit, ignorantia li-* *In report.*
cita ignorare quot verba præcisè requirantur ad *dist. 8. q. 2.*
formam Consecrationis: ideo qui credit se scire er-
rat. Et paulò antè: *Græci non habent hanc for-*
mam Consecrationis sanguinis, & tamen non ne-
gamus eos consecrare Corpus Christi: unde in mul-
tis discordant à nobis quantum ad Sanguinem &
quantum ad corpus.

Porro demonstratio HOC Scotus ait neque demonstrari Panem, nec Accidentia *Vbi supra.*
 Panis, neq; Corpus Christi, sed tantū aliquod
 Ens: alioqui sermo non esset operatorius.

Durandus existimat Hoc referendum ad
 Corpus Christi. Et factam fuisse consecratio-
 nem per Verbum *Benedixit*: quam dissensio-
 nem fusè tractatam videre licet apud Tho-
 mam, 3. qu. 78. art. 5.

Sexcenta sunt eiusmodi quæ nondum re-
 censeo, tantisper dum Noui Monachi operâ
 dederint, istis suorum gregalium dissensio-
 nibus conciliandis: si qua id arte & solertia
 sophistica præstari possit. Nam vt rectè Vete-
 res censuerunt: quum variæ sint & multi-
 plices mendaciæ viæ, vna tamen eadèmq; *Theodor.*
de curat. af-
fect. Græc.
l. 2. de li. ar
bit. l. 2. c. 2.
 firmissima est veritas, quam August. sum-
 mam omnium magistram appellauit.

Superest ut ex nostra methodo indicemus errorum fontes & πρώτων ψεύδους eorum dogmatum quæ à nobis in hoc Theologico & Scholastico tractatu refutata sunt. Atque ut id fiat commodius, seruabimus illum ipsum ordinem, quem in Tractatu de Spirituali manducatione sequuti sumus.

1. Caput doctrinæ de Iesu Christo verè θεανθρώπινον, quo salus nostra continetur, non recte & ὀρθοδόξως retinent. Quandoquidem evertunt Humanæ ipsius Naturæ veritatem, ut Realem Corporis Christi Inexistentiam in terris & In, Cum, Sub Pane, vel sub Panis Accidentibus & oralem ipsius Corporis Manducationem stabiliant. Atque ut id persuadeant, opponunt diuinam eius Omnipotentiam veritati ipsius Corporis. Quinetiam ab recta planaque Scripturarum via, diuertunt ad spinosas quasdam intricatas & nunquam explicabiles Distinctiones: quibus, scilicet, efficiant: Corpus Christi variis respectibus esse verum simul, & non verum Corpus. In his autem Distinctionibus (quæ sunt nomine tenus distinctiones) duo, nempe grauissimi errores admittuntur. Primum enim Rerum quibus distinguendis adhibentur, naturam tollunt. Deinde nihil aliud continent quam inanem Petitionem principij & me-

2. Ecclesiæ Coniunctionem cum corpore

pore & Sanguine Iesu Christi non aliter cōstituunt quàm per oralem Manducationem: ita vt, si istis credas, Ecclesia ore tenus cum Christo coniungatur. Spirituali verò Manducationi quæ fit Fide, & vt illi loquuntur, Charitate sola Christi beneficia tribuunt: non autem veram ipsius Christi perceptionē, Christum à suis donis & Meritis diuellentes: quē errorem in Tractatu de Spirituali Manducatione confutauimus.

3. Spiritus S. virtutē & efficaciam nō agnoscunt: & quū sit vinculum arctissimæ nostræ cum Christo Coniunctionis: tamen illi putant, nos cum Christo coniungi, non virtute Spiritus Sancti, sed Reali inexistencia Corporis & Sanguinis Christi sub Signis & Orali ipsorum Manducatione & Potu: ita vt iam non sit Spirituales sed Corporalis Coniunctio.

4. Fidei vim ac naturam in hoc mysterio planè ignorant (de qua copiosè egimus in illo Tractatu de Spirituali Manducatione) sola Fide Historica contenti: imò ne fidē ipsam historicam retinent: quæ nos iubet credere, Christum in cœlum ascendisse: vnde tum de mum venturus est, quum viuos ac mortuos iudicabit: nullamq; aliam in terris futuram Humanæ ipsius naturæ præsentiam Realem nobis proponit. Quinetiam ad percipiendū

Christi Corpus, Crèdere, nihil illis aliud est, quàm ipsorum Dogmati assentiri: Ex quo fit vt ex eorum sententia, Corpus Christi in Cœna Domini percipiatur, non vera Fide, sed Opere quodam Operato, vt vulgò Pontificij loquuntur. Huc spectat quod Pontificij tradunt de illorum Intentione qui ad S. Mensam accedunt: quam intètionem illi exponunt implicitam quandam fidem: qua (vt Scholasticos loquètes audiuius) credunt alios credere: ex quo fit vt dicant, eos qui indignè hunc Panem manducant (vt loquitur Paulus) VELLE manducare Corpus Christi: ac proinde Christi Corpus manducare: qui tamen si verè loquerentur, dicerent, eos velle videri manducare Corpus Christi. Nā eiusmodi Hypocritis satis supérque est exterior Religionis professio. Quamobrem illa vel Intentio vel Voluntas (vt loquuntur) si sit sine Fide & Pœnitentia, nec bona est intentio nec bona voluntas: & propterea maximè falluntur qui eiusmodi intètionem & voluntati nomen Fidei tribuunt. Ita enim statuendum est, falsum esse eos velle Manducare Corpus Christi, qui cum Christo communionem habere non expetunt. Nam si velint solo Ore manducare, non autem Animo, vt Pontificij obiectant, certè Christum reiciunt: sed si volunt Animo & Fide manducare Corpus Christi iuxta eius promissionem in Verbo ipsius patefactam: habent igitur

tur Fidem & Pœnitentiam. Nos enim, dignè Manducare metimur, non ex Māducantium Perfectione (cur enim manducarēt?) sed Im perfectionis vera cognitione & serio sensu: quod quidem sine Fide & Pœnitentia fieri nequit. Vt enim cibum corporalem esurientes, & potum corporalem sitientes sumimus, vt illa nobis prosint ad tuendam vitam: ita tū demum verè percipimus Corpus & Sanguinem Christi, quum illud Corpus esurimus & sitimus illum Sanguinem: hoc est, quum agnoscimus peccata nostra, & vera Fide ad Dei misericordiā & ad vitam nobis in Christo exhibitam recurrimus. Ex quibus perspicuum est Aduersarios non intelligere quid sit Fides in hoc mysterio.

5. Sacramenti naturam & finem peruertunt. Quum enim eò spectet vt nos sursum euehat ad Rerum cœlestium meditationem: illi ad ipsa Signa & ad res Externas adherescunt. Substantiam autem Sacramenti in Reali & essentiali Coniunctione Signi & rei Signatæ Realique inexistentiæ Rei & veritatis Significatæ in ipso & sub ipso Signo constituunt: ipsumque Sacramentum ex Re & Signo componunt, tanquam aliquod totum *ἰσοκύματον & σωλον* ex Partibus Integrandibus conflatum. Quorum omniū errorum primaria causa est, quod in exponendis Christi verbis, neglexerint præclaram hanc

In Euch.
c. 68.

Augustini sententiam quæ firmissimè nititur verbo Dei: nempe, Locos Scripturæ difficiliore*s* ita esse exponendos, vt quod proponitur aliis Scripturæ locis manifestis non inueniatur esse contrarium. Ita fit vt quum illi τὸ πρῶτον vrgeāt, tamen ipsa verba ita peruertunt, vt de subiecto faciant Prædicatum & contrā. Sic enim Christus. *Hoc est Corpus meum.* At illi sic exponunt: Corpus meum est In, Cum, Sub Pane: vel sub Panis Accidentibus. Quinetiam vocabulis Enuntiati illius alienas & commentitias significationes assignunt.

Quæ quum ita sint, quum nostram, hoc est Orthodoxæ Ecclesiæ sententiam ex locis Scripturæ firmissimis & carissimis confirmauerimus, eamque euidentem & Necessariam Apodeicticis Argumentis effecerimus: Aduersariorum autem sententiam & Dogmata ἐλεγχόμενα refutauerimus: ipsorumque Obiectiones ex aperto Dei verbo dissoluerimus: manet nostræ sententiæ veritas, antepiorum omnium oculos in media Scripturæ luce constituta: nempe quoties S. Domini Cæna ex instituto Christi celebratur Panē & Vinum quæ nobis ore corporis sumenda proponuntur, essentiam ac substantiam suā retinere, & nihilominus fieri signa & sigilla certissima veri Corporis & Sanguinis Iesu Christi corporaliter in cælo existentis: quæ quidem

quidem videlicet Corpus & sanguis Christi animis nostris exhibentur vera fide recipienda, idque virtute & efficacia Spiritus S. arctissimam hanc & spirituales coniunctionem efficientis: Itémque fieri signa & sigilla sanctissimæ communionis cum mystico corpore Iesu Christi quod est Ecclesia.

Faxit autem Pater ille cœlestis per Iesum Christum vere Θεάνθρωπον pro nobis mortuum & a mortuis excitatum, quicum spirituali & arctissima communionem coniuncti vitam cœlestem & æternam ab eo percipimus, ut sanctissimum Cœnæ Domini mysterium, quo vera hæc & viuifica communio verissime obsignatur & sancitur ab humanis commentis vindicet, & extinctis omnibus in Ecclesia Christiana dissidiis, nostros animos verbi sui radiis illustratos, & Christianæ pacis vinculo deuinctos, ita disponat ut ad Sacram illam Mensam ex Instituto Christi, cum ea qua decet reuerentia accedentes, Corpore & Sanguine Christi, adeoque ipso Christo vera fide, Sancti Spiritus efficacitate verè perfruamur.

L A V S D E O.

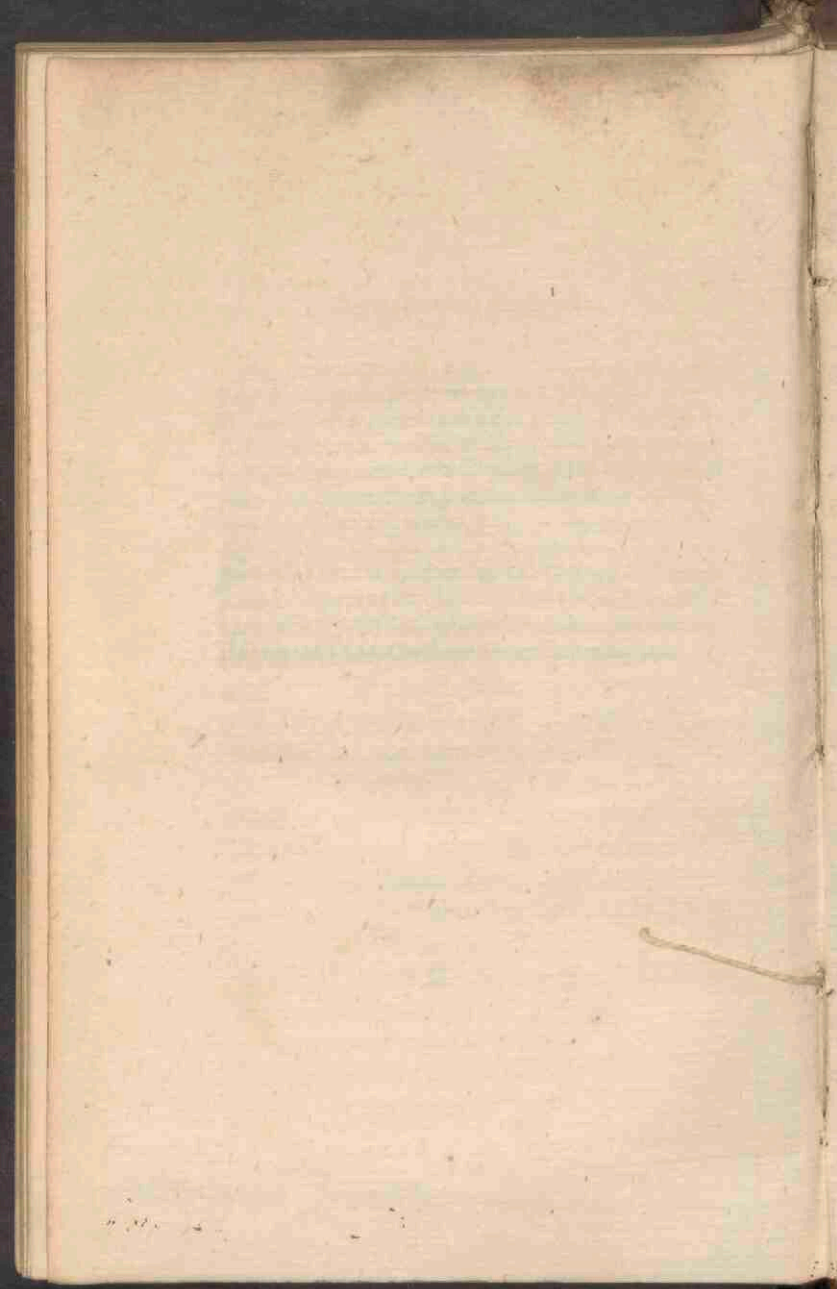
Errata sic erunt corrigenda.

Pag. 16. lin. 2. genimen. p. 59. l. 17. irretitum. p. 61. l. 9. num
 stabit. p. 64. l. ultima pro. Porro lege Si. p. 65. l. 15. quot. p. 67. l.
 21. negent. Verum. p. 70. l. 19. a. p. 95. l. 30. sint & l. 18. Cum. p.
 102. l. 5. sint. p. 108. l. 13. Hic. vel ibi. p. 110. l. ul repugnet. p. 114.
 l. 1. Vtrumque. p. 117. l. 1. Phrasi. l. 14. & p. 126. l. 20. si vinum.
 p. 130. l. 24. Corpus Christi. p. 133. l. 10. dicentque & l. 19. expo-
 nendi. p. 134. l. 30. dele eumque. p. 139. l. 22. deserto. p. 143. l. 22.
 Signati. p. 171. l. 1. $\alpha\gamma\theta\mu\alpha\tau\iota\kappa\iota\varsigma$ p. 173. l. 3. potuerint. p. 180. l. 7.
 spiritualis. p. 185. l. 11. diiudicare & l. 21. Sic. p. 197. l. 28. dele in.
 p. 199. l. 22. illi. p. 206. l. 13. sensibilis. p. 208. l. 21. dignosceretur &
 l. penult. & re. p. 213. l. 22. & aeterna. p. 232. l. 24. sunt 286. l. 4.
 si sit opus. 284. l. 26. Christi conuerz. & l. 27. quibusnam.

no

for
om
nar
mle
freg
xx
ner
ue
Ba

rex
em
om
eq
nle
et
us
nn
uci
tu
alu
ca
ae
er
re

2093 - 2073 per

ligatura 7 att phis 3 furo 47

hoc
illos
requere
mior
uocari
iam
dispon
datq
r qd

pacum uo quod uolo i iurum est non ualec. s. d.
aduersus item si alci sic capciosum ff. teres
suo quod i fi. item si sic qra tonos mores. c.
exco. item quod obtruaam euergit ad dispe
tis eterne no tenet. i. epactones. ubi te hoc. i. te
ar. quod exnudo pacto ontur a cno. vii. q. ii. q.
gio 7 q. v. quia. jo. licet sic c. standum lege
liur. genai. s. s. cum nulla v. g. mda paci
no parit. s. parit excepcom quia mortali pac

pub
nsum
uperte
acte dis
t psta
ali p
o se co
scruai
oo hre
uri pi
in xpe
anen.
si i pace.
t oca
dam fe
mentum

se posita ad pacem firmit tene
dam mutuam sibi consilium et
auxilium prebeant neq hoc
aliams amore ul' odio pret
mittant qd si quis i hoc opere
tepidus iuentus fuit ad pna
pprie dignitatis i iurat **Item**

In nonamus
ut pbr i maich conuersi pe
gin mercatores rustici eun
tes ut rediunt et i agnau
tua existentes et animalia q
bus aiunt et semina portant
ad agrum congrua securitate
lectentur **Ex non alio affiramo**

Angonus cu **S** pactis

apa
pied
mce
loqi
me
ac e
aat
me
hau
am

O
fir
an

